

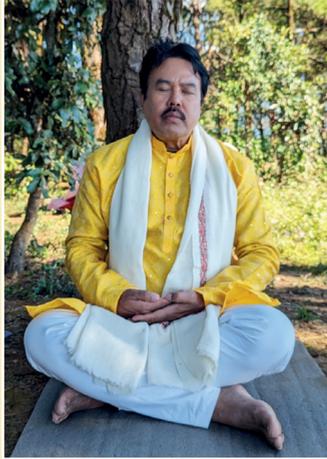
दक्षिण ललितपुरस्थित माभखण्ड बुद्ध विहारमा ध्यान अभ्यास

विश्व शान्ति विहारका भिक्षु, श्रामणेरहरू चक्रमण ध्यान अभ्यास गर्दै

विश्व शान्ति विहारका श्रामणेरहरू ध्यान गर्दै

लोकप्रिय गायक आनन्द कार्की तथा रचनाकार देविका पराजुली

माभखण्ड विहारमा छायांकन भएको "गुन्जियोस् शान्ति धुन.." गीत सुन्न यो QR Code स्क्रान गर्नुहोला ।

बुद्ध पुजा

परित्राण पाठ

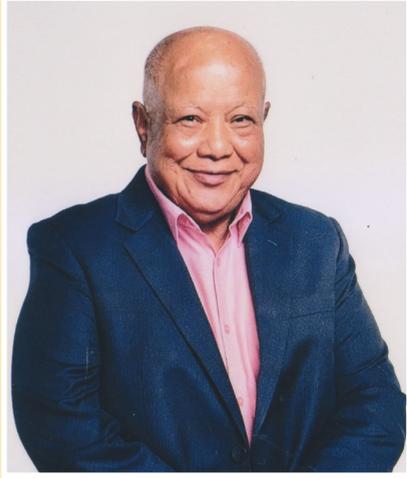

बुद्ध पुजा (परित्राण पाठ)

सम्पादक - भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविर

मंगल कामना

बिजय बहादुर शाक्य

दिव्यालक्ष्मी शाक्य

विश्व शान्ति विहारको कथिनोत्सव २०८२

हाम्रा पूजनीय बुबा बिजय बहादुर शाक्य तथा
आमा दिव्यालक्ष्मी शाक्य को
भीमरथारोहणको अवसरमा सुस्वास्थ्य, निरोगी तथा दीर्घायुको
हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं ।
भगवान् बुद्धको सद्धर्मको प्रतापले उहाँहरूको पारिवारिक जीवन सदैव
सुखमय रहोस् र आगामी दिनहरूमा पनि उहाँहरूको पाइला यस्तै पुण्य
र धर्म कार्यहरूमा अघि बढिरहोस् भन्ने कामना गर्दछौं ।

छोरा बुहारीहरू

उजय शाक्य, श्रीमती रीना शाक्य
उज्वल शाक्य, श्रीमती ममिता शाक्य
उमंग शाक्य, श्रीमती सृष्टि शाक्य

थेरवाद बुद्धिष्ट एकेडेमीको प्रशंसा पत्र वितरण र स्वागत कार्यक्रम

बुद्ध पुजा परिज्राण पाठ

प्रकाशक

विजय बहादुर शाक्य/दिव्यालक्ष्मी शाक्य
मानभवन, ल.पु.

बुद्धपुजा तथा परित्राण पाठ

- सम्पादन : भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविर
- प्रकाशक : विजय बहादुर शाक्य, श्रीमती दिव्यालक्ष्मी शाक्य
उजय शाक्य, श्रीमती रीना शाक्य
उज्वल शाक्य, श्रीमती ममिता शाक्य
उमंग शाक्य, श्रीमती श्रृष्टि शाक्य
त्राणिक शाक्य, प्रणीत शाक्य
लक्षिणा शाक्य, नीतारा शाक्य
मानभवन, ल.पु., मो
- संस्करण : प्रथम - १००० षष्टम् - १०००
बु.सं. २५४४ वर्षा ऋतु बु.सं. २५६९ हेमन्त ऋतु
ने.सं. ११२० यँलाथ्व ने.सं. ११४६ पोहेलाथ्व
वि.सं. २०५७ भाद्र वि.सं. २०८२ पुष
ई.सं. २००० सेप्टेम्बर ई.सं. २०२५ डिसेम्बर
- सर्वाधिकार : सम्पादकमा
- मुद्रक : आईडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेस, ग्वाको, ल.पु.

Bibliography:

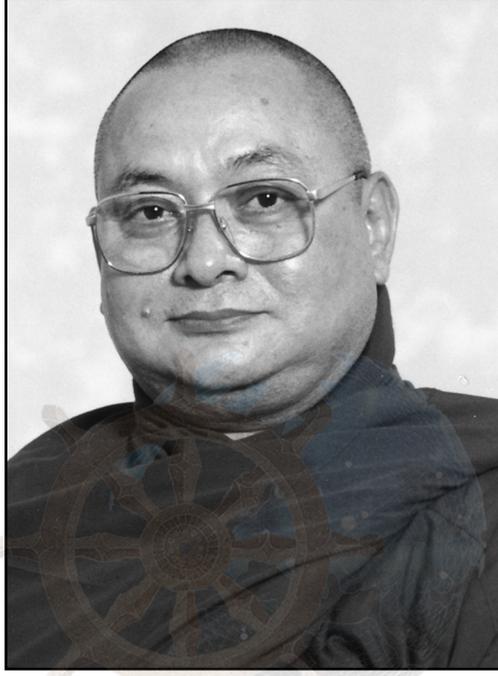
Bhikshu Bodhijnana, 2025

Buddhapuja / Paritran (6th Ed)

Bijay Bahadur Shakya and Family, Lalitpur, B.S.2082

श्रद्धा र समर्पण

मलाई प्रव्रज्या दीक्षा प्रदान गरी सत्कर्मको मार्गमा डोच्याउनुहुने;
मभिन्न श्रामण्य सारूप्यको भाव जगाई सदैव सत्-अनुशासन र
प्रेरणा प्रदान गरिरहनुहुने; संख्यात्मक तथा गुणात्मक रूपमा
नेपालमा भिक्षु-श्रामणेरहरूको वृद्धिमा अतुलनीय योगदान दिनुहुने;
बुद्ध शिक्षाको प्रचार-प्रसारका लागि विश्व शान्ति विहार,
विश्वशान्ति बौद्ध विद्यालय तथा थेरवाद बुद्धिष्ट एकेडेमी जस्ता
गरिमामय संस्थाहरूका संस्थापक, अनन्त उपकारी
श्रद्धेय गुरुवर भन्ते ज्ञानपूर्णिक महास्थविरप्रति
यो कृति सश्रद्धा सादर समर्पण गर्दै
उहाँको निर्वाण कामना गर्दछु ।

भूमिका र शुभकामना सन्देश

भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरको सन्देश (२०५७ भदौ ९)

“भिक्षु बोधिज्ञानको विवेकपूर्ण प्रयत्नबाट ‘विश्वशान्ति विहारको बुद्ध-पूजा र विविध संघ कार्यविधि’ नामक पुस्तक सम्पादन भएर प्रकाशन हुन लागेको छ । नेपालका विभिन्न विहारहरूमा बिहान र बेलुका नित्य पूजा गर्ने जुन राम्रो परम्परा चल्दै आएको छ, त्यसैका कारण विहारमा बसोबास गर्ने भिक्षु, श्रामणेर, अनागारिका र उपासक-उपासिकाहरूले ‘पूजा र वन्दनाबाट उत्तम मंगल’ प्राप्त गर्ने सुअवसर पाइरहेका छन् ।

सम्यक सम्बुद्ध तथागतले विश्वलाई परिशुद्धताको दृष्टिकोणबाट हेर्नुभयो । शारीरिक, वाचिक र मानसिक कर्मले निर्मल र विशुद्ध हुनुभएका उहाँ अद्वितीय महामानव हुनुहुन्छ । त्यसैले उहाँलाई नरपुंगव, देवातिदेव, ब्रह्मातिब्रह्मा जस्ता अतुलनीय विशेषणले गुणगान गरिएको छ ।

विशुद्धदायी अमृत धर्मलाई सर्वोपरी ठान्नुहुने बुद्धले आफ्नो उपदेशको रक्षाका लागि व्यक्तिलाई भन्दा धर्मलाई नै प्राथमिकता दिनुभयो । आफ्नो जीवनको अन्त्यमा उहाँले शिष्यहरूलाई ‘धर्मको प्रदीप बाल्नु, धर्मकै शरणमा पर्नु र धर्मलाई नै परायण बनाउनु’ भन्ने निर्देशन दिनुभयो । धर्म बाहेक अन्य कसैको शरणमा नपर्न दृढतापूर्वक प्रेरणा दिनुभयो । यसमा अन्धश्रद्धा वा अन्धभक्तिको कुनै स्थान छैन ।

त्यसैले बुद्धका ती आर्यगुण सम्पन्न शिष्यहरू आज पनि विश्वमा पुण्यक्षेत्रका रूपमा प्रतिष्ठित छन् । यसरी बुद्ध-धर्म र संघको गुणानुस्मरण गर्दै आफ्नो जीवनलाई शुद्ध र स्वच्छ बनाउन बुद्ध-पूजा अत्यन्त महत्त्वपूर्ण छ । बुद्ध-पूजाका क्रममा वाचन गरिने परित्राण पाठ, कविता र गाथाहरूले मन-मस्तिष्कलाई ताजगी प्रदान गर्नुका साथै शारीरिक र मानसिक स्फूर्ति बढाउँछ । पुर्खाको पुण्यस्मृति र दुःख मुक्तिको कामना गर्दै यो पुस्तक प्रकाशन भएको छ । यो ‘कृतज्ञता’ को बुद्ध वचनको अक्षरशः पालना पनि हो । भिक्षु बोधिज्ञानले नयाँ उत्साहका साथ सबैको

(क)

हित हुने कार्य र बुद्ध शासनको उन्नतिका लागि यसरी नै अगाडि बढिरहन सकून् भन्ने शुभकामना व्यक्त गर्दै यो शुभकामना टुंग्याउँछु ।

दोस्रो सन्देश (२०६० वैशाख २९)

“ज्येष्ठ अनुयायी भिक्षु बोधिज्ञानमार्फत पहिले प्रकाशित ‘विश्वशान्ति विहारको बुद्ध-पूजा र विविध संघ कार्यविधि’ पुस्तक अहिले पुनः परिमार्जित र थप सामग्रीसहित दोस्रो संस्करणको रूपमा प्रकाशन हुन लागेको थाहा पाउँदा धेरै खुसी लागेको छ।

अरूलाई पुण्य प्रदान गरेर आफू पनि पुण्यको बाटोमा लाग्नु सत्पुरुषहरूको स्वभाव हो, यही नै उहाँहरूको धर्म हो। दैनिक जीवनमा कसैले केही भन्दा पनि सहने, नराम्रो नमान्ने र अरूको चित्त नदुखाउने सहनशील र कर्तव्यपरायण भिक्षु बोधिज्ञानलाई म साधुवाद दिन्छु ।

पुण्य भन्ने कुरा ‘आज गरिसकँ, भोलि गर्छु वा पछि गरौंला’ भनेर हुँदैन । पुण्य सधैं गरिरहनुपर्छ । सुख चाहने व्यक्तिका लागि पुण्य नै एकमात्र बाटो हो । भगवान् बुद्धले स्वयं भन्नुभएको छ— ‘सुखो पुञ्जस्स उच्चयो’ अर्थात् जति पुण्य बढ्छ, उति नै सुख पनि बढ्दै जान्छ ।

त्यसैले पुण्य धेरै वा थोरै भनी नबसौं । जसरी पानीको एक-एक थोपाले गाग्री भरिन्छ, त्यसरी नै थोरै-थोरै पुण्य गर्दा पनि सुखको भण्डार भरिन्छ ।

यसरी नै भिक्षु बोधिज्ञानले यो धर्मदान जस्तो सत्कार्यलाई विस्तारै अगाडि बढाउँदै लैजाऊन् र अरूलाई पनि पुण्य वृद्धि गर्न मद्दत गरिरहन सकून् भन्ने हृदयदेखि शुभकामना दिन्छु ।

चिरं तिष्ठतु जिनसासनम् (जिन शासन (बुद्धको शासन) चिरकालसम्म रहिरहोस्)

- भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर

सम्पादकीय

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

सद्धर्मको ज्योति र विहारको परम्परा

मानव जीवन प्राप्त गर्नु आफैँमा दुर्लभ कुरा हो, त्यसमा पनि सद्धर्मको मार्गमा लागेर सत्कर्ममा जीवन व्यतित गर्न पाउनु भन्ने गौरवको विषय हो । आज हामी अत्यन्त हर्षित छौँ कि श्रद्धेय उपासक श्री विजय बहादुर शाक्य तथा उपासिका श्रीमती दिव्यलक्ष्मी शाक्यज्यूको पहिलो भीमरथारोहण (७७ वर्ष पुगेको शुभ अवसर) को पावन उपलक्ष्यमा महापरित्राण पाठका साथै यो धर्म पुस्तक प्रकाशन गरी सद्धर्म प्रेमी पाठकहरूमाझ अर्पण गर्न पाएका छौँ ।

पुस्तकको परिचय र सान्दर्भिकता

यो बुद्ध शासनका अनुयायी भिक्षु, श्रामणे र अनागारिकाहरू बस्नुहुने विहारहरूमा नियमित रूपमा बिहान र बेलुका सामूहिक रूपमा बुद्ध पूजा, परित्राण पाठ र सूत्र पाठका साथै ध्यान भावनाका कार्यहरू प्रायः भइरहने गर्दछन् । विहारहरूमा गरिने बुद्ध पूजाको विधि आफ्नै विशेषतायुक्त हुने गर्दछ । विश्व शान्ति विहारमा गरिने दैनिक पाठहरू उपासक-उपासिकाहरूलाई जानकारी होस् र पाठ गर्नेहरूलाई कण्ठ गर्न एवं शुद्ध रूपमा उच्चारण गर्न सहज होस् भनी यो लिखित रूप तयार गरिएको हो ।

यस पुस्तकमा बौद्ध उपासक-उपासिकाहरूका लागि अपरिहार्य पञ्चशील, अष्टशील, श्रामणे प्रव्रज्या विधि, बुद्धपूजा र परित्राण पाठका नेपाली अर्थहरू समावेश गरिएका छन् । विशेषगरी वर्षावासको पवित्र समयमा उपासक-उपासिकाहरूलाई स्वाध्याय र पाठ-पारायण गर्न सहज होस् भन्ने यसको मुख्य उद्देश्य हो ।

यस पुस्तकको तयारीका क्रममा परित्राण पालि र नेपाली अर्थका लागि श्रद्धेय गुरुवर भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरद्वारा सम्पादित 'परित्राण'

(ग)

पुस्तकको मुख्य सहयोग लिइएको छ । साथै, **श्रद्धेय भिक्षु सुदर्शन महास्थविर**द्वारा सम्पादित र **भिक्षु सरणंकर**द्वारा नेपालीमा अनुवाद गरिएको 'महापरित्राण' पुस्तकका सूत्रहरू पनि साभार गरिएका छन् । अङ्ग्रेजी माध्यमबाट बुद्ध धर्म बुझ्न चाहने पाठकहरूका लागि **भिक्षु सोम**द्वारा प्रकाशित 'बुद्धपूजा' पुस्तकबाट अङ्ग्रेजी पञ्चशील र बुद्धपूजाका अंशहरू समावेश गरिएका छन् । ती पुस्तकका मूल लेखक, सम्पादक तथा अनुवादक गुरुवरहरूप्रति हामी हृदयदेखि नै कृतज्ञता व्यक्त गर्दछौं ।

थप गरिएका सूत्रहरूको महत्त्व :

यस संस्करणमा नियमित परित्राणका अतिरिक्त भगवान् बुद्धका अत्यन्त महत्त्वपूर्ण उपदेशहरूलाई सरल नेपाली अर्थसहित प्रस्तुत गरिएको छ:

- ♦ **धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्र:** भगवान् बुद्धको पहिलो उपदेश, जसले चार आर्य सत्य र अष्टाङ्गिक मार्गको मार्गचित्र प्रदान गर्दछ ।
- ♦ **महासमय सूत्र:** जसले देउता र मनुष्यको मिलन तथा सामाजिक सद्भावको महत्त्व दर्शाउँछ ।
- ♦ **अनत्तलक्षण सूत्र:** जसले पञ्चस्कन्ध र 'अनात्म' (ल्यल-कभी) को गहिरो बोध गराउँछ, जुन निर्वाण प्राप्तिका लागि अपरिहार्य छ ।
- ♦ **गिरिमानन्द सूत्र:** रोगव्याधि र शारीरिक कष्टका बेला दश प्रकारका संज्ञाहरूको भावना गरी चित्तलाई कसरी शान्त र स्वस्थ राख्ने भन्ने व्यावहारिक सन्देश दिन्छ ।
- ♦ **धारण परित्राण (धारण परित्त):** यो सूत्र बुद्धको अचिन्त्य शक्तिको स्मरण र आध्यात्मिक रक्षाको लागि पाठ गरिन्छ । यसको प्रभावले बाह्य अवरोध, भय र कष्टहरूबाट मुक्ति मिल्ने तथा साधकको मनोबल र आध्यात्मिक ऊर्जा वृद्धि हुने विश्वास गरिन्छ ।

यसका साथै पहिलेका संस्करणहरूमा रहेका पाठहरू नेपालभाषा नजान्नेहरूले पनि बुझ्न सकून् भन्ने हेतुले नेपाली भाषामा 'मुख्य ठाउँहरूमा' अर्थ पनि राखिएको छ ।

(घ)

शाक्य परिवारको अनुकरणीय धर्म-अनुराग :

शाक्य परिवारको धर्म-अनुराग र दान पारमिताको इतिहास लामो छ । उहाँहरूले यसअघि पनि वि.सं. २०७० सालमा आफ्ना दिवंगत आमा-बुबाहरूको गुण स्मरण गरी 'बुद्धपूजा र परित्राण' पुस्तकको चौथो संस्करण प्रकाशन गर्नुभएको थियो । भीमरथारोहण (ज्या जंको) को यस अवसरमा आफ्ना अभिभावकको इच्छा अनुसार पुण्य कर्ममा पूर्ण साथ दिनुहुने छोरा-बुहारी, नाति-नातिनी लगायत सम्पूर्ण परिवारजनप्रति हामी विशेष साधुवाद व्यक्त गर्दछौं ।

यसै अवसरमा मिति २०८२ पुस १९ गते शनिवारका दिन भिक्षु महासंघलाई निमन्त्रणा गरी 'महापरित्राण श्रवण' को आयोजना गरिएको छ । साथै, उहाँहरूले बागलुङको काखेखोला गाउँपालिका वडा नं ८ स्थित नवउदय बुद्ध विहारलाई ५ फिटको बुद्धमूर्ति दान प्रदान गरी शासनको श्रीवृद्धिमा थप योगदान पुऱ्याउनुभएको छ ।

आध्यात्मिक साधना र अध्ययनमा यस परिवारको लगाव प्रशंसनीय छ । उपासिका दिव्यलक्ष्मी शाक्य र बुहारी रीना शाक्य अहिले परियक्ति सद्धम्म कोविद (अन्तिम वर्ष) मा अध्ययनरत रही बुद्ध शिक्षालाई जीवनमा उत्तार्न निरन्तर लाग्नुभएको छ ।

शैक्षिक र आध्यात्मिक सक्रियता :

विहारले अहिले के-के काम गरिरहेको छ र विहारमा बस्नुहुने परिवारका सदस्यहरूको पछिसम्मको अभिलेख रहोस् भन्ने हेतुले यस पुस्तकमा विश्व शान्ति विहारका वर्तमान गतिविधि, आवासीय भिक्षु-श्रामणेरहरूको विवरण र थेरवाद बुद्धिष्ट एकेडेमीका गुरुहरूको सम्पर्क विवरण समेत समावेश गरिएको छ । यसले विहार र उपासकहरूबीचको सम्बन्धलाई थप प्रगाढ बनाउनेछ भन्ने हाम्रो विश्वास छ ।

साधुवाद र आभार :

यो पुस्तक प्रकाशनको यात्रा पहिलो संस्करणदेखि षष्ठम संस्करणसम्म आइपुग्दा धेरै महानुभावहरूको श्रम र श्रद्धा जोडिएको छ ।

निम्न महानुभावहरूमा विशेष साधुवाद व्यक्त गर्दछु:

- ♦ **सम्पादन र प्रुफ:** श्रद्धेय भिक्षु शीलभद्र, भिक्षु निगोध, भिक्षु धर्मरत्न, भिक्षु संघरत्न र श्रामणेर अभासो ।
- ♦ **सहयोग:** बहिनीहरू सुभद्रा र सुवर्ण महर्जन, र परियत्ति सम्पर्क सचिवालयमा कार्यालय सहयोगी वासुदेव देशार, मोनिस बज्राचार्य, मन्दिप महर्जन, एलिशा शाक्य र मीरा महर्जन ।
- ♦ **मुद्रण:** पुस्तकलाई आकर्षक ढंगले समयमै मुद्रण गरिदिने श्री विनोद महर्जन सहित आइडियल प्रिन्टिङ प्रेस परिवार ।
- ♦ **अनुवाद:** नेपालभाषाबाट नेपालीमा अनुवाद गर्नका लागि सहयोग गर्नुहुने भिक्षु नायक ।
- ♦ पुस्तक प्रकाशनार्थ भाषा शुद्धाशुद्धी लगायत अन्य कामका लागि Google Gemini बाट महत्वपूर्ण सहयोग प्राप्त भएको छ ।

मंगल कामना

भीमरथारोहणको यस सुखद अवसरमा दानपतिद्वयका साथै उहाँका सम्पूर्ण परिवारजनको सुस्वास्थ्य, दीर्घायु र निरोगी जीवनको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं । उहाँहरूको यो महान् दान र धर्म-पुण्यले समस्त परिवारमा सुख, शान्ति र समृद्धि छाओस् र निर्वाण मार्गको ढोका खोल्न मद्दत पुगोस् ।

भवतु सब्ब मंगलं !

सम्पादक

भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविर

प्रमुख, विश्व शान्ति विहार, नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं

मोबाइल: ९८५११६७५२५, ९८४१३७७५९८

फोन: ४१०६९३६, ४१०६९४१, P.O. Box: १८३,

इमेल: bodhijnana@gmail.com

मिति: २०८२, पुस ११

(च)

प्रकाशकीय

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

मानव चोला प्राप्त गर्नु आफैँमा दुर्लभ कुरा हो, त्यसमा पनि सद्धर्मको मार्गमा लागेर सत्कर्ममा जीवन व्यतित गर्न पाउनु भन्ने गौरवको विषय हो । हाम्रा पूजनीय बुवा श्री विजय बहादुर शाक्य तथा ममतामयी आमा श्रीमती दिव्यलक्ष्मी शाक्यज्यूको जीवनको महत्वपूर्ण खुड्किलो पहिलो भीमरथारोहण (ज्या जंका: ७७ वर्ष पुगेको शुभ अवसर) को पावन उपलक्ष्यमा भिक्षु महासंघलाई निमन्त्रणा गरी महापरित्राण पाठ गर्ने र सोही पुण्य कार्यको स्मृति स्वरूप यो धर्म पुस्तक प्रकाशन गरी सद्धर्म प्रेमी पाठकहरूमाभ्र अर्पण गर्न पाउँदा हामी छोराहरू र समस्त परिवार अत्यन्त हर्षित छौं ।

यस पुस्तकमा बौद्ध उपासक-उपासिकाहरूका लागि अपरिहार्य पञ्चशील, अष्टशील, श्रामणेर प्रव्रज्या विधि, बुद्धपूजा र परित्राण पाठका नेपाली अर्थहरू समावेश गरिएका छन् । साथै, भगवान् बुद्धका अत्यन्त महत्वपूर्ण उपदेशहरू—धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्र, महासमय सूत्र, अनत्तलक्षण सूत्र, गिरिमानन्द सूत्र र धारण परित्राण पालिलाई सरल नेपाली अर्थसहित प्रस्तुत गरिएको छ । विशेषगरी विश्व शान्ति विहारमा गरिने बुद्धपूजा विधि र साधनालाई समेत यसमा प्राथमिकता दिइएको छ । यी सुत्तहरूको पठन र मननले साधकको जीवनमा सुख, शान्ति र निर्वाण मार्गको ढोका खोल्न मद्दत पुग्नेछ भन्ने हाम्रो विश्वास छ ।

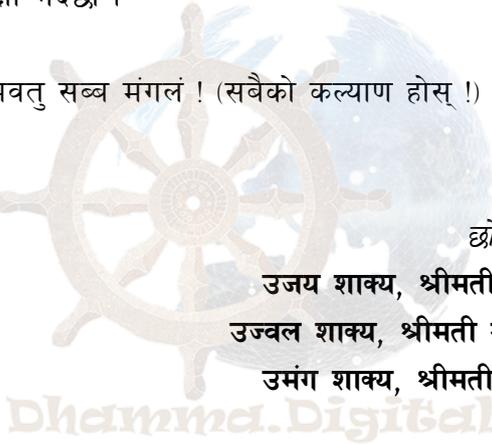
यस पुस्तकलाई अत्यन्त मेहनतका साथ सम्पादन गरिदिनुभएकोमा श्रद्धेय भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविर भन्तेप्रति हामी हृदयदेखि नै कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछौं । उहाँको विज्ञता र मार्गनिर्देशनले नै यो पुस्तक यो स्वरूपमा आउन सफल भएको हो । साथै, समयमै आकर्षक ढंगले पुस्तक मुद्रण गरिदिएकोमा आइडिडियल प्रिन्टिंग प्रेस परिवारलाई पनि विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छौं ।

मंगल कामना : भीमरथारोहणको यस सुखद घडीमा हाम्रा पूजनीय बुबा-आमाको निरोगी सुस्वास्थ्य र सुदीर्घ जीवनको हार्दिक मंगलमय शुभकामना व्यक्त गर्दछौं । भगवान् बुद्धको सद्धर्मको प्रतापले उहाँहरूको पारिवारिक जीवन सदैव सुखमय रहोस् र आगामी दिनहरूमा पनि उहाँहरूको पाइला यस्तै पुण्य र धर्म कार्यहरूमा अघि बढिरहोस् । उहाँहरूकै धर्म-अनुरागलाई निरन्तरता दिनु हामी छोराहरूको कर्तव्य ठानेका छौं ।

अन्त्यमा, यस पुस्तकले पाठकहरूको धर्म-ज्ञान वृद्धिमा सहयोग पुऱ्याउनेछ भन्ने आशा राख्दै, त्रुटिहरू भएमा विज्ञ पाठकहरूबाट रचनात्मक सुझावको अपेक्षा गर्दछौं ।

भवतु सब्ब मंगलं ! (सबैको कल्याण होस् !)

२०८२ पुष ९

छोरा बुहारीहरू

उजय शाक्य, श्रीमती रीना शाक्य

उज्वल शाक्य, श्रीमती ममिता शाक्य

उमंग शाक्य, श्रीमती सृष्टि शाक्य

Dhamma.Digital

विषयसूची

पेज नं.

भूमिका र शुभकामना सन्देश
सम्पादकीय
प्रकाशकीय

१.	शील प्रार्थना	१
१.१	पञ्चशील प्रार्थना विधि	१
१.२	अष्टशील प्रार्थना विधि	५
१.३.१	श्रामणे र प्रव्रज्या विधि	७
1.3.2.	Novitiation	
१.४	बुद्ध पूजा	१७
१.	त्रिरत्न-वन्दना	१७
	त्रिरत्न वन्दना अर्थ	२०
२	चतुप्रत्यय प्रत्यवेक्षणा	३०
३.१	बत्तिस कोट्ठास	३२
३.२	स्वीनिगू (३२) अशुभ भावना 'अनुलोम'	३३
३.२	स्वीनिगू (३२) अशुभ भावना 'प्रतिलोम'	३४
४.	पच्चयुद्देस	३५
५.	चतुरारक्ष भावना	३६
६.	त्रिरक्षण गमन	३७
७.	चैत्य, भगवान बुद्धको मूर्ति प्रतिष्ठापन...	३८
८.	बुद्धत्व प्रार्थना सिद्ध हुन चाहिने गुण-धर्म	४२
९.	सातौं सप्ताह	४२
१०.	बोधिवृक्ष वन्दना	४३
११.	सम्बुद्धे गाथा	४४

(ॐ)

१२.	अनिच्चावत सङ्खारा	४५
१३.	दश पारमिता	४५
१४.	सप्तसत्पुरुष धन	४५
१५.	पटिपत्तिपूजनाकारो	४६
१६.	मैत्री भावना	५१
१७.	मैत्री भावना (English)	५१
१.५	पुण्यानुमोदन	५९
२.	परित्राण	६०
१.	आवाहन सुत्तं	६०
२.	मंगल सुत्तं	६१
३.	रतन सुत्तं	६३
४.	मेत्त-सुत्तं	६७
५.	खन्ध-सुत्तं	६९
६.	मोर-सुत्तं	७०
७.	वट्ट-सुत्तं	७१
८.	धजग्ग-सुत्तं	७२
९.	आटानाटिय सुत्तं	७५
१०.	अंगुलिमाल-सुत्तं	७८
११.	बोज्झङ्ग सुत्तं	७८
१२.	पुब्बण्ह-सुत्तं	८०
१३.	दसधम्म-सुत्तं	८३
१४.	बुद्धानुस्सति	८४
१५.	मेत्तानुस्सति	८६
१६.	असुभानुस्सति	८६
१७.	मरणानुस्सति	८७
१८.	अट्ट संवेगत्यु	८८

१९.	अट्टवीसति बुद्धगाथा	८८
२०.	जिनपञ्जर-गाथा	८९
२१.	महाजयमंगल-गाथा	९२
२२.	जयमंगल-गाथा	

अर्थहरू

१.	आवाहन सूत्रको अर्थ	९६
२.	मंगल सूत्रको अर्थ	९७
३.	रत्न सूत्रको अर्थ	९८
४.	मैत्री सूत्रको अर्थ	१०२
५.	स्कन्ध सूत्रको अर्थ	१०४
६.	मौर सूत्रको अर्थ	१०५
७.	वट्ट सूत्रको अर्थ	१०६
८.	ध्वजाग्र सूत्रको अर्थ	१०६
९.	आटानाटिय सूत्रको अर्थ	१०९
१०.	अंगुलिमाल सूत्रको अर्थ	११२
११.	बोध्यंग सूत्रको अर्थ	११३
१२.	पुर्वान्ह सूत्रको अर्थ	११४
१३.	दशधर्म सूत्रको अर्थ	११६
१४.	बुद्धानुस्मृतिको अर्थ	११७
१५.	मैत्र्यानुस्मृतिको अर्थ	११९
१६.	अशुभानुस्मृतिको अर्थ	१२०
१७.	मरणानुस्मृतिको अर्थ	१२१
१८.	अष्ट संवेगवस्तुको अर्थ	१२२
१९.	अष्टवीसति बुद्धगाथाको अर्थ	१२२
२०.	जिनपञ्जर-गाथाको अर्थ	१२३
२१.	महाजयमङ्गल-गाथाको अर्थ	१२५

२२.	जयमंगल-गाथाको अर्थ	१२६
२.२	धम्मचक्रकप्पवत्तनज सुत्त	१२९
	धर्मचक्रप्रवर्तन सुत्रको अर्थ	१३६
२.३.	महासमय सुत्तं	१४४
	महासमय सुत्रको अर्थ	१५२
२.४.	अनत्तलक्खण सुत्त	१५९
	अनत्तलक्खण सूत्रको भावानुवाद	१६३
२.५.	गिरिमानन्द सुत्तं	१६६
	गिरिमानन्द सूत्रको अर्थ	१७०
२.६.	धारण परित्राण	१७५
	धारण परित्राणको अर्थ	१७६
३.	विश्व शान्ति विहारसंग सम्बन्धित महत्वपूर्ण जानकारीहरू	१८०
४.	सन्दर्भ ग्रन्थहरू	२१५
५.	विभिन्न QR कोडहरू	२१८

Dhamma.Digital

१. शील प्रार्थना

१.१ पञ्चशील प्रार्थना विधि

उपासकोपासिका - ओकास द्वारत्तयेन कतं सब्बं अपराधं खमथ मे भन्ते ।

(तीन पटक)

भन्ते

- आयु-आरोग्य-सम्पत्ति, सग्ग-सम्पत्तिमेव च ।

अथ निब्बान-सम्पत्ति, इमिना ते समिज्झतु ॥

उपासकोपासिका - साधु ! साधु !! साधु !!!

अहं भन्ते तिसरणेन सह पञ्चशीलं धम्मं याचामि
अनुगगहं कत्वा सीलं देथ मे भन्ते ।

दुतियम्पि। ततियम्पि।

भन्ते

- यमहं वदामि तं वदेथ ।

उपासकोपासिका - आम भन्ते ।

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

(तीन पटक)

बुद्धं सरणं गच्छामि ।

धम्मं सरणं गच्छामि ।

संघं सरणं गच्छामि ।

दुतियम्पि बुद्धं सरणं गच्छामि ।
दुतियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि ।
दुतियम्पि संघं सरणं गच्छामि ।

ततियम्पि बुद्धं सरणं गच्छामि ।
ततियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि ।
ततियम्पि संघं सरणं गच्छामि ।

भन्ते - सरणगमनं परिपुण्णं ।

उपासकोपासिका - आम भन्ते ।

१. पाणातिपाता वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।
२. अदिन्नादाना वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।
३. कामेसु मिच्छाचारा वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।
४. मुसावादा वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।
५. सुरा-मेरय-मज्जपमादट्टाना वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।

उपासकोपासिका - आम भन्ते ।

भन्ते - तिसरणेन सह पञ्चसीलं धम्मं साधुकं सुरक्खितं
कत्वा अप्पमादेन सम्पादेथ ।

उपासकोपासिका - साधु ! साधु !! साधु !!!

दिसो दिसं यं तं कयिरा-वेरी वा पन वेरिनं ।

मिच्छा पणिहितं चित्तं-पापियो नं ततो करे ॥

शत्रुले शत्रुलाई जति हानि पुन्याउन सक्छ, त्यो भन्दा बढी हानि
कुमार्गमा लागेको चित्तले पुन्याउँछ ॥

धम्मपद गाथा ४२

PAÑCA - SĪLA (The Five Precepts)

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammā sambuddhassa
(Three Times)

TI - SARANA (The Three Refuges)

Buddhaṃ Sarenaṃ Gacchāmi
Dhammaṃ Sarenaṃ Gacchāmi
Sanghaṃ Sarenaṃ Gacchāmi

Dutiyam'pi Buddhaṃ Sarenaṃ Gacchāmi
Dutiyam'pi Dhammaṃ Sarenaṃ Gacchāmi
Dutiyam'pi Sanghaṃ Sarenaṃ Gacchāmi

Tatīyam'pi Buddhaṃ Sarenaṃ Gacchāmi
Tatīyam'pi Dhammaṃ Sarenaṃ Gacchāmi
Tatīyam'pi Sanghaṃ Sarenaṃ Gacchāmi

PAÑCA - SĪLA (The Five Precepts)

1. Pānātipātā veramanī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
2. Adinnādānā veramanī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
3. Kāmesu Micchācārā veramanī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
4. Musāvādā veramanī sikkhāpadaṃ samādiyāmi
5. Surāmeraya Majja Pamādatthānā veramanī sikkhāpadaṃ samādiyāmi

Sadhu Sadhu Sadhu
Excellent!! Excellent!! Excellent!!

गुरुसंग क्षमा प्रार्थना

पालि पाठः

अच्चयो मं भन्ते अच्चागमा यथाबालहं यथामूल्हं यथा-अकुसलं यूवाहं
एवमकासिं । तस्स मे भन्ते अच्चयं अच्चयतो पटिगण्हातु आयतिं संवराय ।

दुतियम्मि... (दोस्रो पटक पनि)

ततियम्मि... (तेस्रो पटक पनि)

नेपाल भाषा अर्थ (परिमार्जित):

भन्ते ! जिं मूर्खताया कारणं, मूढताया कारणं व अकुशलताया कारणं
(दक्षता मदुगुलिं) गुरु अपराध याना । जिगु पाखें जूगु उगु अपराधयात
लिपा जिं संयम (संवर) यायेगु निंतिं यानागु क्षमा प्रार्थनायात छलपोलं
स्वीकार याना कया बिज्याहुं । निकोलनं... स्वकोलनं...

नेपाली अर्थ (परिमार्जित):

भन्ते ! मैले मूर्खता, मूढता र अकुशलताका (अदक्षता) कारण जुन
अपराध गरें, मेरो तर्फबाट भएको त्यस अपराधलाई भविष्यमा संयम
राख्ने संकल्पका साथ गरिएको मेरो क्षमा याचनालाई हजुरले कृपया
स्वीकार गरिदिनुहोस्। दोस्रो पटक पनि... तेस्रो पटक पनि...

English Translation

Venerable Sir, through foolishness, delusion, and
unskillfulness, I have committed an offense. Please,
Venerable Sir, accept my confession of this offense as
such, for the sake of future restraint.

(For the second time... For the third time...)

१.२. अष्टशील प्रार्थना विधि

उपासकोपासिका - ओकास द्वारत्तयेन कतं सब्बं अपराधं खमथ मे भन्ते ।
भन्ते - आयु-आरोग्य-सम्पत्ति, सग्ग-सम्पत्तिमेव च ।
अथ निब्बान-सम्पत्ति, इमिना ते समिज्झतु ॥

उपासकोपासिका - साधु ! साधु !! साधु !!!

अहं भन्ते तिसरणेन सह अट्टङ्ग-समन्नागतं उपोसथसीलं
धम्मं याचामि; अनुग्गहं कत्वा सीलं देथ मे भन्ते !

दुतियम्पि

ततियम्पि

भन्ते - यमहं वदामि तं वदेथ ।

उपासकोपासिका - आम भन्ते ।

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

(तीन पटक भन्ते)

बुद्धं सरणं गच्छामि ।

धम्मं सरणं गच्छामि ।

संघं सरणं गच्छामि ।

दुतियम्पि बुद्धं सरणं गच्छामि ।

दुतियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि ।

दुतियम्पि संघं सरणं गच्छामि ।

ततियम्पि बुद्धं सरणं गच्छामि ।

ततियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि ।

ततियम्पि संघं सरणं गच्छामि ।

भन्ते – सरणगमनं परिपुष्णं ।

उपासकोपासिका – आम भन्ते ।

१. पाणातिपाता वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।
२. अदिन्नादाना वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।
३. अब्रह्मचरिया वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।
४. मुसावादा वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।
५. सुरा-मेरय-मज्जपमादट्टाना वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।
६. विकाल-भोजना वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।
७. नच्च, गीत, वादित, विसूकदस्सन-माला-गन्ध-विलेपन-धारण मण्डन-विभूसनट्टाना वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।
८. उच्चासयन-महासयना वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।

इदम्मे सीलं मग्गफल जाणस्स पच्चयो होतु ।

भन्ते – तिसरणेन सह अट्टङ्ग-समन्नागतं उपोसथं सीलं धम्मं
साधुकं सुरक्खितं कत्वा अप्पमादेन सम्पादेथ ।

उपासकोपासिका – साधु ! साधु !! साधु !!!

न तं माता पिता कथिरा-अञ्जे वा पिच जातका ।

सम्मा पणिहितं चित्तं-सेय्यसो नं ततो करे ॥

सुमार्गमा लागेको चित्तले आफुलाई जति उपकार गर्दछ, त्यति

उपकार बाबु आमा र कुटुम्बले समेत गर्न सक्तैनन् ।

धम्मपद गाथा ४३

१.३.१ श्रामणेर प्रव्रज्या विधि^१

(केस खौरीरहँदा भन्ने वा भावना गरिरहने)

तचपञ्चक कर्मस्थान भावना

केसा लोमा नखा दन्ता तचो ।

तचो दन्ता नखा लोमा केसा ।

केसा लोमा नखा दन्ता तचो ।

टाउकोको रौं, शरीरको रौं, नङ्ग, दाँत, छाला ।

छाला, दाँत, नङ्ग, शरीरको रौं, टाउकोको रौं ।

टाउकोको रौं, शरीरको रौं, नङ्ग, दाँत, छाला ।

गुरुलाई चीवर अर्पण गर्न भन्ने

सब्ब-दुक्ख-निस्सरण – निब्बानस्स सच्छिक्करणत्थाय इमं कासावं
गहेत्वा पब्बाजेथ मं भन्ते ! अनुकम्पं उपादाय ।

दुतियम्पि। ततियम्पि ।

भन्ते ! सम्पूर्ण संसार चक्रको दुःखबाट निस्केर मुक्त भएर
निर्वाण साक्षात्कार गर्नको लागि मेरो हातमा भएको यो चीवरवस्त्र
ग्रहणगरी अनुकम्पाराखेर मलाई प्रव्रजित गर्नुहोस् ।

दोस्रोबार पनि। तेस्रोबार पनि।

गुरुबाट चीवर ग्रहण गरेर लिन भन्ने

सब्ब-दुक्ख-निस्सरण – निब्बानस्स सच्छिक्करणत्थाय एतं कासावं
दत्त्वा पब्बाजेथ मं भन्ते ! अनुकम्पं उपादाय ।

दुतियम्पि। ततियम्पि ।

भन्ते ! सम्पूर्ण संसार चक्रको दुःखबाट निस्केर मुक्त भएर निर्वाण

१. धर्मरत्न शाक्य, (संग्रहकर्ता), श्रामणेर विनय (यल, फोर एस पब्लिकेशन, २०४४) पृ. ५

साक्षात्कार गर्नको लागि तपाईंको हातमा भएको चीवरवस्त्र प्रदानगरी अनुकम्पाराखेर मलाई प्रव्रजित गर्नुहोस् ।

दोस्रोबार पनि। तेस्रोबार पनि ।

चीवर लगाईसकेपछि गुरुसंग प्रव्रज्या याचना गर्ने

संसार-वट्ट-दुःखतो मोचनत्थाय पब्बज्जं याचामि ।

दुतियम्पि ततियम्पि।

भन्ते ! सम्पूर्ण संसार चक्रको दुःखबाट मुक्तहुनको लागि मैले प्रव्रज्या याचना गरिरहेको छु ।

दोस्रोबार पनि। तेस्रोबार पनि ।)

तिसरण सह सामणेण पब्बज्ज सीलयाचना

अहं भन्ते ! तिसरणेण सह दस सामणेण-पब्बज्ज-सीलं धम्मं

याचामि अनुगहं कत्वा सीलं देथ मे भन्ते ।

दुतियम्पि। ततियम्पि।

अर्थ :

(भन्ते ! मैले त्रिशरण सहित दस प्रकारको श्रामणेण (प्रव्रज्या) शील धर्म मागिरहेको छु,, अनुकम्पापूर्वक मलाई शील प्रदान गर्नुहोस् ।

दोस्रोबार पनि। तेस्रोबार पनि।)

भन्ते

- यमहं वदामि तं वदेथ ।

(मैले जसो जसो भन्छु तिमीहरूले पनि त्यसै त्यसै भन्नु ।)

शिष्यपिं

- आम भन्ते ।

(हुन्छ हवस् भन्ते !)

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

(वहाँ भगवान् अर्हत सम्यक्सम्बुद्धलाई नमस्कार ।)

सरणगमन

निर्गहितन्त सरणगमन
बुद्धं सरणं गच्छामि ।
धम्मं सरणं गच्छामि ।
संघं सरणं गच्छामि ।
दुतियम्पि ...। ततियम्पि...।

मकारान्त सरणगमन
बुद्धम् सरणम् गच्छामि ।
धम्मम् सरणम् गच्छामि ।
संघम् सरणम् गच्छामि ।
दुतियम्पि...। ततियम्पि...।

अर्थ :

म बुद्धको शरणमा जान्छु ।
म धर्मको शरणमा जान्छु ।
म संघको शरणमा जान्छु ।
दोस्रोबार पनि ...। तेस्रोबार पनि।
गुरु - सरणगमनं परिपुण्णं ।
(शरणगमन परिपूर्ण भयो ।)
शिष्यहरु - आम भन्ते । (हुन्छ हवस् भन्ते !)

सील-समादान

१. पाणातिपाता वेरमणी ।
२. अदिन्नादाना वेरमणी ।
३. अब्रह्मचरिया वेरमणी ।
४. मुसावादा वेरमणी ।
५. सुरा-मेरय-मज्ज-पमादट्टाना वेरमणी ।
६. विकाल-भोजना वेरमणी ।
७. नच्च, गीत, वादित, विसूकदस्सना वेरमणी ।
८. माला-गन्ध-विलेपन-धारण-मण्डन-विभूसनट्टाना वेरमणी ।
९. उच्चासयन-महासयना वेरमणी ।
१०. जातरूप-रजत-पटिग्गहणा वेरमणी सिक्खापदं समादियामि ।

इमानि दस सामणे-पब्बज्ज-सीलानि समादियामि ।

(तीनचोटी)

दशशील

१. म प्राणी हिंसा नगर्ने ।
२. म चोरीकाम नगर्ने ।
३. म ब्रह्मचर्य नबिगार्ने ।
४. म भूठकुरा नबोल्ने ।
५. म जाँड रक्सि आदि प्रमादहुने वस्तु सेवन नगर्ने ।
६. म मध्यान्ह पछि भोजन नगर्ने ।
७. म नाच्ने, गाउने, बाजा बजाउने, शासनको काँडा समान भइरहेको तमासा हेर्ने आदि नगर्ने ।
८. म माला लगाउने, सुगन्धित वास्ना आउने पाउडर लगाउने, गहणा आदिद्वारा अलंकृत नगर्ने ।
९. म अग्लो, महान र उत्तम भएको शयनासनमा नबस्ने ।
१०. म सुन,चाँदि, पैसा आदि ग्रहण नगर्ने शील राम्ररी पालन (ग्रहण) गर्दछु ।

गुरु - तिसरणेन सह दस सामणेर-पब्बज्ज-सीलं धम्मं साधुकं सुरक्खितं कत्वा अप्पमादेन सम्पादेथ ।

(त्रिशरण सहित दश श्रामणेर प्रव्रज्या शील सुरक्षितगरेर अप्रमादी भएर राम्ररी सम्पादन गर ।)

शिष्यहरु - साधु ! साधु !! साधु !!!

उपाध्याय ग्रहण गर्ने

उपज्झायो मे भन्ते ! होहि (तीनचोटी)

भन्ते ! तपाइ मेरो उपाध्याय गुरु हुनुहोस्

निश्रय ग्रहण गर्ने

निस्सयो मं भन्ते, होहि । (तीनचोटी)

भन्ते ! तपाईं हामीलाई आधार भरोसा दिनुहुने निश्रयाचार्य हुनुहोस् ।

गुरु - पासादिकेन सम्पादेथ (तीनचोटी)

(प्रसन्न हुनयोग्य शारीरिक, वाचसिक, मानसिक वानी व्यवहार क्रियाकलापले सम्पन्न भएर बस ।)

शिष्यहरु - साधु ! साधु !! साधु !!!

नामाकरण

गुरु = सामणेरो (गवेसको) !

शिष्य = आम भन्ते !

गुरु = सामणेरो (गवेसको) !

शिष्य = आम भन्ते !

गुरु = सामणेरो (गवेसको) !

शिष्य = आम भन्ते !

Dhamma.Digital

उद्योग गर्ने समयमा उद्योगी हुँदैन, जागृत हुनुपर्ने समयमा सचेत जागृत हुँदैन भने त्यो मानिस बलवान् र युवक भएपनि निस्स्तसाही हुन्छ । त्यसको मनमा नराम्रो विचारले मात्र ठाउँ लिन्छ । त्यो मानिस निस्क्रिय नै हुन्छ । त्यस्तो अलछी मानिसले अन्तरज्ञानको मार्ग प्राप्त गर्न सक्तैन ॥

(धम्मपद २८०)

1.3.2 Novitiation

During head shaving by the Teacher, each boy needs to say the following words:

Kesā	Lomā	Nakhā	Dantā	Taco
(Head hair)	(Body hair)	(Nails)	(Teeth)	(Skin)
Taco	Dantā	Nakhā	Lomā	Kesā
(Skin)	(Teeth)	(Nails)	(Body hair)	(Head hair)

(Before the boys wear the Robe, they should handover the robes individually to the Teacher saying the following words three times:)

Giving Robe To The Teachers

Sakala-Vatta-Dukkha-Nissarana-Nibbānassa Sacchikaranatthāya Imaṃ Kasavaṃ Gahetvā Pabbājetha Maṃ Bhante, Anukampaṃ Upādāya

Dutiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)

Tatiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)

To get out from the whole round of worldly sufferings and realize the Nibbana your Venerable Sir. Please take this robe from me and novitiate me with full compassion.

For the second time

For the third time.....

Taking Robe Back From The Teacher

Sakala-Vatta-Dukkha-Nissarana-Nibbānassa Sacchikaranatthāya Etaṃ Kāsavaṃ Datvā Pabbājetha Maṃ Bhante, Anukampaṃ Upādāya

Dutiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)

Tatiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)

To get out from the whole round of worldly sufferings and to realize the Nibbana, your Venerable Sir. Please give me the Robe (as the token of permission to wear the Robe), which is in your hands and novitiate me with full compassion.

For the second time

For the third time.....

Asking For Noviciation With Aim and Objective

Samsāra-Vatta-Dukkhato Mocanattāya Pabbajjāṃ Yācāmi

Dutiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)

Tatiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)

To get rid of round of worldly suffering Venerable Sir, I am asking for noviciation.

For the second time

For the third time.....

Asking For Novice 10 Precepts

Ahaṃ Bhante Tisaranena Saha Dasa Sāmanera Pabbajjasilāṃ

Dhammam Yacami Anuggahaṃ Katvā Silāṃ Detha Me Bhante

Dutiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)

Tatiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)

Teacher: **Yamahaṃ vadāmi Tam Vadetha** (Follow what I say,)

Novices: **Āma Bhante** (Yes, Venerable Sir.)

Teacher: **Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammāsambuddhassa**

(Homage to the Worthy One, the Blessed One, and the Perfectly Self-enlightened One.)

Novices: **(Repeat the above three times,)**

Taking Refuge In Triple Gems

Teacher: **Buddham Saranam Gacchāmi** (I go to the Buddha for my refuge)

Dhammam Saranam Gacchāmi (I go to the Dhamma for my refuge)

Samgham Saranam Gacchāmi

Dutiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)

Tatiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)

Teacher: **Saranagamanāṃ Paripuṇṇāṃ** (Refuge taking is fulfilled.)

Novices: **Āma Bhante** (Yes, Venerable Sir.)

The second correct way to take refuge is with both lips open slightly, and produce little air through the nose as you pronounce the word ending with "n" sound. As you would pronounce the word "Learning".

Teacher: **Buddhaṃ Saranaṃ Gacchāmi**
(I go to the Buddha for my refuge)
Dhammaṃ Saranaṃ Gacchāmi
(I go to the Dhamma for my refuge)

Samghaṃ Saranaṃ Gacchāmi
(I go to the Sangha for my refuge)

Dutiyaṃpi..... (Repeat the above enclosed verses)

Tatiyaṃpi..... (Repeat the above enclosed verses)

Teacher: **Saranagamaṇaṃ Paripuṇṇaṃ** (Refuge taking is fulfilled.)

Novices: **Āma Bhante** (Yes, Venerable Sir.)

Ten Precepts

1. **Pānātipātā veramaṇī;**
(I undertake to observe the training precepts abstaining from killing all living beings)
2. **Adinnādānā veramaṇī;**
(I undertake to observe the training precepts abstaining from taking things not given)
3. **Abrahmacariyā veramaṇī;**
(I undertake to observe the training precepts abstaining from unchastity)
4. **Musāvādā veramaṇī;**
(I undertake to observe the training precepts abstaining from false speech)
5. **Surā-meraya-majja-pamādatthānā veramaṇī;**
(I undertake to observe the training precepts abstaining from drinks and drugs which are the causes of heedlessness)
6. **Vikāla-bhojanā veramaṇī;**
(I undertake to observe the training precepts abstaining from taking meals after mid-day)

7. **Nacca-gīta-vādita-visūkadassanā veramaṇī;**
(I undertake to observe the training precepts abstaining from dancing, singing, playing musical instrument , seeing things opposed to the dispensation)
8. **Mālā-gandha Vilepana-dharaṇa-mandaṇa vibhū-sanaṭṭhānā veramaṇī;**
(I undertake to observe the training precepts abstaining from applying garlands, perfume, using cosmetic and beautifying things)
9. **Uccāsayana Mahāsayanā veramaṇī**
(I undertake to observe the training precepts abstaining from applying garlands, perfume, using cosmetic and beautifying things)
10. **Jātarūpa-Rajata Patiggahanā veramaṇī sikkhā-padaṃ samādiyāmi;**
(I undertake to observe the training precepts abstaining from handling gold, silver, coin and money)
Imāni Dasa Sāmaṇera Pabbajja-Silāni Samādiyāmi
(I observe these noviciation 10 precepts)
Dutiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)
Tatiyampi..... (Repeat the above enclosed verses)

Translation of the Ordination Ceremony Script

1. The Preceptor's Advice

Pali: Tisaraṇena saddhiṃ dasasāmaṇera-pabbajjā-sīlaṃ dhammaṃ sādhukaṃ surakkhitaṃ katvā appamādena sampādettha.

Teacher : "Protect the ten novice ordination precepts along with the Triple Gem well and fulfill them by being diligent."

Student(s): Sadhu! Sadhu! Sadhu! (Excellent! Excellent! Excellent!)
"It is well. It is good."

2. Requesting the Preceptor (Upajjhaya)

To be said by the student: "Taking/Accepting the Preceptor."

Pali: Upajjhāyo me bhante hohi. (Repeat 3 times)

Student: "Venerable Sir, please be my Preceptor (Upajjhaya Guru)."

3. Requesting Dependence (Nissaya)

To be said by the student: "Taking/Accepting the Dependence (Nissaya)."

Pali: Nissayaṃ maṃ bhante hohi. (Repeat 3 times)

Student: "Venerable Sir, please provide us with support and shelter; please be our Teacher of Dependence."

4. Final Instruction from the Guru

Teacher: Pāsādikena sampādetha.

Teacher: "Live being endowed with physical, verbal, and mental habits and activities that are worthy of being pleasing (to others)."

Student(s): Sadhu! Sadhu! Sadhu!

5. Name giving Ceremony

Teacher: "Samanera (Novice name), Vimala?"

Student: "Yes, Venerable Sir."

Teacher: "Samanera Vimala?"

Student: "Yes, Venerable Sir."

Key Terms Used:

Triple Gem: The Buddha, Dhamma, and Sangha.

Samanera: A novice monk.

Upajjhaya: A spiritual preceptor or mentor.

Appamada: Diligence or heedfulness.

Sadhu: An exclamation meaning "well done" or "it is good."

अल्छी, बढी सुत्ने, छल्ने, ठग्ने आदि प्रवृत्ति भएका व्यक्तिहरूको नराम्रो बानी व्यहोरालाई सुधार्न देवराज इन्द्रले "यदि बानी सुधारेन भने टाउको फोडिदिन्छु" भनेर बज्र लिएर टाउकोमाथि बसिराखेतापनि ती व्यक्तिहरू बरु टाउको फोडाएर मर्छन्, अल्छीको दांग्रा, सुताहा, छली, ठग, काम नलाग्ने भनाएर जीवनभर अपमानित भएर बस्न रूचाउँछन्, तर आनो हित सुख उपकारको लागि रत्तिभर पनि जाँगरिलो हुन तयार हुँदैनन् भने त्यस्ता व्यक्तिहरूलाई कसैले पनि सुधार्न सक्दैन । - धम्मपद

१.४. बुद्ध-पूजा

१.४.१. त्रिरत्न-वन्दना

बुद्ध-वन्दना

बुद्धं पूजेमि । धम्मं पूजेमि । संघं पूजेमि ।

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

इतिपि सो भगवा अरहं, सम्मासम्बुद्धो, विज्जाचरण-सम्पन्नो, सुगतो, लोकविदू, अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि, सत्था देवमनुस्सानं, बुद्धो, भगवा'ति ।

नमो तस्स सम्मासम्बुद्धस्स ।

ये च बुद्धा अतीता च, ये च बुद्धा अनागता ।

पच्चुप्पन्ना च ये बुद्धा, अहं वन्दामि सब्बदा ॥

नत्थि मे सरणं अञ्जं, बुद्धो मे सरणं वरं ।

एतेन सच्चवज्जेन, होतु मे जयमंगलं ॥

उत्तमङ्गेन वन्देहं, पादपंसु वरुत्तमं ।

बुद्धे यो खलितो दोसो, बुद्धो खमतु तं ममं ॥

बुद्धं जीवितपरियन्तं, सरणं गच्छामि ।

धर्म-वन्दना

स्वाक्खातो भगवता धम्मो, सन्दिट्टिको, अकालिको, एहिपस्सिको,

ओपनेय्यिको, पच्चत्तं वेदितब्बो विञ्जूही'ति ।

नमो तस्स निय्यानिकस्स धम्मस्स ।

ये च धम्मा अतीता च, ये च धम्मा अनागता ।

पच्चुप्पन्ना च ये धम्मा, अहं वन्दामि सब्बदा ॥

नत्थि मे सरणं अञ्जं, धम्मो मे सरणं वरं ।

एतेन सच्चवज्जेन, होतु मे जयमंगलं ॥

उत्तमङ्गेन वन्देहं, धम्मञ्च दुविधं वरं ।

धम्मो यो खलितो दोसो, धम्मो खमतु तं ममं ॥

धम्मं जीवितपरियन्तं, सरणं गच्छामि ।

संघ-वन्दना

सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसंघो, उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसंघो,
वायप्पटिपन्नो भगवतो सावकसंघो, सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो
सावकसंघो, यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ट पुरिसपुग्गला, एस भगवतो
सावकसंघो; आहुनेय्यो, पाहुनेय्यो, दक्खिण्यो, अञ्जलिकरणीयो,
अनुत्तरं पुञ्जकखेत्तं लोकस्सा'ति ।

नमो तस्स अट्टारियपुग्गलमहासंघस्स ।

ये च संघा अतीता च, ये च संघा अनागता ।

पच्चुप्पन्ना च ये संघा, अहं वन्दामि सब्बदा ॥

नत्थि मे सरणं अञ्जं, संघो मे सरणं वरं ।

एतेन सच्चवज्जेन, होतु मे जयमंगलं ॥

उत्तङ्गेन वन्देहं, संघञ्च तिविधुत्तमं ।

संघे यो खलितो दोसो, संघो खमतु तं ममं ॥

संघं जीवितपरियन्तं, सरणं गच्छामि ।

(जल-पूजा)

अधिवासेतु नो भन्ते, पानीयं उपनामितं ।

अनुकम्पं उपादाय, पटिगण्हातु उत्तमं ॥१॥

(खाद्य-पूजा)

अधिवासेतु नो भन्ते, खज्जकं उपनामितं ।

अनुकम्पं उपादाय, पटिगण्हातु उत्तमं ॥२॥

(फलफूल-पूजा)

अधिवासेतु नो भन्ते, फलानि उपनामितं ।

अनुकम्पं उपादाय, पटिगण्हातु उत्तमं ॥३॥

(भोजन-पूजा)

अधिवासेतु नो भन्ते, भोजनं उपनामितं ।

अनुकम्पं उपादाय, पटिगण्हातु उत्तमं ॥४॥

(व्यञ्जन-पूजा)

अधिवासेतु नो भन्ते, व्यञ्जनं उपनामितं ।
अनुकम्पं उपादाय, पटिगण्हातु उत्तमं ॥५॥

(प्रदीप-पूजा)

घनसारप्पदित्तेन, दीपेन तमधंसिना ।
तिलोकदीपं सम्बुद्धं, पूजयामि तमोनुदं ॥६॥

(पुष्प-पूजा)

वण्ण-गन्ध-गुणोपेतं, एतं कुसुमसन्ततिं ।
पूजयामि मुनिन्दस्स, सिरीपाद-सरोरुहे ॥७॥
पूजेमि बुद्धं कुसुमेन नेन, पुञ्जेन मेतेन च होतु मोकखं ।
पुष्फं मिलायाति यथा इदं मे, कायो तथा याति विनासभावं ॥८॥

(धूप-पूजा)

गन्ध-सम्भार-युत्तेन, धूपेनाहं सुगन्धिना ।
पूजये पूजनेय्यानं, पूजा भाजनमुत्तमं ॥९॥

चैत्य-पूजा

वन्दामि चेतियं सब्बं, सब्बठानेसु पतिट्ठितं ।
सारीरिक धातु महाबोधिं, बुद्धरूपं सकलं सदा ॥१०॥

(क्षमा-याचना)

कायेन वाचा चित्तेन, पमादेन मया कतं ।
अच्चयं खम मे भन्ते, भूरिपञ्जो तथागत ॥११॥

(आशिका)

इमाय बुद्ध-पूजाय, कताय सुद्ध-चेतसा ।
चिरं तिट्ठतु सद्धमो, लोको होतु सुखी सदा ॥१२॥

त्रिरत्न वन्दना अर्थ

बुद्ध-वन्दनाको अर्थ

उहाँ भगवान् अर्हत्, सम्यक्सम्बुद्ध, सबै सद्विद्या एवं सदाचरणले संयुक्त, सुन्दर गति प्राप्त, लोक-लोकान्तर रहस्यको ज्ञाता, पुस्त्रहरूका शमन र दमन गर्ने अनुपम सारथी समान, देवता र मनुष्यहरूको शास्ता (गुरु), स्वयं बोध भएका एवं अरूलाई बोध गराउन सक्षम, सर्वश्रेष्ठ ऐश्वर्यले संयुक्त र सबै क्लेशबाट विमुक्त हुनुहुन्छ ।

उहाँ भगवान् सम्यक्सम्बुद्धलाई नमस्कार ।

पहिले जति बुद्धहरू हुनुभएका थिए, पछि जति बुद्धहरू हुनेछन् तथा वर्तमान कालमा जो जो बुद्धहरू हुनुहुन्छन्, उहाँहरू सबैलाई म सदा वन्दना गर्दछु ।

बुद्धबाहेक अरु मेरो शरण छैन । बुद्ध नै मेरो उत्तम शरण हो । यस सत्य-वचनको प्रभावले मेरो जयमङ्गल होस् ।

उहाँ भगवान् बुद्धको चरण-धूलोलाई श्रेष्ठोत्तम सम्झी म शिरले वन्दना गर्दछु । यदि अज्ञानतावश बुद्धप्रति मबाट कुनै अपराध हुन गएछ भने बुद्धले मलाई क्षमा गरून् । आजीवन म बुद्धको शरणमा जान्छु ।

धर्म-वन्दनाको अर्थ

भगवान् बुद्धको धर्म खुलस्तसँग व्याख्या गरिएको, यही फल दिने, तत्काल फलदायक, 'आऊ र हेर' भन्न लायक, निर्वाणसम्म पुऱ्याइदिने र विद्वत्जनले स्वयं जान्न योग्य छन् ।

ती निर्वाणसम्म पुऱ्याइदिने धर्मलाई नमस्कार ।

पहिले भएका धर्मलाई पनि पछि हुने धर्मलाई पनि, अहिले भएको धर्मलाई पनि म सदा वन्दना गर्दछु ।

धर्मबाहेक मेरो अरु शरण छैन । धर्म नै मेरो उत्तम शरण हो । यस सत्यवचनको प्रभावले मेरो जय-मङ्गल होस् ।

दुई (लौकिक र लोकोत्तर) प्रकारले उत्तम धर्मलाई म शिरले

वन्दना गर्दछु ।

यदि अज्ञानतावश धर्मप्रति मबाट केही अपराध हुन गएछ भने धर्मले मलाई क्षमा गरून् । आजीवन म धर्मको शरणमा जान्छु ।

संघ-वन्दनाको अर्थ

भगवान् बुद्धका श्रावक-संघ सुमार्गगामी, भगवान् बुद्धका श्रावक-संघ सीधा मार्गगामी, भगवान् बुद्धका श्रावक संघ निर्वाण मार्गगामी, भगवान् बुद्धका श्रावक-संघ उचित मार्गगामी, उहाँहरू चार युगल र आठ पुरुष-पुद्गल हुनुहुन्छन्; उहाँहरू नै भगवान् बुद्धका श्रावक-संघ हुन्; जो आह्वान गर्न योग्य छन्; पाहुना गर्न योग्य छन्; । दान दिन योग्य छन्; हात जोड्न योग्य छन् र लोकको निमित्त सर्वश्रेष्ठ पुण्यक्षेत्र हुन् ।

ती आठ आर्यपुद्गल महासंघलाई नमस्कार ।

पहिले भइसकेका संघलाई पनि पछि हुने संघलाई पनि, अहिले भएको संघलाई पनि म सदा वन्दना गर्दछु ।

संघबाहेक मेरो अरु शरण छैन । संघ नै मेरो उत्तम शरण हो । यस सत्यवचनको प्रभावले मेरो जय-मङ्गल होस् ।

तीन (शील, समाधि, प्रज्ञा) प्रकारले उत्तम हुनुभएका संघलाई म शीरले वन्दना गर्दछु ।

यदि अज्ञानतावश संघप्रति मबाट केही अपराध हुन गएछ भने संघले मलाई क्षमा गरून् । आजीवन म संघको शरणमा जान्छु ।

जल-पूजाको अर्थ

हे भगवान् ! हजुरलाई पिउने जल चढाउँछौं; स्वीकार गर्नुहोस् । हामीमाथि अनुकम्पा गर्नुभई ग्रहण गर्नुहोस् ॥१॥

खाद्य-पूजाको अर्थ

हे भगवान् ! हजुरलाई खाद्य-पदार्थ चढाउँछु, स्वीकार गर्नुहोस् । हामीमाथि अनुकम्पा गर्नुभई ग्रहण गर्नुहोस् ॥२॥

ब्यञ्जन-पूजाको अर्थ

हे भगवान् ! हजुरलाई ब्यञ्जन चढाउँछु, स्वीकार गर्नुहोस् ।
हामीमाथि अनुकम्पा गर्नुभई ग्रहण गर्नुहोस् ॥३॥

भोजन-पूजाको अर्थ

हे भगवान् ! हजुरलाई भोजन चढाउँछु, स्वीकार गर्नुहोस् ।
हामीमाथि अनुकम्पा गर्नुभई ग्रहण गर्नुहोस् ॥४॥

प्रदीप-पूजाको अर्थ

त्रिलोकको प्रकाश समान हुनुभएका अज्ञान-अन्धकारलाई नष्ट
गर्ने भगवान् बुद्धलाई अँध्यारो हटाउने चन्दनादि युक्त यस प्रदीपले
पूजा गर्दछु ॥५॥

पुष्प-पूजाको अर्थ

वर्ण र सुगन्धले संयुक्त यस पुष्पले शाक्यमुनिन्द्र भगवान्को
कमलको फूलजस्तो श्रीचरणमा पूजा गर्दछु ॥६॥

यस पुष्पले भगवान् बुद्धलाई पूजा गर्दछु, यस पुण्यले मलाई
मोक्ष प्राप्त होस् । यो पुष्प ओइलिएर गएभै मेरो यो शरीर पनि विनाश
भएर जानेछ ॥७॥

धूप-पूजाको अर्थ

पूजा गर्न उत्तम हुनु भएका पूजनीय भगवान् बुद्धलाई यस
सुगन्धयुक्त धूपले पूजा गर्दछु ॥८॥

चैत्य-पूजाको अर्थ

सबै ठाउँमा प्रतिष्ठित भएका चैत्यलाई, भगवान् बुद्धका
शारीरिक-धातुलाई, महाबोधि वृक्षलाई र बुद्ध-रूपलाई पनि म सधैं
वन्दना गर्दछु ॥९॥

क्षमा-याचनाको अर्थ

हे भगवान् ! प्रमादवश मेरो काय-वाक्-चित्तबाट केही भूल हुन गएछ भने, गम्भीरातिगम्भीर प्रज्ञावान् तथागतले मलाई क्षमा गर्नुहोस् ॥१०॥

आशिकाको अर्थ

शुद्ध-चित्तले गरेको यस बुद्ध-पूजाबाट प्राप्त भएको पुण्यको प्रभावले तथागतको धर्म चिरस्थायी होस्, सबै लोक सुखी होस् ॥११॥

यस बुद्ध-पूजाबाट मैले जति पुण्य प्राप्त गरें, ती सबै पुण्य अनुमोदन गरी सबैको मन संतुष्ट रहून् ॥१२॥

दान-शीलादि दशपारमी सबै पूर्णगरी इच्छानुसार बोधि प्राप्तगरी निर्वाणसुख अनुभव गरून् ॥१३॥

प्रतिपत्ति-पूजाको अर्थ

यस धर्मानुकूल धर्माचरणद्वारा म बुद्धलाई पूजा गर्दछु ।

यस धर्मानुकूल धर्माचरणद्वारा म धर्मलाई पूजा गर्दछु ।

यस धर्मानुकूल धर्माचरणद्वारा म संघलाई पूजा गर्दछु ।

यस धर्माचरणद्वारा अवश्य पनि म जाति, जरा, ब्याधि, मरणबाट मुक्त हुनेछ ॥१४॥

कामनाको अर्थ

यस पुण्यको प्रभावले मूर्खको संगत गर्न नपरोस् । निर्वाणप्राप्त नभएसम्म सत्पुरुषको संगत मिलोस् ॥१५॥

मेरो यस पुण्यले आश्रव-क्षय होस् ।

मेरो यस पुण्यले निर्वाण प्राप्त होस् ।

मेरो यस पुण्यले सबै सत्त्व सुखी होऊन् ॥१६॥

इमाय बुद्ध-पूजाय, यं पुञ्जं पसुतं मया ।
सब्बं तं अनुमोदित्वा, सब्बेपि तुट्टमानसा ॥१३॥
पूरेत्वा दान-सीलादि, सब्बापि दसपारमी ।
पत्वा यथिच्छित्तं बोधिं, फुस्सन्तु अमतं पदं ॥१४॥

प्रतिपत्ति-पूजा

इमाय धम्मानुधम्म-पटिपत्तिया बुद्धं पूजेमि ।
इमाय धम्मानुधम्म-पटिपत्तिया धम्मं पूजेमि ।
इमाय धम्मानुधम्म-पटिपत्तिया संघं पूजेमि ।
अद्धा इमाय पटिपत्तिया जातिजराव्याधिमरणम्हा
परिमुच्चिस्सामि ॥१५॥

कामना

इमिना पुञ्जकम्मेन, मा मे बालसमागमो ।
सतं समागमो होतु, याव निब्बानपत्तिया ॥१६॥
इदं मे पुञ्जं आसवक्खयावहं होतु ।
इदं मे पुञ्जं निब्बानस्स पच्चयो होतु ।
इदं मे पुञ्जं सब्बे सत्ता सुखिता भवन्तु ॥१७॥

Dhamma.Digital

साँप र दुर्जन दुबै दुष्ट हुन्, साँपभन्दा पनि अत्यन्त दुष्ट
असत्पुरूष नै हुन्छ । किनभने साँपलाई मन्त्र तथा औषधीले शान्त
गर्न सकिन्छ । तर दुर्जन मूर्ख असत्पुरूषलाई (त्यस व्यक्तिको अल्छी,
निद्रालु आदि नराम्रो बानी-व्यवहार) कुनै चीजले पनि शान्त गर्न
सकिदैन ।

(लोकनीति ६८)

THE TIRATANA-VANDANĀ

Salutation to the Three Jewels

Namo Tassa Bhagavato Arahato Sammā sambuddhassa
(Three Times)

BUDDHA - VANDANĀ (Homage to the Buddha)

Iti'pi so Bhagavā Arahaṃ Sammā sambuddho Vijjā carana-
sampanno Sugato Lokavidū Anuttaro Purisa damma-sārathī
Sathā Deva manussānaṃ Buddho Bhagavā'ti

Namo Tassa Sammā Sambuddhassa
(Homage to Him, The Fully Enlightened one)

Yē ca Buddhā atitā ca, Ye ca Buddhā anāgatā
Paccuppanā ca yē Buddhā, Ahaṃ vandāmi sabbadā
Natthi mē saraṇaṃ aññaṃ Buddho mē saraṇaṃ varam
yētēna sacca vajjena Hotu mē jaya mangalaṃ
Uttamangena vandeḥaṃ, pādapansu varuttamaṃ
Buddhe yo khalito doso, Buddho khamatu taṃ mamaṃ
Buddhaṃ jivita pariyantaṃ saraṇaṃ gacchāmi

DHAMMA - VANDANĀ (Homage to the Dhamma)

Svākkhāto Bhagavatā Dhammo Sandiṭṭhiko Akāliko Ehi-
passiko Opanayiko Paccattaṃ veditabbo viññūhīti

Namo Tassa Niyanikass Dhammassa
(Homage to the Dhamma, that leads to Nibbāna.)

Yē ca Dhammā atitā ca, Ye Dhammā ca anāgatā

Paccuppanā ca yē Dhammā, Ahaṃ vandāmi sabbadā
Natthi mē saraṇaṃ aññaṃ Dhammo mē saraṇaṃ varaṃ
yētēna sacca vajjena Hotu mē jaya mangalaṃ
Uttamangena vandehaṃ, Dhammanca duvidhaṃ varaṃ
Dhamme yo khalito doso, Dhammo khamatu taṃ mamaṃ
Dhammaṃ jivita pariyantaṃ saraṇaṃ gacchāmi

SANGHA - VANDANĀ (Homage to the Sangha)

Supaṭipanno Bhagavato sāvaka saṅgho Uju paṭipanno
Bhagavato sāvaka saṅgho Ñāya paṭipanno Bhagavato sāvaka
saṅgho Sāmīcipaṭipanno Bhagavato sāvaka saṅgho Yadidaṃ
cattāri purisa yugāni Aṭṭha purisa puggalā Esa Bhagavato
sāvaka saṅgho Āhuneyyo Pāhuneyyo Dakkhiṇeyyo
añjalikaraṇīyo Anuttaraṃ puñña-khettam lokassā ti

Namo Tass atthāriya puggalā mahā Sanghassa
(Homage to eight individual of Great Sangha)

Yē ca Sanghā atitā ca, Ye ca Sanghā anāgatā
Paccuppanā ca yē Sanghā, Ahaṃ vandāmi sabbadā
Natthi mē saraṇaṃ aññaṃ Sangho mē saraṇaṃ varaṃ
yētēna sacca vajjena Hotu mē jaya mangalaṃ
Uttamangena vandehaṃ, sanghaṇca tividhuttamaṃ
Sanghē yo khalito doso, Sangho khamatu taṃ mamaṃ
Sanghaṃ jivita pariyantaṃ saraṇaṃ gacchāmi

PĀNĪYA - PŪJĀ (Offering of Holy Water)

Adhivāsetu no Bhante Pānīyaṃ upanāmitaṃ
Anukampaṃ upādāya Patiganhātu muttamaṃ

KHAJJAKA - PŪJĀ (Offering of eatables)

Adhivāsetu no Bhante Khajjakaṃ upanāmitaṃ

Anukampaṃ upādāya Patiganhātu muttamam

PHALA - PŪJĀ (Offering of Fruits)

* *(to be recited in the morning only, when fruits are offered)

Adhivāsetu no Bhante Phalāni upanāmitaam

Anukampaṃ upādāya Patiganhātu muttamam

ĀHĀRA-PŪJĀ (Offering of Food)

* *(for morning pūjā only when food is offered)

Adhivāsetu no Bhante Bhojanaṃ upanāmitaam

Anukampaṃ upādāya Patiganhātu muttamam

BYANJANA - PŪJĀ (Offering of cooked foods)

(before noon only)

Adhivāsetu no Bhante byanjaṃ upanāmitaam

Anukampaṃ upādāya Patiganhātu muttamam

PĀNAKA - PŪJĀ (Offering of Fruit Juice)

Adhivāsetu no Bhante Pānakaṃ upanāmitaam

Anukampaṃ upādāya Patiganhātu muttamam

GILĀNAPACCAYA - PŪJĀ (Offering of Medicinal Drinks)

* *(for evening pūjā only)

Adhivāsetu no Bhante Gilānapaccayaṃ imaṃ

Anukampaṃ upādāya Patiganhātu muttamam

PADĪPA - PŪJĀ (Offering of Light)

Ghana sārappa dittena Dīpena tama dhamṣinā

Tiloka dīpaṃ sambuddhaṃ Pūjayāmi tamo nudaṃ

PUPPHA - PŪJĀ (Offering of Flowers)

Vaṇṇa gandha gunopetaṃ Etaṃ kusuma santatiṃ

Pūjayami munindassa Sirī pāda saroruhe

Pujemi Buddhaṃ kusumena nena Puññena metena ca hotu mokkhaṃ

Pupphaṃ milāyāti yathā idaṃ mē Kāyo tathā yāti vināsa bhāvaṃ

DHŪPA - PŪJĀ (Offering of Incense)

Gandha Sambhāra yuttēna Dhūpenāhaṃ Sugandhinā
Pūjaye pujaṇeyyaṇaṃ Pujā bhājana muttamāṃ

TIVIDHA CETIYA - VANDANĀ

(Salutation to the three objects of veneration)

Vandāmi cetiyaṃ sabbāṃ Sabba ṭhānesu patiṭṭhitāṃ
Sāririka dhātu Mahā Bodhiṃ Buddha rūpaṃ sakalaṃ sadā

BODHI - VANDANĀ (Homage to the Bodhi Tree)

Yassa mūle nisinnova Sabbāri vijayaṃ akā
Patto sabbaññutaṃ satthā Vande taṃ Bodhi pādapaṃ
Ime ete mahā Bodhi Loka nāthēna pūjitā
Ahampī te namassāmi Bodhi Rājā namatthu te.

KHAMĀ - YĀCANĀ (Forgiveness of Shortcomings)

Kāyēna vācā cittaṇa Pamādena mayā kataṃ
Accayaṃ khama me bhante Bhūri-pañño Tathāgata

PATTHANĀ (Praying)

Imāya Buddha Pūjāya, katāya suddha cetasā
Ciraṃ titthatu saddhamo, Loko hotu sukhī sadā
Imāya Buddha pūjāya, yaṃ puññaṃ pasutaṃ mayā
Sabbāṃtaṃ anumoditvā, sabbēpi tuṭṭha mānasā
Pūretvā dāna silādi, sabbāpi dasapāramī
Patvā yathicchitaṃ bodhiṃ, phussantu amataṃ padaṃ

PATIPATTI - PŪJA

Imāya Dhammānudhamma - patipattiyā buddhaṃ pūjemi.
Imāya Dhammānu dhamma - patipattiyā Dhammaṃ pūjemi.
Imāya Dhammānu dhamma - patipattiyā Sanghaṃ pūjemi.
Addhā imāya patipattiyā jāti-jarā-byadhi-maranamhā
parimuccissā

THE ASPIRATION (Patthanā)

Iminā Puñña Kammaṇa Māme bāla samāgamo
Sataṃ samāgamo hotu Yāva Nibbāna pattiyā

Idaṃ me puññaṃ āsavakkhayā vahaṃ hotu
Idaṃ me puññaṃ nibbānassa paccayo hotu
Idaṃ me puññaṃ sabbe sattā anumodantu

PUÑÑĀNU MODANĀ
SHARING OF MERIT WITH THE DEPARTED ONES
Idaṃ me ñātinaṃ hotū Sukhitā hontu ñātayo (Three Times)

PUÑÑĀNU MODANĀ
(Sharing Of Merit With Devas And All Sentient Beings)

Ettāvatā ca amhehi Sambhataṃ puñña sampadaṃ
Sabbe devā anumodantu Sabba sampatti siddhiyā

Ettāvatā ca amhehi Sambhataṃ puñña sampadaṃ
Sabbe sattā anumodantu Sabba sampatti siddhiyā

Ettāvatā ca amhehi Sambhataṃ puñña sampadaṃ
Sabbe bhutā anumodantu Sabba sampatti siddhiyā

Sadhu Sadhu Sadhu
Excellent!! Excellent!! Excellent!!
Dhamma.Digital

१.४.२. चतुप्रत्यय प्रत्यवेक्षणा^२

चीवर पच्चवेक्खणा

पटिसंखा योनिसो चीवरं पटिसेवामि-यावदेव सीतस्स पटिघाताय, उण्हस्स पटिघाताय, डंस-मकस-वातातप-सरीसप-सम्फस्सानं पटिघाताय, यावदेव हिरीकोपिन पटिच्छादनत्थं ।

अर्थ :-

जिं योग्यरूपं प्रज्ञां विचार याना चीवर पुनाच्चवना । ख्वाउँगुलिं वचे जुइत, क्वागुलिं वचे ज्वीत, न्यायेयोपिं सा भुजिं,चलः, भुजिं, फय, निभा, विच्छे, कुसि, सर्प आदि जीवतय् पाखें रक्षा ज्वीकेया निमित्तं जक व लज्यायात तोप्पीमा निमित्तं जक थुगु चीवर वस्त्र धारण (सेवन) यानाच्चवना ।

(सैले योग्यरूपले प्रज्ञाले विचार गरी चीवर लगाइरहेको छु । चीसोवाट बचन, गर्मीवाट बचन, टोक्ने किर्ना, लामखुट्टे, भिङ्गा, हावा, घाम, बिच्छी, उपियाँ, सर्प आदि जीवहरूवाट रक्षा हुनको लागि र लज्जालाई छोप्न यो चीवरवस्त्र धारण गर्दैछु ।)

पिण्डपात पच्चवेक्खणा

पटिसंखा योनिसो पिण्डपातं पटिसेवामि, नेव दवाय, न मदाय, न मण्डनाय, न विभूसनाय, यावदेव इमस्स कायस्स ठितिया, याप-नाय विहिंसूपरतिया ब्रह्मचरियानुग्गहाय; इति पुराणञ्च वेदनं पटिहङ्गामि नवं च वेदनं न उप्पादेस्सामि, यात्रा च मे भविस्सति अनवज्जता च फासुविहारो चा'ति।

अर्थ :-

जिं योग्यरूपं प्रज्ञां विचार याना पिण्डपात्र सेवन यानाच्चवना । हितेया लागी, अभिमानया लागी, बल्लाकेया लागी, छायेपिया लागी, बाँलाकेया लागी थ्व भोजन सेवन याना च्वनागु मखु । जिगु थ्व शरीरया चिरस्थायीया निमित्तं, सुखपूर्वक जीवन हनेया निमित्तं, नयेपित्यागु कष्ट

२ धर्मरत्न शाक्य, (संग्रहकर्ता), श्रामणेर विनय (यल, फोर एस पब्लिकेशन, २०४४) पृ. ८

शान्त यायेया निम्तिं, ब्रह्मचर्यं जीवन हनेत तिबः जुइकेया निम्तिं, व पुलांगु रोग शान्तयाना न्हूगु रोग उत्पन्न मज्जीकेया निम्तिं अले थुगु जीवन यात्रा निर्दोषपूर्वक याउँक ब्यतीत याना विहार यायेया निम्तिं थ्व भोजन सेवनयानाचवना ।

(मैले योग्यरूपले प्रज्ञाले विचार गरी पिण्डपात्र सेवन गर्दैछु । खेलनको लागि, अभिमानको लागि, बलवान हुनको लागि, शोभा बढाउनको लागि, सुन्दर बन्नको लागि यो भोजन सेवन गरिरहेको होइन । केवल मेरो यो शरीरको चिरस्थायीको निम्ति, सुखपूर्वक जीवनयापनको निम्ति, भोक लागेको कष्ट शान्त गर्नको निम्ति, ब्रह्मचर्य जीवन बिताउन सघाउनको निम्ति र पुरानो रोग शान्त गरेर नयाँ रोग उत्पन्न हुन नदिनको निम्ति अनि यो जीवनयात्रा निर्दोषपूर्वक सजिलोसंग ब्यतीत गर्न र विहार गर्नको निम्ति मात्र यो भोजन सेवन गर्दैछु ।)

सेनासन पच्चवेक्खणा

पटिसंखा योनिंसो सेनासनं पटिसेवामि, यावदेव सीतस्स पटिघाताय, उण्हस्स पटिघाताय, डंस-मकस-वातातप-सरीसप सम्फस्सानं पटिघाताय, यावदेव उतुपरिस्सय-विनोदनं पटिसल्लानारामत्थं ।

अर्थ :-

जिं योग्यगुरूपं प्रज्ञां विचार याना थुगु आसनयात सेवन यानाचवना । यथा-ख्वाउँगुलिं बचे ज्वीत, क्वागुलिं बचे ज्वीत, न्यायेयोपिं साभुजिं, चलः, भुजिं, फय्, निभा, विच्छे, कुसि, हई, सर्प आदि जीवतय् पाखें बचे ज्वीया निम्तिं ऋतु आदिया पाखें रक्षा जुया शान्तपूर्वक विहार यायेया कारणं थुगु आसनयात सेवन यानाचवना ।

(मैले योग्यरूपले प्रज्ञाले विचार गरी यो आसन प्रयोग गर्दैछु । चीसोबाट बच्च, गर्मीबाट बच्च, लामखुट्टे, भिंगा, हावा, घाम, बिच्छी, उपियाँ, सर्प आदि जीवहरूबाट बच्च र ऋतु आदिबाट बची शान्तपूर्वक विहार गर्नको लागि यो आसन प्रयोग गर्दैछु ।)

गिलानपच्चय पच्चवेक्खणा

पटिसंखा योनिसो गिलानपच्चय-भेसज्ज-परिक्खारं पटिसेवामि, यावदेव उप्पन्नानं वेय्या-बाधिकानं वेदनानं पटिघाताय, अब्याबज्झापरमत-याति ।

अर्थ :-

जिं योग्यगुरूपं प्रज्ञां विचार याना थुगु वासःसेवन यानाच्चवना ।यथा:-
उत्पन्न जूगु रोग व्याधि शान्तयाना सुखपूर्वक दिन हनेया निमित्त थुगु रोगीपिन्त माःगु वासः सेवन यानाच्चवना ।

(मैले योग्यरूपले प्रज्ञाले विचार गरी यो औषधी सेवन गर्दैछु ।
उत्पन्न भएको रोग व्याधि शान्तगरी सुखपूर्वक दिन बिताउन रोगीहरूलाई चाहिने यो औषधी सेवन गर्दैछु ।)

१.४.३.१. बत्तिसं कोट्ठास^३

अत्थि इमस्मिं मे काये केसा, लोमा, नखा, दन्ता, तचो, मंसं, न्हार, अट्टि, अट्टिमिञ्जं, वक्कं, हदयं, यकनं, किलोमकं, पिहकं, पप्फासं, अन्तं, अन्तगुणं, उदरियं, करीसं, मत्थलुङ्गं, पित्तं, सेम्हं, पुब्बो, लोहितं, सेदो, मेदो, अस्सु, वसा, खेलो, सिंघानिका, लसिका, मुत्तंति ।

मुत्तं, लसिका, सिंघानिका, खेलो, वसा, अस्सु, मेदो, सेदो, लोहितं, पुब्बो, सेम्हं, पित्तं, मत्थलुङ्गं, करीसं, उदरियं, अन्तगुणं, अन्तं, पप्फासं, पिहकं, किलोमकं, यकनं, हदयं, वक्कं, अट्टिमिञ्जं, अट्टि, न्हार, मंसं, तचो, दन्ता, नखा, लोमा, केसा ।

^३ महाशी सयादे, (अनु.) ज्ञानपूर्णक महास्थविर, महास्मृतिप्रस्थान सूत्र, (काठमाडौं : हीरादवी शाक्य परिवार, २०४६), पृ ९३

१.४.३.२.१ स्वीनिगू (३२) अशुभ भावना 'अनुलोम':-

पृथ्वी धातु '२० गू'

१.	केसा	- सँ	- टाउकोको रौं	(Head Hair)
२.	लोमा	- चिमिसँ	- शरीरको रौं	(Body Hair)
३.	नखा	- लुसि	- नङ्ग	(Nails)
४.	दन्ता	- वा	- दाँत	(Teeth)
५.	तचो	- छयंगू	- छाला	(Skin)
६.	मंसं	- ला	- मासु	(flesh)
७.	न्हारु	- सेंप्वाय्	- नसा (स्नायु)	(Sinews/Nerves)
८.	अट्टि	- क्वें	- हाड	(Bones)
९.	अट्टिमिञ्जं	- स्यः	- सेतो मासी	(Bone Marrow)
१०.	वक्कं	- जलास्यें	- मृगौला	(Kidneys)
११.	हदयं	- नुगःचु	- मुटु	(heart)
१२.	यकनं	- स्यें	- कलेजो	(Liver)
१३.	किलोमकं	- पिलि	- झिल्ली	(Midrif/Membrane)
१४.	पिहकं	- अँपि	- फियो	(Spleen)
१५.	पप्फासं	- स्वं	- फोक्सो	(Lungs/Lights)
१६.	अन्तं	- तःपुगु आतपति	- ठूलो आन्द्रा	(Large intestine,bowel)
१७.	अन्तगुणं	- चीप्पु आतपति	- सानो आन्द्र	(Small intestine/Entrail)
१८.	उदरियं	- प्वाः	- पेट, भुडी	(Stomach/Gorge)
१९.	करीसं	- मल	- लादी	(undigested food/Dung)
२०.	मत्थलुङ्गं	- न्ह्यपु	- गिदी	(Brain)

आपो धातु (१२ गू)

२१.	पित्तं	- पित्त	- पित्त	(Bile)
२२.	सेम्हं	- खै	- खकार	(Phelegm)
२३.	पुब्बो	- न्हि	- पीप	(Pus)
२४.	लोहितं	- हि	- रगत	(Blood)
२५.	सेदो	- चःति	- पसिना	(Sweat)
२६.	मेदो	- लाय् चिकं कना वइगु-	चिल्लेपन	(Fat/ Lymph)
२७.	अस्सु	- ख्वावि	- आँसु	(tears)
२८.	वसा	- दाः	- बोसो	Grease)
२९.	खेलो	- ई	- थुक	(Spittle)
३०.	सिंघानिका	- न्हासं वइगु न्हि	- सिंगान	(Snot / nasal mucus)
३१.	लसिका	- लाः	- हड्डीको जोर्नि तेल	(Oil of the Joints)
३२.	मुत्तं	- पिसाव	- पिसाव	(Urine)

१.४.३.२.२. स्वीनिगू '३२' अशुभ भावना'प्रतिलोम':-

आपो धात' '१२ गू'

३२. मुत्तं	-	पिसाव	-	पिसाव	(Urine)
३१. लसिका	-	ला:	-	हड्डीको जोर्नि तेल	(Oil of the Joints)
३०. सिंघानिका	-	न्हासं वड्गु न्हि-	-	सिंगान	(Snot/nasal mucus)
२९. खेलो	-	ई	-	थुक	(Spittle)
२८. वसा	-	दा:	-	बोसो	(Grease)
२७. अस्सु	-	ख्ववि	-	आँसु	(tears)
२६. मेदो	-	लायु चिकं कना वड्गु	-	चिल्लोमन	(Fat/ Lymph)
२५. सेदो	-	च:ति	-	पसिना	(Sweat)
२४. लोहितं	-	हि	-	रगत	(Blood)
२३. पुब्बो	-	न्हि	-	पीप	(Pus)
२२. सैम्हं	-	खै	-	खकार	(Phelegm)
२१. पित्तं	-	पित्त	-	पित्त	(Bile)
पृथ्वी धातु (२० गू)					
२०. मत्थलुङ्गं	-	न्हचपु	-	मगज	(Brain)
१९. करीस	-	मल	-	मल	(Undigested food/Dung)
१८. उदरियं	-	प्वा:	-	पेट, भुंडी	(Stomach/Gorge)
१७. अन्तगुणं	-	चीपुगु आतपति-	-	सानो आन्द्रा	(Small intestine/Entrail)
१६. अन्तं	-	त:पुगु आतपति	-	ठूलो आन्द्रा	(Large intestine,bowel)
१५. पप्फासं	-	स्व	-	फोक्सो	(Lungs/Lights)
१४. पिहकं	-	अपि	-	फियो	(Spleen)
१३. किलोमकं	-	पिलि	-	झिल्ली	(Midrif/Membrane)
१२. यकनं	-	स्ये	-	कलेजो	(Liver)
११. हदयं	-	नुग:चु	-	मुट्टु	(Heart)
१०. वक्कं	-	जलास्ये	-	मृगौला	(Kidneys)
९. अट्टिमिञ्जं	-	स्य:	-	सेतो मासी	(Bone Marrow)
८. अट्टि	-	क्वे	-	हाड	(Bones)
७. न्हारु	-	सेप्वाय्	-	नसा (स्नायु)	(Sinews/Nerves)
६. मंसं	-	ला	-	मासु	(flesh)
५. तचो	-	छयंगु	-	छाला	(Skin)
४. दन्ता	-	वा	-	दाँतहरू	(Teeth)
३. नखा	-	लुसि	-	नङ्गहरू	(Nails)
२. लोमा	-	चिमिसँ	-	शरीरको रौंहरू	(Body Hairs)
१. केसा	-	सँ	-	टाउकोको रौं	(Head Hairs) ^६

- 4 महाशी सयादो, ज्ञानपूर्णिक महास्थविर (अनु.), महास्मृतिप्रस्थान सूत्र, (काठमाडौं : हीरादवी शाक्या परिवार, २०४६), पृ ९३
- 5 भदन्त सम्यक् सम्बोधि प्राणपुत्र, सम्यक शिक्षा, (म्याग्दी : म्याग्दी बौद्ध संघ, २०६३) पृ २८३-२८५
- 6 Bhaddanta Achariya Buddhagosha, (trans.) Bhikkhu Nānamoli, **The Path of Purification**, (Singapore : Singapore Buddhist Meditation Centre, 1956), pp 268-283.

१.४.४. पच्चयुद्देस^७

१. हेतुपच्चयो
२. आरम्मणपच्चयो
३. अधिपतिपच्चयो
४. अनन्तरपच्चयो
५. समनन्तरपच्चयो
६. सहजातपच्चयो
७. अञ्जमञ्जपच्चयो
८. निस्सयपच्चयो
९. उपनिस्सयपच्चयो
१०. पूरेजातपच्चयो
११. पच्छाजातपच्चयो
१२. आसेवनपच्चयो
१३. कम्मपच्चयो
१४. विपाकपच्चयो
१५. आहारपच्चयो
१६. इन्द्रियपच्चयो
१७. भानपच्चयो
१८. मग्गपच्चयो
१९. सम्पयुत्तपच्चयो
२०. विप्पयुत्तपच्चयो
२१. अत्थिपच्चयो
२२. नत्थिपच्चयो
२३. विगतपच्चयो
२४. अविगतपच्चयोति

७ धर्मरत्न शाक्य, (संग्रहकर्ता), श्रामणेर विनय (यल: फोर एस पब्लिकेशन, २०४४) पृ. १०

१.४.५. चतुरारक्ष भावना

नमामि बुद्धं गुण-सागरन्तं,
सत्ता सदा होन्तु सुखी अवेरा ।
कायो जिगुच्छो सकलो दुगन्धो,
गच्छन्ति सब्बे मरणं अहञ्च ।

अर्थ:-

(नमस्कार छ गुणका खानी सागर समान बुद्धलाई
सुखी होऊन सत्त्वहरू सदैव अवैर पनि
घिनलाग्दो र दुर्गन्धित हो यो शरीर
सबै मरिजाने जस्तै म पनि एकदिन मर्नुपर्ने छ ।)

नमामि धम्मं सुगतेन देसितं,
सत्ता सदा होन्तु सुखी अवेरा ।
कायो जिगुच्छो सकलो दुगन्धो,
गच्छन्ति सब्बे मरणं अहञ्च ।

अर्थ:-

(नमस्कार छ बुद्धोदेशित धर्मलाई
सुखी होऊन सत्त्वहरू सदैव अवैर पनि
घिनलाग्दो र दुर्गन्धित हो यो शरीर
सबै मरिजाने जस्तै म पनि एकदिन मर्नुपर्ने छ ।)

नमामि संघं मुनिराज-सावकं,
सत्ता सदा होन्तु सुखी अवेरा ।
कायो जिगुच्छो सकलो दुगन्धो,
गच्छन्ति सब्बे मरणं अहञ्च ।

अर्थ:-

(नमस्कार छ तथागतका श्रावक संघलाई

सुखी होऊन सत्त्वहरू सदैव अवैर पनि
श्निलाग्दो र दुर्गन्धित हो यो शरीर
सबै मरिजाने जस्तै म पनि एकदिन मर्नुपर्ने ५ ।)

१.४.६. त्रिशरण गमन^८

यो वदतं पवरो मनुजेषु,
सक्यमुनि भगवा कतकिच्चो ।
पारगतो बलविरियसमंगी,
तं सुगतं सरणत्थमुपेमि ।

(जो गुरूले यस लोकमा प्रवर सिकायो, त्यो मुनि शाक्य भनी
कहलायो ।

पार भई तब वीर्य जगायो, त्यो सुगतको शरणमा जान्छु) ॥१॥

राग विराग मनेजमसोकं,
धम्ममसंखतमप्पटिकूलं ।
मधुरमिमं पगुणं सुविभत्तं,
धम्ममिमं सरणत्थमुपेमि ।

(राग विराग र शोक विहीन, धर्म असंस्कृत शुद्ध नवीन ।
प्रष्ट गुणाधिक रम्य निहीन, त्यही धर्मको शरणमा जान्छु) ॥२॥

यत्थ च दिन्नमहप्फलमाहु,
चतूसु सुचीसु पुरिसयुगेसु ।
अट्ट च पुग्गलधम्मदसा ते,
संघमिमं सरणत्थमूपेमि ।

(दान दिंदा सुख नै फल हुन्छ, दोब्बर चार महापुरूषै छ ।
आठ छ पुद्गल धर्म दुहुन्छ, त्यही संघको शरणमा जान्छु) ॥३॥

८ भिक्षु शीलभद्र व महेन्द्ररत्न शाक्य, परियत्ति शिक्षा ३ भाग (यल, ने. बौ.प.शि २०४८)
पृ ४७

१.४.७. चैत्य, भगवान बुद्धको मूर्ति प्रतिष्ठापन गर्ने विधि

१. अनेक जाति संसार-सन्धाविस्सं अनिब्बिसं ।
गहकारं गवेसन्तो-दुक्खा जाति पुनप्पुनं ॥
गहकारक दीट्ठो'सि-पुन गेहं न काहसि ।
सब्बा ते फासुका-भग्गा, गहकूटं विसंखतं ।
विसंखारगतं चित्तं-तण्हानं खयमज्झगा ॥

(स्वको)

धम्मपद (१५३, १५४)

(अनेक जन्म बित्यो गृह निर्माण गर्नेलाई खोज्दा खोज्दै ! मेरो हरएक जन्म दुःखमय भएर बित्यो । अब हे गृह निर्माण गर्ने बुद्धि हो ! मैले तलाई देखिसकें, फेरी तैले गृह बनाउन सक्ने छैन । तेरो घर बनाउने काठपात जम्मै भाँच्दिसकें, घरको धुरी पनि खसाली दिएँ, मेरो चित्त संस्काररहित भई तृष्णाको विनाश भईसक्यो ।)

२. अविज्जापच्चया सङ्खारा;
सङ्खारपच्चया विज्जाणं;
विज्जाणपच्चया नामरूपं;
नामरूपपच्चया सलायतनं;
सलायतनपच्चया फस्सो;
फस्सपच्चया वेदना;
वेदनापच्चया तण्हा;
तण्हापच्चया उपादानं;
उपादानपच्चया भवो;
भवपच्चया जाति;
जातिपच्चया जरामरण-सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सु-पायासा सम्भवन्ति;
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।
३. यदा हवे पातुभवन्ति धम्मा,
आतापिनो भायतो ब्राह्मणस्स ।

अथस्स कङ्खा वपयन्ति सब्बा,

यतो पजानाति सहेतु धम्मं ॥१॥^९

(जुन बेला आतप्तयुक्त ध्यान गर्ने ब्राहमणलाई धर्म चतुरार्यसत्य प्रादुर्भावं हुन्छ त्यसबेला सहेतु (हेतु प्रत्यय) धर्मलाई अवबोध गरी त्यसको सबै शंकाहरू दूर भएर जान्छन् ।)

४. अविज्जायत्वेव असेस-विराग-निरोधा सङ्खारनिरोधो;

सङ्खारनिरोधा - विञ्जाणनिरोधो,

विञ्जाणनिरोधा- नामरूपनिरोधो

नामरूपनिरोधा - सलायतननिरोधो,

सलायतननिरोधा- फस्सोनिरोधो

फस्सनिरोधा - वेदनानिरोधो,

वेदनानिरोधा - तण्हानिरोधो

तण्हानिरोधा - उपादाननिरोधो,

उपादाननिरोधा - भवनिरोधो

भवनिरोधा - जातिनिरोधो

जातिनिरोधा-जरामरण-सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा निरुज्झन्ति:

एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स निरोधो होति ।

५. यदा हवे पातुभवन्ति धम्मा,

आतापिनो भायतो ब्राह्मणस्स ।

अथस्स कङ्खा वपयन्ति सब्बा,

यतो खयं पच्चयानं अवेदि ॥२॥

(जुन बेला आतप्तयुक्त ध्यान गर्ने ब्राहमणलाई धर्म (चतुरार्य सत्य) प्रादुर्भावं हुन्छ, त्यसबेला प्रत्ययहरूको क्षय (निर्वाण) विदित गरी उसको सबै शंकाहरू दूर भएर जान्छन् ।)

६.(क) अविज्जापच्चया सङ्खारा;

सङ्खारपच्चया विञ्जाणं;

९ भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर (सं), परित्रित्त सूत्र, तेह्रौं सं (काठमाडौं : तारा, अरुण मानन्धर, २०५९) पृ ८२

विञ्जाणपच्चया नामरूपं;
नामरूपपच्चया सलायतनं;
सलायतनपच्चया फस्सो;
फस्सपच्चया वेदना;
वेदनापच्चया तण्हा;
तण्हापच्चया उपादानं;
उपादानपच्चया भव;
भवपच्चया जाति;
जातिपच्चया जरामरण-सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा सम्भवन्ति;
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स समुदयो होति ।

- (ख) अविज्जायत्वेव असेस-विराग-निरोधा सङ्खारनिरोधो;
सङ्खारनिरोधा - विञ्जाणनिरोधो ,
विञ्जाणनिरोधा - नामरूपनिरोधो ,
नामरूपनिरोधा - सलायतननिरोधो ,
सलायतननिरोधा - फस्सनिरोधो ,
फस्सनिरोधा - वेदनानिरोधो ,
वेदनानिरोधा - तण्हानिरोधो ,
तण्हानिरोधा - उपादाननिरोधो ,
उपादाननिरोधा - भवनिरोधो
भवनिरोधा - जातिनिरोधो
जातिनिरोधा जरामरण-सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा निरुञ्जन्ति:
एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स निरोधो होति ।

७. यदा हवे पातुभवन्ति धम्मा,
आतापिनो भायतो ब्राह्मणस्स ।
विधूपयं तिट्ठति मारसेनं,
सुरियो व ओभासयमन्तलिक्खं ॥३॥

(जुन बेला आतप्तयुक्त ध्यान गर्ने ब्राहमणलाई धर्म प्रादुर्भाव हुन्छ त्यसबेला आकासमा सूर्य उदय भएपछि अन्धाकार विध्वंस भए जस्तै उसले मार विध्वंस गरी बस्छ ।)

८.

१. हेतुपच्चयो	१३. कम्मपच्चयो
२. आरम्मणपच्चयो	१४. विपाकपच्चयो
३. अधिपतिपच्चयो	१५. आहारपच्चयो
४. अनन्तरपच्चयो	१६. इन्द्रियपच्चयो
५. समनन्तरपच्चयो	१७. भानपच्चयो
६. सहजातपच्चयो	१८. मग्गपच्चयो
७. अञ्जमञ्जपच्चयो	१९. सम्पयुत्तपच्चयो
८. निस्सयपच्चयो	२०. विप्पयुत्तपच्चयो
९. उपनिस्सयपच्चयो	२१. अत्थिपच्चयो
१०. पूरेजातपच्चयो	२२. नत्थिपच्चयो
११. पच्छाजातपच्चयो	२३. विगतपच्चयो
१२. आसेवनपच्चयो	२४. अविगतपच्चयोति ॥ ३ को)

९. जयन्तो बोधिया मूले, सक्यानं नन्दिवड्ढनो ।
एवमेव जयो होतु, जयस्सु जयमङ्गले ॥

अ-पराजित पल्लङ्के, सीसे पुथुविपुक्खले ।
अभिसेके सब्ब-बुद्धानं, अग्गपत्तो पमोदति ॥

सुनक्खत्तं सुमङ्गलं, सु-प्पभातं सु-हुट्ठितं ।
सुखणो सुमुहुत्तो च, सुयिड्ढं ब्रह्मचारिसु ॥

पदक्खिणं कायकम्मं, वाचाकम्मं पदक्खिणं ।
पदक्खिणं मनोकम्मं, पणीधि ते पदक्खिणे ॥
पदक्खिणानि कत्वान, लभन्तत्थे पदक्खिणे ।

ते अत्थ-लद्धा सुखिता, विरुल्हा बुद्ध-सासने ।
अ-रोगा सुखिता होन्तु, सह सब्बेहि जातिभि ॥

१.४.८ बुद्धत्व प्रार्थना सिद्ध हुन चाहिने गुण-धर्म

मनुस्सत्तं लिङ्गसम्पत्ति, हेतु सत्थारदस्सनं ।
पब्बज्जा गुणसम्पत्ति, अधिकारो च छन्दता ।
अट्ट धम्मो समोधाना, अभिनीहारो समिज्झति ॥^{१०}

(जन्म हुनु मनुष्य रूपमा, पुरुष भई जन्म हुनु पनि ।
अरहन्त हुनसक्ने हेतु त्यही नै जुनीमा, जीवित बुद्धको दर्शन फेरि ।
गृहत्यागी प्रव्रजित हुनुसाथै, पञ्चाभिज्ञा र अष्टसमापत्ति लाभी हुनु ।
तत्पर छ, जीवन त्याग गर्न, चाहना दृढ उत्साह बुद्ध हुनुमा ।
पूर्ण हुन्छ, बुद्धत्व प्रार्थना, हुन्छ यो आठ गुण धर्म ।

१.४.९ सातौं सप्ताह^{११}

पठमं बोधिपल्लङ्कं, दुतियञ्च अनिमिसं ।
ततियं चंक्रमनं सेट्ठं, चतुत्थं रतनाघरं ।
पञ्चमं अजपालञ्च, मुचलिन्देन छट्ठमं ।
सत्तमं राजायतनं, वन्देतं मुनि-सेवितं ॥

अर्थ :-

(पहिलो सप्ताह बोधिवृक्षको रूखमुनि बजासनमा बस्तुभएको ठाउँ,
दोस्रो सप्ताह अनिमिस लोचन पूजा गर्नुभएको ठाउँ, तेस्रो सप्ताह उत्तम
चंक्रमण गर्नु भएको ठाउँ, चौथो सप्ताह रत्नमय घर, पाँचौ सप्ताह अजपाल

१० धम्मगिरि पालि ग्रन्थमाला - ७०, खुट्टकनिकाये : जातक अट्टकथा (पठमो भागो) (भारतः
विपश्यना विसोधन विन्यास, / टाईवानः द कर्पेरिट बदी अफ दी बुद्ध एजुकेशनल
फाउंडेशन, १९९८) पे. १८

११ भिक्षु शीलभद्र व महेन्द्ररत्न शाक्य, परियत्ति शिक्षा २, भाग (यल, ने. बौ.प.शि २०४८) पृ ५५

भन्ने बररूख मुनि, छैठौं सप्ताह मुचलिन्दको ठाउँ, सातौं सप्ताह राजायतन भन्ने रूखमुनि हो । भगवान बुद्धले सात सप्ताह बिताउनु भएको ठाउँलाई आदरपूर्वक नमस्कार गर्दैछु ।)

१.४.१० बोधिवृक्ष वन्दना

यस्समूले निस्सिनो व
सब्बारि विजयं अका
पत्तो सब्बञ्जुतं सत्था
वन्दे तं बोधि पादपं ।

(जसको मूलमा बसेर सम्पूर्ण शत्रुहरूको विजय गर्नुभयो, शास्ताले सर्वज्ञता प्राप्त गर्नुभयो, त्यो बोधिवृक्षलाई वन्दना गर्दछु ।)

इमे एते महाबोधि
लोकनाथेन पूजिता
अहम्पि ते नमस्सामि
बोधिराजा नमत्थु ते ।

(यी जे जति महाबोधिलाई लोकनाथद्वारा पूजा गरियो ती बोधिवृक्षहरूलाई मैले पनि नमस्कार गर्दछु । हे बोधिराज, तपाईंलाई नमस्कार छ ।)

इच्चेवमच्चन्त नमस्सनेय्यं
नमस्समानो रतनत्तयं यं
पुञ्जाभिसन्दं विपुलं अलत्थं
तस्सानुभावेन हतन्तरायो ।

(यसप्रकारले अत्यन्त नमस्कार गर्न योग्य त्रिरत्नलाई नमस्कार गरेको जुन पुण्यानिशंस छ । त्यस ठूलो पुण्यको आनुभावले अन्तराय हतोस् ।)

निवेदयामि सम्बुद्धं
वीतरागं नमामहं
निमन्तयामि सुगतं
लोकजेढ्ढं नरासभं ।

(सम्यकसम्बुद्धलाई निवेदन गर्दछु, नमस्कार छ, वीतरागीलाई, निमन्त्रणा गच्छु सुगतलाई, लोकको जेष्ठ हुनुभएको मनुष्यहरूमा विशेष हुनुभएको ।)

यावता भगवा लोके
तिद्वेय्य तव सासने
तावता पटिगण्हातु
पूजा लोकानुकम्पया ।

(जबसम्म लोकमा भगवानको शासन रहन्छ तबसम्म लोकलाई अनुकम्पा राखी पूजा ग्रहण गर्नुहोस् ।)

१.४.११. सम्बुद्धे गाथा^{१२}

सम्बुद्धे अट्ठवीसञ्च, द्वादसञ्च सहस्सके ।
पञ्चसतसहस्सानि, नमामि सिरसामहं ॥११॥
अप्पका वालुका गङ्गा, अनन्ता निब्बुता जिना ।
तेसं धम्मञ्च संघञ्च, आदरेन नमामहं ॥ २ ॥
नमक्कारानुभावेन, हित्वा सब्बे उपद्दवे ।
अनेक अन्तरायापि, विनस्सन्तु असेसतो ॥ ३ ॥

अर्थ -

Dhamma.Digital

तण्हङ्गरादि २८ बुद्ध फेरि पहिले बुद्ध हुनु भएका पाँच लाख बाह्र हजार बुद्धहरूलाई मैले नमस्कार गरेँ ।

गंगामा रहेको बालुवा बरू कम हुन सक्छ । लोकमा बुद्ध हुनु भइसकेकाहरू त्यो भन्दा अनन्त भइसक्यो । वहाँ बुद्धहरूले देशना गर्नु भएको धर्म र आर्य श्रावकहरूलाई आदरपूर्वक नमस्कार गर्दैछु ।

वहाँ बुद्ध, धर्म र संघहरूलाई नमस्कार गरेको पुण्यका आनुभावले सबै उपद्रव हटेर अनेक प्रकारका अन्तराय विघ्न पनि केहि नरहिकन विनाश भएर जाऊन् ।

१२ भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर, त्रिरत्न वन्दना (ललितपुर:सन्ति सुखावास प्रकाशन समिती, २०६०) पृ ४३

१.४.१२. अनिच्चावत सङ्खारा^{१३}

अनिच्चावत सङ्खारा; उप्पादवय धम्मिनो ।

उपज्जित्वा निरूज्झन्ति; तेसं वूपसमो सुखो ॥

(सम्पूर्ण संस्कार धर्म अनित्य हो, उत्पन्न हुने र विनाश हुने यो स्वाभाविक धर्म हो, उत्पन्न भएर विनाश भएर जाने संस्कार धर्मलाई नष्ट पारि पठाउनु नै “निर्वाण-परम सुख” हो ।)

१.४.१३. दश पारमिता^{१४}

दानं सीलं च नेक्खम्मं, पञ्जा वीरियेन पञ्चमं ।

खन्तिस्सच्च-मधिद्वानं, मेत्तुपेक्खातिमा दसाति ॥

१) दान, २) शील, ३) नैष्कर्म्य, ४) प्रज्ञा, ५) वीर्य, ६) क्षान्ति, ७) सत्य, ८) अधिष्ठान, ९) मैत्री, १०) उपेक्षा । यी दश पारमिता हुन् ।

१.४.१४. सप्तसत्पुरुष धन^{१५}

सद्धाधनं सीलधनं, हिरी ओत्तप्पियं धनं

सुत धनञ्च चागो च, पञ्जा वे सत्तमं धनं

यस्स एते धना अत्थि, इत्थिया पुरिसस्सवा

अदलिद्दोति तं आहु, अमोघं तस्स जीवितंति ।

(श्रद्धा, शील, लज्जा, त्राश, श्रुत, त्याग र प्रज्ञा सात धन छन् । जो स्त्री वा पुरुषसंग यी सात धन हुन्छ, उसलाई प्रत्येकबुद्धादि सज्जनहरूले दरिद्र भनिदैन ।)

१३ दुण्डबहादुर वज्राचार्य (अनु.) दीघनिकाय (यल : पवित्र बहादुर वज्राचार्य, ने.सं. १९९०) पृ २३४

१४ भिक्षु शीलभद्र व महेन्द्ररत्न शाक्य, परियत्ति शिक्षा २, भाग (यल, ने. बौ.प.शि २०४८) पृ ५९

१५ श्रीमणेर सुदर्शन (सं), सप्तसत्पुरुष धन, (काठमाडौं : अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ, ने.सं.१०८२) पृ ४

१.४.१५ पटिपत्तिपूजनाकारो

१. बुद्धो सो भगवा बोधाय धम्मं देसेति ।

(सो भगवा- हामी सबैको यथार्थ आधार भरोसा हुनुभएका वहाँ भगवानले, बुद्धो- चार सत्य यथार्थ धर्मलाई छुट्याइ छुट्याइ स्पष्ट रूपले जान्नु भएपछि, बोधाय- हामी सबै सत्त्वहरूलाई आफूले जस्तै देख्न बुझ्नको निमित्त, धम्मं- चतुसत्य आर्य धर्मलाई, देसेति- करुणायुक्त प्रज्ञाद्वारा देशना गर्नुभयो ।)

२. दन्तो सो भगवा दमथाय धम्मं देसेति ।

(सो भगवा- हामी सबैको यथार्थ आधार भरोसा हुनुभएका वहाँ भगवानले, दन्तो- देख्ने, सुन्ने, स्पर्श गर्ने, चिन्तना गर्ने, जान्ने, थाहापाउनेबाट क्लेश मल निर्मल भई दान्त भइसक्नु भएका, दमथाय- सकल सत्त्व हामी सबैलाई त्यस्तै नै क्लेश मलबाट निर्मल बनाई दान्त बनाउनेको निमित्त, धम्मं- दान्त बनाउने यथार्थ धर्म, देसेति- करुणायुक्त प्रज्ञाद्वारा देशना गर्नुभयो ।)

३. सन्तो सो भगवा समथाय धम्मं देसेति ।

(सो भगवा- हामी सबैको यथार्थ आधार भरोसा हुनुभएका वहाँ भगवानले, सन्तो- राग आदि हलचलबाट निर्मल भई शान्त हुनु भइसकेका । सबै मानिसहरू प्रसन्न हुनु पर्ने भयो भने प्रसन्न हुने । राग उत्पन्न भएका हो । उक्त प्रसन्न हुने रागको कारण शरीर, चित्त र वचन शान्त हुँदैन । मन नपर्ने वस्तु देख्यो भने पनि द्वेष उत्पन्न भइ हलचल हुने । भगवान् बुद्धमा जति प्रसन्न हुने खालको आरम्भण भएता पनि राग उत्पन्न हुँदैन । जति अप्रसन्न हुने खालको आरम्भण भएता पनि द्वेष उत्पन्न हुँदैन । शरीर, वचन र मन कहिल्यै हलचल हुँदैन । शान्त भइ शीतल हुनुभएका । त्यसैले सन्तो - राग आदि हलचल नभइ शीतलशान्त भइसक्नु भएका । समथाय- सबै सत्त्व हामी सबैलाई त्यस्तै शीतल शान्त गर्नको निमित्त, धम्मं- शान्त बनाउने सत्य धर्मलाई, देसेति- करुणायुक्त प्रज्ञाद्वारा देशना गर्नुभयो ।)

तिण्णो सो भगवा तरणाय धम्मं देसेति ।

(सो भगवा- हामी सबैको यथार्थ आधार भरोसा हुनुभएका वहाँ

भगवानले, **तिण्णो-** चार ओघ संसारको उता घाट तथा निर्वाण सम्म तरिसक्नु भएका । **तरणाय-** हामी सबै सत्त्वहरूलाई त्यस्तै नै पार तराउनको निम्ति, **धम्मं-** पार तराउन सक्ने सत्य धर्मलाई, **देसेति-** करूणायुक्त प्रज्ञाद्वारा देशना गर्नुभयो ।)

परिनिब्बुतो सो भगवा परिनिब्बानाय धम्मं देसेति ।

(**सो भगवा-** हामी सबैको यथार्थ आधार भरोसा हुनुभएका वहाँ भगवानले, **परिनिब्बुतो-** सम्पूर्ण क्लेशलाई शान्त पारिसक्नु भएका, **परिनिब्बानाय-** हामी सबै सत्त्वहरूलाई त्यस्तै नै सम्पूर्ण क्लेश शान्त पार्नको निम्ति, **धम्मं-** क्लेश शान्त पार्न सक्ने सत्य धर्मलाई, **देसेति-** करूणायुक्त प्रज्ञाद्वारा देशना गर्नुभयो ।)

(श्रोत : महाशी सयादो, भिक्षु ज्ञानपूर्णक (नेपालभाषा अनुवाद), वम्मिक सुत्त, ये: धर्मकीर्ति बौद्ध अध्ययन गोष्ठी, वि.सं. २०४१, पेज २१८-२२९)

महोपकारक महाशी सयादोया ओवाद (नेपालभाषा)

- १) शान्तादर्श शासनाश्रम, वृद्धि ज्वीगु श्रद्धा वःपिनि ।
मेपिसंथे जिमिसं नं, याये दान शील श्रेष्ठ भावना ॥
- २) धात्थेयागु सुखया कारण, ऐश्वर्य भोग स्थिरता ।
हीनत्वं जुईकी सो रक्षा, लिधंसा श्रेष्ठ त्यागता ॥
- ३) शील गन्ध सदा नस्वा, शीलालंकार भु : भु : धा ।
च्वाःती दुर्गती शील रक्षां, लिधंसा श्रेष्ठ शीलता ॥
- ४) लुया वक्व भाविता यायेवं, दिपा मदयेक क्वातुक ।
छुटे जुई नामरूप व, कारण कार्य धर्मत ।
ज्ञानय् स्पष्ट जुई धात्थे, अनित्य दुःख च्वतुक ।
अनात्म सिया वई याउँक, प्रवेश निर्वाण अःपुक ॥
- ५) स्मृति हे जिगु आश्रय खः, स्मृति हे स्थान चंक्रमण ।
याये जिं च्वनेगु स्मृतिइ हे, स्मृति हे जिगु रक्षण ॥

स्मृतिप्रस्थान प्रतिज्ञा बचं (नेपालभाषा)

स्मृतिप्रस्थान धर्मचक्र, प्रतिज्ञाद्वारा तथागतं ।
आज्ञा जुल दृढरूपं, दइगु फल सुनिश्चितं ॥
श्रमण गृहस्थ गुपिसं, वृद्धि जुईकी व धर्मत ।
यक्को व्यूसां न्हेदं दुने, जुईफु अरहन्त निश्चित ॥
ल्यं हे ल्यंसां अनागामी ला, थ्यनी अवश्य मेव नं ।
तीक्ष्णप्रज्ञां ला न्हेनु दुने, दयेकी मार्ग फल उगु ॥
दृढनिर्भिक स्वीकृतिं, धर्मचक्र कना बिज्याः ।
तया आस्था बुद्धप्रति, वरकामी जू निशंकित ॥
याकनं या वृद्धि थःके, स्मृतिप्रस्थान भावना ।
अले तिन दई निर्वाण, धात्ये शीतल शान्तिया ॥

कर्म प्रतिफल थी थी (नेपालभाषा)

अल्पायु जुइ परहिंसां, अहिंसां दीर्घ आयु जुइ ।
परसास्तिं रोग आपाः, दयां जुइ खः निरोगी नं ॥
दोष अग्निं कुरुप जुइ, सह यायेवं सुरूप नं ।
ईर्ष्यां मदु परिवार, लयूतां यशस्वी जुइ जुल ॥
जुइ दरिद्र कपतं ला, त्यागं धनी जुइ जुल ।
अगौरवं नीच जुइ न्हां, उच्चकुलीन गौरवं ॥
अपरीक्षां ज्ञान पाः जुइ, परीक्षां ज्ञान वृद्धि नं ।
मभिं यायेवं मभिं जुइ सो, भिं यायेवं नं भिं हानं ।
यायेमाः सुख दुःख भोग, दयेका भिं मभिं थन ॥

मैत्री भावना (नेपालभाषा)

आः थन दुपिं भीपिं सकलें, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
श्रमण गृहस्थ भीपिं सकलें, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
अनन्त गुणवान गुरु आचाये, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
अनन्त गुणावान, मां बौ निम्हें, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।

भी विहार दुनेया आपालं सत्त्वपिं, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
 भी सहर दुनेया आपालं सत्त्वपिं, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
 भी क्षेत्र दुनेया आपालं सत्त्वपिं, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
 सकल श्रमण संघगणपिं, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
 प्यंगू प्रत्ययया दाता गणपिं, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
 राज उपराज क्षेत्र दक्वयों, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
 खुँ दाखुँ लुच्चा छुच्चा हेकासिं दक्व, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
 भी चक्रवालया सकल सत्त्वपिं, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
 अनन्त चक्रवालया सकल सत्त्वपिं, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
 अपाय प्यंगूया सकल सत्त्वपिं, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
 मनुष्य देव व ब्रह्मा सकलें, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।
 स्वीछ्गू भूवनया सकल सत्त्वपिं, नित्य सुखी जुइमा शरीर व मनं ।

महोपकारक महाशी सयादोको ओवाद

- १) शान्तादर्श शासनाश्रम, वृद्धि हुन्छन् श्रद्धालुजनमा ।
अरुलेभै हामी पनि गछौं, दान शील श्रेष्ठ भावना ॥
- २) साँच्चैको सुखको कारण, ऐश्वर्य भोग स्थिरता ।
हीनत्वबाट रक्षा गर्छ, भरोसा श्रेष्ठ त्यागता ॥
- ३) शीलगन्ध छ, सुगन्धित, शीलालङ्कार भूलमल ।
ताल्छ, दुर्गति शीलद्वारा, भरोसा श्रेष्ठ शीलता ॥
- ४) आए जति भाविता गर्दा, नरुकने गरी दूढ भै ।
स्पष्ट हुन्छ नाम रूप, कारण कार्य धर्मपनि ॥
ज्ञानमा स्पष्ट हुन्छ नै, अनित्य दुःख स्वच्छ भै ।
अनात्म सजिलै बुझ्छ, प्रवेश निर्वाण सरल भै ॥

स्मृति

स्मृति नै मेरो आश्रय हो, स्मृति नै स्थान चंक्रमण ।
 बस्ने गर्दछु स्मृतिपूर्वक, स्मृति नै मेरो रक्षण ॥

स्मृतिप्रस्थान प्रतिज्ञा वचन

स्मृतिप्रस्थान धर्मचक्र, प्रतिज्ञाद्वारा बुद्धले ।
आज्ञा गर्नुभो दृढरूपले, पाउने फल सुनिश्चित ॥
श्रमण गृहस्थ जसले, वृद्धि गर्छ ती धर्महरु ।
धेरै लागे सात वर्षमा, हुन्छ अरहन्त निश्चय ॥
नरहे पनि अनागामीमा, पुग्ने हुन्छ अवश्य नै ।
तीक्ष्णप्रज्ञा भए सातै, दिनमा पाउँछ मार्गफल ॥
दृढ निर्भिक स्वीकृतिले, धर्मचक्र बताइयो ।
राखी आस्था बुद्धप्रति, वरकामी होउ निश्चित ॥
वृद्धि गर आफूमा सीघ्र, स्मृतिप्रस्थान भावना ।
अनि मात्र पाउँछ निर्वान, साँच्चै शीतल शान्तिको ॥

(महाशी देशना स्मरणिकाबाट)

थरि थरि कर्म प्रतिफल

अल्पायु हुन्छ परहिसाले, अहिंसाले दीर्घ आयु ।
परसास्तिले रोग धेरै, दयाले हुन्छ निरोगी पनि ॥
दोष अग्निले कुरूप हुन्छ, सहनशीलताले सुरूप ।
ईर्ष्याले हुँदैन परिवार, खुशीले यशस्वी हुनेछ ॥
हुन्छ दरिद्र कपटले, त्यागले धनी हुने भयो ।
अगौरवले नीच हुन्छ, उच्चकुलीन गौरवले ॥
अपरीक्षाले ज्ञान कम हुन्छ, परीक्षाले ज्ञान वृद्धि ।
नराम्रो गर्दा नराम्रो नै, राम्रो गर्दा राम्रो नै ।
गर्नुछ सुख दुःख भोग, बनाई राम्रो नराम्रो यहाँ ॥

(महास्थविर महाशी सयादो)

१.४.१६. मैत्री भावना

१. यहाँ भएका हामी सबै,	नित्य	सुखी	होऊन्,	शरीर	र	मनले ।
२. श्रमण गृहस्थ हामी सबै,	"	"	"	"	"	"
३. अनन्त गुणवान गुरू आचार्य,	"	"	"	"	"	"
४. अनन्त गुणवान आमा बुवा,	"	"	"	"	"	"
५. यस विहार भित्रका सबै सत्त्वहरू,	"	"	"	"	"	"
६. यस शहर भित्रका सबै सत्त्वहरू,	"	"	"	"	"	"
७. यस क्षेत्र भित्रका सबै सत्त्वहरू,	"	"	"	"	"	"
८. सबै श्रमण संघ गणहरू,	"	"	"	"	"	"
९. चतुप्रत्यय दाता गणहरू,	"	"	"	"	"	"
१०. राज उपराज क्षेत्र सबैका,	"	"	"	"	"	"
११. चोर, डाँका, लुच्चा, छुच्चा, फटाहा सबै,	"	"	"	"	"	"
१२. यस चक्रवालका सबै सत्त्वहरू,	"	"	"	"	"	"
१३. अनन्त चक्रवालका सबै सत्त्वहरू,	"	"	"	"	"	"
१४. चार अपायका सबै सत्त्वहरू,	"	"	"	"	"	"
१५. मनुष्य देव र ब्रह्मा सबै,	"	"	"	"	"	"
१६. ३१ भूवनका सबै सत्त्वहरू,	"	"	"	"	"	"

१.४.१७. मैत्री भावना

METTA BHĀVANĀ¹⁶ (Loving Kindness)

अहं अवेरो होमि अब्यापज्जो होमि

Ahaṃ avero homi abyāpajjo homi

May I be free from enmity. May I be free from mental suffering

म शत्रु भय नभएको हुनसकुं, मानसिक दुःख नभएको हुनसकुं

अनीघो होमि सुखी अत्तानं परिहरामि

Anīgho homi sukhī attānaṃ pariharāmi

May I be free from physical sufferings. May I go about my daily chores happily with ease and comfort

म शारीरिक दुःख नभएको हुनसकुं, म आफ्नो जीवन सुखपूर्वक विताउँदै जानसकुं

16 Chai Vui Hang , Manual for Short-Term Monkhood Novitiation, Malaysia,2001, page 50

मम माता पितरो आचरिया च ज्ञातिमिता च सब्रह्मचारिनो च
Mama mātā pitaro ācariyā ca ñātimitā ca
Sabrahmacārino ca

May my parents, teachers, relatives, friends
मेरो आमा बुबा, गुरू आचार्य, ज्ञातिबन्धु, साथी भाईहरू,

अवेरा होन्तु अब्यापज्जा होन्तु अनीघा होन्तु

Averā hontu abyāpajjā hontu anighā hontu

Those who practice Dhamma. May they be free from
enmity/danger, mental and physical sufferings.

उनीहरू सबै शत्रुभय नभएका होऊन् । मानसिक दुःख नभएको होऊन्, शारीरिक
दुःख नभएका होऊन्

सुखी अत्तानं परिहरन्तु

Sukhī attānaṃ pariharantu

May they go about their daily chores happily with ease and comfort
आ-आफना जीवन सुखपूर्वक वित्ताउदै जानसकून् ।

इमस्मिं आरामे सब्बे योगिनो

Imasmim ārāme sabbe yogino

May all the Yogis in this compound

यस क्षेत्रभित्रका सबै योगीहरू (ध्यान अभ्यासरत व्यक्तिहरू)

अवेरा होन्तु ,अब्यापज्जा होन्तु, अनीघा होन्तु

Averā hontu abyāpajjā hontu anīgha hontu

Be free from enmity / danger, be free from mental sufferings, be
free from physical sufferings

शत्रु भय नभएका होऊन्, मानसिक दुःख नभएका होऊन्, शारीरिक दुःख नभएका होऊन् ।

सुखी अत्तानं परिहरन्तु

Sukhī attānaṃ pariharantu

May they go about their daily chores happily with ease and comfort.

आ-आफनो जीवन सुखपूर्वक वित्ताउदै जानसकून् ।

इमस्मिं आरामे सब्बे भिक्खू सामणेरा च उपासका उपासिकायो च

Imasmim ārāme sabbe bhikkhū sāmanerā ca Upāsakā up
āsikāyo ca

May all the Bhikkhus and Samaneras (Novices) in this compound,
Laymen and laywomen devotees,
यस क्षेत्रभिन्नका सबै भिक्षु, श्रामणेर, उपासकउपासिकाहरू,

अवेरा होन्तु अब्यापज्जा होन्तु अनीघा होन्तु

Averā hontu abyāpajjā hontu anīghā hontu

Be free from enmity, mental and physical sufferings.

शत्रु भय नभएका होऊन्, मानसिक दुःख नभएका होऊन्, शारीरिक दुःख नभएका होऊन् ।

सुखी अत्तानं परिहरन्तु

Sukhī attānaṃ pariharantu

May they go about their daily chores happily with ease and comfort.

आ-आफ्नो जीवन सुखपूर्वक वित्ताउंदै जानसकून् ।

अम्हाकं चतुपच्चयदायका

Amhākaṃ catupaccayadāyaka

May our donor of the 4 supports- robe, food, medicine, lodging.

चतुप्रत्यय (चीवर, भोजन, औषधी र बास) दाताहरू ।

अवेरा होन्तु, अब्यापज्जा होन्तु, अनीघा होन्तु

Averā hontu, abyāpajjā hontu anīghā hontu

May they be free from enmity/ danger. Be free from mental sufferings, be free from physical sufferings

शत्रु भय नभएका होऊन्, मानसिक दुःख नभएका होऊन्, शारीरिक दुःख नभएका होऊन् ।

सुखी अत्तानं परिहरन्तु

Sukhī attānaṃ pariharantu

May they go about their daily chores happily with ease and comfort.

आ-आफ्नो जीवन सुखपूर्वक वित्ताउंदै जानसकून् ।

अम्हाकं आरक्खादेवता इमस्मिं विहारे इमस्मिं आवासे

Amhākaṃ ārakkhā devatā imasmim vihāre imasmim āvāse

May our guardian deities within this temple, within this place

हाम्रा आरक्षक देवताहरू, यस विहारका, यस ठाउँका

इमस्मिं आरामे आरक्खादेवता

Imasmim ārāme ārakkhā devatā averā hontu

Within this compound, the guardian deities

यस क्षेत्रका आरक्षक देवताहरू,

अवेरा होन्तु, अब्यापज्जा होन्तु, अनीघा होन्तु

Abyāpajjā hontu anīghā hontu

May be free from enmity, be free from danger. Be free from mental sufferings, be free from physical sufferings.

शत्रुभय नभएका होऊन्, खतरा नभएका होऊन् । मानसिक दुःख नभएका होऊन्, शारीरिक दुःख नभएका होऊन् ।

सुखी अत्तानं परिहरन्तु

Sukhī attānaṃ pariharantu

May they go about their daily chores happily with ease and comfort.

आ-आफना जीवन सुखपूर्वक विताउंदै जानसकून् ।

सब्बे सत्ता सब्बे पाणा सब्बे भूता

Sabbe sattā sabbe paṇā sabbe bhūtā

All beings all that can breathe, all that re visible.

सबै सत्वहरू, सबै प्राणीहरू जो स्वास फेर्छन्, सबै अदृश्य प्राणीहरू

सब्बे पुगगला सब्बे अत्तभावपरियापन्ना

Sabbe pugglā sabbe attabhāva pariyāpannā

All individual with identity, all beings with body.

सबै पुद्गलहरू (व्यक्तिहरू), सबै आत्म भावसहित (शरीरसहित) का

सब्बा इत्थियो सब्बे पुरिसा सब्बे अरिया

Sabbā itthiyo sabbe purisā sabbe ariyā

All females, all males, all worthy/noble ones.

सबै नारीहरू, सबै पुरुषहरू, सबै आर्यहरू

सब्बे अनरिया सब्बे देवा सब्बे मनुस्सा सब्बे विनिपातिका

Sabbe anariyā sabbe devā sabbe manussā, Sabbe vinipātikā

All not noble/worldings. All deities, all humans, all beings from the planes of suffering,

सबै अनार्यहरू, सबै देवताहरू, सबै मनुष्यहरू, चारअपायमा परेका सबै प्राणीहरू,

अवेरा होन्तु, अब्यापज्जा होन्तु, अनीघा होन्तु

Averā hontu, abyāpajjā hontu, anīghā hontu

May be free from enmity, be free from mental and physical sufferings.

शत्रु भय नभएका होऊन् , मानसिक र शारीरिक दुःख नभएका होऊन् ।

सुखी अत्तानं परिहरन्तु

Sukhī attānaṃ pariharantu

May they go about their daily chores happily with ease and comfort.

आ-आफ्नो जीवन सुखपूर्वक विताउँदै जानसकून् ।

दुक्खा मुच्चन्तु यथा लद्धसम्पत्तितो माविगच्छन्तु

Dukkhā muccantu yathā-laddha sampattito mavigacchantu

May they be free from present sufferings. May their properties already acquired by rightful means not diminish, not lost or stolen.

दुःखबाट मुक्त भएका होऊन्, आ-आफूलाई प्राप्त भएका सम्पत्तिहरू नाश नहोस्, नहराओस्, नचोरियोस् ।

कम्मस्सका

Kammassakā

May they have their own good or bad actions .

आफूले गरिआएका राम्रा र नराम्रा कामनै कर्मका रूपमा आफ्नो निजी सम्पत्तिका रूपमा भएका होऊन् ।

पुरत्थिमाय दिसाय पच्छिमाय दिसाय

Puratthimāya disāya pacchimāya disāya.

May all those in the eastern direction, in the western direction

पूर्व दिशाका, पच्छिम दिशाका

उत्तराय दिसाय दक्खिणाय दिसाय

Uttarāya disāya dakkhiṇāya disāya

In the northern direction, in the southern direction.

उत्तर दिशाका, दक्षिण दिशाका

पुरत्थिमाय अनुदिसाय पच्छिमाय अनुदिसाय

Puratthimāya anudisāya pacchimāya anudisāya

In the south-eastern direction, in the north –western direction.

दक्षिण-पूर्व कुना (आग्नेय)का, उत्तर-पच्छिम कुना (वामत्य)का

उत्तराय अनुदिसाय दक्खिणाय अनुदिसाय

Uttarāya anudisāya dakkhiṇāya anudisāya

In the north-eastern direction, south-western direction

उत्तर-पूर्व कुना(ईसान)का, दक्षिण-पश्चिम कुना(नैऋत्य)का

हेट्ठिमाय दिसाय उपरिमाय दिसाय

Heṭṭhimāya disāya uparimāya disāya

Those below, those above

तल दिशाका, माथि दिशाका

सब्बे सत्ता सब्बे पाणा सब्बे भूता

Sabbe sattā sabbe paṇā sabbe bhūtā

All beings, all that can breathe, all that re visible.

सबै सत्वहरू, सबै प्राणीहरू जो स्वास फेर्छन्, सबै अदृश्य प्राणीहरू

सब्बे पुगुला सब्बे अत्तभाव परियापन्ना

Sabbe pugglā sabbe attabhāva pariyāpannā

All individuals with identity, all beings with body.

सबै पुद्गलहरू (व्यक्तिहरू), सबै आत्म भावसहित (शरीरसहित) का

सब्बा इत्थियो सब्बे पुरिसा सब्बे अरिया

Sabbā itthiyo sabbe purisā sabbe ariyā

All females, all males, all worthy/noble ones.

सबै नारीहरू, सबै पुरुषहरू, सबै आर्यहरू

सब्बे अनरिया सब्बे देवा सब्बे मनुस्सा सब्बे विनिपातिका

Sabbe anariyā sabbe devā sabbe manussā Sabbe vinipātikā

All not noble/ worldings, all deities, all humans ,all beings from the planes of sufferings,

सबै अनार्यहरू, सबै देवताहरू, सबै मनुष्यहरू, चारअपायमा परेका सबै प्राणीहरू,

अवेरा होन्तु अब्यापज्जा होन्तु अनीघा होन्तु

Averā hontu, abyāpajjā hontu anīghā hontu

Be free from enmity/ danger, be free from mental sufferings, be free from physical sufferings

शत्रु भय नभएका होऊन् , मानसिक दुःख नभएका होऊन्, शारीरिक दुःख नभएका होऊन् ।

सुखी अत्तानं परिहरन्तु

Sukhī attānaṃ pariharantu

May they go about their daily chores happily with ease and comfort.

आ-आफ्नो जीवन सुखपूर्वक वित्ताउँदै जानसकून् ।

दुक्खा मुच्चन्तु यथा लद्धसम्पत्तितो माविगच्छन्तु

Dukkhā muccantu yathā-laddha- sampattitō māvigacchantu

May they be free from present sufferings. May their properties already acquired by rightful means not diminish, not lost or stolen

दुःखबाट मुक्त भएका होऊन्, आ-आफूलाई प्राप्त भएका सम्पत्तिहरू नाश नहोस्, नहराओस्, नचोरियोस् ।

कम्मस्सका

Kammasakā

May they have their own good or bad actions .

आफूले गरिआएका राम्रा र नराम्रा कामनै कर्मका रूपमा आफ्नो निजी सम्पत्तिका रूपमा भएका होऊन् ।

उद्धं याव भवग्गा च अधो याव अवीचितो

Uddham yāva bhavaggā ca adho yāva avīcīto

May all those on top of the planes of existence, all those at the bottom of the woeful states.

माथि भवाग्रबाट तल अविचिसम्मका

समन्ता चक्कवालेसु ये सत्ता पथविचरा

Samantā cakkavālesu ye sattā pathavicarā

All on the whole universe, all earthbound beings.

चक्रवाल चारैतर्फबाट पृथ्वीमा विचरण गर्दै हिड्ने जो सत्वहरूछन्

अब्बापज्जा निवेरा च निद्दुक्खा चानुपद्वा

Abyāpajjā niverā ca niddukkhā cānupaddavā

May they be free from sufferings, may they come to no harm.

ती सबै शारीरिक, मानसिक दुःख नभएका होऊन्, शत्रु नभएका, दुःख र उपद्रव नभएका होऊन् ।

उद्धं याव भवग्गा च अधो याव अवीचितो

Uddham yāva bhavaggā ca adho yāva avīcīto

May all those on top of the planes of existence, all those at the bottom of the woeful states.

माथि भवाग्रवाट तल अविचिसम्मका

समन्ता चक्कवालेसु ये सत्ता उदकेचरा

Samantā cakkavālesu ye sattā udukecarā

All on the whole universe, all waterbound beings.

चक्रवाल चारैतर्फवाट पानीमा विचरण गर्दै हिड्ने जो सत्वहरू छन्

अब्यापज्जा निवेरा च निद्दुक्खा चानुपद्दवा

Abyāpajjā niverā ca niddukkhā cānupaddavā

May they be free from sufferings, may they come to no harm.

ती सबै शारीरिक, मानसिक दुःख नभएका होऊन्, शत्रु नभएका, दुःख र उपद्रव नभएका होऊन् ।

उद्धं याव भवग्गा च अधो याव अवीचितो

Uddham yāva bhavaggā ca adho yāva avīcīto

May all those on top of the planes of existence, all those at the bottom of the woeful states.

माथि भवाग्रवाट तल अविचिसम्मका

समन्ता चक्कवालेसु ये सत्ता आकासेचरा

Samantā cakkavālesu ye sattā ākasecarā

All on the whole universe, all skybound beings.

चक्रवाल चारैतर्फवाट आकाशमा विचरण गर्दै हिड्ने जो सत्वहरू छन्

अब्यापज्जा निवेरा च निद्दुक्खा चानुपद्दवा

Abyāpajjā niverā ca niddukkhā cānupaddavā

May they be free from sufferings, may they come to no harm.

ती सबै शारीरिक, मानसिक दुःख नभएका होऊन्, शत्रु नभएका, दुःख र उपद्रव नभएका होऊन् ।

साधु ! साधु ! साधु !

१.५ पुण्यानुमोदन (Sharing of merits)

इदं नो वातीनं होतु, सुखिता ह्यन्तु वातयो । (स्वको)

Idam no ñātīnaṃ hotu , sukhitā hontu ñātayo.

Let this merit be for our relatives. May they be happy.

मेरो यो पुण्य हाम्रा आफन्तहरूलाई प्राप्तहोस् । यस पुण्यका प्रभावले तिनीहरू सुखी रहून् ।

एत्तावता च अम्हेहि, सम्भतं पुञ्जसम्पदं ।

सब्बे देवा अनुमोदन्तु, सब्ब-सम्पत्ति सिद्धिया ॥

Ettāvātā ca amhehi , sambhatam puññasampadam .

Sabbe devā anumodantu , sabba-sampatti siddhiyā

May all deities share this fortune merit which we have thus acquired for the acquisition of all kinds of happiness.

यहाँ सम्म हामीले प्राप्त गरेका पुण्य सम्पादनलाई सबै देवताहरूले सम्पूर्ण सिद्धि प्राप्तिका लागि अनुमोदन (स्वीकार) गरून् ।

एत्तावता च अम्हेहि, सम्भतं पुञ्जसम्पदं ।

सब्बे सत्ता अनुमोदन्तु, सब्ब-सम्पत्ति सिद्धिया ॥

Ettāvātā ca amhehi , sambhatam puññasampadam .

Sabbe sattā anumodantu , sabba-sampatti siddhiyā

May all beings share this fortune merit which we have thus acquired for the acquisition of all kinds of happiness.

यहाँ सम्म हामीले प्राप्त गरेका पुण्य सम्पादनलाई सबै सत्वहरूले सम्पूर्ण सिद्धि प्राप्तिका लागि अनुमोदन (स्वीकार) गरून् ।

एत्तावता च अम्हेहि, सम्भतं पुञ्जसम्पदं ।

सब्बे भूता अनुमोदन्तु, सब्ब-सम्पत्ति सिद्धिया ॥

Ettāvātā ca amhehi , sambhatam puññasampadam .

Sabbe bhutā anumodantu , sabba-sampatti siddhiyā

May all creatures share this fortune merit which we have thus acquired for the acquisition of all kinds of happiness.

यहाँ सम्म हामीले प्राप्त गरेका पुण्य सम्पादनलाई सबै प्राणीहरूले सम्पूर्ण सिद्धि प्राप्तिका लागि अनुमोदन (स्वीकार) गरून् ।

साधु ! साधु ! साधु !

Sādhu Sādhu Sādhu

२. परित्राण^{१७}

२.१.१. आवाहन सुत्तं

समन्ता चक्कवालेसु, अत्रागच्छन्तु देवता ।
सद्धम्मं मुनिराजस्स, सुणन्तु सग्गमोक्खदं ॥
परित्तस्सवनकालो अयं भद्दन्ता !

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ॥

ये सन्ता सन्तचित्ता, तिसरणसरणा,
एत्थ लोकन्तरे वा, भुम्मा भुम्मा च देवा,

गुणगणगहणं, व्यावटा सब्बकालं ।
एते आयन्तु देवा, वरकनकमये,

मेरुराजे वसन्तो, सन्तो सन्तोसहेतुं ,
मुनिवरवचनं, सोतुमग्गं समग्गा ॥

सब्बेसु चक्कवालेसु, यक्खा देवा च ब्रह्मनो,
यं अम्हेहि कतं पुञ्जं, सब्बसम्पत्तिसाधकं ॥
सब्बे तं अनुमोदित्वा, समग्गा सासने रता,
पमादरहिता होन्तु, आरक्खासु विसेसतो ॥

सासनस्स च लोकस्स, वुड्ढी भवतु सब्बदा ।
सासनम्पि च लोकञ्च, देवा रक्खन्तु सब्बदा ॥

सद्धिं होन्तु सुखी सब्बे, परिवारेहि अत्तनो ।
अनीघा सुमना होन्तु, सह सब्बेहि जातिभि ॥
राजतो वा, चोरतो वा, मनुस्सतो वा, अमनुस्सतो वा,

^{१७} भिक्षु प्रज्ञानन्द, भिक्षु धर्मालोक, परित्तसुत्त भिंस्वंकगु संस्करण, (यल, अनागारिका निक्खमी, २०५३)

अरिगतो वा, उदकतो वा, पिसाचतो वा, खाणुकतो वा,
कण्टकतो वा, नखत्ततो वा, जनपदरोगतो वा,
असद्धम्मतो वा, असन्दिद्धितो वा, असप्पुरिसतो वा,
चण्ड हत्थि अस्स मिग गोण कुक्कुर अहि विच्छिक्क
मणिसप्पदीपि अच्छ तरच्छ, सूकर महिंस यक्ख रक्खसादीहि
नाना भयतो वा, नाना रोगतो वा,
नाना उपद्दवतो वा, आरक्खं गणहन्तु ।

(आवाहन सुत्तं निद्धितं)

२.१.२. मंगल सुत्तं

यं मङ्गलं द्वादसहि, चिन्तयिंसु सदेवका ।
सोत्थानं नाधिगच्छन्ति, अट्ठतिंसञ्च मङ्गलं ॥
देसितं देवदेवेन, सब्बपापविनासनं ।
सब्बलोकहितत्थाय, मङ्गलं तं भणाम हे ॥

एवं मे सुत्तं -

एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डकस्स
आरामे । अथ खो अञ्जतरा देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा
केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा
भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठसि । एकमन्तं ठिता खो सा देवता
भगवन्तं गाथाय अज्झभासि ।

बहू देवा मनुस्सा च, मङ्गलानि अचिन्तयुं ।
आकङ्कमाना सोत्थानं, ब्रूहि मङ्गल'मुत्तमं ॥१॥

असेवना च बालानं, पण्डितानञ्च सेवना ।
पूजा च पूजनेय्यानं, एतं मङ्गल'मुत्तमं ॥२॥

पतिरूपदेसवासो च, पुब्बे च कतपुञ्जता ।
अत्तसम्मापणिधि च, एतं मङ्गल'मुत्तमं ॥३॥

बाहुसच्चञ्च सिप्पञ्च, विनयो च सुसिक्खितो ।
सुभासिता च या वाचा, एतं मङ्गल'मुत्तमं ॥४॥

मातापितु –उपद्वानं, पुत्तदारस्स सङ्गहो ।
अनाकुला च कम्मन्ता, एतं मङ्गल'मुत्तमं ॥५॥

दानञ्च धम्मचरिया च, ज्ञातकानञ्च सङ्गहो ।
अनवज्जानि कम्मनि, एतं मङ्गल'मुत्तमं ॥६॥

आरती विरती पापा, मज्जपाना च संयमो ।
अप्पमादो च धम्मेसु , एतं मङ्गल'मुत्तमं ॥७॥

गारवो च निवातो च, सन्तुट्ठि च कतञ्जुता ,
कालेन धम्मसवनं, एतं मङ्गल'मुत्तमं ॥८॥

खन्ती च सोवचस्सता, समणानञ्च दस्सनं ।
कालेन धम्मसाकच्छा, एतं मङ्गल'मुत्तमं ॥९॥

तपो च ब्रह्मचरियञ्च, अरियसच्चान–दस्सनं ।
निब्बानसच्छिकरिया च, एतं मङ्गल'मुत्तमं ॥१०॥

फुट्टस्स लोकधम्मेहि, चित्तं यस्स न कम्पति ।
असोकं विरजं खेमं, एतं मङ्गल'मुत्तमं ॥११॥

एतादिसानि कत्वान, सब्बत्थ मपराजिता ।
सब्बत्थ सौत्थिं गच्छन्ति, तं तेसं मङ्गल'मुत्तमं ॥१२॥

(मङ्गल–सुत्तं निट्ठितं)

२.१.३. रतन सुत्तं

पणिधानतो पट्टाय तथागतस्स दस पारमियो, दस उपपारमियो, दस परमत्थपारमियो'ति समतिंस पारमियो पञ्च महापरिच्चागे, लोकत्थचरियं जातत्थचरियं बुद्धत्थचरियन्ति तिससो चरियायो, पच्छिमभवे गब्भवोक्कन्तिं, जातिं, अभिनिक्खमनं, पधानचरियं, बोधिपल्लङ्गे मारविजयं, सब्बञ्जुत-ञ्जाणप्पटिवेधं, धम्मचक्कप्पवत्तनं, नवलोकुत्तरधम्मो'ति सब्बेपि मे बुद्धगुणे आवज्जेत्वा वेसालिया तीसु पाकारन्तरेसु तियामरत्तिं परित्तं करोन्तो आयस्मा आनन्दत्थेरो विय कारुञ्जचित्तं उपट्टपेत्वा ।

कोटीसतसहस्सेसु, चक्कवालेसु देवता ।
यस्साणं पटिग्गण्हन्ति, यञ्च वेसालिया पुरे ॥
रोगामनुस्सदुब्धिक्ख, सम्भूतं तिविधं भयं ।
खिप्पमन्तरधापेसि, परित्तं तं भणाम हे ॥

यानीध भूतानि समागतानि,
भुम्मानि वा यानि व अन्तलिक्खे ।
सब्बेव भूता सुमना भवन्तु,
अथोपि सक्कच्च सुणन्तु भासितं ॥१॥

तस्मा हि भूता निसामेथ सब्बे,
मेत्तं करोथ मानुसिया पजाय ।
दिवा च रत्तो च हरन्ति ये बलिं ।
तस्मा हि ने रक्खथ अप्पमत्ता ॥२॥

यंकिञ्च वित्तं इध वा हरं वा,
सग्गेसु वा यं रतनं पणीतं ।
न नो समं अत्थि तथागतेन,
इदम्पि बुद्धे रतनं पणीतं ।
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥३॥

खयं विरागं अमतं पणीतं,
यदज्झगा सक्खमुनी समाहितो ।
न तेन धम्मेन समत्थि किञ्चि,
इदम्पि धम्मे रतनं पणीतं ।
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥४॥

यं बुद्धसेट्ठो परिवण्णयी सुचिं,
समाधि-मानन्तरिकञ्चमाहु ।
समाधिना तेन समो न विज्जति,
इदम्पि धम्मे रतनं पणीतं ।
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥५॥

ये पुग्गला अट्टसतं पसट्ठा,
चत्तारि एतानि युगानि होन्ति ।
ते दक्खिण्येय्या सुगतस्स सावका,
एतेसु दिन्नानि महप्फलानि ।
इदम्पि संघे रतनं पणीतं ।
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥६॥

ये सुप्पयुत्ता मनसा दल्लेन,
निक्कामिनो गोतमसासनम्हि ।
ते पत्तिपत्ता अमतं विगट्ठयि,
लद्धा मुधा निब्बुतिं भुञ्जमाना ।
इदम्पि संघे रतनं पणीतं,
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥७॥

यथिन्दरखीलो पठविस्सितो सिया,
चतुम्भि वातेहि असम्पकम्पयो ।
तथूपमं सप्पुरिसं वदामि,
यो अरियसच्चानि अवेच्च परस्सति ।
इदम्पि संघे रतनं पणीतं,
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥८॥

ये अरियसच्चानि विभावयन्ति,
गम्भीरपञ्चेन सुदेसितानि ।
किञ्चापि ते होन्ति भुसं पमत्ता,
न ते भवं अट्टम-मादियन्ति ।
इदम्पि संघे रतनं पणीतं,
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥९॥

सहावस्स दस्सनसम्पदाय,
तयस्सु धम्मा जहिता भवन्ति ।
सक्कायदिट्ठि विचिकिच्छितञ्च,
सीलव्वतं वापि यदत्थि किञ्च ।
चतूह-पायेहि च विप्पमुत्तो,
छ्वाभिठानानि अभव्वकातुं ।
इदम्पि संघे रतनं पणीतं,
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥१०॥

किञ्चापि सो कम्मं करोति पापकं,
कायेन वाचा उद चेतसा वा
अभव्वो सो तस्स पटिच्छादाय
अभव्वता दिट्ठपदस्स वुत्ता ।
इदम्पि संघे रतनं पणीतं,
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥११॥

वनप्पगुम्बे यथ फुस्सितगगे,
गिम्हान मासे पठमस्सिं गिम्हे ।
तथूपमं धम्मवरं अदेसयि,
निव्वानगामिं परमं हिताय ।
इदम्पि बुद्धे रतनं पणीतं,
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥१२॥

वरो वरञ्जू वरदो वराहरो,
अनुत्तरो धम्मवरं अदेसयि ।
इदम्प बुद्धे रतनं पणीतं,
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥१३॥

खीणं पुराणं नवं नत्थि सम्भवं,
विरत्तचित्तायतिके भवस्सिं ।
ते खीणबीजा अविरुल्लिच्छन्दा,
निब्बन्ति धीरा यथायं पदीपो ।
इदम्प संघे रतनं पणीतं,
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥१४॥

यानीध भूतानि समागतानि,
भुम्मानि वा यानि व अन्तलिक्खे ।
तथागतं देवमनुस्सपूजितं,
बुद्धं नमस्साम सुवत्थि होतु ॥१५॥

यानीध भूतानि समागतानि,
भुम्मानि वा यानि व अन्तलिक्खे ।
तथागतं देवमनुस्सपूजितं,
धम्मं नमस्साम सुवत्थि होतु ॥१६॥

यानीध भूतानि समागतानि,
भुम्मानि वा यानि व अन्तलिक्खे ।
तथागतं देवमनुस्सपूजितं
संघं नमस्साम सुवत्थि होतु ॥१७॥
(रतन-सुत्तं निट्ठितं)

२.१.४. मेत्त-सुत्तं

यस्सानुभावतो यक्खा, नेव दस्सेन्ति भीसनं ।
यम्हि चेवा'नुयुञ्जन्तो, रत्तिन्दिव'मतन्दितो ।
सुखं सुपति सुत्तो च, पापं किञ्चि न पस्सति ।
एवमादिगुणूपेतं, परित्तं तं भणाम हे ॥

करणीय' मत्थकुसलेन;
यन्त सन्तं पदं अभिसमेच्च ।
सक्को उजू च सुहुजू च;
सुवचो चस्स मुदु अनतिमानी ॥१॥

सन्तुस्सको च सुभरो च
अप्पकिच्चो च सल्लहुकवुत्ति ।
सन्तिन्द्रियो च निपको च ,
अप्पगम्भो कुलेस्व'ननुगिद्धो ॥२॥

न च खुद्द'माचरे किञ्चि,
येन विञ्जू परे उपवदेय्युं ।
सुखिनो व खेमिनो होन्तु,
सब्बे सत्ता भवन्तु सुखितत्ता ॥३॥

ये केचि पाण भूतत्थि,
तसा वा थावरा व अनवसेसा ।
दीघा वा ये व महन्ता,
मज्झिमा रस्सका अणुकथूला ॥४॥

दिट्ठा वा ये व अदिट्ठा,
ये व दूरे वसन्ति अविदूरे ।
भूता वा सम्भवेसी वा,
सब्बे सत्ता भवन्तु सुखितत्ता ॥५॥

न परो परं निकुब्बेथ,
नातिमञ्जेथ कत्थञ्चि नं कञ्चि ।
ब्यारोसना पटिघसञ्जा,
नाञ्जमञ्जस्स दुक्ख'मिच्छेय्य ॥६॥

माता यथा नियं पुत्त-
मायुसा एकपुत्त'मनुरक्खे ।
एवम्पि सब्बभूतेसु,
मानसं भावये अपरिमाणं ॥७॥

मेत्तञ्च सब्बलोकस्मिं,
मानसं भावये अपरिमाणं ।
उद्धं अधो च तिरियञ्च
असम्बाधं अवेर'मसपत्तं ॥८॥

तिट्ठं चरं निसिन्नो व,
सयानो वा यावतास्स विगतमिद्धो ।
एतं सतिं अधिद्वेय्य,
ब्रह्म'मेतं विहार'मिधमाहु ॥९॥

दिट्ठिञ्च अनुपगम्म,
सीलवा दस्सनेन सम्पन्नो ।
कामेसु विनेय्य गेधं,
न हि जातु'ग्गब्भसेय्यं पुनरेती'ति ॥१०॥
(मेत्त-सुत्तं निट्ठितं)

२.१.५. खन्ध-सुत्तं

सब्बासीविसजातीनं, दिब्बमन्तागदं विय ।
यं नासेति विसं घोरं, सेसञ्चापि परिस्सयं ॥
आणाक्खेत्तमिह सब्बत्थ, सब्बदा सब्बपाणिनं ।
सब्बसोपि निवारेति, परित्तं तं भणाम हे ।

विरूपक्खेहि मे मेत्तं, मेत्तं एरापथेहि मे ।
छव्यापुत्तेहि मे मेत्तं, मेत्तं कण्हागोतमकेहि च ॥१॥

अपादकेहि मे मेत्तं, मेत्तं द्विपादकेहि मे ।
चतुप्पदेहि मे मेत्तं, मेत्तं बहुप्पदेहि मे ॥२॥

मा मं अपादको हिंसि, मा मं हिंसि द्विपादको ।
मा मं चतुप्पदो हिंसि, मा मं हिंसि बहुप्पदो ॥३॥

सब्बे सत्ता सब्बे पाणा, सब्बे भूता च केवला ।
सब्बे भद्रानि पस्सन्तु, मा किञ्चि पाप'मागमा ॥४॥

अप्पमाणो बुद्धो, अप्पमाणो धम्मो ।
अप्पमाणो संघो, पमाणवन्तानि सरीसपानि ॥५॥
अहि विच्छिका सतपदी, उण्णनाभी सरबू मूसिका ।
कता मे रक्खा, कतं मे परित्तं ॥६॥

पटिक्कमन्तु भूतानि, सो'हं नमो भगवतो ।
नमो सत्तन्नं सम्मासम्बुद्धानं ॥७॥

(खन्ध सुत्तं निद्धितं)

२.१.६. मोर-सुत्तं

पूरेन्तं बोधिसम्भारे, निव्वत्तं मोरयोनियं ।
येन संविहितारक्खं, महासत्तं वनेचरा ॥
चिरस्सं वायमन्तापि, नेव सक्खिसु गण्हितुं ।
ब्रह्ममन्तन्ति अक्खातं, परित्तं तं भणाम हे ।

उदेत'यं चक्खुमा एकराजा,
हरिस्सवण्णो पथविप्पभासो ।
तं तं नमस्सामि हरिस्सवण्णं पथविप्पभासं,
तया'ज्ज गुत्ता विहरेमु दिवसं ॥१॥

ये ब्राह्मणा वेदगू सब्बधम्मो,
ते मे नमो ते च मं पालयन्तु ।
नमत्थु बुद्धानं, नमत्थु बोधिया
नमो विमुत्तानं ,नमो विमुत्तिया ।
इमं सो परित्तं कत्वा, मोरो चरति एसना ॥२॥

अपेत'यं चक्खुमा एकराजा,
हरिस्सवण्णो पथविप्पभासो ।
तं तं नमस्सामि हरिस्सवण्णं पथविप्पभासं,
तया'ज्ज गुत्ता विहरेमु रत्तिं ॥३॥

ये ब्राह्मणा वेदगू सब्बधम्मो,
ते मे नमो ते च मं पालयन्तु ।
नमत्थु बुद्धानं, नमत्थु बोधिया,
नमो विमुत्तानं , नमो विमुत्तिया ।
इमं सो परित्तं कत्वा,
मोरो वासमकप्पयी'ति ॥४॥

(मोर-सुत्तं निद्वित्तं)

२.१.७. वट्ट-सुत्तं

पूरेन्तं बोधिसम्भारे, निब्बत्तं वट्टजातियं ।
यस्स तेजेन दावग्गि, महासत्तं विवज्जयि ।
थेरस्स सारिपुत्तस्स, लोकनाथेन भासितं ।
कप्पट्टायिं महातेजं, परित्तं तं भणाम हे ॥

अत्थि लोके सीलगुणो, सच्चं सोचेय्य'नुदया ।
तेन सच्चेन काहामि, सच्चकिरिय'मनुत्तरं ॥१॥

आवज्जेत्वा धम्मबलं, सरित्वा पुब्बके जिने ।
सच्चबल-मवस्साय, सच्चकिरिय-मकास'हं ॥२॥

सन्ति पक्खा अपतना, सन्ति पादा अवञ्चना ।
माता पिता च निक्खन्ता, जातवेद पटिक्कम ॥३॥

सह सच्चे कते तुट्ठयं, महापज्जलितो सिखी ।
वज्जेसि सोलस करिसानि, उदकं पत्वा यथा सिखी ॥
सच्चेन मे समो नत्थि, एसा मे सच्चपारमी ॥४॥
(वट्ट-सुत्तं निद्धितं)

२.१.८. धजग-सुत्तं

यस्सा'नुस्सरणेनापि, अन्तलिक्खेपि पाणिनो ।
पतिट्ठ'मधिगच्छन्ति, भूमियं विय सब्बथा ॥
सब्बुपद्दवजालम्हा, यक्खचोरादिसम्भवा ।
गणना न च मुत्तानं, परित्तं तं भणाम हे ॥

एवं मे सुत्तं,

एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि “भिक्खवो”ति । “भदन्ते”ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

भूतपुब्बं भिक्खवे देवा सुरसङ्गामो समुपव्यूहो अहोसि । अथ खो भिक्खवे सक्को देवानमिन्दो देवे तावत्तिसे आमन्तेसि “सचे मारिसा देवानं सङ्गामगतानं उप्पज्जेय्य भयं वा छम्भितत्तं वा लोमहंसो वा ममेव तस्मिं समये धजगं उल्लोकेय्याथ । ममं हि वो धजगं उल्लोकयतं यं भविस्सति भयं वा छम्भितत्तं वा लोमहंसो वा, सो पहीयिस्सति ॥१॥

नो चे मे धजगं उल्लोकेय्याथ । अथ पजापतिस्स देवराजस्स धजगं उल्लोकेय्याथ । पजापतिस्स हि वो देवराजस्स धजगं उल्लोकयतं यं भविस्सति भयं वा छम्भितत्तं वा लोमहंसो वा, सो पहीयिस्सति ॥२॥

नो चे पजापतिस्स देवराजस्स धजगं उल्लोकेय्याथ । अथ वरुणस्स देवराजस्स धजगं उल्लोकेय्याथ । वरुणस्स हि वो देवराजस्स धजगं उल्लोकयतं यं भविस्सति भयं वा छम्भितत्तं वा लोमहंसो वा, सो पहीयिस्सति ॥३॥

नो चे वरुणस्स देवराजस्स धजगं उल्लोकेय्याथ । अथ ईसानस्स देवराजस्स धजगं उल्लोकेय्याथ । ईसानस्स हि वो देवराजस्स धजगं उल्लोकयतं यं भविस्सति भयं वा छम्भितत्तं वा लोमहंसो वा, सो पहीयिस्सती'ति ।४॥

तं खो पन भिक्खवे !

सक्कस्स वा देवानमिन्दस्स धजगं उल्लोकयतं,
पजापतिस्स वा देवराजस्स धजगं उल्लोकयतं,
वरुणस्स वा देवराजस्स धजगं उल्लाकयतं,
ईसानस्स वा देवराजस्स धजगं उल्लोकयतं,
यं भविस्सति भयं वा छम्भितत्तं वा लोम हंसो वा
सो पहीयेथापि नो पि पहीयेथ ॥५॥

तं किस्स हेतु ?

सक्को हि भिक्खवे ! देवानमिन्दो अवीतरागो, अवीतदोसो, अवीतमोहो
भीरू छम्भी उत्रासी पलायी'ति ॥६॥

अहञ्च खो भिक्खवे ! एवं वदामि—'सचे तुम्हाकं भिक्खवे अरञ्जगतानं
वा, रुक्खमूलगतानं वा सुञ्जागारगतानं वा, उपज्जेय्य भयं वा छम्भितत्तं
वा लोमहंसो वा, ममेव तस्मिं समये अनुस्सरेय्याथ, "इतिपि सो भगवा
अरहं, सम्मासम्बुद्धो, विज्जाचरणसम्पन्नो, सुगतो, लोकविदू , अनुत्तरो
पुरिसदम्मसारथि , सत्था देवमनुस्सानं, बुद्धो, भगवा'ति ॥७॥

ममं हि वो भिक्खवे ! अनुस्सरतं यं भविस्सति भयं वा छम्भितत्तं वा,
लोमहंसो वा , सो पहीयिस्सति ॥८॥

नो चे मं अनुस्सरेय्याथ । अथ धम्मं अनुस्सरेय्याथ—'स्वाक्खातो भगवता
धम्मो, सन्दिट्टिको, अकालिको, एहिपस्सिको, ओपनेय्यिको, पच्चत्तं वेदितव्वो
विञ्जूही'ति ।

धम्मं हि वो भिक्खवे ! अनुस्सरतं यं भविस्सति भयं वा छम्भितत्तं वा
लोमहंसो वा, सो पहीयिस्सति ॥९॥

नो चे धम्मं अनुस्सरेय्याथ; अथ संघं अनुस्सरेय्याथ "सुप्पटिपन्नो भगवतो

सावकसंघो, उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसंघो, जायप्पटिपन्नो भगवतो सावकसंघो, सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसंघो, यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ट पुरिसपुग्गला एस भगवतो सावकसंघो; आहुनेय्यो, पाहुनेय्यो, दक्खिणेय्यो, अञ्जलिकरणीयो, अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्सा' ति" ॥

संघं हि वो भिक्खवे ! अनुस्सरतं यं भविस्सति भयं वा छम्भितत्तं वा लोमहंसो वा, सो पहीयिस्सति ॥१०॥

तं किस्स हेतु ?

तथागतो हि भिक्खवे ! अरहं सम्मासम्बुद्धो वीतरागो वीतदोसो वीतमोहो अभीरू अछम्भी अनुत्रासी अपलायी'ति ॥

इदमवोच भगवा, इदं वत्वान सुगतो अथापरं एतदवोच सत्था ॥११॥

अरञ्जे रुक्खमूले वा , सुञ्जागारे व भिक्खवो ।
अनुस्सरेथ सम्बुद्धं, भयं तुम्हाकं नो सिया ॥१२॥

नो चे बुद्धं सरेय्याथ, लोकजेट्टं नरासभं ।
अथ धम्मं सरेय्याथ, निय्यानिकं सुदेसितं ॥१३॥

नो चे धम्मं सरेय्याथ, निय्यानिकं सुदेसितं ।
अथ संघं सरेय्याथ, पुञ्जक्खेत्तं अनुत्तरं ॥१४॥

एवं बुद्धं सरन्तानं, धम्मं संघञ्च भिक्खवो ।
भयं वा छम्भितत्तं वा, लोमहंसो न हेस्सती'ति ॥१५॥
(धजग्ग-सुत्तं निट्ठितं)

२.१.९. आटानाटिय सुत्तं

अप्पसन्नेहि नाथस्स, सासने साधुसम्मते ।
अमनुस्सेहि चण्डेहि, सदा किब्बिसकारिभि ॥

परिसानं चतस्सन्नं, अहिंसाय च गुत्तिया ।
यं देसेसि महावीरो, परित्तं तं भणाम हे ।

विपस्सिस्स च नमत्थु, चक्खुमन्तस्स सिरीमतो ।
सिखिस्सा पि च नमत्थु, सब्बभूतानुकम्पिनो ॥१॥

वेस्सभुस्स च नमत्थु, न्हातकस्स तपस्सिनो ।
नमत्थु ककुसन्धस्स, मारसेनापमद्दिनो ॥२॥

कोणागमनस्स नमत्थु, ब्राह्मणस्स वुसीमतो ।
कस्सपस्स च नमत्थु, विप्पमुत्तस्स सब्बधि ॥३॥

अङ्गीरसस्स नमत्थु, सक्यपुत्तस्स सिरीमतो ।
यो इमं धम्मं देसेसि, सब्बदुक्खापनूदनं ॥४॥

ये चापि निब्बुता लोके, यथाभूतं विपस्सिसुं ।
ते जना अपिसुणाथ, महन्ता वीतसारदा ॥५॥

हितं देवमनुस्सानं, यं नमस्सन्ति गोतमं ।
विज्जाचरणसम्पन्नं, महन्तं वीतसारदं ॥६॥

एते चञ्चे च सम्बुद्धा, अनेकसतकोटियो ।
सब्बे बुद्धा समसमा, सब्बे बुद्धा महिद्धिका ॥७॥

सब्बे दसवलूपेता, वेसारज्जेहु'पागता ।
सब्बे ते पटिजानन्ति, आसभण्ठान'मुत्तमं ॥८॥

सीहनादं नदन्ते ते, परिसासु विसारदा ।
ब्रह्मचक्रं पवत्तेन्ति, लोके अप्पटिवत्तियं ॥९॥

उपेता बुद्धधम्मोहि, अट्टारसहि नायका ।
वात्तिंसलक्खणूपेता, सीतानुव्यञ्जना धरा ॥१०॥

व्यामप्पभाय सुप्पभा, सब्बे ते मुनिकुञ्जरा ।
बुद्धा सब्बञ्जुनो एते, सब्बे खीणासवा जिना ॥११॥

महापभा महातेजा, महापञ्जा महब्बला ।
महाकारुणिका धीरा, सब्बेसानं सुखावहा ॥१२॥

दीपा नाथा पतिट्ठा च , ताणा लेणा च पाणिनं ।
गतीबन्धू महेस्सासा, सरणा च हितेसिनो ॥१३॥

सदेवकस्स लोकस्स, सब्बे एते परायणा ।
ते साहं सिरसा पादे, वन्दामि पुरिसुत्तमे ॥ १४॥

वचसा मनसा चे व, वन्दामे'ते तथागते ।
सयने आसने ठाने, गमने चापि सब्बदा ॥ १५॥

सदा सुखेन रक्खन्तु, बुद्धा सन्तिकरा तुवं ।
तेहि त्वं रक्खितो सन्तो, मुत्तो सब्बभयेहि च ॥१६॥

सब्बरोगा विनीमुत्तो, सब्बसन्तापवज्जितो ।
सब्बवेर'मतिक्कन्तो, निब्बुतो च तुवं भव ॥१७॥

तेसं सच्चेन सीलेन, खन्तिमेत्ताबलेन च ।
ते पि तुम्हेनुरक्खन्तु , अरोगेन सुखेन च ॥१८॥

पुरत्थिमस्मिं दिसाभागे, सन्ति भूता महिद्धिका ।
ते पि तुम्हेनुरक्खन्तु, अरोगेन सुखेन च ॥१९॥

दक्खिणस्मिं दिसाभागे, सन्ति देवा महिद्धिका ।
ते पि तुम्हेनुरक्खन्तु, अरोगेन सुखेन च ॥२०॥

पच्छिमस्मिं दिसाभागे, सन्ति नागा महिद्धिका ।
ते पि तुम्हेनुरक्खन्तु, अरोगेन सुखेन च ॥२१॥

उत्तरस्मिं दिसाभागे, सन्ति यक्खा महिद्धिका ।
ते पि तुम्हेनुरक्खन्तु, अरोगेन सुखेन च ॥२२॥

पुरत्थिमेन धतरट्ठो, दक्खिणेन विरुल्लको ।
पच्छिमेन विरूपक्खो, कुवेरो उत्तरं दिसं ॥२३॥

चत्तारो ते महाराजा, लोकपाला यसस्सिनो ।
तेपि तुम्हेनुरक्खन्तु, अरोगेन सुखे च ॥२४॥

आकासट्ठा च भूमट्ठा, देवा नागा महिद्धिका ।
तेपि तुम्हेनुरक्खन्तु, अरोगेन सुखेन च ॥२५॥

इद्धिमन्तो च ये देवा, वसन्ता इध सासने ।
तेपि तुम्हेनुरक्खन्तु, अरोगेन सुखेन च ॥२६॥

सब्बीतियो विवज्जन्तु, सोको रोगो विनस्सतु ।
मा ते भवन्त्वन्तरायो, सुखी दीघायुको भव ॥२७॥

अभिवादनसीलिस्स, निच्चं वुड्ढापचायिनो ।
चत्तारो धम्मा वड्ढन्ति, आयु वण्णो सुखं बलं ॥२८॥

(आटानाटिय-सुत्तं निट्ठितं)

२.१.१०. अंगुलिमाल-सुत्तं

परित्तं यं भणन्तस्स, निसिन्तट्ठानधोवनं ।
उदकम्पि विनासेति, सब्बमेव परिस्सयं ॥
सोत्थिना गम्भवुट्ठानं, यञ्च साधेति तङ्घणे ।
थेरस्सङ्गुलिमालस्स, लोकनाथेन भासितं ॥
कप्पट्ठायिं महातेजं, परित्तं तं भणाम हे !

यतो'हं भगिनि अरियाय जातिया जातो ।
नाभिजानामि सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरपेता ।
तेन सच्चेन सोत्थि ते होतु सोत्थि गम्बस्स ॥

(अंगुलिमाल-सुत्तं निट्ठितं)

२.१.११. बोज्झङ्ग सुत्तं

संसारे संसरन्तानं, सब्बदुक्खविनासने ।
सत्त धम्मं च बोज्झङ्गे, मारसेनापमद्दने ॥

बुज्झित्वा ये चि मे सत्ता, तिभवा मुत्त'कुत्तमा ।
अजाति'मजराव्याधिं, अमत्तं निब्भयं गता ॥

एवमादिगुणूपेतं, अनेकगुणसङ्गहं ।
ओसधञ्च इमं मन्तं, बोज्झङ्गञ्च भणाम हे ।

बोज्झङ्गो सतिसङ्घातो, धम्मानं विचयो तथा ।
वीरियं पीतिपस्सद्धि, बोज्झङ्गा च तथापरे ॥१॥

समाधुपेक्खाबोज्झङ्गा, सत्ते ते सब्बदस्सिना
मुनिना सम्मदक्खाता, भाविता बहुलीकता ॥२॥

संवत्तन्ति अभिञ्जाय, निब्बानाय च बोधिया ।
एतेन सच्चवज्जेन, सोत्थि ते होतु सब्बदा ॥३॥

एकस्मिं समये नाथो, मोग्गल्लानञ्च कस्सपं ।
गिलाने दुक्खिते दिस्वा, बोज्झङ्गे सत्त देसयि ॥४॥

ते च तं अभिनन्दित्वा, रोगा मुच्चिसु तङ्गणे ।
एतेन सच्चवज्जेन, सोत्थि ते होतु सब्बदा ॥५॥

एकदा धम्मराजापि, गेलञ्जेना'भिपीलितो ।
चुन्दत्थेरेन तंयेव, भणापेत्वान सादरं ॥६॥

सम्मोदित्वान आवाधा, तम्हा वुड्ढासि ठानसो ।
एतेन सच्चवज्जेन, सोत्थि ते होतु सब्बदा ॥७॥

पहीना ते च आवाधा, तिण्णन्नम्पि महेसिनं ।
मग्गाहता किलेसाव, पत्ता'नुपत्तिधम्मतं ।
एतेन सच्चवज्जेन, सोत्थि ते होतु सब्बदा ॥८॥

(बोज्झङ्ग-सुत्तं निट्ठितं)

Dhamma.Digital

२.१.१२. पुब्बण्ह-सुत्तं

यं दुन्निमित्तं अवमङ्गलञ्च,
यो चा'मनापो सकुणस्स सद्दो ।
पापग्गहो दुस्सुपिनं अकन्तं,
बुद्धानुभावेन विनासमेन्तु ॥१॥

यं दुन्निमित्तं अवमङ्गलञ्च,
यो चा'मनापो सकुणस्स सद्दो ।
पापग्गहो दुस्सुपिनं अकन्तं,
धम्मानुभावेन विनासमेन्तु ॥२॥

यं दुन्निमित्तं अवमङ्गलञ्च,
यो चा'मनापो सकुणस्स सद्दो ।
पापग्गहो दुस्सुपिनं अकन्तं,
संघानुभावेन विनासमेन्तु ॥३॥

दुक्खप्पत्ता च निद्दुक्खा,
भयप्पत्ता च निब्भया ।
सोकप्पत्ता च निस्सोका,
होन्तु सब्बेपि पाणिनो ॥४॥

एत्तावत्ता च अम्हेहि, सम्भतं पुञ्जसम्पदं ।
सब्बे देवा अनुमोदन्तु, सब्बसम्पत्ति सिद्धिया ॥५॥

दानं ददन्तु सद्दाय, सीलं रक्खन्तु सब्बदा ।
भावना'भिरता होन्तु, गच्छन्तु देवता गता ॥६॥

सब्बे बुद्धा बलप्पत्ता, पच्चेकानञ्च यं बलं ।
अरहन्तानञ्च तेजेन, रक्खं वन्धामि सब्बसो ॥ ७॥

यंकिञ्चि वित्तं इध वा हुरं वा,
सग्गेसु वा'यं रतनं पणीतं ।
न नो समं अत्थि तथागतेन,
इदम्पि बुद्धे रतनं पणीतं ।
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥८॥

यंकिञ्चि वित्तं इध वा हुरं वा,
सग्गेसु वा'यं रतनं पणीतं ।
न नो समं अत्थि तथागतेन,
इदम्पि धम्मं रतनं पणीतं ।
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥९॥

यंकिञ्चि वित्तं इध वा हुरं वा,
सग्गेसु वा'यं रतनं पणीतं ।
न नो समं अत्थि तथागतेन,
इदम्पि संघे रतनं पणीतं ।
एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु ॥१०॥

भवतु सब्बमङ्गलं, रक्खन्तु सब्बदेवता ।
सब्बबुद्धानुभावेन, सदा सोत्थि भवन्तु ते ॥११॥

भवतु सब्बमङ्गलं, रक्खन्तु सब्बदेवता ।
सब्बधम्ममानुभावेन, सदा सोत्थि भवन्तु ते ॥१२॥

भवतु सब्बमङ्गलं, रक्खन्तु सब्बदेवता ।
सब्बसंघानुभावेन, सदा सोत्थि भवन्तु ते ॥१३॥

महाकारुणिको नाथो, हिताय सब्बपाणिनं ।
पूरेत्वा पारमी सब्बा, पत्तो सम्बोधि'मुत्तमं ।
एतेन सच्चवज्जेन, सोत्थि ते होतु सब्बदा ॥१४॥

जयन्तो बोधिया मूले, सक्यानं नन्दिवड्ढनो ।
एवमेव जयो होतु, जयस्सु जयमङ्गले ॥१५॥

अपराजितपल्लंके, सीसे पुथुविपुक्खले ।
अभिसेके सब्बबुद्धानं, अग्गपत्तो पमोदति ॥१६॥

सुनक्खत्तं सुमङ्गलं, सुप्पभातं सुहुट्ठितं ।
सुखणो सुमुहुत्तो च, सुयिदं ब्रह्मचारिसु ॥१७॥

पदक्खिणं कायकम्मं, वाचाकम्मं पदक्खिणं ।
पदक्खिणं मनोकम्मं, पणीधि ते पदक्खिणे ॥१८॥

पदक्खिणानि कत्वान, लभन्तत्थे पदक्खिणे ।
ते अत्थलद्धा सुखिता, विरुल्हा बुद्धसासने ।
अरोगा सुखिता होथ, सह सब्बेहि जातिभि ॥१९॥
(पुब्बण्ह-सुत्तं निट्ठितं)

२.१.१३. दसधम्म-सुत्तं

भिक्षूनं गुणसंयुतं, यं देसेसि महामुनि ।
यं सुत्वा पटिपज्जन्तो, सब्बदुक्खा पमुच्चति ॥
सब्बलोकहितत्थाय, परित्तं तं भणाम हे !

एवं मे सुत्तं—

एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्षू आमन्तेसि, 'भिक्षवो'ति; 'भद्दन्ते' ति ते भिक्षू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच—दस इमे भिक्षवे धम्मा पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बा ।

कतमे दस ?

वेवण्णियमिह अज्झूपगतो'ति पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बं ॥१॥

परपटिवद्धा मे जीविका'ति पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बं ॥२॥

अज्जो मे आकप्पो करणीयो'ति पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बं ॥३॥

कच्चि नु खो मे अत्ता सीलतो न उपवदन्ती'ति पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बं ॥४॥

कच्चि नु खो मे अनुविच्च विञ्जू सब्रह्मचारी सीलतो न उपवदन्तीति पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बं ॥५॥

सब्बेहि मे पियेहि मनापेहि नानाभावो विनाभावो'ति पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बं ॥६॥

कम्मस्सकोभिह, कम्मदायादो, कम्मयोनि, कम्मबन्धु, कम्मपटिसरणो यं कम्मं करिस्सामि कल्याणं वा पापकं वा तस्स दायादो भविस्सामी'ति पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बं ॥७॥

कथं भूतस्स मे रत्तिं दिवा वीतिवत्तन्ती'ति पब्बजितेन अभिण्हं
पच्चवेक्खितब्बं ॥८॥

कच्चि नु खो'हं सुञ्जागारे अभिरमामी'ति पब्बजितेन अभिण्हं
पच्चवेक्खितब्बं ॥९॥

अत्थि नु खो मे उत्तरिमनुस्सधम्मा, अलमरियत्राणदस्सनविसेसो
अधिगतो'ति; सो'हं पच्छिमे काले सब्रह्मचारीहि पुट्ठो न मड्कु
भविस्सामी'ति पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बं ॥१०॥

इमे खो भिक्खवे दस धम्मा पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितब्बा'ति ।
इदमवोच भगवा अत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासितं अभिनन्दुन्ति ॥
(दसधम्म-सुत्तं निद्वितं)

२.१.१४. बुद्धानुस्सति

बुद्धानुस्सति मेत्ता च, असुभं मरणस्सति ।
इतिमा चतुरारक्खा, भिक्खु भावेथ्य सीलवा ॥१॥

अनन्तवित्थारगुणं , गुणतोनुस्सरं मुनिं ।
भावेथ्य बुद्धिमा भिक्खु, बुद्धानुस्सतिमादितो ॥२॥

सवासने किलेसे सो, एको सब्बे निघातिय ।
अहू सुसुद्ध सन्तानो, पूजानञ्च सदारहो ॥३॥

सब्बकालगते धम्मे, सब्बे सम्मा सयं मुनि ।
सब्बाकारेन बुज्झित्वा, एको सब्बञ्जुतं गतो ॥४॥

विपस्सनादि-विज्जाहि, सीलादि-चरणेहि च ।
सुसमिद्वेहि सम्पन्नो, गगनाभेहि नायको ॥५॥

सम्मा गतो सुभं ठानं, अमोघ-वचनो च सो ।
तिविधस्सापि लोकस्स, ज्ञाता निरवसेसतो ॥६॥

अनेकेहि गुणोघेहि, सब्बसत्तुत्तमो अहु ।
अनेकेहि उपायेहि, नरदम्मे दमेसि च ॥७॥

एको सब्बस्स लोकस्स, सब्बसत्थानुसासको ।
भाग्यइस्सरियादीनं, गुणानं परमो निधि ॥८॥

पञ्जास्स सब्बधम्मेसु, करूणा सब्बजन्तुसु ।
अत्तत्थानं परत्थानं, साधिका गुणजेट्टिका ॥९॥

दयाय पारमी चित्वा, पञ्जायत्तान मुद्धरि ।
उद्धरि सब्बधम्मे च, दयायञ्जे च उद्धरि ॥१०॥

दिस्समानोपि तावस्स, रूपकायो अचिन्तियो ।
असाधारण-ज्ञाणइहे, धम्मकाये कथा'व का'ति ॥११॥
(बुद्धानुस्सति निड्डिता)

२.१.१५. मेत्तानुस्सति

अत्तूपमाय सब्बेसं, सत्तानं सुखकामतं ।
पस्सित्वा कमतो मेत्तं, सब्बसत्तेसु भावये ॥१॥

सुखी भवेय्यं निद्दुक्खो , अहं निच्चं अहं विय ।
हिता च मे सुखी होन्तु, मज्झत्ता च'थ वेरिनो ॥२॥

इमम्हि गामक्खेत्तम्हि, सत्ता होन्तु सुखी सदा ।
ततो परञ्च रज्जेसु, चक्कवालेसु जन्तुनो ॥३॥

समन्ता चक्कवालेसु, सत्तानन्तेसु पाणिनो ।
सुखिनो पुग्गला भूता , अत्तभावगता सीयुं ॥४॥

तथा इत्थी पुमा चेव, अरिया अनरियापि च ।
देवा नरा अपायद्वा, तथा दस दिसासु चाति ॥५॥
(मेत्तानुस्सति निद्विता)

२.१.१६. असुभानुस्सति

अविञ्जाण-सुभमिमं, सविञ्जाण-सुभं इमं ।
कायं असुभतो पस्सं, असुभं भावये यति ॥१॥

वण्णसण्ठान-गन्धेहि, आसयो कासतो तथा ।
पटिक्कूलानि काये मे, कुणपानि द्वि सोलस ॥२॥

पतितम्हापि कुणपा, जेगुच्छं कायनिस्सितं ।
आधारो हि सुची तस्स, कायो तु कुणपे ठितं ॥३॥

मिल्ले किमि व कायो यं, असुत्तिम्हि समुद्वितो ।
अन्तो असुत्ति सम्पुण्णो, पुण्णवच्चकुटी विय ॥५॥

असुची सन्दते निच्चं, यथा मेदकथालिका ।
नाना किमि कुलावा सो, पक्कचन्दनिका विय ॥१॥

गण्डभूतो रोगभूतो, वण्णभूतो समुस्सयो ।
अतेकिच्छोति जेगुच्छो, पभिन्नकुणपूपमोति ॥६॥
(असुभानुस्सति निट्ठिता)

२.१.१७. मरणानुस्सति

पवात-दीपतुल्याय , सायुसन्ततियाक्खयं ।
परूपमाय सम्पस्सं, भावये मरणस्सति ॥१॥

महासम्पत्ति सम्पत्ता, यथा सत्ता मता इध ।
तथा अहं मरिस्सामि, मरणं मम हेस्सति ॥२॥

उप्पत्तिया सहेवेदं, मरणं आगतं सदा ।
मरणत्थाय ओकासं, वधको विय एसति ॥३॥

ईसकं अनिवत्तन्तं, सततं गमनुस्सुकं ।
जीवितं उदया अत्थं, सुरियो विय धावति ॥४॥

विज्जु-बुब्बुल-उस्सा'व, जलराजि-परिक्खयं ।
घातकोव रिपू तस्स, सब्बत्था'पि अवारियो ॥५॥

सुयसत्थाम पुञ्चिद्धि, बुद्धि बुद्धि जिनद्वयं ।
घातेसि मरणं खिप्पं, कातुमादिसके कथा ॥६॥

पच्चयानञ्च वेकल्या, बाहिरज्झत्तुपद्दवा ।
मरामोरं निमेसा'पि, मरमानो अनुक्खणन्ति ॥७॥

(मरणानुस्सति निट्ठिता)

२.१.१८. अट्ठ संवेगवत्थु

भावेत्वा चतुरारक्खा, आवज्जेय्य अनन्तरं ।
महासंवेग वत्थूनि, अट्ठ अट्ठितवीरियो ॥१॥

जाति-जरा-व्याधि-चुति-अपाया , अतीत-अप्पत्तक-वट्टदुक्खं,
इदानि आहारगवेट्ठि दुक्खं , संवेग-वत्थूनि इमानि अट्ठ ॥२॥

पातो च सायमपि चे'व इमं विधिञ्जु
आसेवते सततमत्तहिताभिलासि ॥३॥

पप्पोति सो'ति'विपुलं हतपारिपत्थो
सेट्ठं सुखं मुनिविसिद्धमतं सुखेन चा'ति ॥४॥
(अट्ठ संवेगवत्थु निट्ठिता)

२.१.१९. अट्ठवीसति बुद्धगाथा

तण्हंकरो महावीरो, मेधंकरो महायसो ।
सरणंकरो लोकहितो, दीपङ्करो जुतिन्धरो ॥१॥

कोण्डञ्जो जनपामोक्खो, मङ्गलो पुरिसासभो ।
सुमनो सुमनो धीरो, रेवतो रतिवड्ढनो ॥२॥

सोभितो गुणसम्पन्नो, अनोमदस्सी जनुत्तमो ।
पदुमो लोकपज्जोतो, नारदो वरसारथि ॥३॥

पदुमुत्तरो सत्तसारो, सुमेधो अग्गपुग्गलो ।
सुजातो सब्बलोकग्गो, पियदस्सी नरासभो ॥४॥

अत्थदस्सी कारुणिको, धम्मदस्सी तमोनुदो ।
सिद्धत्थो असमो लोके, तिस्सो वरदसंवरो ॥५॥

फुस्सो वरदसम्बुद्धो, विपस्सी च अनूपमो ।
सिखी सब्बहितो सत्था, वेस्सभू सुखदायको ॥६॥

ककुसन्धो सत्थवाहो, कोणागमणो रणंजहो ।
कस्सपो सिरिसम्पन्नो, गोतमो सक्यपुंगवो ॥७॥

तेसं सच्चेन सीलेन, खन्तिमेत्ता बलेन च ।
तेपि त्वं अनुरक्खन्तु, अरोगेन सुखेन चा'ति ॥८॥
(अट्टवीसतिबुद्धगाथा निट्ठिता)

२.१.२०. जिनपञ्जर-गाथा

जयासनगता वीरा, जेत्वा मारं सवाहिणिं ।
चतुस्सच्चामतरसं, ये पिविंसु नरासभा ॥९॥

तण्हङ्गरादयो बुद्धा, अट्टवीसति नायका ।
सब्बे पतिट्ठिता तुह्यं, मत्थके ते मुनिस्सरा ॥१०॥

सिरे पतिट्ठिता बुद्धा, धम्मो च तव लोचने ।
सङ्घो पतिट्ठितो तुह्यं, उरे सब्बगुणाकरो ॥११॥

हृदये अनुरुद्धो च, सारिपुत्तो च दक्खणे ।
कोण्डञ्जो पिट्ठिभागस्मिं, मोग्गल्लानोसि वामके ॥१२॥

दक्खणे सवणे तुह्यं, आहु आनन्द-राहुला ।
कस्सपो च महानामो, उभोसुं वामसोतके ॥१३॥

केसन्ते पिट्ठिभागस्मि सुरियो व पभङ्गरो ।
निसिन्तो सिरिसम्पन्नो, सोभितो मुनिपुङ्गवो ॥६॥

कुमारकस्सपो नामो, महेसी चित्रवादको ।
सो तुह्यं वदने निच्चं, पतिट्ठासि गुणाकरो ॥७॥

पुण्णो अंगुलिमालो च, उपाली नन्द सीवली ।
थेरा पञ्च इमे जाता, ललाटे तिलका तव ॥८॥

सेसासीति महाथेरा, विजिता जिनसावका ।
जलन्ता सीलतेजेन, अङ्गमङ्गेषु सण्ठिता ॥९॥

रतनं पुरतो आसि, दक्खिणे मेत्तसुत्तकं ।
धजगं पच्छतो आसि, वामे अंगुलिमालकं ॥१०॥

खन्धमोर-परित्तञ्च, आटानाटिय-सुत्तकं ।
आकासच्छदनं आसी, सेसापाकार-सञ्चिता ॥११॥

जिनाणावल-संयुत्ते, धम्म'पाकार-लङ्कते ।
वसतो ते चतुकिच्चेन, सदा सम्बुद्धपञ्जरे ॥१२॥

वातपित्तादि-सञ्जाता, बाहिरज्झत्तुपद्वा ।
असेसा विलयं यन्तु, अनन्तगुणतेजसा ॥१३॥

जिनपञ्जरमज्झट्ठं, विहरन्तं महीतले ।
सदा पालेन्तु त्वं सब्बे, ते महापुरिसा सभा ॥१४॥

इच्चेवमच्चन्तकतो सुरक्खो,
जिनानुभावेन जितूपपद्दवो ।
बुद्धानुभावेन हतारिसङ्घो
चरासि सद्धम्मनुभावपालितो ॥१५॥

इच्चेवमच्चन्तकतो सुरक्खो,
जिनानुभावेन जितूपपद्दवो ।
धम्मानुभावेन हतारिसङ्घो
चरासि सद्धम्मनुभावपालितो ॥१६॥

इच्चेवमच्चन्तकतो सुरक्खो,
जिनानुभावेन जितूपपद्दवो ।
सङ्घानुभावेन हतारिसङ्घो
चरासि सद्धम्मनुभावपालितो ॥१७॥

सद्धम्मपाकार-परिक्खितोसि
अट्टारिया अट्टदिसासु होन्ति ।
एत्थन्तरे अट्ट नाथा भवन्ति,
उद्धं वितानं व जिना ठिता ते ॥१८॥

भिन्दन्तो मारसेनं तव सिरसि ठितो ,बोधिमारुह्य सत्था ।
मोग्गल्लानोसि वामे वसति भुजतते ,दक्खिणे सारिपुत्तो ॥
धम्मो मज्झे उरस्मिं विहरति भवतो,मोक्खतो मोरयोनिं ।
सम्पत्तो बोधिसत्तो चरणयुगगतो ,भानु लोकेकनाथो ॥१९॥

सब्बा व मङ्गलमुपद्दव-दुन्निमित्तं,
सब्बीतिरोगगहदोसमसेस निन्दा ।
सब्बन्तराय-भय-दुस्सुपिनं अकन्तं,
बुद्धानुभावपवरेण पयातु नासं ॥२०॥

सब्बा व मङ्गलमुपद्दव-दुन्निमित्तं,
सब्बीतिरोगगहदोसमसेसनिन्दा ।
सब्बन्तराय-भय-दुस्सुपिनं अकन्तं,
धम्माम्नुभावपवरेण पयातु नासं ॥२१॥

सब्बा व मङ्गलमुपद्दव-दुन्निमित्तं,
सब्बीतिरोगगहदोसमसेसनिन्दा ।
सब्बन्तराय-भय-दुस्सुपिनं अकन्तं,
संघाम्नुभावपवरेण पयातु नासं ॥२२॥

(जिनपञ्जर-गाथा निद्धिता)

२.१.२१. महाजयमंगल-गाथा

महाकारुणिको नाथो, हिताय सब्बपाणिनं ।
पूरेत्वा पारमी सब्बा, पत्तो सम्बोधिमुत्तमं
एतेन सच्चवज्जेण, होतु ते जयमंगल । ॥१॥

जयन्तो बोधिया मूले, सक्याणं नन्दिवद्धनो ।
एवं तुह्यं जयो होतु, जयस्सु जयमङ्गले ॥२॥

सक्कत्वा बुद्धरतनं, ओसधं उत्तमं वरं ।
हितं देवमनुस्सानं, बुद्धतेजेण सोत्थिना ।
नस्सन्तुपद्दवा सब्बे, दुक्खा वूपसमेन्तु ते ॥३॥

सक्कत्वा धम्मरतनं, ओसधं उत्तमं वरं ।
परिलाहूपसमनं, धम्मतेजेण सोत्थिना ।
नस्सन्तुपद्दवा सब्बे, भया वूपसमेन्तु ते ॥४॥

सक्कत्वा सङ्घरतनं, ओसधं उत्तमं वरं ।
आहुनेय्यं पाहुनेय्यं, सङ्घतेजेन सोत्थिना ।
नस्सन्तुपद्दवा सब्बे, रोगा वूपसमेन्तु ते ॥५॥

यंकिञ्चि रतनं लोके, विज्जति विविधा पुथु ।
रतनं बुद्धसमं नत्थि, तस्मा सोत्थि भवन्तु ते ॥६॥

यंकिञ्चि रतनं लोके, विज्जति विविधा पुथु ।
रतनं धम्मसमं नत्थि, तस्मा सोत्थि भवन्तु ते ॥७॥

यंकिञ्चि रतनं लोके, विज्जति विविधा पुथु ।
रतनं सङ्घसमं नत्थि, तस्मा सोत्थि भवन्तु ते ॥८॥

नत्थि मे सरणं अञ्जं, बुद्धो मे सरणं वरं ।
एतेन सच्चवज्जेन, होतु ते जयमङ्गलं ॥९॥

नत्थि मे सरणं अञ्जं, धम्मो मे सरणं वरं ।
एतेन सच्चवज्जेन, होतु ते जयमङ्गलं ॥१०॥

नत्थि मे सरणं अञ्जं, सङ्घो मे सरणं वरं ।
एतेन सच्चवज्जेन, होतु ते जयमङ्गलं ॥११॥

सब्बीतियो विवज्जन्तु, सब्बरोगो विनस्सतु ।
मा ते भवन्त्वन्तरायो , सुखी दीघायुको भव ॥१२॥
भवतु सब्बमङ्गलं, रक्खन्तु सब्बदेवता ।
सब्बबुद्धानुभावेन, सदा सोत्थि भवन्तु ते ॥१३॥

भवतु सब्बमङ्गलं, रक्खन्तु सब्बदेवता ।
सब्बधम्माम्मानुभावेन, सदा सोत्थि भवन्तु ते ॥१४॥

भवतु सब्बमङ्गलं, रक्खन्तु सब्बदेवता ।
सब्बसङ्गानुभावेन, सदा सोत्थि भवन्तु ते ॥१५॥
(महाजयमंगल-गाथा निष्ठिता)

२.१.२२. जयमंगल-गाथा

बाहुं सहस्समभिनिम्मिमत-सायुधन्तं, ।
गिरिमेखलं उदितघोर-ससेन-मारं ।
दानादि धम्मविधिना जितवा मुनिन्दो,
तं तेजसा भवतु ते जयमङ्गलानि ॥१॥

मारातिरेकमभियुज्झित-सब्बरत्तिं,
घोरं पनालवकमक्खमथद्ध-यक्खं ।
खन्ति सुदन्तविधिना जितवा मुनिन्दो,
तं तेजसा भवतु ते जयमङ्गलानि ॥२॥

नालागिरिं गजवरं अतिमत्तभूतं ,
दावग्गिचक्कमसनिव सुदारुणन्तं ।
मेत्तम्बुसेकविधिना जितवा मुनिन्दो।
तं तेजसा भवतु ते जयमङ्गलानि ॥३॥

उक्खित्तखग्ग-मति-हत्थ-सुदारुणन्तं,
धावं तियोजनपथंगुलिमालवन्तं ।
इद्धिभिसंखतमनो जितवा मुनिन्दो,
तं तेजसा भवतु ते जयमङ्गलानि ॥४॥

कत्वान कट्टमुदरं इव गब्भिनीया,
चिञ्चाय दुट्टवचनं जनकाय मज्झे ।
सन्तेन सोमविधिना जितवा मुनिन्दो,
तं तेजसा भवतु ते जयमङ्गलानि ॥५॥

सच्चं विहाय मत्तिसच्चक-वादकेतुं,
वादाभिरोपितमनं अतिअन्धभूतं ।
पञ्चापदीपजलितो जितवा मुनिन्दो ।
तं तेजसा भवतु ते जयमङ्गलानि ॥६॥

नन्दोपनन्दभुजगं विवुधं महिद्धिं ,
पुत्तेन थेरभुजगेन दमापयन्तो ।
इद्धुपदेसविधिना जितवा मुनिन्दो ।
तं तेजसा भवतु ते जयमङ्गलानि ॥७॥

दुग्गाहदिट्ठिभुजगेन सुदट्टहत्थं,
ब्रह्मं विसुद्धि जुत्तिमिद्धि वकाभिधानं ।
जाणागदेन विधिना जितवा मुनिन्दो ।
तं तेजसा भवतु ते जयमङ्गलानि ॥८॥

एतापि बुद्धजयमङ्गल अट्ट गाथा,
यो वाचको दिनदिने सरते मतन्दी ।
हित्वान नेकविविधानि चुपट्टवानि,
मोक्खं सुखं अधिगमेत्थ नरो सपञ्जो ॥

(जयमंगल-गाथा निट्ठिता)

परित्राण सूत्र (अर्थ)

आवाहन सूत्रको अर्थ

उनी भगवान् अर्हत् सम्यक्सम्बुद्धलाई नमस्कार ।

सम्पूर्ण चक्रवालमा विराजमान देवताहरू मुनिराज तथागतले देशना गर्नुभएको स्वर्ग र मोक्ष प्राप्त हुने सद्धर्म श्रवणको निम्ति यस ठाउँमा श्रवणार्थ पाल्नुहोस् । (हे भदन्तहरू हो ! यो सद्धर्म श्रवण गर्ने समय हो ।) (तीन पटक)

उनी भगवान् अर्हत् सम्यक्सम्बुद्धलाई नमस्कार ।

यस लोकान्तरमा शान्त भैरहेका शान्तचित्त भैरहेका त्रिशरण गइरहेका, भूमिमा रहेका, आकाशमा रहेका देवताहरू, फेरि सर्वदा लौकिक र लोकोत्तर गुणउपकार लाभ गर्ने आशा लिएका देवताहरू उत्तम कनकमय सुवर्णले परिपूर्ण पर्वतराजमा वास गर्ने सज्जन देवताहरू सन्तुष्टि हेतु भैरहेको तथागतको उत्तम धर्मोपदेश सुन्नको निम्ति सबै मिलेर आउनुहोस् । सम्पूर्ण चक्रवालमा रहेका देवताहरू, ब्रह्माहरू, यक्षहरू, सम्पूर्ण सम्पत्ति पूर्ण हुने हामीले गरेको यस पुण्यलाई अनुमोदन गरी सबै मिलेर यो शासनमा आनन्द मान्ने होऊन् । प्रमादरहित भई विशेष गरी रक्षा गर्नुपर्ने ।

बुद्धशासनको र लोकको सधैं उन्नति बृद्धि होऊन्, शासनलाई र लोकलाई पनि सधैं देवताहरूले रक्षा गरून्, सम्पूर्ण सत्त्वप्राणीहरू आफ्नो आफ्नो परिवारसहित दुःखवेदनारहित र हर्षित उत्साहित होऊन् ।

राजभय, चोरभय, मनुष्यभय, अमनुष्यभय, आगोको भय, पानीको भय, पिशाचभय, नदीमा गाडेका बाँसका किल्लाको भय, काँडाको भय, नक्षत्रको भय, गाउँ गाउँमा हुने सरुवारोगको भय, असत्धर्मको भय, असत्दृष्टिको भय, असत्पुरुषको भय, फेरि दुष्ट भैरहेका हात्ती, घोडा, गोरू, कुकुर, कनसुत्लो, विच्छे, फणधारी सर्प, चितुवा, भालु, तरच्छ, सुँगूर, भैसी, यक्ष र राक्षस आदिको कारणबाट हुने अनेक भय, रोग

उपद्रवलाई नाश गरी रक्षा गर्ने कामलाई सबै देवताहरूले ग्रहण गरून् ।

(आवाहन सूत्र समाप्त)

मंगल सूत्रको अर्थ

जुन मंगलको निम्ति देवता र मनुष्यहरूले कल्याणको चिन्तनगरी १२ वर्षसम्म छलफल गरेर पनि पत्ता लगाउन सकेनन् । त्यसबेला सम्पूर्ण पापनाश हुने ३८ मंगल विधानलाई देवाधिदेव भगवान् बुद्धले देशना गर्नुभयो । सोही मङ्गल सबै लोकको हितको निम्ति भन्दछु ।

यस्तो मैले सुनेको छु:-

एक समय भगवान् श्रावस्तीमा अनाथपिण्डिक महाजनले बनाएको जेतवनाराममा विहार गर्नुभएको थियो । त्यसबेला एक देवता रातको द्वितीयप्रहरमा आफ्नो तेजले सारा जेतवन उज्यालो तुल्याई जहाँ भगवान् हुनुहुन्थ्यो, त्यहाँ आएर भगवान्लाई अभिवादन गरी एकातिर उभिए । एकातिर उभिएका उनी देवताले भगवान्सँग गाथाद्वारा सोधे-

कल्याणको आकांक्षा लिएर धेरै देवताहरू र मनुष्यहरूले मंगलको विषयमा विचार गरिसके । अब कृपया तपाईंले उत्तममंगल बारेमा बताउनुहोस् ॥१॥

भगवान् भन्नुहुन्छ :- मूर्खहरूको संगत नगर्नु, पण्डितहरूको सङ्गत गर्नु र पूज्यहरूको पूजा गर्नु - यी उत्तममङ्गल हुन् ॥२॥

अनुकूल स्थानमा बास गर्नु, पूर्वजन्मको पुण्य लामो हुनु र आफूलाई सम्यक्मार्गमा लगाउनु - यी उत्तममङ्गल हुन् ॥३॥

बहुश्रुत हुनु, शिल्प सिक्नु, विनयी (नरमी) हुनु, सुशिक्षित हुनु, सुभाषण-मीठो वचन बोल्नु- यी उत्तममङ्गल हुन् ॥४॥

माता पिताको सेवा गर्नु, पुत्र स्त्रीहरूको पालन पोषण गर्नु, आकुल व्याकुल नहुने काम गर्नु- यी उत्तममङ्गल हुन् ॥५॥

दान दिनु, धर्माचरण गर्नु, दाजु भाई बन्धुहरूको संग्रह गर्नु र निर्दोष (दोषरहित) काम गर्नु- यी उत्तममङ्गल हुन् ॥६॥

काय, वाक्, चित्तद्वारा पापलाई त्याग्नु, मद्यपान नगर्नु र धार्मिक कार्यहरूमा अप्रमादी तथा होशियारी हुनु- यी उत्तममङ्गल हुन् ॥७॥

गौरव गर्नु, नम्र स्वभाव हुनु, सन्तुष्ट हुनु, कृतज्ञ हुनु र बेलाबखतमा धर्मको श्रवण गर्नु- यी उत्तममङ्गल हुन् ॥८॥

सहनशील हुनु, आज्ञाकारी हुनु, श्रमणहरूको दर्शन गर्नु र बेलाबखतमा धर्मको छलफल गर्नु- यी उत्तममङ्गल हुन् ॥९॥

तपस्या गर्नु, ब्रह्मचर्यको पालन गर्नु, आर्यसत्य धर्मको बोध गर्नु, निर्वाणलाई साक्षात्कार गर्नु - यी उत्तममङ्गल हुन् ॥१०॥

लाभ, अलाभ, यश, अशय, निन्दा, प्रशंसा, सुख र दुःख यी आठ प्रकारको लोकधर्मबाट चित्तकम्प नहुनु, शोकरहित हुनु, राग, द्वेष, मोहरूपी रज नहुनु र निर्भय हुनु - यी उत्तममङ्गल हुन् ॥११॥

यस प्रकारको कर्म गरेर सबै ठाउँमा अपराजित (नहार्ने) भएर (मानिसहरू) कल्याण प्राप्त गर्छन् - यी उनीहरू (देव-मनुष्यहरू) को निम्ति उत्तममङ्गल हुन् ॥१२॥

(मंगलसुत्त समाप्त)

रत्न सूत्रको अर्थ

हे सत्पुरुषगण, उनी भगवान् बुद्धले सुमेध तपस्वीको जन्ममा दीपंकर तथागतसमक्ष बुद्धत्व प्रार्थना गरेको देखि आरम्भ गरेर तथागतको दशपारमिता, दशउपपारमिता, दशपरमार्थ-पारमिता जम्मा गरी तीस पारमिता पूर्ण गरी पाँच महात्यागगरी, लोकार्थ चर्या, ज्ञातीहरूलाई गर्नुपर्ने ज्ञात्यार्थ चर्या र बुद्धार्थ चर्या, यी तीन चर्या पूर्ण गरी बुद्ध होइने पछिल्लो जन्ममा माताको गर्भमा प्रवेश, जन्म, महाभिनिष्क्रमण, कठोर तपस्या, बोधिवृक्षको मूलमा मारविजय, सर्वज्ञताज्ञान लाभ, धर्मचक्र प्रवर्तन र नव लोकोत्तरधर्म प्रचार इत्यादि सबै प्रकारको भगवान् बुद्धको गुण स्मरण गरी वैशाली नगरको सबै तीन तह भएका प्राकार पर्खालका बीचमा रातको तीनयाम (प्रहर) भर परित्राण पाठ गर्ने आयुष्मान् आनन्द स्थविरको जस्तै करुणापूर्ण चित्त लिएर-

जुन रतन-सुत्त परित्राणको ऋद्धि प्रभावआणा आदेशलाई शय हजार कोटि चक्रवालको देवब्रह्माहरूद्वारा पालना भएको तथा जसको दुःख र भय चाँडै नै हटेर गएको थियो । हामी पनि त्यस परित्राणलाई पाठ गर्दछौं । पाठ गरौं ।

यस बखतमा यस पृथ्वीमा वा अन्तरीक्षमा जतिपनि भूत (अमनुष्य देवता) हरू उपस्थित छन्, उनीहरू सबैको चित्त प्रसन्न होऊन् र म तथागतको यस उपदेशलाई ध्यानपूर्वक श्रवण गरून् ॥१॥

सबै भूत (अमनुष्य देवताहरू) म तथागतले उपदेश सुन्नको निमित्त प्रेरणा दिएर आइसकेकोले तिमीहरूले कान थापी ध्यान पुन्याएर दत्तचित्तले सुन्नुपन्यो । तिमीहरू सबैले ती मनुष्य मात्रको प्रति दत्तचित्त भएर मैत्री राखून् र अप्रमादी बनेर उनीहरूको रक्षा गरून्, जसले रातोदिन तिमीहरू समक्ष पूजनीय वस्तुहरू ल्याई पूजा गर्दछन् ॥२॥

यस मनुष्य लोकमा र नाग गरूडादि परलोकमा जे जति सम्पत्ति छन्, फेरि देवलोक ब्रह्मलोकमा जुन प्रणीत रत्न छन्, ती कुनै रत्न पनि तथागत बुद्धरत्न समान श्रेष्ठ छैनन् । बुद्धमा यही उत्तम रत्नत्व छन्, यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥३॥

आर्यमार्ग समाधिद्वारा समाहित चित्त शाक्य कुलोत्पन्न शाक्यमुनिले वासना क्लेशलाई क्षीण गरेर विराग अमृतरूपी निर्वाणधर्म प्राप्त गर्नुभयो । त्यस धर्मको जोडा अरू कुनै धर्म छैन । धर्ममा यही उत्तम रत्नत्व छन् । यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् । ४॥

श्रेष्ठोत्तम बुद्धले क्लेश रहितभई अतिपरिशुद्ध जुन आर्यमार्ग समाधिलाई विभिन्न प्रकारले उल्लेखगरी प्रशंसा गर्नुभएको छ । त्यस आर्यमार्ग समाधिलाई नै आफ्नो अनन्तरमा तुरुन्त फल दिनसक्ने आन्तरिक समाधि भनी सबै तथागत बुद्धहरूले आज्ञा गरेका थिए । त्यस आर्यमार्ग समाधि समान अर्को कुनै समाधि छँदै छैन । धर्ममा यही

उत्तम रत्नत्व छ । यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥५॥

बुद्धादि सत्पुरुषहरूद्वारा प्रशंसित जो ती आठ आर्यपुद्गलहरू छन्, ती आर्यपुद्गलहरू मार्ग फलद्वय समानरूपले जोड्दा चार जोडा हुन्छन् । तथागत सुगतका शिष्यश्रावक ती आर्यपुद्गलहरू असलदान सहीदान ग्रहण गर्न योग्य दाक्षिण्यहरू हुनुहुन्छन् । ती आर्यपुद्गलहरू प्रति दिइने दान प्रदानहरू महान फलदायी हुन्छन् । आर्यश्रावक संघमा यही उत्तम रत्नत्व छन् । यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥६॥

दृढ स्थिर समाधिद्वारा प्रबल रूपले उद्योग एवं अभ्यासगरी गौतम तथागतको शासनमा क्लेशबाट उन्मुक्त भइसकेका अरहन्त आर्यहरू निर्वाणधातुमा आलम्बन ग्रहण गरी पुगिसक्नु भएपछि एक कौडी पनि व्यय गर्न नपर्ने गरी सजिलैसित लाभ गरेर फलसमापत्ति शान्तधातु रस सेवन गरेर अरहन्तफलमा पुगिसक्नु भएका छन् । अरहन्त संघमा यही उत्तम रत्नत्व छन् । यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥७॥

पृथ्वीमा धसेर स्थिर अति दृढ इन्द्रकील (स्तम्भ) लाई चारै दिशाबाट आउने हुरी बतासले चलमलाउन कम्प गर्न नसक्ने जस्तै जो त्यो श्रोतापन्न सत्पुरुषलाई त्यस इन्द्रकील स्तम्भसमान व्यक्तिको रूपमा म तथागतले भन्दछु । यो पनि संघमा रहेको प्रणीत रत्नत्व हो । यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥८॥

गम्भीर प्रज्ञावान् हुनुभएका सर्वज्ञ तथागतले सर्वोत्तम रूपमा उपदेशित आर्यसत्यलाई मार्गज्ञानद्वारा बोध गरी प्रकट रूपले जानिराख्नु भएका सत्तक्खत्तुपरम श्रोतापन्न पुद्गलहरूमा सुखपेश्वर्यद्वारा मस्तभई तिव्र रूपले प्रमादी भइरहेता पनि आठौं जन्म ग्रहण गर्ने स्वभाव छैनन् । यो पनि संघमा रहेको प्रणीत रत्नत्व हो । यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥९॥

श्रोतापन्न पवित्र पुद्गलले श्रोतापत्ति मार्गज्ञानद्वारा सम्पन्न

भइसकेपछि तुरुन्तै सत्कायदृष्टि, विचिकित्सा र शीलव्रत तीन धर्महरू सँगसँगै केही क्लेशहरूलाई पूर्णतः हटाइसकेको हुन्छ । त्यो श्रोतापन्न पवित्र व्यक्ति चार अपायबाट पनि प्रमुक्त भइसकेको हुन्छ । अभिठान नामक हीन स्थूल कारण समूह दोषकर्मलाई पनि गर्न अयोग्य भइसकेको हुन्छ । यो पनि श्रोतापन्न संघमा रहेको प्रणीत रत्नत्व हो । यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥१०॥

श्रोतापन्न व्यक्तिले शरीर, वचन र मनले नराम्रो पापकर्म केही गरेर उल्लंघन गरिएको छ भने पनि त्यस व्यक्तिले त्यस पापकर्मलाई लुकाएर राख्न सक्दैन । मार्गज्ञानद्वारा निर्वाण देखिसकेको आर्य श्रोतापन्न आफूले गरेको पापकर्म लुकाइराख्न अयोग्य भइसकेको कुरा तथागतले आज्ञा गर्नुभएको हो । यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥११॥

गृष्म ऋतु मध्ये त्यस ऋतुको अधिल्लो भाग चैत्र महिनामा राम्ररी फुल फुलिरहेको शाखा प्रशाखाहरूले पूर्णतः ढाकिएको घनाजंगल शोभायमान हुनेजस्तै शब्द र अर्थले सम्पन्न भई त्यस घनाजंगल समान भएको निर्वाण प्राप्ति कारण उत्तम उपदेश पिटकलाई सर्वोच्च निर्वाण-धातु हित र अर्थको निमित्त तथागतले देशना गरी राखिसक्नुभएको छ । यो पनि बुद्धमा रहेको प्रणीत रत्नत्व हो । यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥१२॥

उत्तम मनोवृत्ति भएको भई धेरैजसो देव मनुष्यहरूद्वारा कामना गर्न योग्य भई पवित्र पुद्गल हुनुभएको, सर्वोत्तम निर्वाणलाई जानी बुझी उत्तमधर्मलाई प्रदान गर्न जान्नुभएको पुरानो आचरण क्रम उत्तम मार्गलाई ल्याउन सक्नुभएको सर्वोत्तम तथागतले नानाविध धर्मदेशना गर्न सक्नुभएको छ । यो पनि बुद्धमा रहेको प्रणीत रत्नत्व हो । यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥१३॥

अरहन्त उत्तम आर्यहरूमा पहिलेको पुरानो अतीतकर्म पनि क्षीण भइसक्यो । उत्पन्न हुने नयाँ कर्म पनि अभाव भइसक्यो, पछि उत्पन्न हुनसक्ने नयाँ जन्ममा आशक्त हुने चित्त पनि सकिसक्यो । वहाँ अरहन्त

उत्तम आर्यहरूमा प्रतिसन्धि बीज पनि क्षीण भएका भइसके । निरन्तर नयाँ जन्म उत्पन्न हुनु वृद्धि हुनु प्रतिको आशक्ति छन्द पनि नरहेका भइसके । वहाँ अरहन्त प्रज्ञावान धीरहरू यो तेलको बत्ति शान्त भएर जानेजस्तै संसारचक्र घुमिरहेको श्रृंखला टुटी जाति जम्मै थुपारेर निरोध र शान्त भइसक्यो । यो पनि अरहन्त संघमा रहेको प्रणीत रत्नत्व हो । यो सत्यवचनको प्रभावद्वारा सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥१४॥

यस बखतमा यस पृथ्वीमा वा अन्तरीक्षमा जति पनि देवताहरू समागम भइसकेका छन् । ती सबै हामी देवताहरूले देव मनुष्य सबैद्वारा गौरव र पूजा गर्न योग्य हुनुभएको तथागत कहलाइने भगवान् बुद्धलाई नमस्कार गर्दछौं । सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥१५॥

यस बखतमा यस पृथ्वीमा वा अन्तरीक्षमा जति पनि देवताहरू समागम भइसकेका छन् । ती सबै हामी देवताहरूले देव मनुष्य सबैद्वारा गौरव र पूजा गर्न योग्य हुनुभएको तथागत कहलाइने भगवान् बुद्धको (धर्मलाई) नमस्कार गर्दछौं । सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥१६॥

यस बखतमा यस पृथ्वीमा वा अन्तरीक्षमा जति पनि देवताहरू समागम भइसकेका छन् । ती सबै हामी देवताहरूले देव मनुष्य सबैद्वारा गौरव र पूजा गर्न योग्य हुनुभएको तथागत कहलाइने भगवान् बुद्धको (संघलाई) नमस्कार गर्दछौं । सत्त्वहरूको स्वस्ति एवं कल्याण होस् ॥१७॥

मैत्री सूत्रको अर्थ

हे सत्पुरुषहरू, मैत्रीसूत्र परित्राणको आनुभावद्वारा धेरै देवयक्षहरूले भयंकर आलम्बन देखाउन सकेका छैनन् । त्यस मैत्रीसूत्र परित्राणमा रातदिन निरन्तर अटूट रूपमा लागी उद्योग र अभ्यास गरिरहने व्यक्तिले सुखपूर्वक सयन गर्न पाउनेछ । निदाउनसक्ने छ । निदाइ-रहँदा दुःस्वप्न देख्नुपर्ने छैन । इत्यादि गुणानिशंसले परिपूर्ण मैत्रीसूत्र परित्राण पाठ गरौं ।

शान्त शीतल निर्वाणलाई प्रतिवेधगरी जान्न बुझ्न चाहने अर्थ र हितमा दक्षता भएको व्यक्तिले आचरणीय त्रिविध शिक्षा आचरणहरूको आचरण गर्नुपर्दछ । त्यो व्यक्ति समर्थ भएको हुनुपर्छ, सीधा सादा ऋजु भएको हुनुपर्छ, अति नै ऋजु भएको हुनुपर्छ, अनुशासन गर्न सजिलो, मृदु, कोमल स्वभाव भएको, निराभिमानी, सन्तोषी, भरण पोषण गर्न सजिलो, अल्पकृत्य, सरल वृत्ति भएको, शान्त दान्त इन्द्रिय सम्पन्न, परिपक्व बुद्धिमान, जंगली असभ्य स्वभाव नभएको र कुलगृहस्थीप्रति ममता र आशक्ति नभएको हुनुपर्छ ।

धेरै अन्य प्रज्ञावानहरूले निन्दा र उपहास गरिने दुश्चरित्र हीनकर्म जतिसुकै सानो भएपनि गर्नुहुँदैन । सत्त्वहरू शारीरिक सुख भएका होऊन्, भय उपद्रव दूरभई शान्त शीतल रमणीय होऊन्, मानसिक सुख भएकाहरू पनि होऊन् ।

सबै त्रसित हुने पृथग्जन शैक्ष्यहरू त्रसित नहुने अरहन्त पुद्गलहरू, लामा शरीर भएका सत्त्वहरू, स्थूल, मध्यस्थ सानो शरीर भएका सत्त्वहरू, अणुमात्रका सत्त्वहरू, मोटाएका सत्त्वहरू, दृष्ट वा अदृष्ट सत्त्वहरू, दूरस्थ वा समीपस्थ सत्त्वहरू, पछि उत्पन्न नहुने, उत्पन्न भइसकेका, उत्पन्न भइरहेका अरहन्तहरू, भविष्यमा नयाँ जन्म लिनुपर्ने शैक्ष पृथग्जनहरू, संसारमा भएका यी सबै सत्त्वहरूको शरीर र मन दुवै सुखी होऊन् ।

एउटाले अर्कालाई छलकपट नगर्नु, जुनसुकै क्षेत्रमा भए पनि

कसैलाई अपमान र अवहेलना नगर्नु, शरीर र वचनद्वारा कष्ट पुन्याई सारिस्ति गर्नु र द्वेषचित्तले परस्पर एउटाले अर्कोलाई दुःखदिने इच्छा नगर्नु ।

जन्मदातृ आमाले आफ्नो औरसपुत्र एकलौटी छोरोको प्राणको बाजिराखेर समेत सदैव रक्षा गरिरहने जस्तै नै सम्पूर्ण सत्त्वहरूप्रति प्रमाणरहित भएको मैत्रीचित्तको भाविता र वृद्धि गर्नुपर्छ ।

माथि अरूपभूमि तलको कामभूमि र माभको रूपभूमि सम्पूर्ण लोकमा प्रमाणरहित भएको मैत्रीचित्तलाई संकीर्णता नहुनेगरी दोष नामक आन्तरिक शत्रु नहुने गरी, बाह्य शत्रु पनि नहुने गरी भाविता र वृद्धि गर्नुपर्छ ।

उभिरहँदा, गइरहँदा, बसिरहँदा वा पल्टिरहँदा जबसम्म जागा रहिरहन्छन्, तबसम्म मैत्रीध्यान स्मृतिलाई दृढताका साथ धारण एवं अधिष्ठान गर्नुपर्छ । यो बुद्धशासनमा यस मैत्रीध्यान स्मृतिद्वारा बास गरिरहनुलाई ब्रह्मविहार (प्रणीत श्रेष्ठ विहार) भनी तथागतहरूले आज्ञा गरिराखिसक्नु भएका छन् ।

त्यस मैत्रीध्यान प्राप्त गरिसक्नुभएको योगीले आत्मदृष्टि उपादान नरहने गरी लोकोत्तर शीलसम्पन्न श्रोतापतिमार्गज्ञानयुक्त भई वस्तु आलम्बन कामगुणमा क्लेशद्वारा आशक्त हुनुलाई बिल्कुल हटाइसकेर निस्सन्देह फेरि एकबार प्रतिसन्धि रहन नपर्ने भएको छ ।

स्कन्ध सूत्रको अर्थ

यो लोकमा चार प्रकारका घोर विषधारी सर्पहरूको भयलाई यो परित्राणले दिव्यशक्ति भएको मन्त्रले जस्तै विनाश गर्दछ । फेरी एक लाख कोटी चक्रवालमा जुन आज्ञा चल्ने आणा-खेत्त छन्, त्यहाँका सबै प्राणीहरूको सम्पूर्ण भयलाई निवारण गर्न समर्थ भएको यो परित्राणलाई हे सज्जन हो ! हामीले पाठ गर्नुपर्‍यो ।

विरूपाक्ष नागराजाहरूलाई मेरो मैत्रीभाव रहोस् । एरापथ नागराजाहरूलाई पनि मेरो मैत्रीभाव रहोस् । छब्यापुत्र नागराजाहरूलाई पनि मेरो मैत्रीभाव रहोस् । कण्हागोतमक नागराजहरूलाई पनि मेरो मैत्रीभाव रहोस् ॥१॥

खुट्टा नभएका प्राणीहरूलाई पनि मेरो मैत्रीभाव रहोस्, दुई खुट्टा मात्र भएका प्राणीहरूलाई पनि मेरो मैत्रीभाव रहोस्, चार खुट्टा मात्र भएका प्राणीहरूलाई पनि मेरो मैत्रीभाव रहोस्, धेरै खुट्टा भएका प्राणीहरूलाई पनि मेरो मैत्रीभाव रहोस् ॥२॥

पाउ नभएका प्राणीहरूले मलाई हिंसा नगरोस्, दुई पाउ मात्र भएका प्राणीहरूले पनि मलाई हिंसा नगरोस्, चार पाउ भएका प्राणीहरूले पनि मलाई हिंसा नगरोस् ॥३॥

सबै सत्त्वहरू, सबै प्राणीहरू, सबै भूतहरू, सबै जीवधारीको असल दृष्टि भै असल महा-उत्तम भएको देखिनुपर्ने देखियोस्, कसैको कुदृष्टि नहोस् ॥४॥

अप्रमाण नौ बुद्धको गुण, अप्रमाण छ धर्मको गुण, अप्रमाण नौ संघहरूको गुण । सर्प, बिच्छे, कनसुल्लो, माकुरो, छेपारो, मुसा आदि आदि घिस्रेर जाने प्राणी द्वेषादि क्लेशधारी हुनाले प्रमाण भएका भन्छन् । यिनीहरूलाई पनि रक्षा हुने काम गरी सकें, मैले परित्राण गरिसकें ॥५,६॥

अब यहाँ बिषधारीहरूले छोडेर जानुपर्‍यो । मैले उनी भगवान् बुद्धलाई नमस्कार गरे । विपस्वी आदि सात सम्यक्सम्बुद्धलाई नमस्कार गरे ॥७॥

मौर सूत्रको अर्थ

सर्वज्ञज्ञान प्राप्त गर्नुभन्दा पहिले तीस पारमिता पूर्ण गरी बक्सँदा एक पटक मयुरको जातमा जन्मनु हुँदा मोर परित्राणद्वारा सुरक्षित हुनुभएका महासत्त्वलाई जंगलका ब्याधाहरूले धेरै कालसम्म कोशिस गरेर पनि पत्रन नसकेको हुनाले तथागतले यस मोर परित्राणलाई "महोत्तम महामन्त्र" भनी आज्ञा हुनुभयो । तसर्थ सज्जन हो ! हामीहरूले पनि यो परित्राण पाठ गरौं ।

लोकहरूको नेत्रसमान सुवर्णवर्ण एकराजा पृथ्वीलाई प्रकाश गर्ने श्री सूर्य उदय भयो । त्यसकारण उनी सूर्यलाई मेरो नमस्कार । हे सूर्य ! आज दिनभर तपाईंको आधारमा हामी विचरण गर्छौं ॥१॥

जुन ब्राह्मणहरू सम्पूर्ण धर्मका ज्ञाता हुनुहुन्छन्, उनी तथागतहरूलाई मेरो नमस्कार छ । वहाँहरूले पनि मेरो रक्षा गरुन् । बुद्धहरूलाई नमस्कार । बोधिलाई नमस्कार । विमुक्तरहनु भएकालाई पनि नमस्कार । विमुक्तिलाई पनि नमस्कार । यसरी परित्राण पाठ गरेर त्यो मयुरले आफुलाई आरक्षा गरी चर्न जान्थ्यो ॥२॥

लोकहरूको नेत्रसमान सुवर्णवर्ण एकराजा पृथ्वीलाई प्रकाश गर्ने सूर्य अस्त भै गयो । उनी दिवाकरलाई फेरी नमस्कार । फेरी उनकै आरक्षामा रहेर आजको रात बिताउँछु ।

जुन ब्राह्मणहरू सम्पूर्ण धर्मका ज्ञाता हुनुहुन्छन्, उनी तथागतहरूलाई मेरो नमस्कार छ । वहाँहरूले पनि मेरो रक्षा गरुन् । बुद्धलाई नमस्कार । बोधिलाई अर्थात् अर्हतमार्ग तथा सर्वज्ञज्ञानलाई नमस्कार । क्लेशबाट विमल पुद्गलहरूलाई पनि नमस्कार । विमुक्ति (अर्हतफल) लाई पनि नमस्कार । यस प्रकार परित्राण पाठद्वारा सुरक्षित गरी त्यो मयुर वास गर्थ्यो ॥३॥

वट्ट सूत्रको अर्थ

सर्वज्ञज्ञान प्राप्त गर्नुभन्दा अगाडी तीस पारमिता पूरा गरी बक्सँदा एक पटक बट्टाईको जातमा जन्मनुहुँदा आफू बसेको जंगलमा डढेलो लाग्यो । त्यस बखत उनी महासत्त्वले वट्टसुत्त पाठ गरी सो डढेलो शान्त गर्नुभयो । महान् तेज भएको कल्पभर स्थिर हुने यो वट्टसूत्र भनी तथागतले सारिपुत्रलाई आज्ञा गर्नुभयो । सज्जन हो ! तसर्थ हामीहरूले पनि यो परित्राण पाठ गरौं ।

लोकमा काय, वाक् र चित्त शुद्ध हुने प्राणी उपर करुणा भएको शीलगुण छ । यस्तो सत्यवचनद्वारा अनुत्तर सत्यबललाई भरोसा आधार लिएर गरिने सत्य प्रतिज्ञा मैले गरेको छु ॥१॥

सत्य धर्मको बललाई सम्भेर पहिले हुनुभएका तथागतहरूलाई मैले अनुस्मरण गर्दछु, सत्य बललाई भरोसा आधार लिएर गरिने सत्य प्रतिज्ञा मैले गरेको छु ॥२॥

पखेता भएर पनि उड्न सक्दैन, (जानेको छैन), खुट्टा पनि छ, तर हिँड्न जानेको छैन । मेरी आमा बाबु बाहिर गैसके । हे वनाग्नी ! तिमीले मलाई दुःख न दे, हटेर जाऊ ॥३॥

यति मैले सत्यक्रिया गर्दा दावाग्नी पानी छ्यापेको जस्तै निभेर गयो । हे सारिपुत्र ! मेरो निम्ति यो सत्यशील वा सत्यवचन समान ठूलो धर्म अरु छैन । यही मेरो सत्यपारमिता हो ॥४॥

ध्वजाग्र सूत्रको अर्थ

आकाशस्थित प्राणीहरूलाई पनि जुन सूत्रको स्मरणमात्रले पृथ्वीमा प्रतिष्ठा पाएजस्तै निर्भयपूर्वक प्रतिष्ठा पाइने छन्; यक्ष चोर आदिहरूबाट सम्भाव्य सम्पूर्ण उपद्रवहरूको जालबाट जुन सूत्रको स्मरणमात्रले मुक्त भएर गएकाहरूको संख्या अनगिन्ति छ; त्यो ध्वजाग्र सूत्र (धजग्गसुत्त) हे सज्जनहरू हो ! हामीले पनि पाठ गरौं ।

यसरी मैले सुनेको छु- एक समय भगवान् श्रावस्तीमा अनाथपिण्डिक सैठको आराम जेतवनमा विहार गरी बस्नुभएको थियो । त्यहाँ भगवान्‌ले 'हे भिक्षुगण !' भनी बोलाउनु भयो । 'भन्ते !' भनी ती भिक्षुहरूले भगवान्‌लाई उत्तर दिए । अनि भगवान्‌ले यसो भन्नु भयो - हे भिक्षुगण ! पहिले भएर गएको देवासुर संग्राम घनघोर रूपमा थियो । हे भिक्षुगण ! त्यसबेला देवताका राजा शक्रदेव इन्द्रले त्रयत्रिंश देवताहरूलाई बोलाउनु भयो । मारिष ! संग्राममा गइरहेका देवताहरूलाई डर लाग्ने, शरीर कम्प हुने वा रौं ठाडो ठाडो हुने भयो भने त्यसबेला मेरो नै ध्वजाको टुप्पो हेर्नु । यो सत्य कुरा हो, मेरो ध्वजाको टुप्पो हेरी रहने तिमीहरूलाई जुन डरलाग्ने शरीर कम्प हुने वा रौं ठाडो हुने हो, त्यो हटेर जान्छ ॥१॥

यदि मेरो ध्वजाको टुप्पो हेर्न सकिएन भने प्रजापति नाम गरेको देवराजको ध्वजाको टुप्पोलाई हेर्नु । यो सत्य कुरा हो, प्रजापति नाम गरेको देवराजको ध्वजाको टुप्पोलाई हेर्ने तिमीहरूलाई डरलाग्ने शरीर कम्प हुने, रौं ठाडो हुने त्यो भय हटेर जान्छ ॥२॥

यदि प्रजापति नाम गरेको देवराजको ध्वजाको टुप्पो हेर्न सकिएन भने वरुण नाम गरेको देवराजको ध्वजाको टुप्पोलाई हेर्नु । यो सत्य कुरा हो, वरुण नाम गरेको देवराजको ध्वजाको टुप्पोलाई हेर्ने तिमीहरूलाई डरलाग्ने, शरीर कम्प हुने, रौं ठाडो ठाडो हुने त्यो भय हटेर जान्छ ॥३॥

यदि वरुण नाम गरेको देवराजको ध्वजाको टुप्पो हेर्न सकिएन

भने ईशान नाम गरेको देवराजको ध्वजाको टुप्पोलाई हेर्नु । यो सत्य कुरा हो । ईशान नाम गरेको देवराजको ध्वजाको टुप्पोलाई हेर्ने तिमीहरूलाई डरलाग्ने, शरीर कम्प हुने रौं ठाडो ठाडो हुने त्यो भय हटेर जान्छ ॥४॥

हे भिक्षुगण ! देवताका राजा शक्रको त्यो ध्वजाको टुप्पो हेरिरहने ती देवताहरूलाई पनि, प्रजापति नाम गरेको देवराजको ध्वजाको टुप्पोलाई हेरिरहने ती देवताहरूलाई पनि, वरुण नाम गरेको देवराजको ध्वजाको टुप्पोलाई हेरिरहने ती देवताहरूलाई पनि, ईशान नाम गरेको देवराजको ध्वजाको टुप्पोलाई हेरिरहने ती देवताहरूलाई पनि जुन डरलाग्ने, शरीर कम्प हुने रौं ठाडो ठाडो हुने हुन्छ, त्यो भय हटेर जान पनि सक्छ । नजान पनि सक्छ ॥५॥

त्यो कुन हेतुले ? भने हे भिक्षुगण ! देवताहरूका राजा शक्र देवेन्द्र राग रहित भएको छैन, द्वेष रहित भएको छैन, मोह रहित भएको छैन, कातर छ, थर थर काम्ने गर्दछ, त्रास मान्छ, भाग्नु सक्छ ॥६॥

हे भिक्षुगण ! म यो भन्छु जङ्गलमा बसेका, रूखमुनि बसेका शून्य ठाउँमा बसेका तिमीहरूलाई यदि डरलाग्ने शरीर कम्प हुने, रौं ठाडो ठाडो हुने भय उत्पन्न भयो भने त्यसबेला म तथागतको गुण अनुस्मरण गर्नु - उनी भगवान् अर्हत्, सम्यक्सम्बुद्ध, विद्या र आचरणले युक्त, सुगत, लोकविद्, अनुत्तर पुरुष दम्य सारथी, देवमनुष्यका शास्ता, बुद्ध, भाग्यवान हुनुहुन्छ ॥७॥

यो सत्य कुरा हो, हे भिक्षुगण ! म तथागतको गुणलाई अनुस्मरण गर्ने तिमीहरूलाई जुन डरलाग्ने, शरीर कम्प हुने, वा रौं ठाडो ठाडो हुने, भय हुने हो, त्यो भय हटेर जान्छ ॥८॥

म तथागतको गुण यदि अनुस्मरण गर्न सकिएन भने मैले उपदेश दिइराखेको धर्मको गुणलाई यसरी स्मरण गर्नु- भगवान् बुद्धले देशना गर्नुभएको धर्म स्वाख्यात छ, सान्दृष्टिक छ, अकालिक छ, एहिपस्सिक छ, ओपनेय्यिक छ, विद्वानहरूले आफैले अनुभव गरी बोध

हुन सकिने छ भनी स्मरण गर्नु ।

यो सत्य कुरा हो, हे भिक्षुगण ! धर्मको गुणलाई अनुस्मरण गर्ने तिमीहरूलाई जुन डर लाग्ने शरीर कम्प हुने वा रौं ठाडो ठाडो हुने, भय हुने हो, त्यो भय हटेर जान्छ ॥१॥

यदि धर्मको गुण अनुस्मरण गर्न सकिएन भने यसरी संघको गुणलाई अनुस्मरण गर्नु- भगवान् बुद्धका श्रावक संघहरू सुप्रतिपन्न छन्, ऋजुप्रतिपन्न छन्, निर्वाण प्रतिपन्न छन्, सामीचि प्रतिपन्न छन्, उनी संघ मार्ग र फलको हिसाबले चार जोडा वा आठ पुद्गल छन्, भगवान्का उनी श्रावक संघहरू आमन्त्रण गर्न योग्य, पाहुना सत्कार गर्न योग्य, दक्षिणा दिन योग्य, हात जोडी बिनित्त गर्न योग्य तथा तीनै लोकमा अनुत्तर पुण्य रोप्ने असल क्षेत्र समान हुनुहुन्छ ।

यो कुरा सत्य हो, हे भिक्षुगण ! संघको गुणलाई अनुस्मरण गर्ने तिमीहरूलाई जुन डर लाग्ने, शरीर कम्प हुने वा रौं ठाडो ठाडो हुने, भय हुने हो, त्यो भय हटेर जान्छ ॥१०॥

त्यो किनभने - हे भिक्षुगण ! तथागत अर्हत् सम्यक्सम्बुद्ध रागरहित हुनुहुन्छ, द्वेषरहित हुनुहुन्छ, मोहरहित हुनुहुन्छ, नडराउने, नकाम्ने, नतर्सिने, नभाग्ने हुनुहुन्छ । भगवान्ले यस्तो भन्नुभयो ॥११॥

सुगतले यो भन्नु भएपछि फेरी भन्नुभयो - हे भिक्षुगण ! जंगलमा वा रूखमुनि वा शून्य ठाउँमा सम्बुद्धको गुण तिमीहरूले स्मरण गर्नुद्वारा तिमीहरूलाई भय हुँदैन ॥१२॥

लोकमा जेष्ठ हुनु भएका, नरमध्ये उत्तम हुनु भएका भगवान् बुद्धको गुणलाई सम्भन सकेन भने यसरी संसारबाट पारलाग्ने राम्रोसँग देशना गरिराखेको धर्मको गुण स्मरण गर्नु ॥१३॥

संसारबाट पारलाग्ने, राम्रोसँग देशना गरिराखेको धर्मको गुणलाई यदि सम्भन सकेन भने अनुत्तरपुण्यबीज रोप्न अति उत्तम क्षेत्र समान संघको गुणलाई स्मरण गर्नु ॥१४॥

हे भिक्षुगण ! यसरी बुद्धगुणलाई, धर्मगुणलाई, संघगुणलाई

अनुस्मरण गरिरहने तिमीहरूलाई जुन डरलाग्ने, शरीर कम्प हुने वा रौं ठाडो ठाडो हुने भय हो, त्यो हुँदैन ॥१५॥

आटानाटिय सूत्रको अर्थ

तथागतको सद्धर्ममा अप्रसन्न भई सर्वदा दुष्ट चण्डाल भइरहेको अमनुष्य र यक्षगणहरूले तथागतको शासनमा रहेका परिषद्हरूलाई हिंसा गरी हिंडेको हुनाले महावीर हुनुभएका बुद्ध भगवान्‌ले उनीहरूको सुरक्षाको निम्ति यस परित्राणसूत्र देशना गर्नुभयो । त्यस परित्राणलाई हामी पनि पाठ गर्दछौं ।

उनी चक्षुमान तथा श्री सौभाग्ययुक्त 'विपश्ची' तथागतलाई नमस्कार छ । फेरि सम्पूर्ण लोकलाई दया गर्ने 'सिखी' तथागतलाई पनि नमस्कार छ ॥१॥

अकुशललाई परिशुद्ध गरी निर्मल तपश्चर्या गर्ने "विश्वभू" तथागतलाई नमस्कार छ । फेरि सम्पूर्ण मार सेनालाई विजय गर्ने "ऋकुछन्द" तथागतलाई पनि नमस्कार छ ॥२॥

अकुशल निर्मूल गरी पाँच प्रकारको वशीभावले संयुक्त हुनुभएका कनकमुनि तथागतलाई नमस्कार छ । फेरि सम्पूर्ण क्लेशबाट विमुक्त हुनुभएका "काश्यप" तथागतलाई पनि नमस्कार छ ॥३॥

जसले सम्पूर्ण दुःखलाई हटाउने यो धर्मदेशना गर्नुभयो उनी रश्मियुक्त श्री सौभाग्य ऐश्वर्यादि सम्पन्न, शाक्यकुमार हुनुभएका गौतम बुद्धलाई नमस्कार छ ॥४॥

लोकमा शान्त भइसक्नुभएका यथार्थदर्शी उनी तथागतहरूले चुक्लीवचन कहिल्यै बोल्नुभएन र महान उत्तम भई भय त्रासबाट पनि मुक्त हुनुभयो ॥५॥

तीन विद्या आठ विद्या र पन्ध्र आचरण धर्मले सम्पन्न भै महान भयत्रासबाट मुक्त तथा देव मनुष्यहरूको हितकारी गौतम बुद्धलाई नमस्कार छ ॥६॥

उनी सबै बुद्धहरू दशबल र चार वैशारद्यज्ञानले सम्पन्न हुनुहुन्छ, उत्तम वृषभ पुरुष स्थान अर्थात् सर्वज्ञ हुनुहुन्छ ॥८॥

उनी तथागतहरूले परिषद्को बीचमा सूरवीर भई सिंहनाद गरेर लोकमा कसैले घुमाउन नसकेको महोत्तम धर्मचक्रलाई प्रवर्तन गर्नुभयो ॥९॥

ब्रह्मादिदेव मनुष्यका मार्गदर्शक उनी तथागत अठार बुद्धगुणले युक्त बत्तीस लक्षणले संयुक्त र अस्सी अनुव्यञ्जन धारण गर्नुभएका हुनुहुन्छ ॥१०॥

उनी तथागतहरूको रश्मी व्याम (चार चार हात) फैलिएको र भिक्षुहरूको भन्दा उत्तम भएको तथा सर्वज्ञज्ञानलाई जानी आश्रवक्षय भई पञ्चमार विजय गर्नुभएका हुनुहुन्छन् ॥११॥

महान प्रज्ञा, महान तेज, महान बल, महान करुणावन्त तथा धैर्य उद्योगप्राप्त हुनुभई सम्पूर्ण सत्त्वलाई सुखदिने हुनुहुन्छन् ॥१२॥

सम्पूर्ण सत्त्वका द्वीप, अनाथका नाथ, प्रतिस्था, रक्षक निश्शरणका शरण स्थान, सेवा भक्तिको स्थान, बन्धु समान, प्राणी मात्रको हित गर्ने भण्डार र स्मरण गर्न योग्य हुनुहुन्छन् ॥१३॥

उनी तथागतहरू देवमनुष्यहरूका आधार हुनुहुन्छन् । तसर्थ मैले उनी पुरुषोत्तम तथागतका चरण शिरले सादर वन्दना गर्दछु ॥१४॥

उनी तथागतहरूलाई शयनकाल, स्थितकालमा, गमन कालमा, बसिरहेको कालमा र सर्वकालमा पनि वचन र मनद्वारा वन्दना गर्दछु ॥१५॥

उनी तथागतहरूले तिमीहरूलाई सर्वदा सुखपूर्वक रक्षा गरुन् । तथागतद्वारा रक्षित तिमीहरूलाई शान्ति तथा सम्पूर्ण भयत्रासबाट मुक्त होओस् ॥१६॥

सम्पूर्ण रोग सम्पूर्ण सन्ताप र सम्पूर्ण वैरीबाट मुक्त भएर तिमीहरूलाई शान्ति प्राप्त होओस् ॥१७॥

उनी तथागतहरूको सत्य शील क्षान्ति मैत्री बलको आनुभावले

हामीहरूलाई आरोग्य र सुख प्राप्त भई उनी तथागतद्वारा हामीहरूको रक्षा होओस् ॥१८॥

पूर्व दिशामा अत्यन्त ऋद्धिवान् भूत (गन्धर्व देवता) हरू छन् । उनीहरूले पनि हामीलाई आरोग्यता र सुखपूर्वक रक्षा गरून् ॥१९॥

दक्षिण दिशामा अत्यन्त ऋद्धिवान् क्रुम्भाण्ड देवताहरू छन् । उनीहरूले पनि हामीलाई आरोग्यता र सुखपूर्वक रक्षा गरून् ॥२०॥

पश्चिम दिशामा पनि अत्यन्त ऋद्धिवान् नागहरू छन् । उनीहरूले पनि हामीलाई आरोग्यता र सुखपूर्वक रक्षा गरून् ॥२१॥

उत्तर दिशामा पनि अत्यन्त ऋद्धिवान् यक्षहरू छन् । उनीहरूले पनि हामीलाई आरोग्यता र सुखपूर्वक रक्षा गरून् ॥२२॥

पूर्व दिशाबाट धृतराष्ट्र देवराज, दक्षिण दिशाबाट बिरुढक देवराज, पश्चिम दिशाबाट विरुपाक्ष देवराज, उत्तर दिशाबाट कुवेर देवराज ॥२३॥

उनी चतुर्महाराजाहरू लोकलाई पालन गर्न सपरिवार रहनुभएका छन् । उनीहरूले पनि हामीलाई आरोग्यता र सुखपूर्वक रक्षा गरून् ॥२४॥

भूमिमा वास गर्ने र आकाशमा वास गर्ने महान ऋद्धिधारी देवता र नागहरू छन् । उनीहरूले पनि हामीलाई आरोग्यता र सुखपूर्वक रक्षा गरून् ॥२५॥

यो बुद्धको शासनमा अनेक ऋद्धिवन्त देवताहरू छन् । उनीहरूले पनि हामीलाई आरोग्यता र सुखपूर्वक रक्षा गरून् ॥२६॥

सम्पूर्ण उपद्रव मोचन होओस्, शोक रोग पनि विनाश भएर जाओस्, ती अन्तरायहरू पनि नभै सुखी र दीर्घायु प्राप्त होस् ॥२७॥

त्रिरत्नलाई श्रद्धा राखी पूजादि सेवा वन्दना गर्नुमा उद्योग अभ्यास गरिरहेका, शीलगुणले सम्पन्न भएका र दिनहुँ वयोवृद्ध र ज्ञानवृद्धहरूलाई आदर सत्कार गर्ने अभ्यास भएका व्यक्तिलाई आयु, वर्ण, सुख, बल यी चार प्रकारको वृद्धि हुनेछ ॥२८॥

अंगुलिमाल सूत्रको अर्थ

यो परित्राण पाठ गर्ने स्थविरको आसन धोएको पानीले पनि सम्पूर्ण विघ्न नाश हुनेछ । फेरि यो परित्राणको पाठ गरी जल पिलाई दियो भने प्रसव वेदनाले ग्रस्त भइरहेकी जननीलाई सुविस्तासाथ चाँडै नै प्रसव हुनेछ । लोकनाथ हुनुभएका तथागतले अंगुलिमाल स्थविरलाई देशना गर्नुभएको महान तेज आनुभाव भएको कल्पभर (आयुकल्प) सम्म रहने परित्राणलाई पाठ गर्छौं ।

“हे बहिनी, मैले जुन समयदेखि आर्य उत्तमभावले जन्म हुनेमा जन्म भएँ, त्यस बेलादेखि नै प्राणघात गर्ने इच्छाले कुनै प्राणीलाई हिंसा गरेको छैन । यो सत्यवचनको प्रभावले तिमीलाई सुख आनन्द होओस् । फेरि गर्भमा रहेको सत्त्व (बालक) लाई पनि सुविस्ता सुख आनन्द होओस् ।”

बोध्यंग सूत्रको अर्थ

संसारचक्रमा घुमिरहेका सत्त्वहरूका सम्पूर्ण दुःख विनाश भई क्लेशरूपी मारको सेनासहित दमन हुने अर्हत्मार्गमा सात प्रकारका बोधि अङ्ग छन् । सो सात प्रकारका बोधि अङ्ग यथार्थ बुझ्ने व्यक्ति तीन भवबाट मुक्त भए । मुक्त हुने व्यक्तिलाई जन्म, जरा, ब्याधि, मरण, भय, शोक, रोगादि केही नभएको निर्वाणपद प्राप्त भयो । यस्तो अनेक गुणले सम्पन्न भइरहेको तथा महौषध र मन्त्रसमान यो बोध्यङ्ग सूत्रलाई हामी पनि पाठ गर्दछौं ।

स्मृति बोध्यङ्ग, धर्म विचय बोध्यङ्ग, वीर्य बोध्यङ्ग, प्रीति बोध्यङ्ग, प्रश्रब्धि बोध्यङ्ग त्यसपछि ॥१॥

समाधि बोध्यङ्ग र उपेक्षा बोध्यङ्ग, यी सात बोध्यङ्ग (बोधिज्ञानको अङ्ग) भइरहेकालाई सर्वदर्शी तथागतले लोकहितको निम्ति सम्यकरूपले देशना गर्नुभयो ॥२॥

फेरि अर्हत्त्वमार्गको ज्ञानको निम्ति अभिज्जाणको निम्ति र

निर्वाणको निम्ति पनि धेरै पटक भावना गर्नुपर्दछ । यो सत्यवचनको प्रभावले तिमीलाई सदा श्वस्ति सुख वृद्धिहोस् ॥३॥

एक समय महामौद्गल्यायन र काश्यपलाई रोग भइरहेको बुद्धले देख्नु भई यही सात प्रकारको बोध्यङ्गसूत्र देशना गर्नुभयो ॥४॥

त्यसलाई अभिनन्दन गर्नाले उहाँहरू तत्क्षणमै रोगबाट मुक्त हुनुभयो । यो सत्यवचनको प्रभावले तिमीलाई सदा श्वस्ति सुख वृद्धिहोस् ॥५॥

एक समय धर्मराजा तथागतलाई नै रोगले ग्रस्त भइरहेको बखतमा चुन्द स्थविरले बोध्यङ्गसूत्र पाठ गरिदिनुभयो ॥६॥

त्यस बखतमा भगवान् बुद्ध प्रसन्न भएर उहाँको त्यो रोग पनि तत्क्षणमै शान्त भएर रोगबाट मुक्त हुनुभयो । यो सत्यवचनको प्रभावले तिमीलाई सदा श्वस्ति सुख वृद्धिहोस् ॥७॥

उहाँहरू तीनजनाको रोग पनि मार्गज्ञानद्वारा हुत्याई दिएको क्लेशभै फेरी उत्पन्न नहुने तरिकाले निरोगिता प्राप्त भयो । यो सत्यवचनको प्रभावले तिमीलाई सदा श्वस्ति सुख वृद्धिहोस् ॥८॥

पूर्वान्ह सूत्रको अर्थ

जुन कुनिमित्त, अमंगल, चराचुरुङ्गीहरूको कुशब्द, पापग्रह दुस्वप्न आदि हुने हो । ती सबै बुद्धको आनुभावले विनाश भएर जाओस् ॥९॥

जुन कुनिमित्त, अमंगल, चराचुरुङ्गीहरूको कुशब्द, पापग्रह दुस्वप्न आदि हुने हो । ती सबै धर्मको आनुभावले विनाश भएर जाओस् ॥१०॥

जुन कुनिमित्त, अमंगल, चराचुरुङ्गीहरूको कुशब्द, पापग्रह दुस्वप्न आदि हुने हो । ती सबै संघको आनुभावले विनाश भएर जाओस् ॥११॥

दुःख, भय, शोक भइरहेका प्राणीहरूलाई दुःख, भय, शोक,

नहुने होस् ॥४॥

यो हामीले दानपुण्य भावभक्ति गरेको धर्मलाई श्री सम्पत्ति सिद्ध गर्ने आशा राखेका सबै देवताहरूले अनुमोदन गरुन् ॥५॥

श्रद्धापूर्वक दान गरोस्, सर्वदा शील पालन गरोस्, भावनारत होस् र धर्म श्रवणार्थ पाल्नुभएका देवताहरू आफ्नो आफ्नो स्थानमा पाल्नुहोस् ॥६॥

श्रद्धाबलधारी सबै तथागतहरू, प्रत्येक बुद्धहरू र अरहन्तहरूको तेजबलज्ञानद्वारा सम्पूर्ण स्थानमा रक्षाबन्धन गर्नु ॥७॥

यस लोक र नाग गरुड लोकहरूमा जे जति सम्पत्तिहरू छन्, फेरी स्वर्गमा जुन अनर्घ रत्न छन्; ती सबै रत्न भन्दा बुद्धरत्न उत्तम हुन् । बुद्धमा यहि उत्तम रत्नत्व छ । यो सत्यद्वारा कल्याणहोस् ॥८॥

यस लोकमा र नाग गरुड लोकहरूमा जे जति सम्पत्तिहरू छन्, फेरी स्वर्गमा जुन अनर्घ रत्न छन्; ती सबै भन्दा धर्मरत्न उत्तम हुन् । धर्ममा यहि उत्तम रत्नत्व छ । यो सत्यद्वारा कल्याण होस् ॥९॥

यस लोकमा र नाग गरुड लोकहरूमा जे जति सम्पत्तिहरू छन्, फेरी स्वर्गमा जुन अनर्घ रत्न छन्; ती सबै भन्दा संघरत्न उत्तम हुन् । संघमा यहि उत्तम रत्नत्व छ । यो सत्यद्वारा कल्याणहोस् ॥१०॥

तिमीलाई सबै प्रकारको मंगल होस्, सम्पूर्ण देवताहरूले रक्षा गरुन्, सम्पूर्ण बुद्धहरूको आनुभावले सधैं सुखीहोस् ॥११॥

तिमीलाई सबै प्रकारको मंगल होस्, सम्पूर्ण देवताहरूले रक्षा गरुन्, सम्पूर्ण धर्मको आनुभावले सधैं सुखीहोस् ॥१२॥

तिमीलाई सबै प्रकारको मंगलहोस्, सम्पूर्ण देवताहरूले रक्षा गरुन्, सम्पूर्ण संघको आनुभावले सधैं सुखीहोस् ॥१३॥

महान करुणाले युक्त हुनुभएका नाथ (भगवान् बुद्धले) सम्पूर्ण प्राणीहरूलाई हितोपकार गर्नुको निम्ति सम्पूर्ण पारमिता पूर्ण गर्नुभई उत्तम सम्बोधि (ज्ञानमा पुग्नुभयो), लाभ गर्नुभयो, यो सत्यवचनको प्रभावले तिमीलाई सदैव सुख आनन्द होस् ॥१४॥

शाक्य कुमारहरूलाई प्रसन्न गर्नुहुने भगवान् बुद्धले बोधिवृक्ष मुनि मार विजय गर्नुभएको थियो जस्तै तिमीहरूलाई शत्रु विजय हुने हेतु भइरहेको मंगलद्वारा जय होस् ॥१५॥

सम्पूर्ण बुद्धहरूको अभिषेक हुने शोभाले युक्त पृथ्वी माथी पृथ्वीको शिरजस्तै भइरहेको अपराजित उत्तम बुद्धत्वमा प्राप्त हुने भएका भगवान् प्रमुदित हुनुभयो ॥१६॥

त्यस्तै सुनक्षत्र, सुमंगल, सुप्रभात असल उन्नति वृद्धिहोस्, फेरी उत्तमक्षण शुभमूर्त पनि होस्, उत्तम आचरण गर्ने पुद्गलहरूलाई राम्रोसँग पूजा गरिने होस् ॥१७॥

उत्तम कायकर्म, उत्तम वचीकर्म, उत्तम मनोकर्म भई उत्तमकर्ममा स्थिर भइरहने होस् ॥१८॥

ती देवमनुष्यहरूले असल कर्महरू गरेर उत्तमफल लाभ गरे, उत्तमफल प्राप्त गरी सत्पुरुषहरू सुखी भएर भगवान् बुद्धको शासनमा उन्नति वृद्धिभई सबै आफन्तहरू सहित निरोगी सुखी होस् ॥१९॥

दशधर्म सूत्रको अर्थ

भिक्षुहरूको गुणसंयुक्त भैरहेको परित्राणलाई महामुनि भगवानले देशना गर्नुभयो । जुन सूत्र श्रवण गरेर तदनुसार आचरण गर्दा सम्पूर्ण दुःखबाट मुक्त हुन्छ, त्यो सूत्रलाई सम्पूर्ण लोकहरूको हितको निम्ति पाठ गर्दछौं ।

यस्तो मैले सुनेको छु- एक समय भगवान् बुद्ध श्रावस्तीको अनाथपिण्डिक महाजनले बनाइराखेको जेतवन महाविहारमा विहार गर्नुभएको थियो । त्यहाँ भगवान् बुद्धले भिक्षु हो ! भनी सम्बोधन गर्नुभयो - भगवान् ! भनी ती भिक्षुहरूले प्रतिउत्तर दिए । भगवान् बुद्धले यस्तो भन्नुभयो - "भिक्षु हो ! प्रब्रजितहरूले यी दश धर्मलाई अखण्डरूपले नित्य प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ । (मनमा विचार गर्नुपर्छ) । ती दश के के हुन् ?

म अहिले विरूपतिर गइरहेको छु भनी प्रव्रजितहरूले नित्य प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ ॥१॥

मेरो जीविका अहिले अरुको हातमा छ भनी प्रव्रजितहरूले नित्य प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ ॥२॥

अहिले मेरो निमित्त अर्को प्रकारको भेष धारण गर्नुपर्ने भएको छ भनी प्रव्रजितहरूले नित्य प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ ॥३॥

के मेरो शील आफ्नो मनले निन्दा गर्ने किसिमको त छैन ? भनिकन प्रव्रजितहरूले नित्य प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ ॥४॥

मेरो विज्ञ सब्रह्मचारी साथीहरूले मेरो शीलमा दोष देखेर तिनीहरूले निन्दा गर्ने किसिमको मेरो शील भएको छ छैन ? भनी प्रव्रजितहरूले नित्य प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ ॥५॥

सम्पूर्ण मेरो प्रियजन मनमिलेका साथीहरूसँग नानाभाव विनाभाव भई छुट्टिएर अलग्ग भई जानुपर्दछ भनी प्रव्रजितहरूले नित्य प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ ॥६॥

म आफ्नो कर्मको फल भोग गर्ने हुँ, कर्म नै मेरो दायाद हो, कर्म अनुसार नै मेरो जन्म हुने कर्मयोनी हो, कर्म नै बन्धु हो, कर्म प्रतिशरण हो, जुन कर्म आफूले गर्छु असल होस् वा खराब, त्यो नै मेरो दायाद हुनेछ भनी प्रव्रजितहरूले नित्य प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ ॥७॥

मेरो रात दिन कसरी बितेर गइराखेको छ भनी प्रव्रजितहरूले नित्य प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ ॥८॥

मेरो मन शून्यागारमा रमाउने भएको छ कि भनी प्रव्रजितहरूले नित्य प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ ॥९॥

मैले मानवीय धर्मबाट अघि बढ्दै आर्यहरूले प्राप्त गर्नसकिने, प्राप्त गर्न योग्य विशेष ज्ञानदर्शन प्राप्त गरेको छ कि ? जुन ज्ञानमा अन्तिम अवस्थामा आफ्ना प्रव्रजित साथीहरूले प्रश्न गर्दा म चुप लागेर बस्न नपरोस् भनी प्रव्रजितहरूले नित्य प्रत्यवेक्षण गर्नुपर्दछ ॥१०॥

भिक्षु हो ! यी दश धर्मलाई प्रव्रजितहरूले नित्य प्रत्यवेक्षण (मनले विचार) गर्नुपर्दछ । यसरी भगवान् बुद्धले आज्ञा भएपछि भिक्षुहरूले 'साधु' भनी साधुवाद दिंदै अनुमोदन गरे ।

बुद्धानुस्मृतिको अर्थ

भिक्षु जीवनलाई रक्षा गर्ने, बुद्धानुस्मृति-भावना, मैत्री-भावना, अशुभ-भावना, मरणानुस्मृति भावना, यी चार किसिमका भावनालाई शीलवान् भिक्षुहरूले अभ्यास गर्नुपर्दछ ॥१॥

बुद्धिमान् भिक्षुहरूले अनन्त गुणसंयुक्त हुनुभएका शाक्यमुनि बुद्धको गुण इतिपि सो आदि शुरुदेखि सम्भेर स्मरणगरी भावना गर्नुपर्दछ ॥२॥

उनी बुद्धले सबै प्रकारको आशक्ति र क्लेशलाई आफु एकलैले नाश गर्नुभयो, चित्त-सन्ततिलाई परिशुद्ध गर्नुभयो, त्यसकारण उनी सधैं सम्पूर्ण प्राणीहरूबाट पूज्य हुनुभयो ॥३॥

अतीत अनागत र वर्तमान तीनै कालका सम्पूर्ण धर्मलाई सबै प्रकारले आफैले अवबोध गर्नुभई वहाँले अद्वितीय सर्वज्ञता प्राप्त गर्नुभयो ॥४॥

विपश्यना आदि विद्या र शील आदि आचरणले राम्रोसँग सम्पन्न हुनुभई आकाशमा सूर्यभै वहाँ प्रकाशमान हुनुभयो ॥५॥

उनी तथागत शुभस्थानमा अर्थात् निर्वाणपुरमा राम्रोसँग पुग्नुभयो । वहाँको वचन पनि अमोघ छ । अर्थात् कहिल्यै व्यर्थ भएन । वहाँले तीन लोकको स्वभावलाई पनि निशेषरूपले सबै जान्नुभयो ॥६॥

अनेक गुणले संयुक्त हुनुभई वहाँ सम्पूर्ण सत्त्वहरूको बीचमा उत्तमोत्तम हुनुभयो । दमन गर्न योग्य नरनारीहरूलाई वहाँले अनेक प्रकारको उपायद्वारा दमन गर्नुभयो ॥७॥

एकजना वहाँ मात्र सम्पूर्ण लोकका सम्पूर्ण प्राणीहरूका अनुशासक हुनुहुन्छ । फेरि वहाँ मात्र ऐश्वर्य आदि गुणको सर्वोत्तम निधि हुनुहुन्छ ॥८॥

सम्पूर्ण धर्मको विषयमा वहाँ प्रज्ञावान् हुनुहुन्छ । सबै सत्त्वहरूप्रति करुणा छ । अनि आफ्नो निम्ति र अरुको निम्ति कल्याण हुने गुण अरु प्राणीहरूको भन्दा वहाँसँग बढी छ ॥९॥

दयाद्वारा दशपारमिताधर्म पूर्ण गरेर प्रज्ञाद्वारा संसार सागरबाट आफूलाई उत्तीर्ण गर्नुभयो । फेरि नाना प्रकारका धर्मसागरबाट उत्तम निर्वाणधर्म पनि प्राप्त गर्नुभयो । यस्तै वहाँले सम्पूर्ण अन्य प्राणीहरूलाई दया अनुकम्पापूर्वक उतारी उद्धार गर्नुभयो ॥१०॥

वहाँको रूपकाय हेर्दा मात्र पनि अचिन्त्य अर्थात् यस्तो भनी भन्न सकिँदैन । ज्ञानमा वहाँ असाधारण हुनुहुन्छ भने वहाँको धर्मकायको विषयमा कसरी भन्नसक्नु ! ॥११॥

मैत्र्यानुस्मृतिको अर्थ

जस्तो आफूलाई सुखको इच्छा हुने हो, त्यस्तै सम्पूर्ण प्राणीहरूलाई पनि सुखको इच्छा हुन्छ । यसरी विचार गरेर सम्पूर्ण सत्त्वप्राणीहरूप्रति क्रमशः मैत्री-भावना वृद्धि गर ॥१॥

मलाई र मलाईजस्तै सदैव सम्पूर्ण सत्त्वहरूलाई सुखी होओस्, निदुःखी होओस्, मलाई हित गर्नेलाई पनि, मेरोप्रति उपेक्षितहरू र मध्यस्थहरूलाई पनि त्यस्तै वैरीहरूलाई पनि सुखी होओस् ॥२॥

आफ्नो गाउँमा रहेका, क्षेत्रमा रहेका, सम्पूर्ण सत्त्वहरूलाई सुखी होओस्, फेरी त्यस भन्दा पनि बढी राज्यमा रहेका र चक्रवालमा रहेकालाई समेत सुखी होओस् ॥३॥

यस्तै सिंगै चक्रवालमा रहेका असंख्य सत्त्वप्राणीहरूलाई सुखी होओस् । जति पनि जन्म भइरहेका भूत प्राणीहरू छन्, ती सबैलाई पनि शान्ति होओस्, सुखी होओस् ॥४॥

त्यस्तै दश दिशामा रहेका स्त्री-पुरुष, आर्य-अनार्य, देव-मनुष्य, अपाय-दुर्गतिमा वास गरिहेका सम्पूर्ण सत्त्व प्राणीहरूलाई सुखी होओस् ॥५॥

अशुभानुस्मृतिको अर्थ

यो शुभजस्तै देखिराखेका सविज्ञानिक शरीर अविज्ञानिक भएर अशुभ मृतक शरीर हुनेछ । यो शरीर अशुभ असार हुनेछ, यसरी सम्फेर यति (भिक्षु) ले अशुभ-भावना गर्नुपर्दछ ॥१॥

कपाल (केश) रौं आदि बत्तीस प्रकारका अशुभवस्तुको वर्ण, आकार, गन्ध, आशय (प्रतिस्थित भईरहेको स्थान) माथि, तल सबैतिर अर्थात् अवकाशमा समेत ज्ञानद्वारा अवलोकन गरी यो शरीर घीनलाग्दो, फोहर भएको, बत्तीस प्रकारको अशुभवस्तुहरूले युक्तभएको भनी ज्ञानद्वारा अवलोकन गरी अशुभ भावना गर्नुपर्दछ ॥२॥

यो शरीरबाट निस्कने फोहरवस्तु भन्दा पनि यो शरीरमा रहेका वस्तुहरू अत्यन्त अपवित्र छ । ती अपवित्र वस्तु निस्केर सुची शुद्धभूमिमा पर्दा कत्तिको घीन लाग्छ । तर यो यति विघ्न शुभ मानिराखेको शरीरमा सदैव अपवित्र हुनेगरी घृणायुक्त हुनेगरी मलले भरिएको चर्षि जस्तै भैरहेको छ ॥३॥

यो शरीर पाइखानामा उत्पन्न हुने कीरा जस्तै अशुचीमा फोहरमा उत्पन्न भएको छ । भित्र पनि पाइखाना घरजस्तै मलमूत्रले भरिएको छ ॥४॥

जस्तो लवालव भरिएको तेलको भाँडोबाट तेल बग्ने हो, त्यस्तै नै यो शरीरबाट नाना प्रकारका अशुची बग्दै छ । फेरि यो शरीर नाना प्रकारका कीटै कीटले भरिएको घडा जस्तो हो ॥५॥

पीप बग्ने खटिराजस्तो, असाध्य रोगजस्तो, कुहिएर जाने घाउजस्तो, फेरि उपचार गर्दागर्दै असफल हुने अशुचीले भरिएको फुटेर दुर्गन्ध फैलिएर जाने मुर्दाजस्तो शरीर भनिकन अशुभ-भावना गर्नुपर्दछ ॥६॥

मरणानुस्मृतिको अर्थ

बतास आइरहेको ठाउँमा बलिरहेको बत्ति निभेर जानेजस्तै आयुक्षय भई यो शरीर पनि क्षय भएर जानेछ । तसर्थ अरू मृत्यु भएको देखेर आफु पनि मृत्यु हुनेछ भनिकन मरणानुस्मृति भावना गर्नुपर्दछ ॥१॥

जसरी महान सम्पत्तिशाली मृत्यु भई गए, त्यस्तै म पनि नमरी छोड्ने होइन । एक न एक दिन मृत्यु हुने नै छु ॥२॥

उत्पत्तिको साथै सदैव मृत्यु आइरहेको छ । जसरी प्राणीघात गर्नेले प्राणीलाई मार्ने मौका ताकिरहन्छ, त्यस्तै नै मृत्युले पनि मलाई लखेट्दै आइरहेको छ ॥३॥

एकछिन पनि नअडी सधैंभरी अगाडि बढ्न उत्साही बनेर सूर्य उदय पश्चात फेरि अस्त भएर गएजस्तै यो जीवन पनि मरणतिर डगुर्दै गइरहेको छ ॥४॥

बिजुली चम्केजस्तै, पानीमा उठ्ने फोकाजस्तै दुबोको टुप्पामा रहेको पानीको थोपाजस्तै, पानीमा कोरिएको धर्सो जस्तै तुरुन्तै बिलाएर जाने यो शरीर । फेरि यो मृत्युलाई घात गर्ने शत्रुलाई जस्तै कसैले छेक्न सकिने होइन ॥५॥

जुन त्यस्ता यशस्वी, बलवान्, पुण्यवान्, ऋद्धिमान् हुनुभएका बुद्ध प्रत्येकबुद्धलाई समेत मृत्युले क्षय गन्यो भने म जस्तोको विषयमा के भन्नु ॥६॥

जीवन आरक्षाको निम्ति चाहिने आहारादि प्रत्यय समेत विकल (विरूप) भएर जाने, बाहिरका शस्त्र आदि अनि आध्यात्मिक रोग आदि उपद्रवद्वारा नाश भएर जाने, आँखा चिम्म गर्न नपाउँदै क्षण क्षणमा रूपादि इन्द्रियहरू मरण हुँदै गइरहेको यो शरीर भनिकन मरणानुस्मृति भावना वृद्धि गर्नुपर्दछ ॥७॥

अष्ट संवेगवस्तुको अर्थ

उद्योगी भिक्षुले चार आरक्षा-भावना गरेर त्यसपछि आठ संवेगको कुरा मनन गर्नुपर्दछ ॥१॥

जन्म, जरा, ब्याधि, मृत्यु, अपाय, भूतकाल र भविष्यका वट्ट (संसार चक्र) दुःख, वर्तमानमा आहार खोज्नुपर्ने यी आठ संवेगका कुरा हुन् ॥२॥

जुन बुद्धिमान् व्यक्तिले सदैव आफ्नो हितको इच्छा गरी साँभ विहान यी भावना गर्छन्, त्यसले सम्पूर्ण विघ्नलाई नष्ट गरी भगवान् बुद्धले देशना गर्नुभएको श्रेष्ठ र महान् सुखशान्ति प्राप्त गरिलिन्छ ॥३॥

अष्टवीसति बुद्धगाथाको अर्थ

महावीर तण्हंकर, महायशस्वी मेधंकर, लोक हितैषी शरणंकर, ज्योतिष्मान दीपङ्कर ॥१॥

जन प्रमुख कोण्डञ्ज, पुरुषोत्तम मङ्गल, असल मन र धैर्यवान् सुमन, प्रेम वृद्धि गर्ने रेवत ॥२॥

गुणसम्पन्न शोभित, जनहरूको बीचमा उत्तम अनोमदर्शी, लोकप्रद्योत पदुम, श्रेष्ठ सारथी स्वरूप नारद ॥३॥

सत्त्वहरू मध्ये सार पद्मोत्तर, श्रेष्ठ पुद्गल सुमेध, सबै लोकमा अग्र सुजात, नर आषभ प्रियदर्शी ॥४॥

कारुणिक अर्थदर्शी, अन्धकार दूर गर्ने धर्मदर्शी, असमान सिद्धार्थ, वरदिने र संयमी तिष्य ॥५॥

वरदिने सम्बुद्ध फुस्स, अनुपम विपश्वी, सर्व हितैषी शास्ता शिखी, सुखदिने विश्वभू ॥६॥

सार्थवाह ऋकुसन्ध, युद्धबिजयी कोणागमन, श्रीसम्पन्न काश्यम, शाक्यपुङ्गव गौतम ॥७॥

यी सकल बुद्धहरूको सत्य शील क्षान्ति र मैत्रीको आनुभावले तिम्नो रक्षा होओस्, फेरि तिमी निरोगी होओस् र सुखी होओस् ॥८॥

जिनपञ्जर-गाथाको अर्थ

जुन श्रेष्ठ पुरुषहरूले, वीरहरूले ग्रहण गर्ने आशन बोधिमण्डपमा गएर आफू सेना रहित भैकन पनि ससैन्य मारलाई जिती चार आर्यसत्यको अमृत रसपान गर्नुभयो ॥१॥

उनी तण्हंकर आदि अठाइस बुद्धहरू र सबै श्रेष्ठ मुनीहरू मेरो शिरमा प्रतिष्ठित हुनु भएको छ ॥२॥

मेरो शिरमा बुद्ध प्रतिष्ठित हुनुहुन्छ; फेरि आँखामा धर्म प्रतिष्ठित भइरहेको छ । मेरो छातीमा सम्पूर्ण गुणले सम्पन्न संघहरू प्रतिष्ठित हुनुभएको छ ॥३॥

हृदयमा अनुरुद्ध छ, दायाँ तर्फ सारिपुत्र छ, कौण्डिन्य पिठ्युमा र मौद्गल्यायन बाँयापट्टि छ ॥४॥

मेरो दाहिने कानमा आनन्द र राहुल छन्, बाँया पट्टि कानमा काश्यप र महानाम छन् ॥५॥

पछाडि सूर्यसमान प्रकाशमान श्रीसम्पन्न श्रेष्ठमुनी शोभित विराजमान छ ॥६॥

विचित्र धर्मकथिक, गुणका खानी, महर्षि कुमार काश्यप मेरो अनुहारमा सदैव प्रतिष्ठित छ ॥७॥

पूर्ण, अंगुलिमाल, उपाली, नन्द र सीवली यी पाँच स्थविरहरू मेरो निधारमा टीकाभै छन् ॥८॥

विजय भगवान् बुद्धका अरु शिष्यहरू असिती महास्थविरहरू शीलको तेजले जाज्वल्यमान् भई अङ्ग प्रत्यङ्गमा प्रतिष्ठित छन् ॥९॥

अगाडि रतन सुत्त छ, दाहिने तर्फ मेत्त छ । पछाडि धजग्ग सुत्त छ फेरि बायाँ तर्फ अंगुलिमाल सुत्त छ ॥१०॥

खन्ध, मोर परित्राण अनि आटानाटिय सुत्त आकासमा चँदुवाभै छन् । बाँकी पर्खालको रूपमा छन् ॥११॥

बुद्धहरूको शासनबलले युक्तभएको, धर्मको प्राकारले सुशोभित

चार कार्यले सधैं सम्बुद्ध पञ्जरमा रहेको कारणले बात पित्त आदिबाट हुने बाहिर र भित्री उपद्रव सबै अनन्तगुण तेजद्वारा विनष्ट होओस् ॥१२-१३॥

जिनपञ्जरको माभ्रमा बसी रहेको मलाई ती सबै श्रेष्ठ महापुरुषहरूले सधैं पालन गरोस् ॥१४॥

यसरी अत्यन्त सुरक्षित भएर बुद्धको आनुभावले उपद्रवहरूमा विजयी भएर शत्रु समूह नष्ट भई सद्धर्मको आनुभावले रक्षित भएर सदैव विचरण गर्छु ॥१५॥

यसरी अत्यन्त सुरक्षित भएर, धर्मको आनुभावले उपद्रवहरूमा विजयी भएर धर्मको आनुभावले शत्रु समूह नष्ट भई सद्धर्मको आनुभावले रक्षित भएर सदैव विचरण गर्छु ॥१६॥

यसरी अत्यन्त सुरक्षित भएर, संघको आनुभावले उपद्रवहरूमा विजयी भएर धर्मको आनुभावले शत्रु समूह नष्ट भई सद्धर्मको आनुभावले रक्षित भएर सदैव विचरण गर्छु ॥१७॥

सद्धर्म पर्खालले घेरी राखेको भएर पनि आठ दिशामा आठ आर्यहरू बसेका छन् । यिनका बीचमा आठ नाथ पनि छन् । माथि चँदुवाजस्तै बुद्ध हुनुहुन्छ ॥१८॥

बोधिवृक्षमा उक्लनुभई मारसैन्यलाई विध्वंसगरी मेरो शिरमा बस्नुभयो । मौद्गल्यायन स्थविर बायाँ हातमा बस्नुभयो ।

दाहिने हातमा सारिपुत्र स्थविर बस्नुभयो । बोधिसत्त्व मयुरको योनिमा जन्मनुहुँदा एउटै मात्र लोकनाथ हुनुभएका सूर्यको चरण युगलमा गएर भय अन्तरायबाट मुक्त हुनुभयो ॥१९॥

सम्पूर्ण अमङ्गल, उपद्रव, खराब निमित्त, भय रोग, ग्रहदोष अनि सबै प्रकारको निन्दा, सबै प्रकारको विघ्नभय अनिष्ट र दुस्वप्नहरू बुद्धको आनुभावले नष्ट होओस् ॥२०॥

सम्पूर्ण अमङ्गल, उपद्रव, खराब निमित्त, भय रोग, ग्रहदोष अनि सबै प्रकारको निन्दा, सबै प्रकारको विघ्नभय अनिष्ट र दुस्वप्नहरू धर्मको आनुभावले नष्ट होओस् ॥२१॥

सम्पूर्ण अमङ्गल, उपद्रव, खराब निमित्त, भय रोग, ग्रहदोष अनि सबै प्रकारको निन्दा, सबै प्रकारको विघ्नभय अनिष्ट र दुस्वप्नहरू संघको आनुभावले नष्ट होओस् ॥२२॥

महाजयमङ्गल-गाथाको अर्थ

महाकारुणिक भगवान् बुद्धले सम्पूर्ण प्राणीहरूको कल्याणको निमित्त सबै पारमिता पूर्ण गर्नु भई उत्तम सम्बोधि (ज्ञान) प्राप्त गर्नुभयो । यो सत्यवचनले मलाई कल्याण होओस् ॥१॥

बोधिवृक्षको मूलमा बस्नुभई जसरी शाक्यसिंह भगवान् बुद्धले बिजय प्राप्त गर्नुभयो, त्यस्तै मलाई जय होओस्, मङ्गल होओस् ॥२॥

उत्तम र श्रेष्ठ औषधीजस्तै हुनुभएका बुद्धरत्नको सत्कार गर्दछु । उनी देव र मनुष्यको निमित्त हितकारक हुनुहुन्छ । उनी बुद्धको तेजले कल्याणपूर्वक सबै उपद्रव नष्ट होओस् र मेरो सम्पूर्ण दुःख शान्त होओस् ॥३॥

उत्तम र श्रेष्ठ औषधीजस्तै हुनुभएका धर्मरत्नको सत्कार गर्दछु, जुन पीडा शान्त गर्ने हो । त्यो धर्मको तेजले कल्याणपूर्वक सबै उपद्रव नष्ट होओस् र मेरो सम्पूर्ण भय शान्त होओस् ॥४॥

उत्तम र श्रेष्ठ औषधीजस्तै हुनुभएका संघरत्नको सत्कार गर्दछु, जुन आह्वान योग्य र पाहुना गर्न योग्य हुनुहुन्छ । ती संघको तेजले कल्याणपूर्वक सबै उपद्रव नष्ट होओस् र मेरो सम्पूर्ण रोग शान्त होओस् ॥५॥

संसारमा विभिन्न प्रकारका जति पनि रत्नहरू छन् । बुद्धरत्न समान अरु रत्न छैन । यो सत्यवचनको प्रभावले मलाई कल्याण होओस् ॥६॥

संसारमा विभिन्न प्रकारका जति पनि रत्नहरू छन् । धर्मरत्न समान अरु रत्न छैन । यो सत्यवचनको प्रभावले मलाई कल्याण होओस् ॥७॥

संसारमा विभिन्न प्रकारका जति पनि रत्नहरू छन् । संघरत्न समान अरू रत्न छैन । यो सत्यवचनको प्रभावले मलाई कल्याण होओस् ॥८॥

मेरो अरू कुनै शरण छैन, बुद्ध नै मेरो उत्तम शरण हो । यो सत्यवचनको प्रभावले मलाई कल्याण होओस् ॥९॥

मेरो अरू कुनै शरण छैन, धर्म नै मेरो उत्तम शरण हो । यो सत्यवचनको प्रभावले मलाई कल्याण होओस् ॥१०॥

मेरो अरू कुनै शरण छैन, संघ नै मेरो उत्तम शरण हो । यो सत्यवचनको प्रभावले मलाई कल्याण होओस् ॥११॥

सम्पूर्ण आपत टाढा होओस्, सम्पूर्ण रोग नष्ट होओस्, मलाई विघ्न नपरोस्, सुखी र दीर्घायु होओस् ॥१२॥

सबै प्रकारको मलाई मङ्गल होओस्, सबै देवताहरूले मलाई रक्षा गरून्, सबै सम्बुद्धको आनुभावले मलाई सदा कल्याण होओस् ॥१३॥

सबै प्रकारले मलाई मङ्गल होओस्, सबै देवताहरूले मलाई रक्षा गरून्, सम्पूर्ण धर्मको आनुभावले मलाई सदा कल्याण होओस् ॥१४॥

सबै प्रकारले मलाई मङ्गल होओस्, सबै देवताहरूले मलाई रक्षा गरून्, सबै संघको आनुभावले मलाई सदा कल्याण होओस् ॥१५॥

Dhamma.Digital

जयमंगल-गाथाको अर्थ

जुन मुनिन्द्र तथागतले सुदृढ हथियार धारणगरी गिरिमेखल नामक हात्ती माथी चढी अत्यन्त भयंकर सैन्य सहित भै आएका हजार हात भएका मारलाई आफ्नो दान आदि धर्मको बलले जित्नुभयो, उनी भगवान् बुद्धको आनुभावले मलाई कल्याण होओस् ॥१॥

जुन मुनिन्द्र तथागतले मारले भन्दा चर्को रूपले रातभरी संग्राम गर्ने घोर दुर्घर्ष र कठोर हृदयी आलवक यक्षलाई शान्ति र संयम विधिले जित्नुभयो, उनी भगवान् बुद्धको आनुभावले मलाई कल्याण होओस् ॥२॥

जुन मुनिन्द्र तथागतले डढेलो, चक्र र विद्युत समान अत्यन्त दारुण र अत्यन्त मदमत्त भएका नालागिरी हात्तीलाई मैत्रीरूपी जल सिञ्चनगरी जित्नुभयो, उनी भगवान् बुद्धको आनुभावले मलाई कल्याण होओस् ॥३॥

जुन मुनिन्द्र तथागतले अत्यन्त भयङ्कर हातमा खड्ग धारण गरेका, योजनका योजन डगुर्न सक्ने अंगुलिमाल डाँकालाई ऋद्धिको बलले जित्नुभयो । उनी भगवान् बुद्धको आनुभावले मलाई कल्याण होओस् ॥४॥

जुन मुनिन्द्र तथागतले काठको टुक्रा पेटमा बाँधी जनसभामा गर्भिणीको भेषलिई दुष्ट बचन बोल्ने चिञ्चमानलाई आफ्नो शान्त र सौम्य बलले जित्नुभयो । उनी भगवान् बुद्धको आनुभावले मलाई कल्याण होओस् ॥५॥

जुन मुनिन्द्र तथागतले सत्य छाडी असत्य वाद पोषण गर्ने अभिमानी वादविवाद परायण र अहंकारले अन्धा भएका सच्चक परिव्राजकलाई प्रज्ञाको ज्योति बाली जित्नुभयो । उनी भगवान् बुद्धको आनुभावले मलाई कल्याण होओस् ॥६॥

जुन मुनिन्द्र तथागत विविध महान ऋद्धिले सम्पन्न नन्दोपनन्द नागलाई आफ्ना शिष्य मौद्गल्यायन महास्थविरद्वारा आफ्नो ऋद्धिशक्ति र उपदेशको बलले जित्नुभयो । उनी भगवान् बुद्धको आनुभावले मलाई कल्याण होओस् ॥७॥

जुन मुनिन्द्र तथागतले भयानक, मिथ्यादृष्टिरूपी सर्पद्वारा डंसित, विशुद्धज्योति ऋद्धि शक्ति सम्पन्न बक नामक ब्रह्मालाई ज्ञानरूपी औषधीद्वारा जित्नुभयो, उनी भगवान् बुद्धको आनुभावले मलाई कल्याण होओस् ॥८॥

जुन श्रद्धालु पाठकले यो बुद्धको आठ जयमङ्गल गाथा निरालसी भई नित्य पाठ गर्ला, त्यो बुद्धिमान् व्यक्तिले नाना प्रकारका उपद्रवहरूबाट मुक्तभई मोक्षसुख प्राप्त गर्नेछ ।

२.२ धम्मचक्कप्पवत्तन सुत्त

हन्द मयं धम्मचक्कप्पवत्तन सुत्तपाठं भणाम से

भिक्षुनं पञ्चवग्गीनं, इसिपतन नामके ।
मिगदाये धम्मवरं, यं तं निब्बान पापकं ॥
सहम्पति नामकेन, महाब्रम्हेन याचितो ।
चतुसच्चं पकासेन्तो, लोकनाथो अदेसयि ॥
नन्दितं सब्ब देवेहि, सब्ब सम्पत्ति साधकं ।
सब्बलोक हितत्थाय, धम्मचक्कं भणाम हे ॥

एवं मे सुत्तं, एकं समयं भगवा वाराणसियं विहरति इसिपतने
मिगदाये । तत्र खो भगवा पञ्चवग्गिये भिक्षू आमन्तेसि ।

द्वे मे भिक्षवे अन्ता पब्बजितेन न सेवितब्बा । यो चायं कामेसु
कामसुखल्लिकानुयोगो हीनो गम्मो पोथुज्जनिको अनरियो अनत्थसंहितो ।
यो चायं अत्तकिलमथानुयोगो दुक्खो अनरियो अनत्थसंहितो । एते ते
भिक्षवे ! उभो अन्ते अनपुगम्म मज्झिमा पटिपदा तथागतेन अभिसम्बुद्धा
चक्खुकरणी जाणकरणी उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बाणाय
संवत्तति ।

कतमा च सा भिक्षवे मज्झिमा पटिपदा तथागतेन अभिसम्बुद्धा
चक्खुकरणी जाणकरणी उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बाणाय
संवत्तन्ति ? अयमेव अरियो अट्टङ्गिको मग्गो, सेय्यथीदं ? सम्मादिट्ठि,
सम्मासङ्गप्पो सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो,
सम्मासति, सम्मासमाधि । अयं खो सा भिक्षवे मज्झिमा पटिपदा
तथागतेन अभिसम्बुद्धा चक्खुकरणी जाणकरणी उपसमाय अभिञ्जाय
सम्बोधाय निब्बाणाय संवत्तति ।

इदं खो पन भिक्षवे दुक्खं अरियसच्चं । जातिपि दुक्खा जरापि दुक्खा,
व्याधिपि दुक्खो मरणम्पि दुक्खं अप्पियेहि सम्पयोगो दुक्खो पियेहि विप्पयोगो
दुक्खो यम्पिच्छं न लभति तम्पि दुक्खं । सङ्घित्तेन पञ्चुपादानक्खन्धा दुक्खा ।

इदं खो पन भिक्खवे दुक्खसमुदयं अरियसच्चं । यायं तण्हा पनोभविका नन्दिरागसहगता तत्रतत्राभिनन्दिनी । सेय्यथीदं, कामतण्हा, भवतण्हा, विभवतण्हा ।

इदं खो पन भिक्खवे दुक्खनिरोधं अरियसच्चं । यो तस्सायेव तण्हाय असेसविरागनिरोधो चागो पटिनस्सग्गो मुत्ति अनालयो ।

इदं खो पन भिक्खवे दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं । अयमेव अरियो अट्ठङ्गिको मग्गो, सेय्यथीदं ? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि ।

इदं दुक्खं अरियसच्चन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खं अरियसच्चं परिञ्जेय्यन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खं अरियसच्चं परिञ्जातन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि ।

इदं दुक्खसमुदयं अरियसच्चन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खसमुदयं अरियसच्चं, पहातव्वन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खसमुदयं अरियसच्चं, पहीनन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि ।

इदं दुक्खनिरोधं अरियसच्चन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खनिरोधं अरियसच्चं, सच्छिकातव्वन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खनिरोधं

अरियसच्चं, सच्छिकतन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि ।

इदं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं भावेतव्वन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि । तं खो पनिदं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा अरियसच्चं भावितन्ति मे भिक्खवे पुब्बे अननुस्सुतेसु धम्मेषु चक्खुं उदपादि जाणं उदपादि पञ्जा उदपादि विज्जा उदपादि आलोको उदपादि ।

यावकीवञ्च मे भिक्खवे इमेसु चतूसु अरियसच्चेसु एवं तिपरिवट्टं द्वादसाकारं यथाभूतं जाणदस्सनं न सुविसुद्धं अहोसि । नेव तावाहं भिक्खवे सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समण - ब्राह्मणिया पजाय सदेवमनुस्साय अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धोति पच्चञ्जासिं । जाणञ्च पन मे दस्सनं उदपादि । अकुप्पा मे चेतोविमुत्ति आयमन्तिमा जाति । नत्थिदानि पुनब्भवोति ।

यतो च खो मे भिक्खवे इमेसु चतूसु अरियसच्चेसु एवं तिपरिवट्टं द्वादसाकारं यथाभूतं जाणदस्सनं सुविसुद्धं अहोसि । अथाहं भिक्खवे सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणब्राम्हणिया पजाय सदेवमनुस्साय अनुत्तरं सम्मासम्बोधिं अभिसम्बुद्धोति पच्चञ्जासिं । जाणञ्च पन मे दस्सनं उदपादि । अकुप्पा मे चेतोविमुत्ति । अयमन्तिमा जाति नत्थिदानि पुनब्भवोति ।

इदमवोच भगवा अत्तमना पञ्चवगिगया भिक्खू भगवतो भासितं अभिनन्दन्ति ।

इमस्मिञ्च पन वेय्याकरणस्मिं भञ्जमाने आयस्मतो कोण्डञ्जस्स विरजं वीतमलं धम्मचक्खुं उदपादि । यं किञ्चि समुदयधम्मं सब्बं तं निरोध धम्मन्ति ।

पवत्तिते च पन भगवता धम्मचक्के भुम्मा देवा सद्दमनुस्सावेसुं ।
एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं
अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि
वा लोकस्मिन्ति ।

भुम्मानं देवानं सद्दं सुत्वा चातुम्महाराजिका देवा सद्दमनुस्सावेसुं ।
एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनत्तुरं धम्मचक्कं पवत्तितं
अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा
केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

चातुम्महाराजिकानं देवानं सद्दं सुत्वा तावतिसा देवा सद्दमनुस्सावेसुं ।
एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनत्तुरं धम्मचक्कं पवत्तितं
अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा
केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

तावतिसानं देवानं सद्दं सुत्वा यामा देवा सद्दमनुस्सावेसुं । एतं
भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं
अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा
केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

यामानं देवानं सद्दं सुत्वा तुसिता देवा सद्दमनुस्सावेसुं । एतं भगवता
वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनत्तुरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं
समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा
लोकस्मिन्ति ।

तुसितानं देवानं सद्दं सुत्वा निम्माणरति देवा सद्दमनुस्सावेसुं । एतं
भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनत्तुरं धम्मचक्कं पवत्तितं
अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा
केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

निम्माणरतिनं देवानं सद्दं सुत्वा परनिम्मितवसवत्ति देवा
सद्दमनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं
धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन

वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

परनिम्मितवसवत्तिनं देवानं सद्ं सुत्वा ब्रह्मपारिसज्जा देवा सद्मनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

ब्रह्मपारिसज्जानं देवानं सद्ं सुत्वा ब्रह्मपुरोहिता देवा सद्मनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

ब्रह्मपुरोहितानं देवानं सद्ं सुत्वा महाब्रह्मा देवा सद्मनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

महाब्रह्मानं देवानं सद्ं सुत्वा परित्ताभा देवा सद्मनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

परित्ताभानं देवानं सद्ं सुत्वा अप्पमाणाभा देवा सद्मनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

अप्पमाणाभानं देवानं सद्ं सुत्वा आभस्सरा देवा सद्मनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

आभस्सरानं देवानं सद्ं सुत्वा परित्तसुभा देवा सद्मनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं

अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

परित्तसुभानं देवानं सद्दं सुत्वा अप्पमाणसुभा देवा सद्दमनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

अप्पमाणसुभानं देवानं सद्दं सुत्वा सुभकिण्णका देवा सद्दमनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

सुभकिण्णकानं देवानं सद्दं सुत्वा वेहप्फला देवा सद्दमनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

वेहप्फलानं देवानं सद्दं सुत्वा अविहा देवा सद्दमनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

अविहानं देवानं सद्दं सुत्वा अतप्पा देवा सद्दमनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

अतप्पानं देवानं सद्दं सुत्वा सुदस्सा देवा सद्दमनुस्सावेसुं । एतं भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

सुदस्सानं देवानं सद्दं सुत्वा सुदस्सी देवा सद्दमनुस्सावेसुं । एतं

भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं
अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा
केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

सुदस्सीनं देवानं सद्दं सुत्वा अकनिट्टका देवा सद्दमनुस्सावेसुं । एतं
भगवता वाराणसियं इसिपतने मिगदाये अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं
अप्पटिवत्तियं समणेन वा ब्राम्हणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा
केनचि वा लोकस्मिन्ति ।

इतिह तेन खणेन तेन मुहुत्तेन याव ब्रह्मलोका सद्दो अब्भुग्गच्छि ।
अयञ्च दस सहस्सी लोकधातु सङ्गम्पि सम्पकम्पि सम्पवेधि । अप्पमाणो
च उलारो ओभासो लोके पातुरहोसि अतिककम्म देवानं देवानुभावन्ति ।

अथ खो भगवा इमं उदानं उदानेसि । अञ्जासि वत भो कोण्डञ्जो,
अञ्जासि वत भो कोण्डञ्जोति । इति हिदं आयस्मतो कोण्डञ्जस्स
अञ्जाकोण्डञ्जो त्वेव नामं अहोसीति ।

अथ खो आयस्मा अञ्जासि कोण्डञ्जो, दिट्ठधम्मो, पत्तधम्मो,
विदितधम्मो, परियोगाल्हधम्मो, तिण्ण विचिकिच्छो, विगत कथंकथो,
वेसारज्जप्पत्तो, अपरप्पच्चयो सत्थुसासने भगवन्तं एतदवोच । लभेय्याहं
भन्ते, भगवतो सन्तिके पव्वज्जं, लभेय्यं उपसम्पदन्ति ।

एहि भिक्खु'ति भगवा अवोच स्वाक्खातो धम्मो । चर ब्रह्मचरियं
सम्मादुक्खस्स अन्तकिरियाया'ति ॥ साव तस्स आयस्मतो उपसम्पदा
अहोसी'ति ।

धम्मचक्कपवत्तन सुत्त निट्ठितं

धर्मचक्रप्रवर्तन सुत्रको अर्थ

ऋषिपत्तन (सारनाथ) नाम गरेको मृगदावनमा, भगवान् बुद्धले पाँच वर्गका भिक्षुहरूलाई (पञ्चवर्गीय भिक्षु) निर्वाण प्राप्त गराउने त्यो उत्तम धर्मको उपदेश दिनुभयो ।

सहम्पत्ति नामक महाब्रह्माद्वारा धर्म देशनाका लागि प्रार्थना गरिएका, लोकका स्वामी बुद्धले चार आर्य सत्यको प्रकाश पाउँदा यो उपदेश दिनुभयो ।

सम्पूर्ण देवताहरूद्वारा हर्षोल्लासपूर्वक स्वागत गरिएको, सबै प्रकारका सुख (सम्पत्ति प्रदान गर्ने र समस्त लोकको हितका लागि भनिएको यस (धर्मचक्र) को पाठ हामी मिलेर गरौं ।

मैले यस्तो सुनेको छु । एक समय भगवान् बुद्ध वाराणसीको ऋषिपत्तन मृगदाय वनमा विहार गर्नुभएको थियो । त्यहाँ भगवान् बुद्ध पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूलाई सम्बोधन गर्नुभयो ।

भिक्षुहरू । यी दुइ अन्तमा प्रव्रजितहरू लाग्नु हुँदैन ।

१. जुन यी हीन, ग्राम्य, पृथकजनहरूलाई योग्य, अनार्य, अनर्थले युक्त कामवासनामा लिप्त हुने हो फेरी

२. जुन यी दुःखमय, अनार्य, अनर्थले युक्त आत्मपीडामा लाग्ने हो । भिक्षुहरू । यी दुइ अन्तमा नगइकन तथागतले मध्यमप्रतिपदामार्ग पत्तालगाउनु भयो । जुन उज्यालो देखाउनकोलागि, ज्ञान दिलाउनकोलागि, शान्तिकोलागि, अभिज्ञाकोलागि, सम्बोधि परम ज्ञानकोलागि, निर्वाणकोलागि हो ।

भिक्षुहरू । तथागतले जान्नु भएको, धर्मरूपी आँखा उत्पन्न गराउने, ज्ञान उत्पन्न गराउने, शान्तिकोलागि, अभिज्ञाकोलागि, सम्बोधिकोलागि उपयुक्त हुने जुन मार्ग छ त्यहि नै आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग हो । जस्तै :

१. सम्यक दृष्टि २. सम्यक संकल्प ३. सम्यक वचन ४. सम्यक कर्मान्त ५. सम्यक आजीविका ६. सम्यक व्यायाम ७. सम्यक स्मृति ८. सम्यक समाधि । भिक्षुहरू । तथागतले जान्नु भएको, धर्मरूपी आँखा

उत्पन्न गराउने, ज्ञान उत्पन्न गराउने, शान्तिकोलागि, अभिज्ञाकोलागि, सम्बोधिकोलागि निर्वाणकोलागि उपयुक्त हुने मध्यम मार्ग यो नै हो ।

भिक्षुहरू । यो दुःख आर्यसत्य हो । जन्म पनि दुःख, वृद्धा हुनु पनि दुःख, रोग पनि दुःख, मृत्यु पनि दुःख, मन नपर्नेहरूसंग जीवन बिताउनु पनि दुःख, मनपर्नेहरूसंग विछोडिनु पनि दुःख, इच्छा गरेको वस्तु प्राप्त नहुनु पनि दुःख, हो । संक्षिप्तमा भन्नुपर्दा पाँच उपादानस्कन्ध नै दुःख हो ।

भिक्षुहरू । यो दुःख समुदय आर्यसत्य हो । यो फेरी फेरी जन्म हुने, प्रीति र रागले युक्त, उत्पन्न भएको ठाउँमा मन लगाउने तृष्णा जस्तै काम तृष्णा, भव तृष्णा, र विभव तृष्णा दुःख समुदय आर्यसत्य हो ।

भिक्षुहरू । यो दुःख निरोध आर्यसत्य हो, जुन तृष्णा, सबै प्रकारले विराग हुने, निरोध हुने, त्याग, प्रतिनिसर्ग, मुक्ति, र लिन नहुने हुन्छ ।

भिक्षुहरू । यो दुःख निरोध गामिनि प्रतिपदा आर्यसत्य हो । यहि नै आर्य अष्टाङ्गिक मार्ग हो । जस्तै, १. सम्यक दृष्टि २. सम्यक संकल्प ३. सम्यक वचन ४. सम्यक कर्मान्त ५. सम्यक आजीविका ६. सम्यक व्यायाम ७. सम्यक स्मृति ८. सम्यक समाधि ।

यो दुःख आर्यसत्य पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । विद्या उत्पन्न भयो, आलोक उत्पन्न भयो । यो दुःख आर्यसत्य परिज्ञेय (बुझ्नु पर्ने) धर्म, भिक्षुहरू । पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । आलोक उत्पन्न भयो । यो दुःख आर्यसत्य परिज्ञात (जानिसकेको) धर्म, पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । विद्या उत्पन्न भयो । आलोक उत्पन्न भयो ।

भिक्षुहरू । यो दुःख समुदय आर्यसत्य, पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । विद्या उत्पन्न भयो । आलोक उत्पन्न भयो । भिक्षुहरू । यो दुःख

समुदय आर्यसत्य प्रत्यावह (छोडन मिले) धर्म भनी पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । विद्या उत्पन्न भयो । आलोक उत्पन्न भयो । भिक्षुहरू । यो दुःख समुदय आर्यसत्य प्रहिण धर्म भनी पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । विद्या उत्पन्न भयो । आलोक उत्पन्न भयो ।

भिक्षुहरू । यो दुःख निरोध आर्यसत्य, पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । विद्या उत्पन्न भयो । आलोक उत्पन्न भयो । भिक्षुहरू । यो दुःख निरोध आर्यसत्य साक्षात्कार गर्नुपर्ने भनी, पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । विद्या उत्पन्न भयो । आलोक उत्पन्न भयो । भिक्षुहरू । यो दुःख समुदय आर्यसत्य साक्षात्कार गरिसकेँ भनी, पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । विद्या उत्पन्न भयो । आलोक उत्पन्न भयो ।

भिक्षुहरू । यो दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य, पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । विद्या उत्पन्न भयो । आलोक उत्पन्न भयो । भिक्षुहरू । यो दुःख निरोधगामिनी प्रतिपदा आर्यसत्य भावना गर्नुपर्ने धर्म, पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । विद्या उत्पन्न भयो । आलोक उत्पन्न भयो । भिक्षुहरू । यो दुःख समुदय आर्यसत्य भावना गरिसकेको धर्म भनी पहिला मैले नसुनेको धर्म हो । यसले धर्मरूपी आँखा उत्पन्न भयो । ज्ञान उत्पन्न भयो । प्रज्ञा उत्पन्न भयो । विद्या उत्पन्न भयो । आलोक उत्पन्न भयो ।

भिक्षुहरू । जहिलेसम्म यी चारआर्य सत्य तीन परिवर्त र बाह्र आकारले ममा यथार्थज्ञान-दर्शन भएको थिएन । तबसम्म भिक्षुहरू । मैले देवताहरू सहित, मारहरू सहित, ब्रम्हाहरू सहित, समस्त लोकमा देवमार

सहित, मनुष्य सहित, श्रमण ब्राम्हणहरू सहित, समस्त प्राणीहरूमध्ये सर्वोत्तम सम्यक सम्बोधि प्राप्त गरे, ममा ज्ञान दर्शन उत्पन्न भयो, मेरो चेतना विमुक्ति अचल भयो, यो नै मेरो अन्तिम जन्म हो, फेरी मेरो जन्म हुनेछैन भनी भनिन ।

भिक्षुहरू । जब यी चारआर्य सत्य तीन परिवर्त र बाह्य आकारले ममा यथार्थ ज्ञान-दर्शन भयो । त्यसपछि मात्र भिक्षुहरू । मैले देवताहरू सहित, मारहरू सहित, ब्रम्हाहरू सहित, समस्त लोकमा देवमार सहित, मनुष्य सहित, श्रमण ब्राम्हणहरू सहित, समस्त प्राणीहरूमध्ये सर्वोत्तम सम्यक सम्बोधि प्राप्त गरे, ममा ज्ञान दर्शन उत्पन्न भयो, मेरो चेतना विमुक्ति अचल भयो, यो नै मेरो अन्तिम जन्म हो, फेरी मेरो जन्म हुनेछैन भनी भने ।

यसरी भगवान बुद्धले आज्ञा गर्नुभयो । पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूले सन्तुष्ट भई तथागतको उपदेशलाई अभिनन्दन गरे ।

यसरी तथागतले व्याख्यान सहित बयान गर्नुहुँदा आयुष्मान कौण्डिन्यलाई जुन उत्पन्न स्वभाव हो ती सबै नाशवान हो भनी परिशुद्ध, मलरहित धर्मचक्षु उत्पन्न भयो ।

तथागतले धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभएको बेला भूमिमा बस्ने देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

भूमीमा बस्ने देवताहरूको आवाज सुनेर चातुर्महाराजिक देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

चातुर्महाराजिक देवताहरूको आवाज सुनेर त्रयतिंश देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा

श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

त्रयतिंश देवताहरूको आवाज सुनेर यामा देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए)। तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

यामा देवताहरूको आवाज सुनेर तुषित देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

तुषित देवताहरूको आवाज सुनेर निर्माणरति देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

निर्माणरति देवताहरूको आवाज सुनेर परनिर्मितबशवर्ती देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

परनिर्मितबशवर्ती देवताहरूको आवाज सुनेर ब्रम्हपरिषद् देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

ब्रम्हपरिषद् देवताहरूको आवाज सुनेर ब्रम्हपुरोहित देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा

श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

ब्रम्हपुरोहित देवताहरूको आवाज सुनेर महाब्रम्हा देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

महाब्रम्हा देवताहरूको आवाज सुनेर परित्ताभा देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द गच्यो, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

परित्ताभा देवताहरूको आवाज सुनेर अप्रमाणाभा देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

अप्रमाणाभा देवताहरूको आवाज सुनेर आभाश्वर देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

आभाश्वरा देवताहरूको आवाज सुनेर परित्तशुभ देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

परित्तसुभा देवताहरूको आवाज सुनेर अप्रमाणाशुभ देवताहरूले

उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

अप्रमाणशुभ देवताहरूको आवाज सुनेर शुभकिण्ड देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए)। तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

शुभकिण्ड देवताहरूको आवाज सुनेर वेहत्फल देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

वेहत्फल देवताहरूको आवाज सुनेर अविहा देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

अविहा देवताहरूको आवाज सुनेर अतप्पा देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए)। तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

अतप्पा देवताहरूको आवाज सुनेर सुदर्श देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए)। तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

सुदर्श देवताहरूको आवाज सुनेर सुदर्शी देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए)। तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण,

देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

सुदर्शी देवताहरूको आवाज सुनेर अकनिष्ठक देवताहरूले उद्घोष गरे (शब्द व्यक्त गरे, साधुवाद दिए) । तथागतले जुन लोकमा श्रमण, ब्राम्हण, देव, मार, ब्रम्हा वा अरू कुनै व्यक्तिले प्रवर्तन गर्न नसकेको, वाराणसि ऋषिपतन मृगदावनमा अनुपम धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो ।

यस प्रकारले त्यस क्षणमा, त्यस मुहुर्तमा यो उद्घोष, आवाज ब्रम्हलोकसम्म पुग्यो । यी दश हजार लोकधातु पनि कम्प भयो । प्रकम्प भयो । गुन्जायमान भयो । देवताहरूको ज्योति भन्दा पनि उलार, उत्तम, अप्रमाणले युक्त भएको ज्योति संसारमा प्रादुर्भाव भयो ।

त्यसपछि भगवान् बुद्धले यो उदान व्यक्त गर्नुभयो । अहा कोण्डन्यले बुभ्यो कोण्डन्यलाई ज्ञात भयो । यसै कारणले कोण्डन्यको नाम अज्ञात कौण्डन्य भयो ।

त्यसपछि आयुष्मान् अञ्जासि कोण्डञ्ज (कोण्डन्य), जसले धर्मलाई देख्नुभयो, धर्मलाई प्राप्त गर्नुभयो, धर्मलाई जान्नुभयो र धर्ममा गहिरो ज्ञान प्राप्त गर्नुभयो । जसका सबै शंकाहरू हटेर गए, जो दुविधाबाट मुक्त हुनुभयो र शास्ता (गुरु)को शासनमा आत्मविश्वास प्राप्त गरी अरूमा निर्भर नपर्ने (स्वयं अनुभूती प्राप्त) हुनुभयो । उहाँले भगवान् बुद्धलाई यसो भन्नुभयो—भन्ते, मैले भगवान्को सामिप्यमा प्रव्रज्या र उपसम्पदा (भिक्षु दीक्षा) पाउँ ।

भगवान् बुद्धले भन्नुभयो— एहि भिक्षु (आऊ भिक्षु), धर्म राम्ररी व्याख्या गरिएको छ । सबै दुःखको अन्त्य गर्नका लागि ब्रह्मचर्यको पालना गर । त्यही शब्द नै ती आयुष्मानको उपसम्पदा (दीक्षा) भयो।

धम्मचक्रपवत्तन सुत्त समाप्त भयो ।

२.३ महासमय सुत्तं

सतेहि पञ्चमत्तेहि, खीणासवेहि केवलं ।
भिक्षूहि भूपवंसेहि, सत्था जिनो परिवुतो ॥
सक्के कपिलवत्थुस्मिं, छायारम्मे महावने ।
समन्ततो सहस्सेहि, चक्कवालेहि दसहि ॥
आगम्म सन्निसिन्नानं, देवानं यमदेसयि ।
आयुदीघकरं सब्ब, सम्पत्ति साधकं वरं ॥
सुद्धावासप्पभूतीहि, देवेहि पटिनन्दितं ।
सब्बरोग भयुग्घातं, समयं तं भणाम हे ॥

एवं मे सुत्तं— एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मिं महावने महता भिक्षुसंघेन सद्धिं पञ्चमत्तेहि भिक्षुसतेहि सब्बेहे'व अरहन्तेहि । दसहि च लोकधातुहि देवता येभ्युयेन सन्नपतिता होन्ति भगवन्तं दस्सनाय भिक्षुसंघञ्च । अथ खो चतुन्नं सुद्धावासकायिकानं देवतानं एतदहोसि । “अयं खो भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मिं महावने महता भिक्षु सङ्घेन सद्धिं पञ्चमत्तेहि भिक्षुसतेहि सब्बेहेव अरहन्तेहि दसहि च लोकधातूहि देवता येभ्युयेन सन्नपतिता होन्ति भगवन्तं दस्सनाय भिक्षुसङ्घञ्च । यन्नून मयम्पि येन भगवा तेनुपसङ्गमेय्याम उपसङ्गमित्वा भगवतो सन्तिके पच्चेकं गाथं भासेय्यामा”ति ।

अथ खो ता देवता सेय्यथापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जितं वा बाहं पसारैय्य पसारितं वा बाहं सम्मिञ्जेय्य एवमेवं सुद्धावासेसु देवेसु अन्तरहिता भगवतो पुरतो पातुरहंसु । अथ खो ता देवता भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु । एकमन्तं ठिता खो एका देवता भगवतो सन्तिके इमं गाथं अभासि—

महासमयो पवनस्मिं देवकाया समागता ।

आगतमह इमं धम्मसमयं दक्खिताये अपराजितसंघ”न्ति ॥१॥

अथ खो अपरा देवता भगवतो सन्तिके इमं गाथं अभासि- तत्र भिक्खवो समादहंसु चित्तं अत्तनो उजुक मकंसु ।

सारथीव नेत्तानि गहेत्वा, इन्द्रियाणि रक्खन्ति पण्डिता”ति ॥२॥

अथ खो अपरा देवता भगवतो सन्तिके इमं गाथं अभासि-छेत्वा खिलं छेत्वा पलिघं, इन्द्रखीलं ऊहच्चमनेजा । ते चरन्ति सुद्धा विमला, चक्खुमता सुदन्ता सुसुनागा”ति ॥३॥

अथ खो अपरा देवता भगवतो सन्तिके इमं गाथं अभासि-
ये केचि बुद्धं सरणं गतासे, न ते गमिस्सन्ति अपायभूमिं ।
पहाय मानुसं देहं, देवकायं परिपूरेस्सन्ती”ति ॥४॥

अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि । येभ्ययेन भिक्खवे दससु लोकधातूसु देवता सन्निपतिता होन्ति, तथागतं दस्सनाय भिक्खुसंघञ्च ।
येपि ते भिक्खवे अहेसुं अतीतमद्धानं अरहन्तो सम्मासम्बुद्धा तेसम्पि भगवन्तानं एतपरमायेव देवता सन्निपतिता भविस्सन्ति सेय्यथापि मय्हं एतरहि ।

येपि ते भिक्खवे, भविस्सन्ति अनागतमद्धानं अरहन्तो सम्मासम्बुद्धा तेसम्पि भगवन्तानं एतपरमायेव देवता सन्निपतिता भविस्सन्ति सेय्यथापि मय्हं एतरहि । आचिक्खिस्सामि भिक्खवे देवकायानं नामानि, कित्तयिस्सामि भिक्खवे देवकायानं नामानि, देसेस्सामि भिक्खवे देवकायानं नामानि । तं सुणाथ साधुकं मनसिकरोथ भासिस्सामी”ति ।
एवं, भन्तेति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं, भगवा एतदवोच-

सिलोकमनुकस्सामि, यत्थ भुम्मा तदस्सिता ।

ये सिता गिरिगब्भरं, पहितत्ता समाहिता ॥५॥

पुथु सीहाव सल्लीणा, लोमहंसाभिसम्भुनो ।

ओदातमनसा सुद्धा, विप्पसन्नमनाविला ॥६॥

भीय्यो पच्चसते जत्वा, वने कापिलवत्थवे ।

ततो आमन्तयी सत्था, सावके सासने रते ॥७॥

देवकाया अभिक्कन्ता, ते विजानाथ भिक्खवो ॥
 ते च आतप्पमकरुं, सुत्वा बुद्धस्स सासनं ॥८॥
 तेसं पातुरहु जाणं अमनुस्सानदस्सनं ।
 अप्पेके सतमद्दक्खुं सहस्सं अथ सत्ततिं ॥९॥
 सतं एके सहस्सानं, अमनुस्सानमद्दसुं ।
 अप्पेकेनन्तमद्दक्खुं दिसा सब्वा फुठा अहुं ॥१०॥
 तञ्च सब्बं अभिञ्जाय, ववत्खिवान चक्खुमा ।
 ततो आमन्तयी सत्था, सावके सासने रते ॥११॥
 देवकाया अभिक्कन्ता ते विजानाथ भिक्खवो ।
 ये वोहं कित्तयिस्सामि गिराहि अनुपुब्बसो ॥१२॥
 सत्तसहस्सा ते यक्खा, भुम्मा कापिलवत्थवा ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खूनां समितिं वनं ॥१३॥
 छ सहस्सा हेमवता, यक्खा नानत्तवण्णिनो ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खूनां समितिं वनं ॥१४॥
 सातागिरा तिसहस्सा, यक्खा नानत्तवण्णिनो ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खूनां समितिं वनं ॥१५॥
 इच्चेते सोलस सहस्सा, यक्खा नानत्तवण्णिनो ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खूनां समितिं वनं ॥१६॥
 वेस्सामित्ता पञ्चसता, यक्खा नानत्तवण्णिनो ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खूनां समितिं वनं ॥१७॥

कुम्भीरो राजगहिको, वेपुल्लस्स निवेसनं ।
 भिय्यो नं सतसहस्सं, यक्खानं पयिरुपासति ।
 कुम्भीरो राजगहिको, सोपाग समितिं वनं ॥१८॥
 पुरिमञ्च दिसं राजा, धतरट्ठो पसासति ।
 गन्धब्बानं आधिपति महाराजा यसस्सिसो ॥१९॥
 पुत्तापि तस्स बहवो, इन्दनामा महब्बला ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खून् समितिं वनं ॥२०॥
 दक्खिणञ्च दिसं राजा, विरुल्लो तं पसासति ।
 कुम्भण्डानं आधिपति, महाराजा यसस्सिसो ॥२१॥
 पुत्तापि तस्स बहवो, इन्दनामा महब्बला ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खून् समितिं वनं ॥२२॥
 पच्छिमञ्च दिसं राजा, विरुपक्खो पसासति ।
 नागानञ्च अधिपति, महाराजा यसस्सिसो ॥२३॥
 पुत्तापि तस्स बहवो, इन्दनामा महब्बला ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खून् समितिं वनं ॥२४॥
 उत्तरञ्च दिसं राजा, कुवेरो तं पसासति ।
 यक्खानञ्च आधिपति, महाराजा यसस्सिसो ॥२५॥
 पुत्तापि तस्स बहवो, इन्दनामा महब्बला ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खून् समितिं वनं ॥२६॥
 पुरिमं दिसं धतरट्ठो, दक्खिणेन विरुल्लको ।
 पच्छिमेन विरुपक्खो, कुवेरो उत्तरं दिसं ॥२७॥

चत्तारो ते महाराजा, समन्ता चतुरो दिसा ।
 दद्वल्लमाना अद्वंसु, वने कापिलवत्थवे ॥२८॥
 तेसं मायाविनो दासा, आगुं वञ्चनिका सठा ।
 माया कुटेण्डु वेटेण्डु विटुच्च विटुटो सह ॥२९॥
 चन्दनो कामसेट्टो च, किन्नुघन्दु निघण्डु च ।
 पणादो ओपमञ्जो च, देवसूतो च मातली ॥३०॥
 चित्तसेनो च गन्धब्बो, नलो राजा जनेसभो ।
 आगा पञ्चसिखो चवे, तिम्वरु सुरियवच्छसा ॥३१॥
 एते चञ्जे च राजानो, गन्धब्बा सह राजुभि ।
 मोदमाना अभिक्कामुं भिक्खुनं समितिं वनं ॥३२॥
 अथागुं नागसा नागा, वेसाला सहतच्छका ।
 कम्बलस्सतरा आगुं, पायागा सह ज्ञातीभि ॥३३॥
 यामुना धतरट्ठा च, आगुं नागा यसस्सिनो ।
 एरावणो महानागो, सोपाग समितिं वनं ॥३४॥
 ये नागराजे सहसा हरन्ति, दिब्बा दिजा पक्खि विसुद्ध चक्खु ।
 वेहासया ते वनमज्झपत्ता, चित्रा सुपण्णा इति तेस नामानि ॥ ३५॥
 अभयं तदा नागराजानमासि, सुपण्णतो खेममकासि बुद्धो ।
 सण्हाहि वाचाहि उपव्हयन्ता, नागा सुपण्णा सरण'मकसुं बुद्धं ॥३६॥
 जिता वजिरहत्थेन, समुद्वं असुरा सिता
 भातरो वासवस्सेते, इद्धिमन्तो यसस्सिनो ॥३७॥
 कालकञ्जा महाभिंसा, असुरा दानवेघसा ।
 वेपचित्ति सुचित्ति च, पहारादो नमुची सह ॥३८॥
 सतञ्च बलिपुत्तानं, सब्बे वेरोचनामका ।
 सन्निहित्वा बलिसेनं, राहुभद्दमुपागमुं ।
 समयोदानि भद्दन्ते, भिक्खूनां समितिं वनं ॥३९॥

आपो च देवा पथवी च, तेजो वायो तदागुं ।
 वरुणा वारुणा देवा, सोमो च यससा सह ।
 मेत्ता करुणा कायिका, आगुं देवा यसस्सिनो ॥४०॥
 दसेते दसधा काया, सब्बे नानत्तवण्णिनो ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खूनुं समितिं वनं ॥४१॥
 वेण्डु च देवा सहलि च, असमा च दुवे यमा ।
 चन्द्रस्सूपनिसा देवा, चन्द्रमागुं पुरक्खत्वा ॥४२॥
 सुरियस्सूपनिसा देवा, सुरियमागुं पुरक्खत्वा ।
 नक्खत्तानि पुरक्खत्वा आगुं मन्दवलाहका ।
 वसूनुं वासवो सेट्ठो, सक्कोपागपुरिन्दो ॥४३॥
 दसेते दसधा काया सब्बे नानत्तवण्णिनो ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खूनुं समितिं वनं ॥४४॥
 अथागुं सहभू देवा, जलमग्गिसिखारिव ।
 अरिद्वका च रोजा च, उम्मापुप्फनिभासिनो ॥४५॥
 वरुणा सहधम्मा च अच्चुता च अनेजका ।
 सूलेय्यरुचिरा आगुं, आगुं वासवनेसिनो ॥४६॥
 दसेते दसधा काया, सब्बे नानत्तवण्णिनो ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खूनुं समितिं वनं ॥४७॥
 समाना महासमाना, मानुसा मानुसुत्तमा ।
 खिड्डापदोसिका आगुं आगुं मनोपदोसिका ॥४८॥
 अथागुं हरयो देवा ये च लोहितवासिनो ।
 पारगा महापारगा, आगुं देवा यसस्सिनो ॥४९॥

दसेते दसधा काया, सब्बे नानत्तवण्णिनो ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खून् समितिं वनं ॥५०॥
 सुक्का करुम्हा अरुणा, आगुं वेघनसा सह ।
 ओदातगह्या पामोक्खा, आगुं देवा विचक्खणा ॥५१॥
 सदामत्ता हारगजा, मिस्सका च यसस्सिनो ।
 थनयं आग पज्जुन्नो, यो दिसा अभिवस्सति ॥५२॥
 दसेते दसधा काया, सब्बे नानत्तवण्णिनो ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं भिक्खून् समितिं वनं ॥५३॥
 खेमिया तुसिता यामा, कट्टका च यसस्सिनो ।
 लम्बीतका लामसेट्ठा, जोतिनामा च आसवा ।
 निम्मानरतिनो आगुं, अथागु परनिम्मिता ॥५४॥
 दसेते दसधा काया, सब्बे नानत्तवण्णिनो ।
 इद्धिमन्तो जुतिमन्तो, वण्णवन्तो यसस्सिनो ।
 मोदमाना अभिक्कामुं, भिक्खून् समितिं वनं ॥५५॥
 सट्टेते देवनिक्काया, सब्बे नानत्तवण्णिनो ।
 नामन्वयेन आगच्छुं ये चञ्जे सदिसा सह ॥५६॥
 पवुत्थ जाति' मखिलं, ओघतिण्ण'मनासवं ।
 दक्खे मोघतरं नागं, चन्दवं असितातिगं ॥५७॥
 सब्रह्मा परमतो च, पुत्ता इद्धिमतो सह ।
 सनङ्कुमारो तिस्सो च सोपाग समितिं वनं ॥५८॥
 सहस्सं ब्रह्मलोकानं, महाब्रह्माभितिट्ठति ।
 उपपन्नो जुतिमन्तो, भिस्सा कायो यसस्सि सो ॥५९॥

दसेत्थ इस्सरा आगुं, पच्चेकवसवत्तिनो ।
 तेसञ्च मज्झतो आग, हारितो परिवारितो ॥६०॥
 ते च सब्बे अभिक्कन्ते सइन्दे देवे सब्बहम्मके ।
 मारसेना अभिक्कामुं पस्स कण्हस्स मन्दियं ॥६१॥
 एथ गण्हथ बन्धथ, रागेन बद्धमत्थुवो ।
 समन्ता परिवारेथ, मा वो मुञ्चित्थ कोचिनं ॥६२॥
 इति तत्थ महासेनो कण्हसेनं अपेसयि ।
 पाणिना तलमाहच्च सरं कत्वानं भेरवं ॥६३॥
 यथा पावुस्सको मेघो, थनयन्तो सविज्जुको ।
 तदा सो पच्चुदावत्ति संकुद्धो असयंवसी ॥६५॥
 तञ्च सब्बं अभिञ्जाय, ववत्खित्वान चक्खुमा ।
 ततो आमन्तयी सत्था सावके सासने रते ॥६५॥
 मारसेना अभिक्कन्ता, ते विजानाथ भिक्खवो ।
 ते च आतप्पमकरुं, सुत्वा बुद्धस्स सासनं ।
 वीतरागेहि पक्कामुं तेसं लोमम्पि इञ्जयुं ॥६६॥
 सब्बे विजितसङ्गामा, भयातीता यसस्सिनो ।
 मोदन्ति सह भूतेहि सावका ते जनेसुता'त ॥६७॥

महासमय सुत्तं निद्वितं

महासमय सुत्र अर्थ

मैले यस्तो सुनेको छु । एक समय भगवान बुद्ध पाँचसय जना अर्हत भिक्षुहरू भएको ठूलो भिक्षुसंघको साथ कपिलवस्तुको शाक्यहरूको महावनमा विहार गर्नुभएको थियो । त्यसवेला तथागत र भिक्षुसंघको दर्शनार्थ दशवटा लोकधातुबाट धेरै देवताहरू जम्मा भए । त्यसवेला चारजना शुद्धावास देवपुत्रहरूले भगवान बुद्ध पाँचसय जना अर्हत भिक्षुहरू भएको ठूलो भिक्षुसंघको साथ कपिलवस्तुको शाक्यहरूको महावनमा विहार गर्नुभएको छ । त्यसवेला तथागत र भिक्षुसंघको दर्शनार्थ दशवटा लोकधातुबाट धेरै देवताहरू जम्मा भएका छन् । किन हामी मात्र जहाँ भगवान बुद्ध बस्नुभएको हो त्यहाँ गएर आ-आफ्नो कुरा नराख्ने ? यस्तो विचार गरे ।

त्यसपछि ती देवताहरू जसरी कुनै बलवान व्यक्तिले सिधा भएको हात बाङ्गो पारे भै बाङ्गो हात सिधा पारे भै शुद्धावास देवलोकबाट अन्तर्धान भई भगवान बुद्धको अगाडी प्रकट भए । त्यसपछि ती देवताहरूले भगवान बुद्धलाई अभिवादन गरी एक छेउमा बसे । एक छेउमा बसेका एक देवताले भगवान बुद्धलाई गाथाद्वारा यस्तो विन्ति गर्‍यो ।

यस वनमा देवताहरूको महासमूह जम्मा भएको छ । हामी पनि यी अजय महासंघको दर्शनकोलागि यस धर्म समागममा आएका हौं ॥१॥

त्यसपछि अर्को देवताले भगवान बुद्धलाई गाथाद्वारा यस्तो विन्ति गर्‍यो ।

भिक्षुहरू आफ्नो चित्त वशमा लिएर ध्यानमा समाहित भइ बस्नुभएको छ । सारथीले लगाम बलियोसंग सिधा पारेर समातेभै पण्डितहरूले आफ्नो इन्द्रियलाई वशमा राख्नुभएको छ ॥२॥

त्यसपछि फेरी अर्को देवताले भगवान बुद्धलाई गाथाद्वारा यस्तो विन्ति गर्‍यो । ज्ञानीहरू (आंखा भएकाहरू) रागरूपी कण्टक, परिधि र इन्द्रखील नाशगरी बुद्ध विमल, दान्त र श्रेष्ठरूपमा विचरण गर्नुभयो ॥३॥

अनी अर्को देवताले बुद्धको अगाडी गाथाद्वारा यसरी विन्ति गयो ।

जुन व्यक्तिहरू बुद्धको शरणमा जान्छ, तिनीहरू नर्कमा जादैन ।
मनुष्य शरीरलाई त्याग गरिसकेपछि तिनीहरूले देवकाय लाभ गर्दछन् ॥४॥

अनि भगवान बुद्धले भिक्षुहरूलाई सम्बोधन गरी आज्ञा गर्नुभयो,
भिक्षुहरू । तथागत र भिक्षुसंघको दर्शन गर्नकोलागि दशवटा लोकधातुबाट
धेरै देवताहरू यहाँ जम्मा भएका छन् । भिक्षुहरू । अतीतमा जो अर्हत
सम्यक सम्बुद्धहरू हुनुभयो, वहांहरूको दर्शन गर्नकोलागि पनि यति नै
देवताहरू जम्मा भएको थियो जति अहिले मेरो दर्शनकोलागि जम्मा
भएका छन् ।

भिक्षुहरू । अनागतमा पनि जो अर्हत सम्यक् सम्बुद्धहरू हुनेछन्
वहांहरूको दर्शन गर्नकोलागि यति नै देवताहरू जम्मा हुनेछन्, जति
अहिले मेरो दर्शनकोलागि जम्मा भएका छन् । भिक्षुहरू । म देव शरीर
धारणा गरेका देवताहरूको नाम भन्दछु । सुन अनी राम्रोसंग मनमा
राख, धारणा गर । हस् हुन्छ भन्ते । भनी ती भिक्षुहरूले भगवान बुद्धलाई
जवाफ दिए । भगवान बुद्धले यस्तो आज्ञा गर्नुभयो, पृथ्वीको अनेकौं
ठाँउमा पहाडको कुना काप्चामा संयमी र समाहित भएका देवताहरूको
बारेमा बताउँदछु ॥५॥

सिंह जस्तै दृढ, भय रहित, रोमाञ्च रहित, पवित्र मनले युक्त बुद्धले
कपिलवस्तु वनमा बसेका निर्दोषी पाँचसय जना बुद्ध शासनमा बसेका
श्रावकहरूलाई सम्बोधन गर्नुभयो ॥६-७॥

भिक्षुहरू । जसले देव शरीर धारणा गरेर आएका छन् तिनीहरूलाई
चिन । ती भिक्षुहरू बुद्धको आज्ञा सुनेर उत्साहित भए ॥८॥

देवताहरूलाई देख्न सक्ने ज्ञान ती भिक्षुहरूले प्राप्त गरे । अनी
तिनीहरूले सयौं हजारौं देवताहरू देखे ॥९॥

कसैले हजारौं देवताहरू देखे । कुनै भिक्षुहरूले चारै दिशामा अनन्त
देवताहरू देखे । ॥१०॥

अनी सबै ज्ञान भएको समन्तचक्षु बुद्धले यी सबै देखेर थाहा पाउनु भएपछि शासन धर्ममा अभिरत भएर बसेका श्रावकहरूलाई सम्बोधन गर्नुभयो ॥११॥

भिक्षुहरू । जतिजनाले देव शरीर धारणा गरी आएका देवताहरू यहाँ आएका छन् तिनीहरूलाई चिन । म क्रमैसंग तिनीहरूको बारेमा भन्दछु ॥१२॥

कपिलवस्तुमा भूमीमा बसेका ऋद्धिवान द्युतिमान, सुकुमार र यशस्वी सात हजार देवताहरू प्रशन्नपूर्वक यस वनमा भिक्षुहरूको समागम हेर्नकोलागि आएका छन् ॥१३॥

हिमालमा बसेका ऋद्धिवान द्युतिमान, सुकुमार र यशस्वी छ हजार रंग विरंगी यक्षहरू प्रशन्नपूर्वक यस वनमा भिक्षुहरूको समागममा आएका छन् ॥१४॥

सातागिरीका ऋद्धिवान द्युतिमान, सुकुमार र यशस्वी तिन हजार रंग विरंगी यक्षहरू प्रशन्नपूर्वक यस वनमा भिक्षुहरूको समागममा आएका छन् ॥१५॥

फेरी सोढहजार रंग विरंगी यक्षहरू प्रशन्नपूर्वक यस वनमा भिक्षुहरूको समागममा आएका छन् ॥१६॥

वेस्साभिन्न पर्वतमा बसेका पाँच सय रंग विरंगी यक्षहरू प्रशन्नपूर्वक यस वनमा भिक्षुहरूको समागममा आएका छन् ॥१७॥

राजगृहको वेपुल्ल पर्वतमा बसेको, एक लाख भन्दा वढी यक्षहरूले सेवा गराईरहेका राजगृहका कुम्भिर भन्ने यक्ष पनि यस वनमा समागम हेर्नकोलागि आएको छ ॥१८॥

पूर्वदिशामा बसेका गन्धर्वहरूको अधिपति यशस्वी धृतराष्ट्र महाराज हुन्, जसको इन्द्र भन्ने महावली ऋद्धिवान द्युतिमान, सुकुमार र यशस्वी छोराहरू पनि प्रशन्न भई यस समागम हेर्न आएका छन् ॥१९-२०॥

दक्षिण दिशाका कुम्भण्डहरूको अधिपति यशस्वी विरूढक हुन्,

जसको इन्द्र भन्ने महावली ऋद्धिवान द्युतिमान, सुकुमार र यशस्वी छोराहरू पनि प्रशन्न भई यस समागम हेर्न आएका छन् ॥२१-२२॥

पश्चिम दिशाका नागहरूको अधिपति यशस्वी विरूपाक्ष हुन्, जसको इन्द्र भन्ने महावली ऋद्धिवान द्युतिमान, सुकुमार र यशस्वी छोराहरू पनि प्रशन्न भई यस समागम हेर्न आएका छन् ॥२३-२४॥

उत्तर दिशाका यक्षहरूको अधिपति यशस्वी कुवेर हुन्, जसको इन्द्र भन्ने महावली ऋद्धिवान द्युतिमान, सुकुमार र यशस्वी छोराहरू पनि प्रशन्न भई यस समागम हेर्न आएका छन् ॥२५-२६॥

पूर्व दिशाका धृतराष्ट्र, दक्षिण दिशाका विरूद्धक, पश्चिम दिशाका विरूपाक्ष र उत्तर दिशाका कुवेर महाराज यशस्वी हुन् । यी चारजना महाराजहरू पनि कपिलवस्तुको वनमा चारदिशा बस्नुभएको छ ॥२७-२८॥

ती मायावी, वञ्चक, शठ र कपटि कुटेण्डु, वेण्टेडु, वितुच्च र वितुण्डो भन्ने दासहरू पनि आएका थिए । चन्दन, कामसेट्ट, किन्नुघण्डु, निघण्डु, पणाद, ओपमा, देवपुत्र, मातलि, चित्तसेन, जननायक, गन्धर्व नलराज, पञ्चशिख, तिम्वरू, सुर्यवर्चस र अन्य गन्धर्व नल राजाहरू प्रशन्न भई भिक्षुहरूको समागम हेर्न आएका थिए ॥२९-३२॥

आकासमा बस्ने वैशाली निवासी नागहरू पनि आ-आफ्नो सभाका साथ आए । प्रयागवासी कम्बलस्सतर कुलका नागहरूपनि आफन्तहरूसंग आए ॥३३॥

यशस्वी, यमुनावासी नागहरू र घृतराष्ट्र कुलका नागहरू, एरावण कुलका महानाग पनि वनमा समागम हेर्नकोलागि आए ॥३४॥

ती विशुद्ध चक्षु भएका गरूड जो नागराजलाई क्षणभरमै समातेर लग्न सक्षम छन्, ती चित्र र सुपर्ण भन्ने गरूड पक्षिहरू पनि आकासको मार्गबाट त्यहाँ आए ॥३५॥

त्यहाँ नागराजहरूलाई भय थिएन । तथागतले गरूडहरूबाट

नागहरूको भयमुक्त गराएका थिए । तिनीहरू आ-आफु मिलिजुलि सौहार्दपूर्ण भै तथागतको शरणमा गए । इन्द्रले पराजित गरेको समुन्द्रमा आश्रित भई बसेको ऋद्धिमान र यशस्वी इन्द्रको भाइ असुर पनि त्यस समागममा आए ॥३६॥

कालकंज दानवेघस भन्ने अति नै भयंकर असुरहरू, वेपचित्ति, सुचित्त, प्रल्हाद भन्ने असुरहरू नमुची भन्ने असुरसँगै आए ।

बेरोच नाम भएका वलि असुरको छोराहरू सयजना आफ्ना बलसेनासँगै राहु असुरकहाँ पुगे । तपाईंलाई शान्ति होस् अब भिक्षुहरू हेर्नकोलागि वनमा जाने उपयुक्त समय हो भनी खबर दिए । ३८॥

जल, पृथ्वी, तेज र वायु देवताहरूपनि त्यहाँ आए । वरूण, वारण र सोम यश देवता सँगै आए । यशस्वी मैत्रिकायिक करूणा कायिक देवताहरू पनि आए । ऋद्धिमान, द्युतिमान, वर्णले युक्त अनेकौ रंङ्ग विरङ्गि दस प्रकारको दस समूहका देवताहरू खुसी हुँदै भिक्षुहरूको समागम हेर्नकोलागि क्षणभरमै त्यहाँ आइपुगे ॥३९-४१॥

विष्णु देवनिकायका देवताहरू, सहली देवनिकायका देवताहरू, असम निकायका देवताहरू, यम भन्ने दुइवटा देवनिकायका देवताहरू आए । चन्द्रमाको अधिपति चन्द्र देवपुत्र अगाडी राखेर आए । सूर्यको अधिपति सूर्य देवपुत्र अगाडी राख्दै त्यस आश्रित गरी बस्ने देवताहरू आए । नक्षत्र तारा आश्रित गरी बस्ने देवताहरू त्यसको अधिपति देवताको सँगै आए । मन्दवलाहक देवताहरूपनि आए । वसु देवताहरूको नायक भएका पुनिन्द्र भन्ने शक्र देवता पनि त्यहाँ आए । ऋद्धिमान, द्युतिमान, वर्णले युक्त अनेकौ रंङ्गि विरङ्गि दस प्रकारको दससमूहका देवताहरू खुसीहुँदै भिक्षुहरूको समागम हेर्नकोलागि त्यहाँ आइपुगे ॥४२-४५॥

त्यसपछि सहभू भन्ने देवता आगोभै ज्याज्वल्यमान भइ त्यस ठाउँमा आए । उम्म भन्ने फुलको रंग भएको अरिदृक भन्ने देवताहरू, रोज भन्ने देवताहरू, वरूण, सहधम्म, अच्युत, अनेजक भन्ने देवताहरू पनि आए । सुलेरय रूचिर भन्ने देवताहरूपनि आए । वासभनेत्ति भन्ने देवताहरूपनि

आए । ऋद्धिमान, द्युतिमान, वर्णले युक्त अनेकौ रंगीविरङ्गि दस प्रकारको दससमूहका देवताहरू खुसीहुँदै भिक्षुहरूको समागम हेर्नकोलागि त्यहाँ आइपुगे । ॥४६-४८॥

समान, महासमान, मानुस, मानुसुत्तम, खिद्धापदोसिक भन्ने देवताहरूपनि आए । मनोपदोसिक भन्ने देवताहरू पनि आए । हरि भन्ने देवताहरूपनि आए । पारगु महापारगु भन्ने यशस्वी देवताहरूपनि आए । ऋद्धिमान, द्युतिमान, वर्णले युक्त अनेकौ रंगीविरंगी दस प्रकारको दससमूहका देवताहरू खुसीहुँदै भिक्षुहरूको समागम हेर्नकोलागि क्षणभरमै त्यहाँ आइपुगे ॥४९-५१॥

सुकक, करूमह वरूण भन्ने देवताहरू वेवनस भन्ने देवतासँगै आए । ओदातगृह, पामोक्ष, विचक्षण भन्ने देवताहरू पनि आए । यशस्वी सदामत्त, हारजग भन्ने देवताहरू र मिस्सक भन्ने देवताहरू पनि आए । जसले दिशाहरूमा पानी पार्दछ, ती परजन्य देवताहरू आकास गर्जाउँदै आए । ऋद्धिमान, द्युतिमान, वर्णले युक्त अनेकौ रङ्गीविरङ्गि दस प्रकारको दससमूहका देवताहरू खुसी हुँदै भिक्षुहरूको समागम हेर्नकोलागि त्यहाँ आइपुगे ॥५२-५४॥

खेमिय, तुसित, याम, कटुक, लम्बित, कालाम, सेट्ट, जोति, आसव भन्ने देवताहरू, निम्मानरति देवताहरू पनि आए । त्यसपछि परनिमित्त देवताहरू पनि आए । ऋद्धिमान, द्युतिमान, वर्णले युक्त अनेकौ र रंगीविरङ्गि दस प्रकारको दससमूहका देवताहरू खुसी हुँदै भिक्षुहरूको समागम हेर्नकोलागि त्यहाँ आइपुगे ॥५५-

अनेकौ वर्णका यी साठी प्रकारका देवनिकायहरू र आफूसंग समान भएको अरू देवताहरू भए उनीहरू पनि सँगै लिएर आए ॥५६॥

जन्म रहित, रागादि रहित, चार ओघ तरण गरिसकेको आश्रव क्षय गरी सकेको आर्य संघ र अँध्यारोलाई विनास गर्ने चन्द्रमा भैँ हुनुभएको तथागतलाई हेर्नकोलागि त्यहाँ आए ॥५९॥

ऋद्धिवान बुद्धको आर्यश्रावक पुत्रसरि हुनुभएको सुब्रम्ह परमात्म

भन्ने देवताहरू र सनतकुमार ब्रम्हा पनि आए । तिस्स भन्ने ब्रम्हा पनि भिक्षुहरूको समागम हेर्नकोलागि आए ॥६०॥

हजारौ ब्रम्हलोकभन्दा माथी बस्ने ब्रम्हलोक मै जन्मनु भएको, द्युतिमान, भयंकर शरीर भएको यशस्वी महाब्रम्हा पनि त्यस ठाउँमा आए । छुट्टिएर बसेका आफ्ना सेनाहरू आफ्नो वशमा राख्ने इश्वर नामले चिनिने ब्रम्हाहरू दसजना पनि आए । तिनीहरूको विचमा चारैतिर ब्रम्हाहरू राखेका हारित भन्ने ब्रम्हापनि आए ॥६१-६२॥

त्यहाँ आएका इन्द्र, ब्रम्हा सहित ती सबै देवताहरू तर्फ मारहरू पनि आए । हेर यी मारहरूको मुखता पो हो की ? ॥६३॥

आउ, समात, बाँध रागले सबैलाई वशमा लिउ, चारैतिरबाट घेर, कसैले कसैलाई पनि नछोड ॥६४॥

हातले भूइमा हान्दै ठूलो स्वर निकाल्दै (भैरव स्वर), वर्षायाममा विजुली गर्जे भै आवाज निकाल्दै ठूलो सेनासंगै मार पनि आए ॥६५-६६॥

यी सबै कुरा थाहा भएका चक्षुमान तथागतले सुगत शासनमा वस्नुभएका श्रावकहरूलाई सम्बोधन गरी आज्ञा गर्नुभयो ॥६७॥

मारसेना आइरहेको छ । भिक्षुहरू । यिनीहरूलाई चिन । तथागतको वचन सुनेर भिक्षुहरू वीर्यपूर्वक सचेत भए । अनी वीतरागी भिक्षुहरू देखेर डराएर पराजित भएका मारहरू भागेर गयो । मारले ती भिक्षुहरूको रौ पनि हल्लाउन सकेन । ती सबै प्रशिद्ध, संग्राम विजयी निर्भयी र यशस्वी वीतरागी आर्यहरूसंगै मुदित भए ॥६८-६९॥

२.४. अनत्तलक्खण सुत्त

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्सा

निदान

धम्मचक्कं पवत्तेत्वा, आसाळ्हियं हि पुण्णमे ॥

नगरे बाराणसियं, इसिपतनह्वये वने ।

पापेत्वादि फलं नेसं, अनुक्कमेन देसयि ।

यं तं पक्खस्स पञ्चम्यं, विमुत्तत्थं भणाम हे ।

सूत्रारम्भ

एकं समयं भगवा बाराणसियं विहरति इसिपतने मिगदाये । तत्र खो भगवा पञ्चवग्गिये भिक्खू आमन्तेसि – “भिक्खवो”ति । “भदन्ते”ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच –

“रूपं भिक्खवे, अनत्ता । रूपञ्च हिदं भिक्खवे, अत्ता अभविस्स, नयिदं रूपं आबाधाय संवत्तेय्य, लब्भेथ च रूपे – ‘एवं मे रूपं होतु, एवं मे रूपं मा अहोसी’ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, रूपं अनत्ता, तस्मा रूपं आबाधाय संवत्तति, न च लब्भति रूपे – ‘एवं मे रूपं होतु, एवं मे रूपं मा अहोसी’” ति ।

“वेदना अनत्ता । वेदना च हिदं, भिक्खवे, अत्ता अभविस्स, नयिदं वेदना आबाधाय संवत्तेय्य, लब्भेथ च वेदनाय–‘एवं मे वेदना होतु, एवं मे वेदना मा अहोसी’ति । यस्मा च खो भिक्खवे, वेदना अनत्ता, तस्मा वेदना आबाधाय संवत्तति, न च लब्भति वेदनाय–‘एवं मे वेदना होतु, एवं मे वेदना मा अहोसी’”ति ।

“सञ्जा अनत्ता । सञ्जा च हिदं, भिक्खवे, अत्ता अभविस्स,

नयिदं सञ्जा आबाधाय संवत्तेय्य, लब्भेथ च सञ्जाय – ‘एवं मे सञ्जा होतु, एवं मे सञ्जा मा अहोसी’ति । यस्मा च खो भिक्खवे, सञ्जा अनत्ता, तस्मा सञ्जा आबाधाय संवत्तति, न च लब्भति सञ्जाय – ‘एवं मे सञ्जा होतु, एवं मे सञ्जा मा अहोसी’”ति ।

“सङ्घारा अनत्ता । सङ्घारा च हिदं, भिक्खवे, अत्ता अभविस्सं, नयिदं सङ्घारा आबाधाय संवत्तेय्यं, लब्भेथ च सङ्घारेसु – ‘एवं मे सङ्घारा होन्तु, एवं मे सङ्घारा मा अहेसु’न्ति । यस्मा च खो भिक्खवे, सङ्घारा अनत्ता, तस्मा सङ्घारा आबाधाय संवत्तन्ति, न च लब्भति सङ्घारेसु – ‘एवं मे सङ्घारा होन्तु, एवं मे सङ्घारा मा अहेसु’न्ति ।

“विञ्जाणं अनत्ता । विञ्जाणञ्च हिदं, भिक्खवे, अत्ता अभविस्स, नयिदं विञ्जाणं आबाधाय संवत्तेय्य, लब्भेथ च विञ्जाणे – ‘एवं मे विञ्जाणं होतु, एवं मे विञ्जाणं मा अहोसी’ति । यस्मा च खो भिक्खवे, विञ्जाणं अनत्ता, तस्मा विञ्जाणं आबाधाय संवत्तति, न च लब्भति विञ्जाणे – ‘एवं मे विञ्जाणं होतु, एवं मे विञ्जाणं मा अहोसी’”ति ।

“तं किं मञ्जथ, भिक्खवे, रूपं निच्चं वा अनिच्चं वा”ति ? “अनिच्चं, भन्ते ।” “यं पनानिच्चं दुक्खं वा तं सुखं वा”ति ? “दुक्खं, भन्ते ।” “यं पनानिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं – ‘एतं मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता’”ति । “नो हेतं, भन्ते ।”

“वेदना निच्चा वा अनिच्चा वा”ति ? “अनिच्चा, भन्ते ।” “यं पनानिच्चं दुक्खं वा तं सुखं वा”ति ? “दुक्खं, भन्ते ।” “यं पनानिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं – ‘एतं मम, एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता’”ति । “नो हेतं, भन्ते ।”

“सञ्जा निच्चा वा अनिच्चा वा”ति ? “अनिच्चा, भन्ते ।” “यं पनानिच्चं दुक्खं वा तं सुखं वा”ति ? “दुक्खं, भन्ते ।” “यं पनानिच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं – ‘एतं मम,

एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता”ति । “नो हेतं, भन्ते ।”

“सङ्घारा निच्चा वा अनिच्चा वा”ति ? “अनिच्चा, भन्ते ।”
“यं पनानिच्चं दुक्खं वा तं सुखं वा”ति ? “दुक्खं, भन्ते ।” “यं पनानि
नच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं – ‘एतं मम,
एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता”ति । “नो हेतं, भन्ते ।”

“विञ्जाणं निच्चं वा अनिच्चं वा”ति ? “अनिच्चं, भन्ते ।”“यं
पनानिच्चं दुक्खं वा तं सुखं वा”ति ? “दुक्खं, भन्ते ।” “यं पनानि
नच्चं दुक्खं विपरिणामधम्मं, कल्लं नु तं समनुपस्सितुं – ‘एतं मम,
एसोहमस्मि, एसो मे अत्ता”ति ? “नो हेतं, भन्ते ।”

“तस्मातिह, भिक्खवे, यं किञ्चि रूपं अतीतानागतपच्चुप्पन्ना
अज्झत्ता वा बहिद्वा वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा यं
दूरे सन्तिके वा, सब्वा रूपं – ‘नेतं मम नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ति
एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय दट्ठब्बं ।

या काचि वेदना अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता वा बहिद्वा
वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा या दूरे सन्तिके
वा, सब्वा वेदना – ‘नेतं मम नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ति एवमेतं
यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय दट्ठब्बं ।

या काचि सञ्जा अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता वा बहिद्वा
वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा या दूरे सन्तिके
वा, सब्वा सञ्जा – ‘नेतं मम नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ति एवमेतं
यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय दट्ठब्बं ।

ये केचि सङ्घारा अतीतानागतपच्चुप्पन्ना अज्झत्ता वा बहिद्वा
वा ओळारिका वा सुखुमा वा हीना वा पणीता वा ये दूरे सन्तिके
वा, सब्वा सङ्घारा – ‘नेतं मम नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ति एवमेतं
यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय दट्ठब्बं ।”

यं किञ्चि विञ्जाणं अतीतानागतपच्चुप्पन्नं अज्झत्तं वा बहिद्धा वा ओळारिकं वा सुखुमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे सन्तिके वा, सब्बं विञ्जाणं – ‘नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता’ति एवमेतं यथाभूतं सम्मप्पञ्जाय दट्ठब्बं ।”

“एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको रूपस्मिम्पि निब्बिन्दति, वेदनायपि निब्बिन्दति, सञ्जायपि निब्बिन्दति, सङ्गारेसुपि निब्बिन्दति, विञ्जाणस्मिम्पि निब्बिन्दति । निब्बिन्दं विरज्जति, विरागा विमुच्चति । विमुत्तस्मिं विमुत्तमिति जाणं होति । ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं नापरं इत्थत्ताया’ति पजानाती”ति ।

इदमवोच भगवा, अत्तमना पञ्चवग्गिया भिक्खू भगवतो भासितं अभिनन्दुन्ति ।

इमस्मिञ्च पन वेय्याकरणस्मिं भञ्जमाने पञ्चवग्गियानं भिक्खूनं अनुपादाय आसवेहि चित्तानि विमुच्चिसूति ।

अनत्तलक्खणसुत्तं निट्ठितं

एतेन सच्चवज्जेन सोत्थि ते होतु सब्बदा ।

एतेन सच्चवज्जेन सब्ब रोगो विनस्सतु ।

एतेन सच्चवज्जेन होतु ते जयमङ्गलं ।

अनत्तलक्खण सूत्रको भावानुवाद

भगवान बुद्धले आषाढ पूर्णिमाको दिन धर्मचक्र प्रवर्तन गरेर पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूलाई श्रोतापत्ति फलमा पुर्याएपछि, कृष्ण पक्षको पञ्चमीको दिन उहाँहरूलाई अर्हत् फलमा पुर्याउन यो सूत्र देशना गर्नुभएको थियो ।

सूत्रको सुरुवात

यसरी मैले (आनन्दले) सुनेँ – एक समय भगवान बुद्ध वाराणसीको ऋषिपतन मृगदावनमा विहार गरिरहनुभएको थियो । त्यहाँ उहाँले पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूलाई “भिक्षुहरू!” भनी सम्बोधन गर्नुभयो । उहाँहरूले “भन्ते!” भनेर उत्तर दिए । तब भगवान बुद्धले यो अनत्तलक्खण सूत्र आज्ञा गर्नुभयो ।

पाँच स्कन्ध अनात्मको उपदेश

भगवान बुद्धले भन्नुभयो कि रूप अनात्मा (आत्मा नभएको) हो । यदि रूप आत्मा हुन्थ्यो भने, यो दुःख, कष्ट वा बाधा दिने खालको हुने थिएन । त्यस अवस्थामा “मेरो रूप यस्तो होस्, मेरो रूप यस्तो नहोस्” भनी रूपमाथि आफ्नो इच्छा अनुसार अधिकार चलाउन सक्नुपर्थ्यो । तर, यस्तो गर्न नसकिने हुनाले, रूप अनात्मा हो, र यो दुःख कष्ट बाधाको कारण बन्न पुग्यो ।

त्यसैगरी, वेदना अनात्मा हो । यदि वेदना आत्मा हुन्थ्यो भने, यो दुःख कष्ट बाधा दिने खालको हुने थिएन, र यसमा “मेरो वेदना यस्तो होस्, मेरो वेदना यस्तो नहोस्” भनी इच्छा अनुसार अधिकार चलाउन सक्नुपर्थ्यो । यस्तो गर्न नसकिने हुनाले वेदना अनात्मा हो ।

त्यस्तै, संज्ञा (बोध) पनि अनात्मा हो । यदि संज्ञा आत्मा हुन्थ्यो भने, यो दुःख कष्ट बाधा दिने खालको हुने थिएन, र संज्ञामाथि इच्छा अनुसार अधिकार चलाउन सक्नुपर्थ्यो । तर यसो नभएकाले संज्ञा अनात्मा हो, र दुःख कष्ट बाधाको कारण बन्न पुग्यो ।

संस्कार पनि अनात्मा हो । यदि संस्कारहरू आत्मा हुन्थे भने, यिनीहरू दुःख कष्ट बाधा दिने खालका हुने थिएनन्, र यिनमाथि पनि “मेरो संस्कार यस्तो होस्, मेरो संस्कार यस्तो नहोस्” भनी इच्छा अनुसार अधिकार चलाउन सक्नुपर्थ्यो । यस्तो नहुनाले संस्कार अनात्मा हो ।

अन्तमा, विज्ञान (चेतना) पनि अनात्मा हो । यदि विज्ञान आत्मा हुन्थ्यो भने, यो दुःख कष्ट बाधा दिने खालको हुने थिएन, र विज्ञानमाथि पनि इच्छा अनुसार अधिकार चलाउन सक्नुपर्थ्यो । तर यस्तो नहुनाले विज्ञान अनात्मा हो, र दुःख कष्ट बाधाको कारण बन्न पुग्यो ।

त्रिलक्षणको विवेचना

भगवान बुद्धले भिक्षुहरूलाई सोध्नुभयो कि रूप नित्य हो कि अनित्य? भिक्षुहरूले अनित्य हो भनेर जवाफ दिए । अनित्य भएको कुरा दुःख हो कि सुख? भिक्षुहरूले दुःख हो भनेर जवाफ दिए । त्यसपछि उहाँले अनित्य, दुःख र परिवर्तनशील भएको रूपलाई “यो मेरो, म र मेरो आत्मा हो” भनी मान्नु उचित होला त भनी सोध्नुभयो । भिक्षुहरूले उचित हुँदैन भनी स्वीकार गरे । यही प्रश्न-उत्तरको क्रम वेदना, संज्ञा, संस्कार र विज्ञानमा पनि दोहोर्याइयो, जहाँ सबैलाई अनित्य, दुःख र अनात्म नै मान्नुपर्ने निष्कर्ष निस्कियो ।

Dhamma Digital सम्यक् प्रज्ञाद्वारा विरक्ति

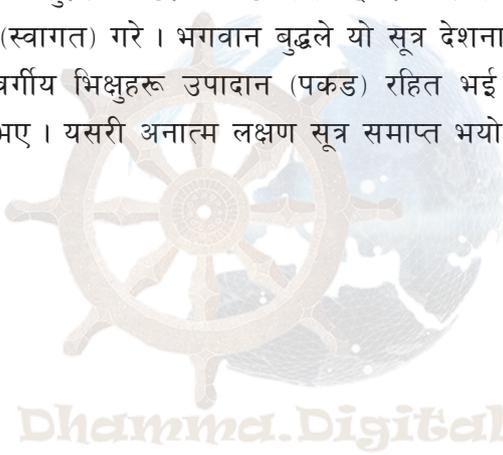
त्यसैले, भिक्षुहरूलाई उपदेश दिइयो कि पहिलेको, पछिको, अहिलेको, भित्रको, बाहिरको, स्थूल, सूक्ष्म, हीन, प्रणीत, टाढाको वा नजिकको जति पनि रूपहरू छन्, ती सबैलाई “मेरो होइन, म होइन, मेरो आत्मा होइन” भनी यथार्थ रूपमा सम्यक् प्रज्ञा द्वारा देखेर ग्रहण गर्नुपर्छ । यसैगरी, वेदना, संज्ञा, संस्कार, र विज्ञानलाई पनि समान रूपले सम्यक् प्रज्ञाद्वारा “मेरो होइन, म होइन, मेरो आत्मा होइन” भनी देखेर ग्रहण गर्नुपर्छ । यसरी देखेर बुझ्न सक्ने श्रुतवान आर्य श्रावक रूप, वेदना, संज्ञा, संस्कार र विज्ञान सबैमा विरक्त हुन्छ ।

विमुक्तिको ज्ञान

विरक्त भइसकेपछि ऊ आशक्त नभई तृष्णाको जालबाट मुक्त हुन्छ । तृष्णाबाट मुक्त भएपछि “म विमुक्त भएँ” भन्ने ज्ञान उसमा उत्पन्न हुन्छ । तब उसले आफूभित्रै जान्दछ कि अब पुनर्जन्म हुँदैन, ब्रह्मचर्य पूर्ण भयो, गर्नुपर्ने सबै चर्या गरिसकियो, र यो पाँच स्कन्धबाट अब उप्रान्त अर्को पाँच स्कन्धको उत्पत्ति हुँदैन ।

सूत्रको समाप्ति

भगवान बुद्धले यो अनात्म लक्षण सूत्र देशना गरिसकेपछि, पञ्चवर्गीय भिक्षुहरूले उहाँको उपदेशलाई हर्ष र प्रसन्नताका साथ अभिनन्दन (स्वागत) गरे । भगवान बुद्धले यो सूत्र देशना गरिरहनुभएको बेला पञ्चवर्गीय भिक्षुहरू उपादान (पकड) रहित भई आश्रव (क्लेश) बाट मुक्त भए । यसरी अनात्म लक्षण सूत्र समाप्त भयो ।

२.५. गिरिमानन्द सुतं

थेरोयं गिरिमानन्दो, आनन्दत्थेर सन्तिका । सुत्वा तस्मि खणेयेव,
अहोसि निरूपद्वो । दससञ्चुपसंसुत्तं, परित्तं तं भणाम हे ॥

एवं मे सुतं, एक समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अन-
।थपिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन, आयस्मा गिरिमानन्दो
आबाधिको होति दुक्खितो बाल्हगिलानो । अथ खो आयस्मा आनन्दो
येन भगवा तेनुपसंकमि । उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदि ।

एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच ।
आयस्मा भन्ते गिरिमानन्दो, आबाधिको होति दुक्खितो बाल्हगिलानो ।
साधु भन्ते भगवा येनायस्मा गिरिमानन्दो तेनुपसङ्गमत्तु अनुकम्पं उपाद-
।याति ।

सचे खो त्वं आनन्द । गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो, उपसङ्गमित्वा दस
सञ्जा भासेय्यासि, ठानं खो पनेतं विज्जति यं गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो,
दस सञ्जा सुत्वा सो आबाधो ठानसो पटिप्पस्सम्भेय्य ।

कतमे दस ? अनिच्चसञ्जा, अनत्तसञ्जा, असुभसञ्जा, आदीनवसञ्जा,
पहानसञ्जा, विरागसञ्जा, निरोधसञ्जा, सब्बलोके अनभिरतसञ्जा, सब्ब
सङ्घारेसु अनिच्चसञ्जा, आनापानस्सति ।

कतमा चानन्द अनिच्चसञ्जा ? इधानन्द भिक्खु अरञ्जगतो वा
रूक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इतिपटिसञ्चिक्खति । रूपं अनिच्चं
वेदना अनिच्चा, सञ्जा अनिच्चा, सङ्गारा अनिच्चा, विञ्जाणं अनिच्चा-
न्त । इति इमेसु पञ्चसूपादानक्खन्धेसु अनिच्चानुपस्सी विहरति । अयं
वुच्चतानन्द अनिच्चसञ्जा ॥

कतमा चानन्द अनत्तसञ्जा ? इधानन्द भिक्खु अरञ्जगतो वा
रूक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इतिपटिसञ्चिक्खति । चक्खुं अनत्ता,
रूपं अनत्ता, सोतं अनत्ता, सद्दा अनत्ता, घानं अनत्ता, गन्धा अनत्ता, जिह्वा
अनत्ता, रसा अनत्ता, कायो अनत्ता, फोट्टब्बा अनत्ता, मनो अनत्ता, धम्मा
अनत्ताति । इति इमेसु छसु अज्झतिक बाहिरेसु आयतनेसु अनत्तानुपस्सी
विहरति । अयं वुच्चतानन्द अनत्तसञ्जा ।

कतमा चानन्द असुभसञ्जा ? इधानन्द भिक्खु इममेव कायं उद्धं पादतला अधो केसमत्थका तचपरियन्तं पूरं नानप्पकारस्स असुचिन्तो पच्चवेक्खति । अत्थि इमस्मिं काये केसा लोमा नखा दन्ता तचो मंसं न्हारू' अट्ठी अट्ठीमिञ्जं वक्कं हदयं यकनं किलोमकं पिहकं पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करीसं पित्तं सेम्हं पुब्बो लोहितं सेदो मेदो अस्सु वसा खेलो सिंघानिका लसिका मुत्तन्ति । इति इमस्मिं काये असुभानुपस्सी विहरति । अयं वुच्चतानन्द असुभसञ्जा ।

कतमा चानन्द आदीनवसञ्जा ? इधानन्द भिक्खु अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इतिपतिसञ्चिक्खति । बहु दुक्खो खो अयं कायो, बहु आदीनवो । इति इमस्मिं काये विविधा आबाधा उप्पज्जातिन्ति । सेय्यथीदं ? चक्खु रोगो, सोतरोगो, घानरोगो, जिह्वारोगो, कायरोगो, सीसरोगो, कण्णरोगो, मुखरोगो, दन्तरोगो, कासो, सासो, पिनासो, डहो, जरो, कुच्छरोगो, मुच्छा, पक्खन्दिका, सूला, विसूचिका, कुट्टं, गण्डो, किलासो, सोसो, अपमारो, दद्दु, कण्डु, कच्छु, रक्खसा, वित्तिच्छका, लोहितपित्तं, मधुमेहो, अंसा, पिलका, भगण्डला, पित्तसमुद्धाना आबाधा, सेम्हसमुद्धाना आबाधा, वातसमुद्धाना आबाधा, सन्निपातिका आबाधा, उत्तुपरिणामजा आबाधा, विसमपरिहारजा आबाधा, ओपक्कमिका आबाधा, कम्मविपाकजा आबाधा, सीतं उण्हं जिघञ्जा, पिपासा, उच्चारो पस्सावोति । इति इमस्मिं काये आदिनवानुपस्सी विहारति । अयं वुच्चतानन्द आदिनवसञ्जा ।

कतमा चानन्द पहानसञ्जा ? इधानन्द भिक्खु उप्पन्नं कामवितक्कं नाधिवसेति पजहति विनोदेति व्यन्तिकरोति अनभावं गमेति । उप्पन्नं व्यापाद वितक्कं नाधिवासेति पजहति विनोदेति व्यन्तिकरोति अनभावं गमेति । उप्पन्नं विहिसावितक्कं नाधिवासेति पजहति विनोदेति व्यन्तिकरोति अनभावं गमेति । उप्पन्नूपन्ने पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति पजहति विनोदेति व्यन्तिकरोति अनभावं गमेति । अयं वुच्चतानन्द पहानसञ्जा ।

कतमा चानन्द विरागसञ्जा ? इधानन्द भिक्खु अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चिक्खति । एतं सन्तं एतं पनीतं यदिदं सब्बसङ्गारसमथो सब्बुपधिपतिनिस्सग्गो तण्हक्खयो विरागो निरोधो निब्बानन्ति । अयं वुच्चतानन्द विरागसञ्जा ।

कतमा चानन्द निरोधसञ्जा ? इधानन्द भिक्खु अरञ्जगतो वा

रुक्खमुलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चिक्खति । एतं सन्तं
एतं पणीतं यदिदं सब्बसंखारसमथो सब्बूपधिनस्सगो तण्हक्खयो विरागो
निरोधो निब्बानन्ति । अयं वुच्चतानन्द निरोधसञ्जा ।

कतमा चानन्द सब्बलोके अनभिरतसञ्जा ? इधानन्द भिक्खु ये लोके
उपायुपादाना चेतसो अधिद्वानाभिनिवेसानुसया ते पजहन्तो विरमति न
उपादियन्तो । अयं वुच्चतानन्द सब्बलोके अनभिरतसञ्जा ।

कतमा चानन्द सब्बसंखारेसु अनिच्चसञ्जा ? इधानन्द भिक्खु
सब्बसंखारेहि अट्टीयति हरायति जिगुच्छति । अयं वुच्चतानन्द सब्बसंखारेसु
अनिच्चसञ्जा ।

कतमा चानन्द आनापानसति ? इधानन्द भिक्खु अरञ्जगतो वा
रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति पल्लङ्गं आभुजित्वा उजुं
कायं पणिधाय परिमुखं सतिं उपट्टपेत्वा । सो सतोव अस्ससति सतो
पस्ससति ।

दीघं वा अस्ससन्तो दीघं अस्ससामीति पजानाति । दीघं वा पस्ससन्तो
दीघं पस्ससामीति पजानाति ।

रस्सं वा अस्ससन्तो रस्सं अस्ससामीति पजानाति । रस्सं वा पस्ससन्तो
रस्सं पस्ससामीति पजानाति । सब्बकायपटिसंवेदी अस्ससिस्सामीति
सिक्खति । सब्बकायपटिसंवेदी पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

पस्सम्भयं कायसंखारं अस्ससिस्सामीति सिक्खति । पस्सम्भयं
कायसंखारं पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

पीतिपटिसंवेदी अस्ससिस्सामीति सिक्खति । पीतिपटिसंवेदी
पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

सुखपटिसंवेदी अस्ससिस्सामीति सिक्खति । सुखपटिसंवेदी
पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

चित्तसंखारपटिसंवेदी अस्ससिस्सामीति सिक्खति । चित्तसंखारपटिसंवेदी
पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

पस्सम्भयं चित्तसंखारं अस्ससिस्सामीति सिक्खति । पस्सम्भयं
चित्तसंखारं पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

चित्तपटिसंवेदी अस्ससिस्सामीति सिक्खति । चित्तपटिसंवेदी

पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

अभिप्पमोदयं चित्तं अस्ससिस्सामीति सिक्खति । अभिप्पमोदयं चित्तं पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

समादहं चित्तं अस्ससिस्सामीति सिक्खति । समादहं चित्तं पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

विमोचयं चित्तं अस्ससिस्सामीति सिक्खति । विमोचयं चित्तं पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

अनिच्चानुपस्सी अस्ससिस्सामीति सिक्खति । अनिच्चानुपस्सी पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

विरागानुपस्सी अस्ससिस्सामीति सिक्खति । विरागानुपस्सी पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

निरोधानुपस्सी अस्ससिस्सामीति सिक्खति । निरोधानुपस्सी पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

पटिनिस्सग्गानुपस्सी अस्ससिस्सामीति सिक्खति । पटिनिस्सग्गानुपस्सी पस्ससिस्सामीति सिक्खति ।

अयं वुच्चतानन्द आनापानसति ।

सचे खो त्वं आनन्द गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो उपसंकमित्वा इमा दस सञ्जा भासेय्यासि । ठानं खो पनेतं विज्जति यं गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो इमा दस सञ्जा सुत्वा सो आबाधो ठानसो पटिप्पस्सम्मयेय्याति ।

अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो सन्तिके इमा दस सञ्जा उग्गहेत्वा येनायस्मा गिरिमानन्दो तेनुपसंकमि उपसंकमित्वा आयस्मतो गिरिमानन्दस्स इमा दस सञ्जा अभासि । अथ खो आयस्मतो गिरिमानन्दस्स इमा दस सञ्जा सुत्वा सो आबाधो ठानसो पटिप्पस्सम्भि । वुट्ठाहि चायस्मा गिरिमानन्दो तम्हा आबाधा तथा पहीनो च पनायस्मतो गिरिमानन्दस्स सो आबाधो अहोसीति ।

गिरिमानन्द सुत्तं निट्ठितं

गिरिमानन्द सूत्रको अर्थ

मैले यस्तो सुनेको छु । एक समय तथागत बुद्ध श्रावस्तीको अनाथपिण्डिक महाजनले वनाएको जेतवनमा बस्नुभएको थियो । त्यसबेला आयुष्मान गिरिमानन्द स्थविर अति नै रोगले पीडित हुनुभएको थियो । त्यसबेला आयुष्मान आनन्द स्थविर जहाँ भगवान बुद्ध बस्नुभएको हो त्यहाँ जानुभयो । त्यहाँ गएर भगवान बुद्धलाई अभिवादन गरी एक छेउमा बस्नुभयो ।

एक छेउमा बस्नुभएको आयुष्मान आनन्दले भगवान बुद्धलाई यसरी विन्ति गर्नुभयो । भन्ते भगवान ! आयुष्मान गिरिमानन्द अति नै विरामी भएको छ । भन्ते भगवान यदि तपाईं करूणा राखी आयुष्मान गिरिमानन्द स्थविर कहाँ जानुभए बेश हुनेछ ।

आनन्द ! त्यसोभए तिमी गिरिमानन्द भिक्षु भएको ठाउँमा गएर दशसंज्ञा (भावना) को बारेमा उपदेश बताईदिएको खण्डमा उत्तम हुन्छ । त्यो दश संज्ञा भावना उपदेश सुनेर गिरिमानन्द भिक्षुको रोग व्याधि छिट्टै शान्त भएर जान्छ ।

के के हो ती दशसंज्ञा ?

१. अनित्यसंज्ञा २. अनात्मसंज्ञा ३. अशुभसंज्ञा ४. आदीनवसंज्ञा ५. प्रहाणसंज्ञा ६. विरागसंज्ञा ७. निरोधसंज्ञा ८. अनभिरतसंज्ञा ९. सर्वसंस्कार अनित्यसंज्ञा १०. आनापान स्मृतिसंज्ञा ।

१. आनन्द । अनित्यसंज्ञा भनेको के हो ? आनन्द भिक्षुहरू जंगलमा गएकाहरू भएपनि, रुखमुनी बसेका भएपनि, एकान्त शुन्य ठाउँमा बसेका भएपनि, यसप्रकार (ज्ञानले) विचार गर्दछ, रूपस्कन्ध अनित्य, वेदनास्कन्ध अनित्य, संज्ञास्कन्ध अनित्य, संस्कारस्कन्ध अनित्य, विज्ञानस्कन्ध अनित्य छन् । यसरी यी पाँच उपादान स्कन्धहरू अनित्य छन् भनी भावना गरी बस्दछ । आनन्द । यसलाई अनित्यसंज्ञा भनिन्छ ।

२. आनन्द ! अनात्मसंज्ञा भनेको के हो ? आनन्द, भिक्षुहरू जंगलमा

गएकाहरू भएपनि, रूखमुनी बसेको भएपनि, एकान्त शुन्य ठाउँमा बसेका भएपनि, यसप्रकार (ज्ञानले) विचार गर्दछ, चक्षु (आँखा) अनात्म हो । रूप अनात्म हो । श्रोत (कान) अनात्म हो । शब्द अनात्म हो । घान (नाक) अनात्म हो । गन्ध अनात्म हो । जिह्वा (जिब्रो) अनात्म हो । रस अनात्म हो । शरीर अनात्म हो । स्पर्श अनात्म हो । मन अनात्म हो । धर्म अनात्म हो । यसरी बाहिरको छ वटा र भित्रको छ वटा गरी बाह्रवटा आयतन अंगहरूको लक्षणहरू वारम्बार विचार गर्दछ । आनन्द । यसलाई अनात्मसंज्ञा भनिन्छ ।

३. आनन्द । अशुभसंज्ञा भनेको के हो ? आनन्द पैतालादेखी शीर कपालको टुप्पोसम्म र फेरी छालाले छोपिराखेको यो शरीरमा नाना प्रकारका अशुचिले परिपूर्ण भएको रूप हेरेर राम्रोसंग भावना गरेर बस्दछ । यो शरीरमा टाउकोको रौं, शरीरको रौं, नङ्ग, दाँत, छाला, मासु, नसा, हाड, सेतो मासी, मृगौला, मुटु, कलेजो, भिल्लि, फियो, फोक्सो, ठूलो आन्द्रा, सानो आन्द्रा, पेट, लादी, गिदी, पित्त, खकार, पीप, रगत, पसिना, चिल्लोपन, आँसु, बोसो, थुक आदि छन् । आनन्द । यसलाई नै अशुभसंज्ञा भन्दछन् ।

४. आनन्द । आदीनवसंज्ञा भनेको के हो ? आनन्द, भिक्षुहरू जंगलमा गएकाहरू भएपनि, रूखमुनी बसेको भएपनि, एकान्त शुन्य ठाउँमा बसेको भएपनि, यसप्रकार विचारगरी, भावना गरी बस्दछ । यस शरीरमा धेरै दुःख छ, धेरै दोष छ । यस प्रकारले यो शरीरमा विभिन्न प्रकारका रोग व्याधि उत्पन्न हुन्छन् । आँखाको रोग, मुखको रोग, दात दुख्ने रोग, खोकी लाने रोग, स्वाँ स्वाँ हुने रोग, पिनास, डाह, ज्वरो, पेट दुख्ने रोग, मुर्छा हुने रोग, रक्तातिसार, शूल, हैजा, कुष्ठ, गाँडो, दाग हुने रोग, छाला सुकेर जाने रोग, मृगी, दाग, घोरी, स-साना धेरै खतिरा आउने रोग, नडमा हुने रोग, सुन्निएर आउने रोग, क्षयरोग, मधुमेह, जोर्नि जोर्निमा गाँठो आउने रोग, डण्डिफोर, भगण्डर रोग, चित्त रोग, कफ, वायु, कफ पित्त वायु तिनवटैबाट हुने रोग, मौसम फेरिदा हुने रोग, आहार अजिर्ण भएर हुने रोग, अरूको कारणले हुने रोग, कर्म विपाकले हुने रोग, रुधा, गर्मीले हुने

रोग, भोक, प्यास, भ्राडापखाला, पिसाव नहुने रोग, आदि । यस प्रकारले यो शरीरमा आदीनव दोषलाई देखेर, स्वभाव धर्मलाई बुझेर विहार गरी बस्दछ । आनन्द ! यसलाई आदीनव संज्ञा भन्दछ ।

५ आनन्द ! प्रहाणसंज्ञा भनेको के हो ? भिक्षुहरूले उत्पन्न भएको काम वितर्कलाई ग्रहण गर्दैन । त्यसलाई छोड्दछ । टाढा पठाउँदछ । नाश गरेर पठाउँदछ । अनभाव (जन्म मरणको सम्पूर्ण बोध) हुनेगरी भावना गर्दछ । उत्पन्न भएको विहिंसा वितर्कलाई ग्रहण गर्दैन । त्यसलाई छोड्दछ । टाढा पठाउँदछ । नाश गरेर पठाउँदछ । अनभाव (जन्म मरणको सम्पूर्ण बोध) हुनेगरी भावना गर्दछ । उत्पन्न भएको, उत्पन्न हुने पाप अकुशल धर्मलाई ग्रहण गर्दैन । त्यसलाई छोड्दछ । टाढा पठाउँदछ । नाश गरेर पठाउँदछ । अनभाव (जन्म मरणको सम्पूर्ण बोध) हुनेगरी भावना गर्दछ । आनन्द । यसलाई प्रहाणसंज्ञा भन्दछ ।

६ आनन्द विरागसंज्ञा भनेको के हो ? आनन्द ! भिक्षुहरू जंगलमा गएकाहरू भएपनि, रूखमुनी बसेका भएपनि, एकान्त शुन्यको ठाउँमा बसेका भएपनि, यसप्रकार राम्रोसंग विचारगरी भावना गरी बस्दछ । जुन यो शान्त, प्रणीत, सबै संस्कार शान्त भएर जाने, कामादि सबै उपधि (क्लेश) हटाउने, तृष्णा नाश गरेर पठाउने, विरागी भाव प्राप्त गर्ने, निर्वाण प्राप्त गर्ने हो । आनन्द ! यसलाई नै विरागसंज्ञा भनिन्छ ।

७ आनन्द । निरोधसंज्ञा भनेको के हो ? आनन्द । भिक्षुहरू जंगलमा गएकाहरू भएपनि, रूखमुनी बसेका भएपनि, एकान्त शुन्य ठाउँमा बसेका भएपनि, यसप्रकारको राम्रोसंग विचारगरी भावना गरी बस्दछ । जुन यो शान्त, प्रणीत, यो सबै संस्कार शान्त भएर जाने हो, कामादि सबै उपधि (क्लेश) हटाउने, तृष्णा नाश गरेर पठाउने, विराग भाव प्राप्त गर्ने, निर्वाण प्राप्त गर्ने हो । आनन्द ! यसलाई नै निरोध संज्ञा भन्दछ ।

८. आनन्द ! सर्वलोकमा अनभिरति संज्ञा भनेको के हो ? आनन्द । यी भिक्षु भएर बसेकाहरू यो त्रिलोकमा चार प्रकारका उपादान चित्तमा उत्पन्न हुने र सात प्रकारका अनुशय कायवश उत्पन्न हुने जुन क्लेश छ,

त्यसलाई हटाउने, अलग भएर बस्ने, ग्रहण नगरीकन बस्दछ । यसलाई नै सर्वलोकमा अनभिरत संज्ञा भनिन्छ ।

९. आनन्द ! सर्वसंस्कार अनित्यसंज्ञा भनेको के हो ? आनन्द यी भिक्षुहरूले सबै संस्कार धर्मको कारणले गर्दा पीडा अनुभव गर्दछ, लाज मान्दछ, घृणा मान्दछ । आनन्द यसलाई नै सर्वसंस्कार अनित्यसंज्ञा भन्दछ ।

१०. आनन्द ! आनापानस्मृति भनेको के हो ? आनन्द भिक्षुहरू जंगलमा गएकाहरू भएपनि, रूखमुनी बसेका भएपनि, एकान्त शून्यको ठाउँमा बसेका भएपनि वज्रासनमा बसि शरीरलाई सिधा राखी, स्मृति कर्मस्थान भावनालाई अगाडी राखी बस्दछ । उसले स्मृति राख्दै सास बाहिर पठाउँदछ । फेरी स्मृति राख्दै सास भित्र तान्दछ । लामो सास बाहिर पठाउँदा, लामो सास बाहिर पठाइरहेको छु भनी स्मृति राख्दछ । छोटो सास बाहिर पठाउँदा, छोटो सास बाहिर पठाइरहेको छु भनी स्मृति राख्दछ । छोटो सास भित्र लिंदा पनि छोटो सास भित्र लिइरहेको छु भनी स्मृति राख्दछ । सर्वप्रकारको काय स्थितिबारे अनुभव गर्दै सास बाहिर पठाइरहेको छु भनी स्मृति राख्दछ । सर्वप्रकारको काय स्थितिबारे अनुभव गर्दै सास भित्र लिइरहेको छु भनी स्मृति राख्दछ । कायिक संस्कारलाई शान्त गर्दै सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । फेरी कायिक संस्कारलाई शान्त गर्दै सास भित्र लिंदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । प्रीति अनुभव गर्दै सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । फेरी प्रीति अनुभव गर्दै सास भित्र लिंदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । सुख अनुभव गर्दै सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । फेरी सुख अनुभव गर्दै सास भित्र लिंदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । चित्त संस्कारलाई जानेर सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । फेरी चित्त संस्कारलाई जानेर सास भित्र लिंदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । चित्त संस्कारलाई शान्त पारी सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । फेरी चित्त संस्कारलाई शान्त पारी सास भित्र लिंदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । चित्तलाई राम्ररी हेर्दै अनुभव गर्दै सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास

गरी बस्दछ । फेरी चित्तलाई राम्ररी हेर्दै अनुभव गर्दै सास भित्र लिदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । चित्तलाई धेरै प्रशन्न पारी सास भित्र लिदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । फेरी चित्तलाई धेरै प्रशन्न पारी सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । चित्तलाई समाहित गर्दै सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । चित्तलाई समाहित गर्दै सास भित्र लिदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । चित्तलाई (पञ्चनीवरण) बाट मुक्त गरी बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । फेरी चित्तलाई (पञ्चनीवरण) बाट मुक्त गरी सास भित्र लिदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । अनित्यलाई बारम्बार हेरी सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । फेरी अनित्यलाई बारम्बार हेरी सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । विरागलाई बारम्बार हेरी सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । फेरी विरागलाई बारम्बार हेरी सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । निरोधलाई बारम्बार हेरी सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । फेरी निरोधलाई बारम्बार हेरी सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । (क्लेशलाई बारम्बार हटाई) प्रतिनिसर्गमा स्मृति राखी सास बाहिर पठाउँदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । (क्लेशलाई बारम्बार हटाई) प्रतिनिसर्गमा स्मृति राखी सास भित्र लिदैछु भनी अभ्यास गरी बस्दछ । आनन्द । यसलाई नै आनापानस्मृति भनिन्छ ।

आनन्द ! यदि तिमीले गिरिमानन्द भिक्षु कहां गएर यी दशसंज्ञा उपदेश बताईदिएको खण्डमा यी दशसंज्ञा उपदेश सुनेर गिरिमानन्द भिक्षुलाई भएको रोग शान्त भएर जानेछ ।

त्यसपछि आयुष्मान आनन्द तथागतको श्रीमुखबाट यी दशसंज्ञा सिकेर जहां आयुष्मान गिरिमानन्द बस्नुभएको हो, त्यहाँ गएर आयुष्मान गिरिमानन्दलाई यी दशसंज्ञा सुनाउनु भयो । त्यसपछि यी दशसंज्ञा उपदेश सुनेर आयुष्मान गिरिमानन्द भिक्षुको रोग तत्काल नै शान्त भयो । आयुष्मान गिरिमानन्दको रोग व्याधि फेरी उत्पन्न नहुनेगरी नै हराएर गयो ।

२.६ धारण परित्राण^१

- १) बुद्धानं जीवितस्स न सक्का केनचि अन्तरायो कातुं तथामे होतु ।
- २) अतीतंसे बुद्धस्स भगवतो अप्पटिहंतंजाणं अनागतंसे बुद्धस्स भगवतो अप्पटिहंतंजाणं, पच्चुप्पन्नंसे बुद्धस्स भगवतो अप्पटिहंतंजाणं
- ३) इमेहि तीहि धम्मोहि समन्नागतस्स बुद्धस्स भगवतो सब्बं कायकम्मं जाणपुब्बङ्गमं जाणानुपरिवत्तं, सब्बं वचीकम्मं जाणपुब्बङ्गमं जाणानुपरिवत्तं, सब्बं मनोकम्मं जाणपुब्बङ्गमं जाणानुपरिवत्तं ।
- ४) इमेहि छ्हि धम्मोहि समन्नागतस्स बुद्धस्स भगवतो नत्थि छ्न्दस्स हानि, नत्थि धम्मदेशनाय हानि, नत्थि वीरियस्स हानि, नत्थि विपस्सनाय हानि, नत्थि समाधिस्स हानि, नत्थि विमुत्तिया हानि ।
- ५) इमेहि द्वादसहि धम्मोहि समन्नागतस्स बुद्धस्स भगवतो नत्थि दवा, नत्थि रवा, नत्थि अफुटं, नत्थि वेगायित्तं, नत्थि व्यावटमनो । नत्थि अप्पटिसङ्गानुपेक्खा । इमेहि अट्टारसहि धम्मोहि समन्नागतस्स बुद्धस्स भगवतो नमो सत्तन्नं सम्मासम्बुद्धानं ।
- ६) नत्थि तथागतस्स कायदुच्चरितं, नत्थि तथागतस्स वचीदुच्चरितं, नत्थि तथागतस्स मनोदुच्चरितं, नत्थि अतीतंसे बुद्धस्स भगवतो पटिहंतंजाणं, नत्थि अनागतंसे बुद्धस्स भगवतो पटिहंतंजाणं, नत्थि पच्चुप्पन्नंसे बुद्धस्स भगवतो पटिहंतंजाणं, नत्थि सब्बं कायकम्मं जाणपुब्बङ्गमं जाणं नानुपरिवत्तं, नत्थि सब्बं वचीकम्मं जाणपुब्बङ्गमं जाणं नानुपरिवत्तं, नत्थि सब्बं मनोकम्मं जाणपुब्बङ्गमं जाणं नानुपरिवत्तं, इमं धारणं अमितं असमं सब्बसत्तानं ताणं लेणं संसारभयभीतानं अगं महातेजं ।
- ७) इमं आनन्द ! धारणं परित्तं धारेहि वारेहि परिपुच्छहि । तस्स काये विसं नकमेय्य, उदके न लगोय्य अगिं न डहेय्य, जाणाभयविको, न

१) भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर, (अनु./सं), अनत्तलक्खन सूत्र, (यल:पञ्चरत्न वज्राचार्य, ने.सं.११२१) पृ ४९

एकाहारको, न द्विहारको, न तिहारको, न चतुहारको, न उम्मत्तकं, न मुल्हकं, मनुस्सेहि अमनुस्सेहि नहिंसका ।

- ८) तं धारण परित्तं यथा कत्तमे । जालो, महाजालो, जालित्ते, महाजालित्ते, पुग्गे, महापुग्गे । सम्पत्ते, महासम्पत्ते, भूतङ्गम्हि तमङ्गलं । इमं खो पनानन्द धारणपरित्तं सत्त सत्तेहि सम्मासम्बुद्धकोटीहि भासितं । वत्ते, अवत्ते, गन्धवे अगन्धवे, नोमे अनोमे, सेवे असेवे । काये अकाये, धारणे अधारणे । इल्लि मिल्लि, तिल्लि मिल्लि, योरुक्खे महायोरुक्खे, भूतङ्गम्हि तमङ्गलं ।
- ९) इमं खो पनानन्द धारणपरित्तं नवनवुत्तिया सम्मासम्बुद्धकोटीहि भासितं । दिट्ठिला दण्डिला मन्तिला रोगिला खरला दुब्भिला । एतेन सच्चवज्जेन सोत्थि ते होतु सव्वदा ।

धारण परित्तं निट्ठितं ।

धारण परित्राणको अर्थ

- १) बुद्ध भगवानहरूका जीवनमा कसैले पनि अन्तराय उत्पन्न गराउन सक्दैनन् । त्यस्तै मलाई पनि होस् ।
- २) भाग्यले पूर्ण हुनुभएका भगवान बुद्धको बितेर गैसकेको विषयमा छेकिनराखेको ज्ञान रहिरह्यो । ६ भाग्यले पूर्ण हुनुभएका बुद्ध भगवानको भविष्यका विषयमा छेकिनराखेको ज्ञान रहिरह्यो । ६ भाग्यले पूर्ण हुनुभएका भगवान बुद्धका वर्तमान विषयमा छेकिनराखेको ज्ञान रहिरह्यो ।
- ३) यी तीन गुण धर्मले सम्पूर्ण हुनुभएका, ६ भाग्यले पूर्ण हुनुभएका भगवान बुद्धका सम्पूर्ण काय (शरीर)ले गर्ने काम ज्ञानले युक्त भइ पहिले अधि सर्ने भयो । ज्ञान अनुसारले पछि पछि जाने भइरह्यो । सम्पूर्ण वचनले गरिने काम ज्ञानले युक्त भइ पहिले जाने भइरह्यो । ज्ञान अनुसारले पछि पछि जाने भइरह्यो । सम्पूर्ण मनले गरिने काम ज्ञानले युक्त भइ पहिले जाने भइरह्यो । ज्ञान अनुसारले पछि पछि जाने भइरह्यो ।

- ४) यस ६ गुण धर्मले सम्पूर्ण हुनुभएका, ६ भाग्यले सम्पूर्ण हुनुभएका भगवान बुद्धले सत्व प्राणीहरूलाई हित गर्ने इच्छा हुनुभएकाले हानी हुन्छ भन्ने छैन । धर्म देशना गर्नुभएकोमा हानी हुन्छ भन्ने छैन । परहित हुने कार्य गर्नु भएकाले हानी हुन्छ भन्ने छैन । संखार धर्मलाई अनित्य, दुःख, अनात्म त्रिलक्षणले गाँसिराखेको विपस्सना ज्ञानले हानी गर्छ भन्ने छैन । चित्त एकाग्र हुने समाधिमा हानी हुन्छ भन्ने छैन । अरहतफल समापत्ति प्रवेश हुनेमा हानी हुन्छ भन्ने छैन ।
- ५) यस १२ वटा गुण धर्मले सम्पूर्ण हुनुभएका ६ भाग्यले सम्पूर्ण हुनुभएका भगवान् बुद्धको ख्याल ठट्टा गर्ने रूपमा कुरा गर्ने बानी छैन । ख्याल नराखिकन कुरा गर्नुहुन्छ भन्ने छैन । जेय्यधर्म (सङ्घार, विकार, लक्षण, निब्बान, पञ्चत्ति) पाँचवटैमा नपरेका कुरा गर्नुहुन्छ भन्ने छैन । ज्ञान, विचार नगरिकन हतपत्तले काम गर्नुहुन्छ भन्ने छैन । अरु उपर निश्चिन्त भइरहनु भयो भन्ने छैन । ज्ञानले विचार नगरिकन उपेक्षा भावले हेर्नुहुन्छ भन्ने छैन । यस १८ वटागुण धर्मले सम्पूर्ण हुनुभएका ६ भाग्यले सम्पूर्ण हुनुभएका भगवान बुद्धलाई नमस्कार गर्दछु । विपश्यी, शिखी, विश्वभु, ककुसन्ध, कोणागमन, काश्यप, गौतम, सहित सातजना तथागतलाई नमस्कार गर्दछु ।
- ६) विपश्यी आदि पहिलेका तथागतहरूभै राम्रोसँग रहनुभएका तथागतमा शारीरिक (कायबाट) हुने दुश्चरित्र भन्ने छैन । तथागतमा वचनबाट हुने दुश्चरित्र भन्ने छैन । तथागतमा मनबाट हुने दुश्चरित्र भन्ने छैन । अतीतकालका विषयमा भगवान बुद्धलाई छेकिराख्ने भन्ने ज्ञान छैन । अनागतकालका विषयमा भगवान बुद्धलाई छेकिराख्ने भन्ने ज्ञान छैन । वर्तमानका विषयमा भगवान बुद्धलाई छेकिराख्ने भन्ने ज्ञान छैन । भगवान बुद्धका सम्पूर्ण कायले गर्ने काम ज्ञानले युक्त नभई गयो भन्ने छैन । ज्ञान अनुसारनै पछि पछि जाँदैन भन्ने छैन । बुद्धका सम्पूर्ण वचनले गर्ने काम ज्ञानले युक्त नभई गयो भन्ने छैन । ज्ञान अनुसारनै पछि पछि जाँदैन भन्ने छैन । बुद्धका सम्पूर्ण मनले गर्ने काम ज्ञानले युक्त नभई गयो भन्ने छैन । ज्ञान अनुसारनै पछि पछि जाँदैन भन्ने छैन ।

७) यो धारण परित्राणसँग तुलना गर्न मिल्ने अरु छैन । जोडा छैन । सम्पूर्ण सत्वहरूले आधार भरोसा लिन मिल्ने पनि भयो । बच्च योग्य पनि भयो । संसार भय देखि डराइरहेकाहरूको लागि अति उत्तम भइरहेको आरक्षा पनि भइरहयो । महानुभाव भइरहेको पनि भयो । आनन्द ! यो धारण परित्राणलाई धारण गर । याद (सम्भ्र) राख । सुन्ने विचार गर । त्यस्तै धारण गरि याद गरिराख्ने, सुनेर विचार गर्नेको शरीरमा सर्प, नाग, आदिहरूका विषले छुन सक्दैन । पानीमा डुबेर मर्नु पर्दैन । आगोले छुन सक्दैन । अनेक प्रकारका भयले छुन सक्दैन । कोही कसैले एकदिन नराम्रो चिन्तना गऱ्यो भनेपनि केही गर्न सक्दैन । कोही कसैले दुई दिन नराम्रो चिन्तना गऱ्यो भनेपनि केही गर्न सक्दैन । कोही कसैले तीनदिन नराम्रो चिन्तना गऱ्यो भनेपनि केही गर्न सक्दैन । कोही कसैले चारदिन नराम्रो चिन्तना गऱ्यो भनेपनि केही गर्न सक्दैन । बहुलाउने रोग हुन सक्दैन । बेहोस हुने रोग हुन सक्दैन । मनुष्य , अमनुष्य कसैले दुःख कष्ट दिन सक्दैनन् ।

८) यो धारण परित्राण कस्तो हो भने कल्प नाश हुने बखत बाहिर निस्कने ७ सूर्यको तेज भैँ तेजिलो रहि भय अन्तरायलाई विनष्ट गर्न सक्ने शक्तिवान छ । देव, इन्द्र, नाग, गरुड, कुम्भण्ड, यक्ष, राक्षस, आदिलाई छेकिराख्ने फलामको घेरा भैँ महान शक्तिशाली भइरह्यो । आगो, पानी, राजा, चोर, र शत्रुहरूका अन्तरायलाई हटाउन सक्ने भइरहयो । रोगन्तर, सत्यन्तर, दुब्बिक्खन्तर कल्प भयले पनि छुन सक्दैन । आमाको गर्भमा प्रतिसन्धि भएतापनि लाटा हुने, लुलो लङ्गडो हुने, कान नसुन्ने, बहुलाउने, आदि रोगबाट बच्च सकिन्छ । रुख, पर्वत, पर्वतको टुप्पोबाट खसेतापनि मर्दैन । प्राप्त नभएका धन सम्पत्ति प्राप्त भइन्छ । प्राप्त भइरहेको धन सम्पत्ति बढेर आउँछ । यथार्थ रूपले अन्धकार नास भएर आलोक प्राप्त हुन्छ ।

९) प्रिय पुत्र आनन्द ! निश्चयपनि यो धारण परित्राण ९९ कोटी

तथागतहरूले बताइराख्नु भएको हो । नराम्रा चित्त राख्नेहरूका कुरालाई बुझ्न सकिन्छ । शस्त्र, अस्त्र, भाला, धनुष, तोप, आदिले छुन पनि सक्दैन । मन्त्र गाथालाई अभ्र तेजिलो बनाइदिन्छ । अनेक प्रकारका रोगलाई पनि हटाइदिन सक्छ । कडा कडा रोगले छुन सक्दैन । हतकडी बाँधी थुनिराखेता पनि छुट्न सकिन्छ । यस सत्यका प्रभावले मलाई, तिमीलाई, हामीलाई, तिमीहरूलाई, सदैव सुख आनन्द भइने रहोस् ।

एतेन सच्चवज्जेन, सोत्थि मे होतु सब्बदा ।
सोत्थि ते होतु सब्बदा ।

एतेन सच्चवज्जेन, सब्बरोगविनस्सतु ।

एतेन सच्चवज्जेन, होतु मे जयमंगलं ।
होतु ते जयमंगलं ।

.....
नक्खत्तयक्खभूतानं, पापग्गहनिवारणं ।
परित्तस्सानुभावेन, हन्तु तेसं उपद्दवे ॥

देवो वस्सतु कालेन, सस्ससम्पत्ति हेतु च ।
फीतो भवतु लोको च, राजा भवतु धम्मिको ॥

आकासद्दवा च भूमद्दवा, देवा नागा महिद्दिका ।
पुञ्जं तं अनुमोदित्वा, चिरं रक्खन्तु सासनं ॥

आकासद्दवा च भूमद्दवा, देवा नागा महिद्दिका ।
पुञ्जं तं अनुमोदित्वा, चिरं रक्खन्तु देसनं ॥

आकासद्दवा च भूमद्दवा, देवा नागा महिद्दिका ।
पुञ्जं तं अनुमोदित्वा, चिरं रक्खन्तु त्वं सदाति ॥

साधु ! साधु ! साधु !

विश्व शान्ति विहार: एक संक्षिप्त परिचय

विश्व शान्ति विहार बुद्ध धर्म अध्ययन-अध्यापन तथा ध्यान भावना गर्ने एक प्रमुख स्थलको रूपमा स्थापना भएको हो ।

१. ऐतिहासिक पृष्ठभूमि

- ♦ **स्थापना:** यो विहार वि.सं. २०४१ साल असोज १९ गते स्थापना भएको हो ।
- ♦ **संस्थापक:** यस विहारका संस्थापक-प्रबन्धक श्रद्धेय भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर हुनुहुन्थ्यो ।
- ♦ **जग्गा तथा भवन दान:** दाता सुश्री चैत्यमाया शाक्य (अनागारिका चन्द्रज्ञानानी) ले श्रद्धेय भिक्षु बुद्धघोष महास्थविरको ६४औं जन्मोत्सवको उपलक्ष्यमा भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविरको सदाशयता अनुरूप यो विहार भिक्षु संघलाई दान दिनुभएको थियो ।
- ♦ **पुनर्निर्माण:** स्थानको अभाव हटाउन वि.सं. २०४८ मा मलेसियन र सिंगापुरियन दाताहरूको सहयोगमा विहारको पुनर्निर्माण सुरु भई २०५४ साल कार्तिक ९ गते उद्घाटन भएको थियो ।

२. शैक्षिक कार्यक्रमहरू

विहारले बुद्ध शासनको संरक्षण र दक्ष जनशक्ति तयार गर्न निम्न शैक्षिक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दै आएको छ :

- ♦ **विश्व शान्ति बौद्ध शिक्षालय:**
 - वि.सं. २०५३ देखि सञ्चालित यस शिक्षालयमा श्रमणेर र अनागारिकाहरूलाई बौद्ध विनय अनुकूल वातावरणमा बुद्ध धर्म र सरकारी तहको शिक्षा प्रदान गरिन्छ ।
 - यो विद्यालय जिल्ला शिक्षा कार्यालय, काठमाडौंबाट स्वीकृत प्राप्त धार्मिक वैकल्पिक विद्यालय हो ।
- ♦ **थेरवाद एकेडेमी:**
 - यो नेपालको पहिलो 'थेरवाद एकेडेमी' हो, जसको उद्घाटन वि.सं. २०६९ सालमा भएको थियो ।
 - लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालयबाट सम्बन्धन प्राप्त यस एकेडेमीमा बौद्ध अध्ययनमा स्नातकोत्तर (MA) तहको कक्षा सञ्चालन भइरहेको छ ।

- शैक्षिक सत्र २०८१-८२ देखि यहाँ वार्षिक प्रणालीमा कक्षाहरू सञ्चालन भइरहेका छन् र पालि भाषामा पनि MA गर्ने मान्यता प्राप्त भएको छ ।

३. नियमित धार्मिक गतिविधिहरू

- ◆ **दैनिक पूजा:** विहारमा दैनिक विहान र बेलुका बुद्ध पूजा, परित्राण पाठ, ध्यान भावना र धर्मदेशना गरिन्छ ।
- ◆ **तेस्रो शनिबारको कार्यक्रम:** प्रत्येक महिनाको तेस्रो शनिबार विशेष बुद्ध पूजा र धर्मदेशना कार्यक्रम आयोजना हुन्छ ।
- ◆ **वर्षावास र कथिन दान:** वर्षेनी तीन महिनाको वर्षावास पछि, भव्य रूपमा 'कथिन दान उत्सव' मनाउने गरिन्छ ।
- ◆ **भिक्षाटन:** दानको परम्परालाई जोगाउन पाटनका विभिन्न टोलहरू र उपत्यका बाहिरका विभिन्न स्थानहरूमा भिक्षाटन कार्यक्रम सञ्चालन गरिन्छ ।

४. आवासीय विवरण (तथ्याङ्क)

विहारमा हाल आवासीय रूपमा र सेवामा रहेका व्यक्तिहरूको विवरण निम्न प्रकार छन् :

विवरण	आवासीय संख्या	अन्य विहार/सेवामा	जम्मा
भिक्षु	१२	२३	३५
श्रामणेर	५१	१४	६५
अनागारिका	१	१	२
धर्मसेवक/सेविका	३	-	३
कुल	६७	३८	१०५

थप जानकारीका लागि:

- ◆ विहारमा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघको प्रधान कार्यालय र नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाको सचिवालय पनि रहेको छ ।
- ◆ स्वास्थ्य सेवाका लागि विभिन्न चिकित्सकहरू र अस्पतालले सहयोग पुऱ्याउँदै आएका छन् ।

विश्व शान्ति विहारको आचार-संहिता (नियमावली)

विहारको सुव्यवस्था, अनुशासन र सद्धर्मको रक्षार्थ संस्थापक श्रद्धेय गुरुवर भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविरज्यू द्वारा तय गरिएका नियमहरू निम्न बमोजिम रहेका छन्:

१. आध्यात्मिक र दैनिक अनुशासन

- ♦ **गुरु आज्ञा पालन:** पूर्ण रूपमा विहार प्रमुखको विनय अनुकूलको अनुशासनमा रहनुपर्ने ।
- ♦ **नित्य चर्या:** विरामी परेको अवस्थामा बाहेक दैनिक दुई पटक अनिवार्य रूपमा बुद्ध पूजा र ध्यान भावनामा सहभागी हुनुपर्ने। यसमा ज्येष्ठ भिक्षुरूले आदर्श नमूना प्रस्तुत गर्नुपर्ने ।
- ♦ **शारीरिक शुद्धता:** महिनाको दुई पटक (पूर्णमा र औंसी, वा सोभन्दा एक दिन अगाडि) अनिवार्य रूपमा केश मुण्डन (कपाल काटनु) पर्ने ।

२. भिक्षु मर्यादा र आचरण

- ♦ **उपोसथ कर्म:** उपसम्पन्न भिक्षुरूले उपोसथ (प्रातिमोक्ष उद्वेश) का दिन अनिवार्य रूपमा सीमागृहमा उपस्थित भई धर्म पालन गर्नुपर्ने ।
- ♦ **पोशाक र मर्यादा:** विहार बाहिर, सभा-समारोह वा निमन्त्रणामा जाँदा अनिवार्य रूपमा चिवर (पोशाक) पहिरेर संयमित इन्द्रियका साथ जानुपर्ने। अभद्र व्यवहारको जिम्मेवार स्वयं व्यक्ति हुनुपर्नेछ ।
- ♦ **आगमन र अनुमति:** विना कारण विहार बाहिर रात बस्न नपाइने। बाहिर जानुपर्दा अनुमति लिनुपर्ने र फर्किएपछि गुरुहरूलाई वन्दना गरी जानकारी दिनुपर्ने ।

३. सामुदायिक जीवन र खानपान

- ♦ **सामूहिक खानपान:** जलपान र भोजनका लागि विहारको समय-तालिका अनुसार अनिवार्य रूपमा भान्साघरमा उपस्थित हुनुपर्ने ।
- ♦ **सामूहिक सम्पत्तिको प्रयोग:** व्यक्तिगत स्वार्थभन्दा विहार र शासनको हितलाई सर्वोपरि ठान्ने। दानमा आएका वस्तुहरू व्यक्तिगत रूपमा प्रयोग नगरी सामूहिक रूपमा उपयोग गर्ने ।

- ♦ **मितव्ययिता:** विहारको सम्पत्ति र दानलाई श्रद्धाको बोझ ठानी मितव्ययी भएर प्रयोग गर्ने। अनावश्यक फोन र फजुल खर्च नगर्ने ।

४. सामाजिक र व्यवहारिक शिष्टाचार

- ♦ **विहारको गरिमा:** विहारमा गृहस्थी जस्तो व्यवहार (रेडियो, टिभी आदि) पूर्ण रूपमा निषेध गरिएको छ। विहारको शान्ति र प्रतिष्ठामा आँच आउने कुनै पनि गतिविधि गर्न पाइने छैन ।
- ♦ **अतिथि सत्कार:** आगन्तुक र यात्रीहरूलाई मैत्रीभावका साथ स्वागत गर्ने। पक्षपातरहित व्यवहार र मीठो वचनले उचित सत्कार गर्ने ।
- ♦ **मैत्री र करुणा:** साना कुरामा अरूको दोष नखोज्ने, अहंकार नराख्ने र गल्ती भएमा तत्काल सुधार गरी आपसी मेलमिलापमा रहने ।

५. सेवक र उपासकहरूसँगको सम्बन्ध

- ♦ **सेवकको मर्यादा:** विहारका सेवक-सेविकाहरूले चिवरधारी (भिक्षु, श्रामणेर, अनागारिका) हरूप्रति आदरभाव राख्नुपर्ने ।
- ♦ **उपासक-उपासिकाको श्रद्धा:** दाता तथा उपासक-उपासिकाहरूको श्रद्धा बढ्ने गरी शालीन र कोमल व्यवहार गर्ने। उनीहरूको आस्थामा चोट पुग्ने काम नगर्ने ।
- ♦ **दायक समितिको कदर:** विहार दायक समिति तथा संरक्षण समितिका सदस्यहरूप्रति उचित कदर गर्ने, उनीहरूप्रति अनादर गर्नु विहारको भविष्यका लागि घातक हुनेछ ।

६. बाह्य सम्बन्ध र अतिथि भिक्षुहरू

- ♦ **अतिथि भिक्षु सत्कार:** देश-विदेशबाट आउने भिक्षु/श्रामणेरहरूलाई तीन दिनसम्म अतिथिको रूपमा सम्मान र स्थान दिने। सोभन्दा बढी बस्नुपर्ने भएमा दायक समिति, संरक्षण समितिसँगको सल्लाहमा निर्णय लिइने ।

७. अन्तिम निर्णय र पालना

- ♦ **सर्वोच्च निर्णय:** अनुशासन उल्लंघन भएको खण्डमा विहार प्रमुख (स्थविर भन्ते) को निर्णय नै अन्तिम र सर्वोपरी हुनेछ ।

“विनयो नाम सासनस्स आयु” - विनय (नियम) नै बुद्ध शासनको प्राण हो।

“चिरं तिद्वतु सद्धम्मो” - सद्धर्म चिरकालसम्म कायम रहोस्।

विश्व शान्ति बौद्ध शिक्षालयका उद्देश्यहरू

विश्व शान्ति विहारका प्रमुख तथा यस शिक्षालयका संस्थापक श्रद्धेय गुरुवर भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविरज्यू द्वारा निम्न लिखित महान् उद्देश्यहरूका साथ यो शिक्षालय स्थापना गरिएको हो:

- ♦ **प्रमाणिक शिक्षा र आचरण:** बुद्धको परियत्ति शिक्षालाई प्रमाणिक रूपमा सिकाउँदै शिक्षार्थीहरूलाई आचरण र अभ्यासमा निपुण बनाउने ।
- ♦ **स्वावलम्बी अध्ययन:** ५ वर्षभित्र शिक्षार्थीहरूलाई बौद्ध दर्शनमा आफ्नै बुद्धिले अध्ययन र अनुसन्धान गर्न सक्ने आधार तयार गरिदिने ।
- ♦ **दक्ष धर्मदूत उत्पादन:** त्रिरत्नप्रति आस्थावान् र धर्म प्रचारमा सक्षम प्रव्रजित एवं गृहस्थ युवा जनशक्ति तयार गर्ने ।
- ♦ **व्यावहारिक सामाजिक ज्ञान:** समाजमा प्रभावकारी रूपले घुलमिल हुन सक्ने गरी आवश्यक सामाजिक ज्ञान र सीप प्रदान गर्ने ।
- ♦ **अनुशासित जीवनशैली:** शील र सदाचारको रक्षा गर्दै बौद्ध दर्शन अनुकूलको सभ्य र सुसंस्कृत व्यवहार विकास गर्ने ।
- ♦ **अन्तर्राष्ट्रिय कार्यकुशलता:** राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रभावकारी र प्रतिष्ठित ढंगले कार्य गर्न सक्ने गरी शिक्षार्थीको जीवनस्तर उकास्ने ।
- ♦ **त्यागप्रति उच्च मनोबल:** प्रव्रजित जीवनप्रति श्रद्धा जगाउँदै शिक्षार्थीहरूमा हीनताबोध हुन नदिने र आत्मगौरवको विकास गर्ने ।
- ♦ **नेतृत्व र परोपकार:** परोपकारी भावनाका साथ समाजलाई सही दिशा निर्देश गर्न सक्ने नेतृत्व क्षमताको विकास गर्ने ।
- ♦ **सीप र दक्षता:** शैक्षिक ज्ञानका साथै विभिन्न व्यावहारिक विषय र शिल्पशास्त्रमा समेत कार्यकुशलता वृद्धि गर्ने ।
- ♦ **संस्थानको विकास:** यस केन्द्रलाई भविष्यमा एक पूर्ण 'बौद्ध अध्ययन संस्थान' (द्यगममज्जकत क्षलकतप्तगतभ) को रूपमा स्थापित गर्ने ।
- ♦ **निःस्वार्थ सेवा:** बुद्ध शासनको मर्म बुझेर निःस्वार्थ भावले सेवा गर्ने उपासक-उपासिकाहरू तयार गर्ने ।
- ♦ **विश्वव्यापी पहुँच:** स्वदेशी तथा विदेशी सद्धर्मप्रेमीहरूलाई त्रिविध शिक्षाको अध्ययन र साधनाको प्रत्यक्ष अभ्यास गराउने ।

जलपान तथा भोजनदाताहरूका लागि सूचना तथा अनुरोध

- ♦ **पूर्व समन्वय:** भोजन गराउने दिन निश्चित भइसकेको भए तापनि, उक्त दिनको एक दिनअगाडि पुनः सम्पर्क गरी समय सुनिश्चित गरिदिनुहोला ।
- ♦ **भोजन व्यवस्थापन:** विहारमा नगद दिएर त्यहीँ भोजन बनाउने वा घरबाटै तयार पारी ल्याउने हो, सोको जानकारी पहिले नै दिनुहोला ।
- ♦ **सहभागी संख्या:** भोजन गराउन आउँदा दाताहरूको तर्फबाट कति जना सहभागी हुने हो, सोको अग्रिम जानकारी दिएर सहयोग गरिदिनुहोला ।
- ♦ **परिकारको जानकारी:** आफूले ल्याउने भोजन वा तरकारीका परिकार हरूको बारेमा पहिले नै जानकारी गराउनुहोला ।
- ♦ **श्रद्धा र मर्यादा:** भोजन अनुमोदन, शील प्रार्थना र परित्राण पाठको समयमा श्रद्धापूर्वक दुवै हात जोडी वन्दना गरिदिनुहोला ।
- ♦ **स्थान अभाव:** भोजन अनुमोदनपछि भान्द्रामा स्थान अभाव भएमा हलमा गई बस्न सकिनेछ ।
- ♦ **दान विधि:** दान दिँदा पात्र वा थाललाई सत्कारपूर्वक उठाएर अर्पण गरिदिनुहोला ।
- ♦ **पस्कने क्रम:** भोजन पस्कँदा मर्यादाअनुसार ज्येष्ठ (जेठो) बाट सुरु गरी क्रमशः राख्ने गरिदिनुहोला ।
- ♦ **अनुमति लिएर पस्कने:** भोजनका सामग्री हातमा लिएर मात्र “यो राखूँ?” भनी सोधेर पस्कने गर्नुहोस् ।
- ♦ **करकाप नगर्ने:** पुग्यो भनिसकेपछि पनि करकाप गरी वा खेर जाने गरी थप भोजन नराख्नुहोला ।
- ♦ **शिष्ट भाषा:** भोजन पस्कँदा “भात राखूँ” भन्नुको सट्टा “भोजन राखूँ” भनी शिष्ट शब्द प्रयोग गरिदिनुहोला ।
- ♦ **जुत्ता-चप्पल:** भोजन पस्कन वा राख्न जाँदा जुत्ता-चप्पल नलगाई जानुहोला ।

- ◆ **प्रसन्न चित्तः** दान दिनुअधि, दान दिने समयमा र दान गरिसकेपछि पनि आफ्नो मनलाई प्रसन्न राख्नुहोला ।
- ◆ **मैत्री भावः** बुद्ध शासनप्रति समर्पित प्रव्रजितहरूको जीवन सहज रूपमा अगाडि बढोस् भन्ने मैत्री भाव राखी दानपुण्य गर्नुहोला ।
- ◆ **समय तालिकाः** विद्यार्थीहरूको कक्षा बिहान १०:०० बजे सकिने भएकाले परित्राण पाठ र देशना सुन्न चाहने दाताहरूले ११:०० बजे अगावै पाठ सकिने गरी समय मिलाउनुहोला ।
- ◆ **धर्मदेशना प्रार्थनाः** परित्राण पाठ सकिनेबित्तिकै धर्मदेशनाका लागि ज्येष्ठ भन्तेलाई प्रार्थना गर्न सकिनेछ ।
- ◆ **शान्त वातावरणः** विहार र भान्छामा शान्त वातावरण कायम राख्न आफू सचेत रहँदै अरूलाई पनि प्रेरित गर्नुहोला ।
- ◆ **कक्षामा अवरोधः** कक्षा भइरहेको समयमा बालबालिकालाई हल्ला गर्न नदिई पठनपाठनमा बाधा नपुर्याउनुहोला ।
- ◆ **सुभाष र सुधारः** व्यवस्थापनमा सुधार आवश्यक देखिएमा सकारात्मक विचार राखी सहयोग गरिदिनुहोला ।
- ◆ **अनुशासनः** जुत्ता-चप्पल फुकाल्दा वा राख्दा व्यवस्थित रूपमा लाइनमा मिलाएर राख्ने बानी बसालौं ।
- ◆ **सामानको सुरक्षाः** आफ्नो व्यक्तिगत सरसामानको सुरक्षा आफैँले गर्नुहोला ।
- ◆ **सहयोगी भावः** भोजनको व्यवस्थापन र तयारीमा खटिने सहयोगीहरूलाई सहज हुने गरी सहयोगको भावना राख्नुहोला ।

सबै सुखी होऊन्, निरोगी होऊन्, दुःखमुक्त होऊन्, शत्रुको भय नहोस् र शीघ्र निर्वाण प्राप्त होस्। साधु ! साधु ! साधु !

२०८२ मा विश्व शान्ति बौद्ध शिक्षालयमा कार्यरत शिक्षक शिक्षिकाहरूको नामावली

क्र.सं.	नाम	पद	ठेगाना	फोन नं.	विषय (अध्यापन)
१	भिक्षु निगोध	प्रधानाध्यापक	विश्वशान्ति विहार	९८५१०५२९२८	-
२	मिम शाक्य	संयोजक	इमाडोल	९८४१३५९८५६	सामाजिक
३	भिक्षु अमतो	शिक्षक	विश्वशान्ति विहार	९८०२०३११८०	स्वास्थ्य शारीरिक शिक्षा
४	भिक्षु जनक	शिक्षक	विश्वशान्ति विहार	९८४१६०९९२४	वातावरण विज्ञान
५	भिक्षु उत्तरो	शिक्षक	विश्वशान्ति विहार	९८०३०८२१४९	पालि
६	अ. पवराजाणी	शिक्षक	अन्तर्ाष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र	९८६२४९००९६	परियति
७	भिम प्रसाद भण्डारी	शिक्षक	सर्लाही	९८६०२७९७६०	गणित
८	सुमन धिताल	शिक्षक	भापा	९८०८१०७१९	विज्ञान
९	रत्न देवी शाक्य	शिक्षक	सिफल कालोपुल	९८४१८०६९७८	नेपाली
१०	तारा तण्डुकार	शिक्षक	कोटेश्वर, काठमाडौं	९८४११७७५५१	अंग्रेजी
११	बबिता नेपाल	शिक्षक	बालकोट	९८४३७०२०१८	अंग्रेजी
१२	रुवी बज्राचार्य	शिक्षक	ललितपुर	९८०८५५७६५४	विज्ञान
१३	सीता घोडासैनी	शिक्षक	कोटेश्वर	९८४१७८९२००	नेपाली

Theravada Buddhist Academy

(Affiliated to Lumbini Buddhist University)

Vishwa Shanti Vihara

Meenbhanwan-34

Management Committee

Founder Chairman

Rev. Dr. Bhikshu Jnanapurnik Mahasthvir

Chairman

Bhikshu Nigrodha Mahasthvir (9851052928)

Secretary

Dr. Mahendra Ratna Shakya (9841174720)

Treasurer

Mrs. Meera Jyoti(9851023174)

Members

M/s. Punita Dhakhwa (A. Agganyani) (9841461226)

Dr. Reena Tuladhar (9851003604)

Principal

Dr. Mahendra Ratna Shakya (9841174720)

THERAVADA BUDDHIST ACADEMY

Teacher's Contact List with Subjects and Experience

S.N.	Names	Contact	E-mail	First and Second Year			Teaching Experience in TBA	
				Paper Code MATB	Subjects Theravada Buddhism	Paper Code MAPBS		Subjects Pali Buddhist Studies
1.	Ven. Kolita	9841333323	sako60@gmail.com	MATB 513	Vinay Pitaka Analysis		-	13 Yrs.
2.	Ven. Bodhijnana	9851167525 9880863649	bodhijnana@gmail.com	MATB 511	Theravada Buddhist Practice		-	13 Yrs.
3.	Ven. Nigrodha	9851052928	bhantiez@gmail.com	MATB 525	Buddhism in South		-	13 Yrs.
4.	Ven. Pannaratna	9841237267	venprthero@gmail.com	MATB 524	Buddhist Philosophy		-	13 Yrs.
5.	Ven. Uttaro	9803082149	uttarosam@gmail.com	MATB 523	Buddhist Ethics		-	7 Yrs.
6.	A. Agganyani	9841461226	agga69@gmail.com	MATB 512	Pali Language and Literature	MAPBS 512	Pali Grammar	13 Yrs
7.	Dr. Triratna Manandhar	9841379760	triratna_sayami@yahoo.com	MATB 512 MATB 514 MATB 521 MATB 522	Pali Literature, Buddhism and Science Research Methodology Buddhist Economics	MAPBS 511	Introduction to Pali Language & Literature	13 Yrs
8.	Mr. Madan Ratna Manandhar	9851030085	madanratna@hotmail.com	MATB 512	Suttapitaka Analysis	MAPBS 511	Introduction to Pali Language & Literature	13 Yrs

S.N.	Names	Contact	E-mail	First and Second Year			Teaching Experience in TBA
				Paper Code MATB	Subjects <u>Theravada Buddhism</u>	Paper Code MAPBS	
9.	Ms. Amita Dhakhwa	9841934279	amitadhakhwa@gmail.com	MATB 514	Buddhism and Science		13 Yrs
10.	Dr. Sabita Dhakhwa	9841219978	sabitadhakhwa@gmail.com	MATB 514	Buddhism and Gender		13 Yrs
11.	Dr. Mahendra Ratna Shakya	9841174720	dr.mahendrashakya27j@gmail.com	MATB 511 MATB 515 MATB 524	Theravada Buddhism, Bu. Art and Architecture & Bu. in Nepal Mandala Buddhist Philosophy & Psychology	MAPBS 511	13 Yrs
12.	Dr. Reena Tuladhar Baniya	9851003604	reenatuladhar@hotmail.com	MATB 524	Buddhist Approach to Governance	MAPBS 515	11 Yrs
13.	Ms. Sushma Bajracharya	9849035217	sushma.bajracharya@gmail.com		-	MAPBS 515	6 Yrs.
14	A. Vimalanyani	9849694782	shakya.ramita@gmail.com	MATB 513	Abhidhammapiitaka Analysis	MAPBS 512	5 Yrs.
15	A. Buddhapali	9869412570	madhu.bhanimi@gmail.com	MATB 512	Pali Language and Literature	MAPBS 513	4 Yrs.
16	A. Kusalyani	9849496955	maharjanikusalyani@gmail.com		-	MAPBS 514	1 Yr.
17	Ms. Anula Shakya	9841044289	anulashk@gmail.com	MATB 524	Buddhist Philosophy		9 Yrs.

Theravada Buddhist Academy
Affiliate with Lumbini Buddhist University
Vishwa Shanti Vihara
STUDENTS RECORDS

S.N.	Year (B.S.)	Batch Name	Student Count	System/Subject	Remarks
1	2069	First Batch	50	Year wise	-
2	2070	Second Batch	19	Year wise	-
3	2071	Third Batch	32	Year wise	-
4	2072	Fourth Batch	36	Year wise	-
5	2073	Fifth Batch	29	Year wise	-
6	2074	Sixth Batch	24	Year wise	-
7	2075	Seventh Batch	33	Year wise	-
8	2076	First Batch	25	Semester wise	-
9	2077	Second Batch	17	Semester wise	-
10	2077	Pali First Batch	26	Pali	-
11	2078	Third Batch	19	Semester wise	-
12	2079	Fourth Batch	15	Semester wise	-
13	2079	Pali 2nd Batch	10	Pali	-
14	2080	Fifth Batch	28	Semester wise	16 + 12 (Pariyatti)
15	2081	2081 Batch	30	Year wise	21 + 9 (Pariyatti)
16	2081	Pali Batch	16	Pali	-
17	2082	2082 Batch	14	Year wise	14++ (बांकी)
	Total		424		

विषय शालि विहारमा आवासीया रुपमा रहनु हुने उपसम्पन्न भिक्षुहरू (२०१२-२५)

सं	नाम	गृहस्थी नाम	जन्म दिन		उमेर		ठेगाना		सामनेर दिन		उपसम्पन्न दिन		बुबा	आमा
			साल	सहीना	गते	सहीना	साल	गते	साल	सहीना	गते	सहीना		
१	भिक्षु बोधिमान महास्थविर	तेजमान महर्जन	२०२९	०८	११	कृत्तिसौगल	२०४७	०५	२०	२०४८	०७	२८	हरि महर्जन	ज्ञानीमाया महर्जन
२	भिक्षु निप्रोध महास्थविर	सिद्धार्थ महर्जन	२०३४	०६	१३	इजही	२०४७	०९	१५	२०५३	०९	२२	माहिता महर्जन	बोला महर्जन
३	भिक्षु उदयभद्र महास्थविर	विष्णु प्रसाद उपाध्याय जवाली	२०१८	०२	२२	गुर्जुधारा	२०४३	०१	१४	२०५३	११	१०	डिलाराम जवाली	लिलादेवी जवाली
४	भिक्षु आचार्यो	मोहनकृष्ण श्रेष्ठ	२०४३	०४	१२	कालिपुर	२०५५	०१	०१	२०६२	१०	१८	नारायण श्रेष्ठ	लक्ष्मी कुमारी श्रेष्ठ
५	भिक्षु अमतो	रविन महर्जन	२०४३	१०	२५	लुम्बु	२०४५	०१	०१	२०६३	०७	२१	जुजुकाजी महर्जन	माया महर्जन
६	भिक्षु जनक	प्रकाश महर्जन	२०४१	०६	१०	लुम्बु	२०५३	१०	१८	२०६३	११	१०	चन्द्रबहादुर महर्जन	सानु महर्जन
७	भिक्षु उत्तरो	आशिष थापा	२०५१	०३	१२	भाषा	२०६२	०१	२६	२०७४	०३	२३	ज्ञान बहादुर थापामगर	चन्द्रकला थापा मगर
८	भिक्षु विमल	अर्जुन आलेमगर	२०५२	०८	२७	भाषा	२०६५	०२	२१	२०७५	०४	११	नरेन्द्र आले मगर	भगवती आले मगर
९	भिक्षु अनन्तो	मिन राज बुढा मगर	२०५५	०४	२७	बाँदिया	२०६९	०२	०६	२०७९	०१	१४	रणेश बहादुर बुढा मगर	चन्द्रमा बुढा मगर
१०	भिक्षु महिचो	उपेन्द्र कपाली	२०५८	०९	११	ललितपुर	२०७०	०२	१८	२०७९	०१	१४	नरेन्द्र कपाली	लक्ष्मी कपाली
११	भिक्षु धर्मरत्न	धर्मरत्न शाक्य	२०१८	०५	२२	ललितपुर	२०८०	१२	२५	२०८०	१२	२५	बुद्धरत्न शाक्य	तेजलक्ष्मी शाक्य
१२	भिक्षु संघरत्न	बाबुराजा अबाले	२०२९	११	०५	ललितपुर	२०८०	१२	२५	२०८०	१२	२५	सानुलाल अबाले	तारिने अबाले

Family Member of Vishwa Shanti Vihara (2082.9.9)

S. N.	Name	Lay Name	Birth Date	District	Novice Date	Upasampada Date	Education/ Title
1	Bhikshu Bodhijnana	Tejman Maharjan	11-Nov-1971	Lalitpur	5-Sep-1990	14-Nov-1991	Saddhamma Kovida M.A.(Nepal Bhasa), M.A.(Buddhist Studies),
2	Bhikshu Nigrodha	Siddhartha Maharjan	29-Sep-1977	Lalitpur	30-Dec-1990	6-Jan-1997	M.A. (Sociology)
3	Bhikshu Udayabhadrā	Bishnu Prasad Upadhya Gyawali	6-Jun-1961	Gulmi	26-Apr-1996	23-Jan-1997	S.L.C
4	Bhikshu Acharo	Mohan Kshrestha	27-Jul-1986	Lalitpur	12-Apr-1998	31-Jan-2006	M.A Buddhist studies, Kovida
5	Bhikshu Amato	Rabin Maharjan	8-Feb-1987	Lalitpur	12-Apr-1998	11-Jul-2006	M.A Buddhist studies, Kovida
6	Bhikshu Janak	Prakash Maharjan	26-Sep-1984	Lalitpur	31-Jan-1997	22-Feb-2007	M.A Mass Communication, Kovida, M.A Buddhist Studies
7	Bhikshu Uttaro	Aashish Thapa	26-Jun-1990	Jhapa	9-May-2005	7-Jul-2017	M.A.
8	Bhikshu Vimutto	Arjun Aale Magar	13-Dec-1995	Jhapa	3-Jun-2008	27-Jul-2018	12 Pass
9	Bhikshu Ananto	Min Raj Budhamagar	12-Aug-1998	Bardiya	19-May-2012	27-Apr-2022	B. A Running
10	Bhikshu Mahindo	Upendra Kapali	26-Dec-2001	Lalitpur	2-Jun-2013	27-Apr-2022	B. A Running
11	Bhikshu Dharmaratna	Dharma Ratna Shakya	7-Sep-1961	Lalitpur	7-Apr-2023	7-Apr-2023	I. A Study
12	Bhikshu Sangharatna	Baburaja Awale	16-Feb-1973	Lalitpur	7-Apr-2023	7-Apr-2023	SLC Study

विश्व शान्ति विहारसित सम्बन्धित भिक्षुहरू विभिन्न विहारहरूमा शासनिक सेवामा (२०८२।९।९)

सं	नाम	गृहस्थी नाम	जन्म मिति	उमेरमा	भाषणेर मिति	उपस्थान्त मिति	बुबा	आमा			
१	भिक्षु वविरवुद्धि महास्वीवर	नदीन महर्जन	२०३१	०६	१८	२७	२०५४	०९	०६	कृष्ण महर्जन	दुर्गा महर्जन
२	भिक्षु विमलो महास्वीवर	दिशेण महर्जन	२०३५	०६	२५	०४	२०६२	०४	०६	जीतगोविन्द महर्जन	गणेशमाया महर्जन
३	भिक्षु सिन्धुजिगर महास्वीवर	प्रेमसिंह बज्र चौर्यी	२०४०	१२	०६	२७	२०५४	११	२७	बाबुनन्द चौर्यी	ललितादेवी चौर्यी
४	भिक्षु जुतिमा	नन्दकुमार महर्जन	२०४३	१२	११	०३	२०५७	०३	२८	नन्द गोपाल महर्जन	नन्द कुमारी महर्जन
५	भिक्षु नायको	सहदेव रजक	२०३८	१२	२८	०३	२०५७	०३	२८	रामबखन रजक	मनमाया रजक
६	भिक्षु उत्तमो	रविन्द्र महर्जन	२०४२	११	२७	०१	२०६३	११	१०	तुय महर्जन	हरमाया डंगोल
७	भिक्षु चन्द्रमो	सरोज वजाचार्य	२०४३	०२	२०	०१	२०५५	०१	१०	धर्मरत्न वजाचार्य	रबी वजाचार्य
८	भिक्षु सुपदी	पुरुषोत्तम चौर्यी	२०४५	०७	०५	०३	२०६६	०३	११	सुभकबाल चौर्य	पट्टीदेवी चौर्यी
९	भिक्षु रगतो	हेम महर्जन	२०४६	०६	०५	०१	२०६४	०१	२२	हेरालाल महर्जन	पञ्चमाया महर्जन
१०	भिक्षु भद्रको	दीपक लामा	२०४९	०२	१५	०१	२०६२	०१	०९	प्रताप सि लामा	राम माया लामा
११	भिक्षु सारदस्सी	शहिलशर्मा पौडेल	२०४८	०९	२०	०४	२०६९	०४	११	गीता शर्मा	रामकृष्ण शर्मा
१२	भिक्षु कविन्तो	सुजरत्न वजाचार्य	२०४७	०९	१०	०३	२०५७	०३	२९	सुनतरत्न वजाचार्य	कुसुम वजाचार्य
१३	भिक्षु पुत्रवन्तो	सोन्दर शास्त्र	२०४९	११	२०	०१	२०६४	०१	२५	दीपक शास्त्र	शोभा शास्त्र
१५	भिक्षु अक्षयस्सी	प्रधान पौडेल	२०४२	०७	२०	०४	२०७३	०४	०८	प्रताप शर्मा पौडेल	कविता शर्मा पौडेल
१६	भिक्षु पञ्जामामी	भिमबहादुर तामाङ	२०४४	०३	२१	०६	२०५३	०६	३०	लिलाबहादुर तामाङ	नोरमाया तामाङ
१७	भिक्षु श्रमवन्तो	ण बहादुर सिंजापतिमगर	२०४१	०२	०७	०१	२०६४	०१	२३	पद्म बहादुर सिंजापतिमगर	अर्जुन कुमारी सिंजापतिमगर
१४	भिक्षु श्रमवन्तो	प्रतिक शर्मा पौडेल	२०४४	०८	२८	०६	२०७४	०६	३१	प्रताप शर्मा पौडेल	कविता शर्मा पौडेल
१८	भिक्षु महेन्द्र	सुमित गुरुंग	२०५६	०५	२४	०४	२०७४	०४	०७	सुक व. गुरुंग	टुकु गुरुंग
१९	भिक्षु पमतो	सुरेश शास्त्र	२०४२	१०	०४	०२	२०७५	०२	१४	विमल शास्त्र	सुमन शास्त्र
२०	भिक्षु जागरो	अधिराज थापा मगर	२०४३	०१	२४	०२	२०६७	०२	१४	टिकाराम थापा मगर	मैसागर थापा मगर
२१	भिक्षु वनेसको	सुमन डंगोल	२०५८	०९	१६	०१	२०७९	०१	१४	श्याम कृष्ण डंगोल	धन डंगोल
२२	भिक्षु पजोतो	दावा तामाङ	२०५५	०९	२०	०४	२०८१	०३	२२	इन्द्रबहादुर तामाङ	कालिदेवी तामाङ
२३	भिक्षु जगदस्सी	रामकृष्ण शर्मा पौडेल	२०१७	१२	२७	०३	२०७९	०३	१४	अनन्त शर्मा पौडेल	लक्ष्मी पौडेल

Family Member of Vishwa Shanti Vihara in Different Vihar for Study & Dhamma Activities (2082.9.8)

S. N.	S. Name	Lay Name	Birth Date	District	Novice Date	Upasampada Date	Education/ Title	Staying other Countries/ Vihara
1	Bhikshu Vajrabuddhi	Navin Maharjan	5-Oct-1975	Lalitpur	9-Feb-1990	12-May-1997	S.L.C.	Taawan
2	Bhikshu Vimalo	Dinesh Maharjan	11-Oct-1978	Lalitpur	31-Jul-2004	21-Jun-2005	M.A Nepali	Siddhimangal Vihara, Thasi
3	Bhikshu Sirivajira	Premisri vajira Chaudhry	19-Mar-1984	Saptari		14-Jul-2005	M. A	Shakyamuni Vihara, Lumbini
4	Bhikshu Jutima	Nanda Kumar Maharjan	24-Mar-1987	Lalitpur	12-Jul-2000	14-Nov-2006	B.A 1st year, Kovida	Malta
5	Bhikshu Nayako	Saha Dev Rajak	10-Apr-1982	Lalitpur	12-Jul-2000	22-Feb-2007	B.A, Kovida	Vipassana Dhammarama, Badkikel
6	Bhikshu Utmano	Rabindra Maharjan	9-Mar-1986	Lalitpur	12-Apr-1998	22-Feb-2007	M.A Lalitkala	Vipassana Dhammarama, Badkikel
7	Bhikshu Chandimo	Saroj Bajracharya	3-Jun-1986	Bhaktapur	12-Apr-1998	22-Feb-2007	M.A Buddhist studies, Kovida	Veluvanarama Vihara, Thecho
8	Bhikshu Subhaddo	Purushottam Chaudhary	21-Oct-1988	Siraha	10-Jul-1999	4-Apr-2009	B.B.S 3rd ,Kovida	Dhapakkel Buddha Vihara
9	Bhikshu Rewato	Hem Maharjan	21-Sep-1989	Lalitpur	9-May-2007	4-Apr-2009	class 10	Kuti Vihara, koteswar
10	Bhikshu Bhaddako	Deepak Lama	28-May-1992	Makawanpur	9-May-2005	23-Jun-2102	Class 11	Myanmar
11	Bhikshu Saradassi	Sahil Sharma Paudel	4-Jan-1992	Kathmandu	26-Jul-2012	26-Jul-2012	B. A study ITMBU	Bodhi Van, Lamjung
12	Bhikshu Kavindo	Suraj Ratna Bajracharya	25-Dec-1990	Palpa	12-Jul-2000	11-Apr-2013	B. A.	Padmachatraya Vihara, Butwal
13	Bhikshu Punyawanto	Sandeep Shakya	3-Mar-1993	Lalitpur	9-May-2007	10-Sep-2014	B. A. in ITMBU	Pa Auk Meditation center, Dolkha
14	Bhikshu Athadassi	Prajnan Sharma Paudel	6-Nov-1995	Kathmandu	24-Jul-2015	24-Jul-2015	1/12/1900	Sri Lanka
15	Bhikshu Pannayasami	Bhim Bahadur Tamang	6-Jul-1997	Dhading	17-May-2009	14-Aug-2016	Angentan in Myanmar	Suvarna Chatrapur Vihara, Lubhu
16	Bhikshu Dhajavanto	Ana Bahadur Sinjapatmagar	21-May-1994	Surkhet	9-May-2007	7-Jul-2017	M.A	Dharmasheel Buddha Vihara, Pokhara
17	Bhikshu Dharmadassi	Pratik Sharma Paudel	14-Dec-1987	Kathmandu	17-Oct-2017	17-Oct-2017	Engineer in B. A	Thailand
18	Bhikshu Mahendra	Sumit Gurung	24-Sep-1999	Gulmi	29-Jul-2017	23-Oct-2020	B.A. Running	Gyanodaya Buddha Vihara, Baglung
19	Bhikshu Pamutto	Suresh Shakya	18-Jan-1996	Rupandehi	18-May-2008	27-Apr-2022	B.A. study	Dhapakkel Buddha Vihara, Dhapakkel
20	Bhikshu Jagaro	Adhiraj Thapa Magar	5-May-1996	Surkhet	19-May-2010	27-Apr-2022	B.A. study	Chitravan Buddha Vihara, Narayanghat
21	Bhikshu Gavesako	Suman Dangol	31-Dec-2001	Tokha	2-Jun-2013	27-Apr-2022	B. A Running	Manimandap Mahavihara, Patako
22	Bhikshu Pajjoto	Dawa Tamang	4-Jan-1999	Dhading	19-May-2010	6-Jul-2024	B. A Running	Dharmasheel Buddha Vihara, Pokhara
23	Bhikshu Nyanadassi	Ram Krishna Sharma Paudel	9-Apr-1961	Kathmandu	13-Jul-2022	28-Jun-2025		

विश्व शान्ति विहारमा रहनु भएका भिक्षुहरूको मोबाइल नं

क्र.सं.	नाम	सम्पर्क नं.
१	भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविर	९८५११६७५२५
२	भिक्षु निगोध महास्थविर	९८५१०५२९२८
३	भिक्षु उदयभद्र महास्थविर	९८६७९२२२५५
४	भिक्षु आचारो	९८५१११७१५८
५	भिक्षु अमतो	९८०२०३११८०
६	भिक्षु जनक	९८४१६०९९२४
७	भिक्षु उत्तरो	९८०३०८२१४९
८	भिक्षु विमुत्तो	९८०३४९६६१५
९	भिक्षु महिन्दो	९८१०३८२५१८
१०	भिक्षु अनन्तो	९८१८२३४६९२
११	भिक्षु धर्मरत्न	९८४१३०४४७८
१२	भिक्षु संघरत्न	९७०८६०४६७२

विश्व शान्ति विहारमा हनुभएका श्रामणेरहरू

सि.नं.	नाम	सम्पर्क नं.
१	श्रामणेर ओभासो	९७६५२२६४३३
२	श्रामणेर अशोक	९८४९०६४३९६
३	श्रामणेर निम्मलो	९८४५३७३९२८
४	श्रामणेर पदुमो	९७६५८३५०६९
५	श्रामणेर तिस्रो	९८४००२९०३३
६	श्रामणेर आभासो	९८४४२००२९२
७	श्रामणेर यसवन्तो	९८२०२३२६२०
८	श्रामणेर तण्हंकर	९८०३५९७२९४
९	श्रामणेर दीपंकरो	९८०३५९८५५५
१०	श्रामणेर धम्मद्विसि	९८१९९०५०२२
११	श्रामणेर विपस्सि	९८६२१०७८८८
१२	श्रामणेर यसोज	९७६४३७९४९९
१३	श्रामणेर कविन्दो	९७६३४२९२४८
१४	श्रामणेर सँकिच्चो	९७४५९४०५८४
१५	श्रामणेर अनुत्तरो	९८४५२६६३४५
१६	श्रामणेर ज्ञानसिरी	९८४२८७५८२९
अनागारिका		
१	अनागारिका उपनन्दा	९८४१७३२७२३
भान्छामा सहयोगी		
१	जमुना महर्जन, कीर्तिपुर	९८०८७८७३२६
२	बाबुकाजी महर्जन, थसि	९८६१६८५५२५
३	संगीता रावल, शान्तिनगर	९८४८५४६४५७

विभिन्न विहारमा रहनु भएका श्रामणेरहरू

सि.नं.	नाम	विहार	सम्पर्क नं.
१	श्रामणेर रूचिरो	सुवर्ण छत्रपुर विहार, लुभु	९७०६९३२०७८
२	श्रामणेर कस्सपो	धापाखेल बुद्ध विहार, धापाखेल	९८१०१०१५९४
३	श्रामणेर बोधिधम्मो	वेलुवनाराम विहार, थेच्व	९८६३१४४३५५
४	श्रामणेर आनन्द	ध्यानकुटी विहार, बनेपा	९८६४१५५७६४
५	श्रामणेर पदुमो	बुद्धभूमि महाविहार, टोखा	९७४९४५५४४९
६	श्रामणेर अभिवंसो	सुवर्ण छत्रपुर विहार, लुभु	९७६९७७८०४१
७	श्रामणेर पञ्चावंशो	सुवर्ण छत्रपुर विहार, लुभु	९७६२३४२१६०
८	श्रामणेर वंगिस	बौद्ध शान्ति विहार, बुलु	९७४५५४७७३२
९	श्रामणेर ज्ञाणुत्तरो	अ.बौ. भा.केन्द्र, बुद्धनगर	९७६९७७७०४९
१०	श्रामणेर ज्ञाणिन्दो	बौद्ध शान्ति विहार, बुलु	९७६५६१७५०७

विभिन्न विहारमा रहनु भएका अनागारिकाहरू

सि.नं.	नाम	विहार	सम्पर्क नं.
१	अ. मधुभाणिनी	सन्ति सुखावास, चाकुपाट	९८६९४१२५७०

विभिन्न विहारमा शासनिक सेवामा रहनु भएका भिक्षुहरूको मोबाइल नं

सं	नाम	विहार, देश	सम्पर्क नं.
१	भिक्षु वजिरबुद्धि महास्थविर	ताइवान	८८६९८८२५००१८
२	भिक्षु विमलो	सिद्धिमंगल बुद्ध विहार, थसि	९८४१५९८३८३
३	भिक्षु सिरिवजिर	शाक्यमुनि विहार, लुम्बिनी	९८५७०११२११
४	भिक्षु जुतिमा	माल्टा	९८०१००३१८१
५	भिक्षु नायको	विपस्सना धम्मराम विहार, बडिखेल	९८४१७३३३६३
६	भिक्षु उत्तमो	विपस्सना धम्मराम विहार, बडिखेल	९८४९६२४३८५
७	भिक्षु चन्दिमो	वेलुवनाराम विहार, थेच्च	९८४१५०५६०३
८	भिक्षु सुभदो	धापाखेल बुद्ध विहार, धापाखेल	९८४९११५९९
९	भिक्षु रेवतो	कुटी विहार, कोटेश्वर	९८४९०२७८६३
१०	भिक्षु भद्रको	पण्डिताराम, म्यानमार	९७४५७०७२२४
११	भिक्षु सारदस्सी	बोधि वन, लमजुंग	९८६०७८९९७५
१२	भिक्षु कविन्दो	पदमचैत्य विहार, बुटवल	९८४९७५५३८७
१३	भिक्षु पुञ्जवन्तो	धम्मदायाद ध्यानकेन्द्र, दोलखा	९८०३३९९२०
१४	भिक्षु अत्यदस्सी	थाइलैण्ड	९८२३३९५९२४
१५	भिक्षु पञ्जासामी	सुवर्ण छत्रपुर विहार, लुभु	९८२५४४७००२
१६	भिक्षु धजवन्तो	धर्मशीला बुद्ध विहार, पोखरा	९८०३०८२१३७
१७	भिक्षु धम्मदस्सी	थाइलैण्ड	९७०१०८०७६४
१८	भिक्षु महेन्द्र	ज्ञानोदय बुद्ध विहार, बागलुंग	९८२७४५४६३० ९८६७३९१४४७
१९	भिक्षु पमुतो	धापाखेल बुद्ध विहार, धापाखेल	९८०८०५४४५६
२०	भिक्षु जागरो	चित्रवन विहार, नारायणघाट	९८००५३७५५५
२१	भिक्षु गवेसको	मणिमण्डप महाविहार, पटको	९८६३९४७५४०
२२	भिक्षु पज्जोतो	धर्मशीला बुद्ध विहार, पोखरा	९७४६४३७३४९
२३	भिक्षु ज्ञाणदस्सी	बोधि वन, लमजुंग	९८४९४१६८६५

विश्व शान्ति विहारमा श्रामणोर प्रव्रजित भाएका तथा शिक्षालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरू (२०८२ मंसिर १०)

क्र. सं.	नाम	गृहस्थी नाम	जन्म मिति			जिल्ला	अनागारिका मिति			बुबा	आमा
			साल	महीना	गते		साल	महीना	गते		
१	ओभासो	सूर्य रजतमगर	२०६०	०३	२१	दोलखा	२०७३	१०	२३	मानबहादुर मगर	दिलकुमारी मगर
२	असोको	एकराज मगर	२०५८	१२	०४	खोटांग	२०७४	४	१४	टंक कुमार मगर	उमा कुमारी मगर
३	निमालो	सुरज जोशी	२०५९	०२	०२	दोलखा	२०७४	४	१४	नारायण जोशी	गोपिनी जोशी
४	पदुमो	कमल शाही	२०५९	०१	०२	जाजरकोट	२०७४	४	१४	हर्क बहादुर शाही	भगवती शाही
५	तिस्सो	राजीव रजत मगर	२०६२	०५	१६	दोलखा	२०७४	४	१४	वीर व. मगर	जनक कुमारी मगर
६	आभासो	अमन टयांगले मगर	२०६२	०३	१२	रोटहट	२०७४	४	१४	शेर ब. मगर	सीता मगर
७	यसवन्तो	माधव रानामगर	२०६३	१०	०६	खोटांग	२०७४	४	१४	तेज व. राना मगर	दीर्घमाया राना मगर
८	तण्डकरो	लक्ष्मण थापा मगर	२०५८	०६	२०	दोलखा	२०७५	४	१२	जितबहादुर मगर	सुनमाया मगर
९	दीपकरो	रुपेश राना मगर	२०५९	०५	०९	मकवानपुर	२०७५	४	१२	दीपक बहादुर रानामगर	मन्जिरा रानामगर
१०	धम्मदस्ती	विनायक मगर	२०६२	०२	१९	खोटांग	२०७५	४	१२	तेजबहादुर रानामगर	दीर्घमाया राना मगर
११	यसोजो	मिलन आलेमगर	२०६३	०९	२३	खोटांग	२०७५	४	१२	युवराज मगर	विष्णु मगर
१२	कविन्दो	धुर्व पल्लीमगर	२०६४	०१	०१	सुर्खेत	२०७५	४	१२	दीलबहादुर पल्लीमगर	पार्वती पल्लीमगर
१३	सकिच्यो	धनबहादुर सिंह ठकुरी	२०६५	०५	०७	जाजरकोट	२०७५	४	१२	कालु सिंह	देवीसन शाही
१४	अनुत्तरो	क्षितिज तामांग	२०६३	११	०९	धादिङ्ग	२०७६	३	२८	सन्तबहादुर तामांग	तोकमाया तामांग
१५	जाणसिरि	प्रज्वल थारु	२०६५	०९	०५	उदयपुर	२०७७	८	१०	सहदेव चौधरी	शान्ति चौधरी
१६	पदिगो	मिलन मगर	२०६३	०९	२३	उदयपुर	२०७८	०६	१९	टीका बहादुर मगर	भीमा कुमारी मगर
१७	जाणकीर्ति	राम दर्लामी मगर	२०७७	०१	२९	ललितपुर	२०७८	०६	१९	मोति बहादुर दर्लामीमगर	नन्दकुमारी दर्लामी मगर

क्र. सं.	नाम	गृहस्थी नाम	जन्म मिति			जिल्ला	अनागारिका मिति			बुबा	आमा
			साल	महीना	गते		साल	महीना	गते		
१८	आणुतरी	रुपक पूर्वछाने मगर	२०६६	०६	०७	धनुषा	२०७९	०३	२०	खुबु बहादुर पूर्वछानेमगर	रत्नमाया आलेमगर
१९	आणपाल	आकास तामांग	२०६५	०३	२५	सोलुखुम्बु	२०७८	०६	१९	पुणराज तामांग	सरिता तामांग
२०	आणालोक	सन्धीप थापामगर	२०६५	०९	२९	रामेछाप	२०७९	०३	२०	श्याम मगर	सीता मगर
२१	आणवोध	सुजन चौधरी	२०६६	०३	०६	सप्तरी	२०७९	०३	२०	विद्यासागर चौधरी	गीता चौधरी
२२	आणभासो	तेजिग लामा	२०६७	०५	१०	काठमाडौं	२०७९	०३	२०	जनक लामा	मखमती तामांग
२३	आणदस्सो	हिरालाल गरजा मगर	२०६६	११	१४	सुर्खेत	२०७९	०३	२०	कर्ण बहादुर गरजा मगर	धनसरा गरजा मगर
२४	आणसंवर	रुपेश पाख्रिन	२०६६	०८	०३	सिन्धुली	२०८०	३	१६	रामबहादुर पाख्रिन	पूर्णमाया पाख्रिन
२५	आणसामी	आकास ठाडामगर	२०६६	१२	०७	सर्लाही	२०८०	३	१६	देवबहादुर ठाडामगर	विमला ठाडामगर
२६	छन्दक	बर्मलाल श्रेष्ठ	२०६७	०४	०२	बारा	२०८०	३	१६	गोपीलाल श्रेष्ठ	सोमकान्धी श्रेष्ठ
२७	वजिराण	पुष्कर गलान	२०६८	०१	०१	मकवानपुर	२०८०	३	१६	हरिशरण घलान	लीलामाया घलान
२८	अरियण	रीक्या घर्तिमगर	२०६८	०६	२६	रुपन्देही	२०८०	३	१६	बुद्धबहादुर घर्तिमगर	पावती घर्तिमगर
२९	आणधम्मो	ljsf; ykfdfu/	२०६८	०७	०२	काभ्रे	२०८०	३	१६	तिलक बहादुर थापा	बालकुमारी थापा
३०	आणतिस्व	ljzfn tfdf+u	२०६८	०९	२७	खोटांग	२०८०	३	१६	मीन कुमार तामांग	तिथोकुमारी तामांग
३१	कोविद	slzj /fgfd/	२०६७	०१	०१	खोटांग	२०८१	४	३	तेजबहादुर रानामगर	दीर्घमाया राना मगर
३२	आनन्द	cf'o'if cfn]du/	२०६८	०९	१४	खोटांग	२०८१	४	३	जगदीश आलेमगर	प्रमिला आलेमगर
३३	सुजाल	;'g du/	२०६८	०७	२७	भोजपुर	२०८१	४	३	दीपेश मगर	सुमना मगर
३४	जोतिक	o'j/fh cfn]du/	२०६९	१०	०७	खोटांग	२०८१	४	३	अम्बर बहादुर मगर	कुमारी मगर

क्र. सं.	नाम	गृहस्थी नाम	जन्म मिति			जिल्ला	अनागारिका मिति			बुबा	आमा
			साल	महीना	गते		साल	महीना	गते		
35	सुभूति	भूवन आलेमगर	२०७०	०१	१७	धनकुटा	२०८१	४	३	धनेन्द्र बहादुर मगर	दीलमाया मगर
36	सुदन	युदिल सिंह ठकुरी	२०७०	०५	०६	बाँदिया	२०८१	४	३	मानबहादुर सिंह	कमला शाही
37	रेवत	रिदम अस्तानी मगर	२०७१	०१	०२	काभ्रे	२०८१	४	३	दीनेस अस्तानी	प्रेरणा आलेमगर
38	आलोक	आशेष लायामगर	२०७१	०१	२८	सखुवासभा	२०८१	४	३	सुमन मगर	नीरमाया मगर
39	धम्मवोधि	सनुस माली	२०६७	०५	२०	ललितपुर	२०८२	३	२३	सेखनारायण माली	संगीता माली
40	सुवर्णो	मन्दिप चौधरी	२०६८	०४	१८	उदयपुर	२०८२	३	२३	हृदय नारायण चौधरी	रुपावती चौधरी
41	पियत्राण	विमल रानामगर	२०६८	०५	१४	धनकुटा	२०८२	३	२३	छत्रबहादुर रानामगर	पद्ममाया रानामगर
42	ज्वेन	अर्जन मगर	२०६८	०६	०१	मोरंगा	२०८२	३	२३	दीलबहादुर मगर	रामकुमारी मगर
43	वर्णिता	रोसन चौधरी	२०६९	०५	०३	उदयपुर	२०८२	३	२३	विश्वप्रकाश चौधरी	ललिता चौधरी
44	कोसम्बी	सन्दिप ब्लोन	२०६९	०६	०७	मकवानपुर	२०८२	३	२३	सुकुराम ब्लोन	चिनीमाया ब्लोन
45	अजित	आयुष सूर्यमगर	२०७०	०३	०२	मोरंगा	२०८२	३	२३	मनबहादुर सूर्यमगर	अस्मीता मगर
46	जीवक	शिशिर चौधरी	२०७०	१२	१२	उदयपुर	२०८२	३	२३	रंजित चौधरी	रेखाकुमारी चौधरी
47	असित	अमर थोकर	२०७१	०२	०९	मकवानपुर	२०८२	३	२३	राजकुमार थोकर	कुमारी थोकर
48	उपक	रोन आलेमगर	२०७१	०५	१५	धनकुटा	२०८२	३	२३	फत्त बहादुर आलेमगर	नरमाया आलेमगर
49	रीसभ	सन्देश ब्लोन	२०७१	०७	२८	मकवानपुर	२०८२	३	२३	सुकुराम ब्लोन	चिनीमाया ब्लोन
50	नन्दको	प्रिन्स मगर	२०७२	१०	०३	मोरंगा	२०८२	३	२३	हर्कबहादुर मगर	पद्मि मगर
51	सुदत्तो	यन्त्र विक्रम राना मगर	२०७०	०२	०५	धनकुटा	२०८२	३	२३	नगेन्द्र मधि रानामगर	आशामाया रानामगर

बिस्व शान्ति विहारका अनागारिकाहरू

सि.नं.	अनागारिका	गृहस्थी नाम	जन्म मिति	ठेगाना	श्रामणेर मिति	बुबाको नाम	आमाको नाम
१	उपनन्दा	शर्मिला अवाले	२०२९, ०१	०४ कोटेश्वर	२०५१, १०	०४ गोपीलाल अवाले	पुनमाया अवाले
२	मधुभाणिनी	विपस्वना शाक्य	२०४६, १२	२६ ओकृबहाल	२०५९, ०१	०७ प्रेम बहादुर शाक्य	माया देवी शाक्य

अन्तराष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्रबाट अध्ययनको लागि आउनुहुने श्रामणेरहरू

सि.नं.	श्रामणेर	गृहस्थी नाम	जन्म मिति	ठेगाना	श्रामणेर मिति	बुबाको नाम	आमाको नाम
१	धम्मदस्सी	आर्युष ताम्राकार	२०६४, ३	२३ सुनसरी	२०७८, ६	१९ लक्ष्मण ताम्राकार	सरिना ताम्राकार
२	मेधजाण	सर्वज्ञ महर्जन	२०६९, १२	८ काठमाडौं	२०८१, ४	३ महेश्वर महर्जन	इन्द्रमाया महर्जन

अन्तराष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्रबाट अध्ययनको लागि आएका अनागारिका तथा ऋषिनीहरू

सि.नं.	अनागारिका	गृहस्थी नाम	जन्म मिति	ठेगाना	ऋषिनी मिति	बुबाको नाम	आमाको नाम
१	निपुणजाणी	मुना बल	२०६६, ०१	११ मकवानपुर	२०८१, ०५	२३ इमानसिंह बल	सन्जु बल
२	निपकजाणी	करिना सिंगार	२०७०, ०६	०६ ललितपुर	२०८१, ०५	२३ रण बहादुर सिंगार	मंगली पाख्रिन सिंगार

सि.नं.	ऋषिनी	गृहस्थी नाम	जन्म मिति	ठेगाना	ऋषिनी मिति	बुबाको नाम	आमाको नाम
३	मनापिका	मनिषा रिमाल	२०६८, ०८	१३ कैलाली	२०८१, १२	२१ धर्मराज रिमाल	लक्ष्मी रिमाल
४	करुणा	कमला अधिकारी	२०७०, ०९	२५ कैलाली	२०८१, १२	२१ खडगराज अधिकारी	रत्ना अधिकारी

Samaneras of Vishwa Shanti Vihara (2025.12.25)

S.N.	Samanera Name	Lay Name	Study Level	District	Birth Date			Samanera Date		
					Year	Month	Date	Year	Month	Date
1	Obhaso	Surya Rajanmagar	B.A 2nd	Dolakha	2003	07	05	2017	2	5
2	Asoko	Ekraj Magar	B.A 2nd	Khotang	2002	03	17	2017	7	29
3	Nimmalo	Suraj Joshi	B.A 4th	Dolakha	2002	05	15	2017	7	29
4	Padumo	Kamal Shahi	B.A 2nd	Jajarkot	2002	05	22	2017	7	29
5	Tisso	Rajiv Rajan Magar	B.A 1st	Dolakha	2005	09	01	2017	7	29
6	Abhaso	Aman Tyangle Magar	B.A 1st	Rautahat	2005	06	26	2017	7	29
7	Yasavanto	Madhav Ranamagar	B.A 2nd	Khotang	2007	01	17	2017	7	29
8	Tanhankara	Lakshuman Thapa Magar	B.A 2nd	Dolakha	2001	10	06	2018	7	28
9	Dipankaro	Rupesh Rana Magar	B.A 2nd	Makwanpur	2002	08	25	2018	7	28
10	Dhammadassi	Vinayak Magar	B.A 2nd	Khotang	2005	06	01	2018	7	28
11	Yasojo	Milan Alemagar	12	Khotang	2006	01	07	2018	7	28
12	Kavindo	Dhurba Pallimagar	12	Surkhet	2007	04	14	2018	7	28
13	Sankicco	Dhanbahadur Singh Thakuri	12	Jajarkot	2008	08	23	2018	7	28
14	Anuttaro	Kshitij Tamang	12	Dhading	2007	02	21	2019	7	13
15	Nyanasiri	Prajwal Tharu	12	Udayapur	2008	12	20	2020	11	25
16	Padipo	Milan Magar	10	Udayapur	2007	01	07	2021	10	05
17	Nyanakirti	Ram Darlami Magar	10	Lalitpur	2020	05	11	2021	10	05
18	Nyanapala	Aakas Tamang	9	Bhaktapur	2008	07	09	2021	10	05
19	Nyanuttaro	Rupak Purbachhane Magar	9	Dhanusha	2009	09	23	2022	07	04
20	Nyanaloka	Sandip Thapamagar	10	Ramechhap	2009	01	13	2022	07	04
21	Nyanabodhi	Sujan Chaudhary	10	Saptari	2009	06	20	2022	07	04
22	Nyanabhaso	Tenjing Lama	9	Kathmandu	2010	08	26	2022	07	04

S.N.	Samanera Name	Lay Name	Study Level	District	Birth Date			Samanera Date		
					Year	Month	Date	Year	Month	Date
23	Nyanadassano	Hiralal Garanja Magar	9	Surkhet	2010	02	26	2022	07	04
24	Nyanasamvara	Rupesh Pakhrin	8	Kavre	2009	11	18	2023	7	1
25	nyanasami	Aakas Thadamagar	8	Sarlahi	2010	03	20	2023	7	1
26	Nyanabhassa	Barlal Shrestha	7	Bara	2010	07	18	2023	7	1
27	Vajira-nyana	Pushkar Ghalan	8	Makwanpur	2011	04	14	2023	7	1
28	Ariya-nyana	Rikya Ghartimagar	9	Rupandehi	2011	10	13	2023	7	1
29	Nyanadhammo	Bikas Thapamagar	7	Kavre	2011	10	19	2023	7	1
30	Nyanatikkhha	Bishal Tamang	8	Khotang	2012	01	11	2023	7	1
31	Kovida	Keshav Ranamagar	8	Khotang	2010	04	14	2024	7	18
32	Ananda	Ayush Alemagar	6	Khotang	2011	12	29	2024	7	18
33	Sujata	Susan Magar	7	Bhojpur	2011	11	13	2024	7	18
34	Jotika	Yuvraj Alemagar	7	Khotang	2013	01	19	2024	7	18
35	Subhuti	Bhuwan Alemagar	8	Dhankuta	2013	04	30	2024	7	18
36	Sudatta	Yudil Singh Thakuri	7	Bardiya	2013	08	22	2024	7	18
37	Revata	Ridam Astani Magar	7	Kavre	2014	04	15	2024	7	18
38	Aloka	Ashish Layamagar	7	Sankhuwasabha	2014	05	11	2024	7	18
39	Dhammabodhi	Sanus Mali	6	Lalitpur	2010	09	05	2025	7	7
40	Suvanno	Mandip Chaudhary	7	Udayapur	2011	08	03	2025	7	7
41	Piyajana	Bimal Ranamagar	7	Dhankuta	2011	08	31	2025	7	7
42	Udena	Arijun Magar	6	Morang	2011	09	18	2025	7	7
43	Vannito	Roshan Chaudhary	7	Udayapur	2012	08	19	2025	7	7
44	Kosambi	Sandip Blon	6	Makwanpur	2012	09	23	2025	7	7
45	Ajita	Ayush Suryamagar	6	Morang	2013	06	16	2025	7	7
46	Jivaka	Shishir Chaudhary	6	Udayapur	2014	03	26	2025	7	7

S.N.	Samanera Name	Lay Name	Study Level	District	Birth Date			Samanera Date		
					Year	Month	Date	Year	Month	Date
47	Asita	Amir Thokar	6	Makwanpur	2014	05	23	2025	7	7
48	Upaka	Ron Alemagar	6	Dhankuta	2014	08	31	2025	7	7
49	Risabha	Sandesh Blon	6	Makwanpur	2014	11	14	2025	7	7
50	Nandako	Prince Magar	6	Morang	2016	01	17	2025	7	7
51	Sudatto	Chandra Magar	6	Dhankuta	2013	05	19	2025	7	7
Anagarika in Vishwa Shanti Vihara										
	Anagarika	Lay Name	Level	District	Birth Date			Anagarika Date		
1	Upananda	Sharmila Awale	SLC	Kathmandu	1972	04	16	1995	01	18
2	Madhubhamini (Shanti Sukhawas)	Vipassana Shakya	Dhammacarya (Myanmar)	Lalitpur	1990	03	29	2002	04	20
Anagarika and Risini from IBMC										
	Anagarika	Lay Name	Level	District	Birth Date			Anagarika Date		
1	Nipunanyani	Muna Bal	9	Makwanpur	2009	04	24	2024	09	08
2	Nipakanyani	Karina Singar	8	Lalitpur	2013	09	22	2024	09	08
Samaneras of Vishwa Shanti Vihara (2025.12.25)										
	Risini	Lay Name						Risini Date		
3	Manapika	Manisha Rimal	7	Kailali	2011	11	29	2025	04	03
4	Karuna	Kamala Adhikari	6	Kailali	2014	01	09	2025	04	03

विश्व शान्ति विहारमा श्रामणेर प्रव्रजित भारे अध्ययन तथा विभिन्न विहारमा शासनिक सेवामा लागि रहेका श्रामणेरहरू (२०८२/१९)

क्र.सं.	श्रामणेर नाम	गृहस्थी नाम	जन्म मिति			जिल्ला	श्रामणेर मिति			बुबा	आमा
			साल	महीना	गते		साल	महीना	गते		
१	रुचिरो	उत्तम प्रजापति	२०५५	०६	२६	काभ्रे	२०६७	०२	०५	उत्तम प्रजापति	निलम प्रजापति
२	कस्सपो	किरण विम्बु	२०५७	०९	२३	तेह्रथुम	२०७१	०३	२६	सानवहादुर विम्बु	गोमा माया रानामगर
३	बोधधम्मो	दीपेश शाही	२०६२	०८	२४	सुन्या	२०७४	०४	१४	खड्क ब. शाही	त्रिपुरा शाही
४	आनन्दो	धन बहादुर रानामगर	२०६३	०४	२२	धनकुटा	२०७४	०४	१४	नगेन्द्र मणी राना मगर	गोमा देवी राना मगर
५	पदुमो	सुभाष बल	२०६१	०४	१८	मकवानपुर	२०७५	०४	१२	इमानसिंह बल	सन्जु बल
६	अभिवसो	डिल्लि मगर	२०६२	०३	२४	खोटांग	२०७५	०४	१२	मोहन रानामगर	विमला रानामगर
७	यसोजो	मिलन आलेमगर	२०६३	०९	२३	खोटांग	२०७५	०४	१२	युवराज मगर	विष्णु मगर
८	पञ्चावसो	उज्वल मगर	२०६५	०९	०२	खोटांग	२०७५	०४	१२	शम्भुकमार मगर	गोपीसरा राई
९	बंणीसो	लिल बहादुर मगर	२०६२	०७	०२	खोटांग	२०७६	३	२८	अम्बर बहादुर मगर	कुमारी मगर
१०	जागिन्दो	पेशल पुन	२०६३	०३	१०	म्याग्दी	२०७७	०८	१०	लिल बहादुर पुन	शान्ति पुन
११	आणुनरो	महेन्द्र थापामगर	२०६५	१०	१२	खोटांग	२०७७	०८	१०	मोहनलाल थापामगर	पुना थापामगर
१२	लोकाविदू	लोकाविदू शाक्य	२०६६	८	६	ललितपुर	२०७८	६	१९	ज्ञानेन्द्र शाक्य	रोजिना शाक्य
१३	मुनिन्द्र	अमिब शाही	२०६५	९	१४	काठमाडौं	२०७८	६	१९	रविन्द्र शाही	अमिना महर्जन शाही
१४		साहिल श्रेष्ठ	२०६६	८	१५	काभ्रे				हिमाल श्रेष्ठ	सरिता श्रेष्ठ
१५		आकाश प्रधान	२०६८	५	१०	भक्तपुर				राणेश प्रधान	मन्दिरा प्रधान

**“Novices (Shramaners) who were ordained at Vishwa Shanti Vihar
and are currently involved in various viharas for monastic services as of 2082/09/09.”**

S. N.	Samanera Name	Lay Name	Level	Birth date			Address	Samanera Date		
				Year	Month	Date		Year	Month	Date
1	Ruciro	Uttam Prajapati		1998	10	12	Kabhre	2010	05	19
2	Kassapo	Kiran Limbu		2001	01	07	Tehrathum	2014	07	10
3	Bodhidhammo	Dipesh Shahi		2005	12	09	Jumla	2017	07	29
4	Anando	Dhan Bahadur Ranamagar		2006	08	07	Dhankuta	2017	07	29
5	Padumo	Subhash Bal		2004	08	02	Makwanpur	2018	07	28
6	Abhivanso	Dilli Magar		2005	09	29	Khotang	2018	07	28
7	Pañāvanso	Ujjwal Magar		2008	12	17	Khotang	2018	07	28
8	Vang̃so	Lil Bahadur Magar		2005	10	19	Khotang	2019	7	13
9	Ñāpindo	Peshal Pun		2006	06	24	Myagdi	2020	11	25
10	Ñānuttaro	Mahendra Thapamagar		2009	01	25	Khotang	2020	11	25
11	Lokavidū	Lokavidu Shakya		2009	11	21	Lalitpur	2021	10	5
12	Munindra	Amirav Shahi		2008	12	29	Kathmandu	2021	10	5
13		Sahil Shrestha		2009	11	30	Kabhre			
14		Aakash Pradhan					Bhaktapur			

मासिक रूपमा बिहारमा भोजन/जलपान दानको साथै विविध प्रकारले सहयोग गरिराख्नु भएका दाताहरू २०८२।१।९

क्र.सं.	बाला	थायू	गते/बार	फोन नं.	विवरण
१	भिधु वजिरबुद्धि	ताइवान	२		भोजन जलपान व सर्वत
२	कल्याण पुचः	शान्तिनगर	१	९८४१४८६२३७ (मोहन रजित)	भोजन
३	प्रदीपरत्न तामाकार	मरु	पहिलो आईतबार	४२५०७१८, ४२५९९०७, ९८५१०२५३१७	भोजन
४	चित्राशोभा तुलाधर परिवार	तीनधारा	५ गते	४२२१३४५	भोजन
५	दत्तबहादुर, रेणु श्रेष्ठ (छिमे)	बागबजार	शुक्रपक्ष दशमी	४२२६६८५	भोजन
६	पद्मशोभा, शान्ति तुलाधर	कान्तिपथ	शुक्रपक्ष चतुर्दशी	४२५३७६०	भोजन
७	हेरादेवी शाक्य	चौड	१९ गते	४४७९१५१	भोजन
८	प्रेमशोभा पुचः	डल्लु	२५ गते	४६७२१९८/४२४६३७८/ ४२५९८९०	भोजन
९	किपा माथेमा	छाउनी	१ तारिख	४२७०७३७	भोजन
१०	राजेश, शोभा श्रेष्ठ	सीतापाइला	१४ गते		भोजन
११	बुद्धजयन्ती समारोह समिति	मीनभवन	तेस्रो शनिवार	९८४१९३४२७९	जलपान
१२	लेभेन्टरमाया श्रेष्ठ	मीनभवन	कृष्णपक्ष अष्टमी	अमिता धाब्बा	जलपान
१३	रत्नबहादुर तण्डुकार	इखाछे	शुक्रपक्ष चतुर्दशी	४६२१३२३	जलपान
१४	मखनलाल, नानीमाया श्रेष्ठ	शान्तिनगर	पुन्ही	९८५११५७६६६	जलपान
१६	आनन्द पुचः	शान्तिनगर	शुक्रपक्ष पारु	९८४३२६३८०१	जलपान
१७	अनागारिका करुणावती	पद्मकीर्ति विहार, कमलपोखरी	२६ गते		जलपान
१८	केशावती शाही	महाराजगंज	शुक्रपक्ष अष्टमी		
१५	प्रकाशवीरसिंह तुलाधर	लाजिम्पट		४४१२६५५	दूध

विश्व शान्ति विहारमा विहानको बुद्धपूजा (विहान ५
बजेदेखि ५:४५ सम्म) विविध पाठहरू सहित (मिति
२०८० मंसिर १ गते देखि लागू)

- १) बुद्ध, धर्म, संघ गुणानुस्मरण सहित बुद्धपूजा
- २) पटिसंखा योनिसो ... चार वटा पच्चवेक्खणा
- ३) बत्तिस कोट्टास (अत्थि इमस्सिं मे काये केसा लोमा
- ४) केसा - सँ, लोमा - चिमिसँ
- ५) हेतु पच्चयो
- ६) नमामि बुद्धं ...
- ७) यो वद तं पवरो ...
- ८) धम्मपद गाथा ५ वटा
- ९) परित्राण शुरुदेखि क्रमशः
- १०) ध्यान

साँझको बुद्धपूजा (५:०० देखि ५:४५ बजेसम्म)

विविध सूत्र पाठ, ध्यान, मैत्रीभावना पाठ

आइतबार (महापरित्राण शुरुदेखि क्रमशः)

सोमबार (विविध पाठ)

मंगलबार (धर्म उपदेश सुन्ने)

बुधबार (१५ मिनेट ध्यान, १५ मिनेट पारुपन अभ्यास)

विहीबार (३० मिनेट ध्यान)

शुक्रबार (सेखिय)

शनिबार (पढ्ठान / अनत्तलक्खण सूत्र पाठ)

विश्व शान्ति विहार

विद्यार्थी भ्रामणेरहरूको दैनिक समय तालिका

बिहान

४.३०	-	जागरण
५.०० - ५.४५	-	बुद्धपूजा, परित्राण, ध्यान
५.४५ - ६.००	-	सरसफाइ / शारीरिक व्यायाम
६.१० - ६.३०	-	जलपान
६.४५	-	त्रिशरणगमन प्रार्थना -
७.०० - ९.४०	-	शिक्षालयमा नियमित कक्षा
९.४० - ९.५५	-	स्वाध्याय
१०.०० - ११.००	-	परित्राण पाठ/स्वाध्याय -दाताहरूकोलागि
११.००- १२.००	-	भोजन

दिउँसो

१२.०० - १२.४५	-	स्वाध्याय / आराम
१.०० - ३.३०	-	शिक्षालयमा नियमित कक्षा
३.३० - ४.००	-	सरसफाइ
४.०० - ४.५०	-	स्वाध्याय

साँझ

५.०० - ५.४५	-	बुद्धपूजा/ ध्यान
५.४५ - ६.००	-	सर्वत
६.१५ - ८.३०	-	कक्षामा स्वाध्याय
८.४५	-	सुत्ने

तेश्रो शनिवारिय कार्यक्रम

७.३० - ८.१५	-	ध्यान
८.१५ - ८.३०	-	मैत्री भावना
८.३० - ८.५०	-	बुद्धपूजा
९.०० - १०.००	-	धर्मउपदेश

विश्व शान्ति विहार

ध्यान शिविर

दैनिक समय तालिका

बिहान

४.३०	-	उठने / चंक्रमण
५.०० - ५.२०	-	त्रिरत्नगुण/मैत्री भावना (शान्तादर्शदेखि)
५.२० - ६.००	-	ध्यान
६.०५ - ६.३०	-	जलपान / चंक्रमण
६.३० - ७.००	-	सरसफाई
७.०० - ८.००	-	चंक्रमण
८.०० - ९.००	-	ध्यान
९.०० - १०.००	-	चंक्रमण
१०.०० - ११.००	-	ध्यान
११.०० - १२.००	-	भोजन

दिउँसो

१२.०० - १२.५०	-	आराम / चंक्रमण
१.०० - २.००	-	ध्यान
२.०० - ३.००	-	चंक्रमण
३.०० - ४.००	-	धर्मदिशना
४.०० - ५.००	-	सर्वत/ चंक्रमण

साँझ

५.०० - ६.००	-	ध्यान
६.०० - ७.००	-	चंक्रमण
७.०० - ७.४५	-	ध्यान
७.४५ - ८.१५	-	तातोपानी / चंक्रमण
८.१५ - ८.४५	-	ध्यान
८.४५ - ९.००	-	मैत्री भावना (अहं अवेरो होमि.....)
९.००	-	पूर्ण आराम

विश्व शान्ति विहार दायक समितिका पदाधिकारीहरू

फोन: ४१०६९४१

सि.नं.	नाम	ठेगाना	पद	सोबाइल नं	फोन नं.
१	सुश्री अमिता धाब्बा	शान्तिनगर, काठमाडौं	अध्यक्ष	९८४१९३४२७९	४६२०६२६,
२.	पद्मरत्न तुलाधर	भोटाहिटी, काठमाडौं	उपाध्यक्ष	४२२३६६८	
३.	प्रदिप रत्न तामाकार	मरु, काठमाडौं	सचिव	९८५१०२५३१७	४२५०७१८
४.	प्रदीपकुमार शाक्य	नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं	सहसचिव	९७४११७६३९९	४११५७९५
५.	चित्राशोभा तुलाधर	तिनधारा, काठमाडौं	कोषाध्यक्ष	९८४१३४२४५७	४२२१३४५
६.	प्रेमकाजी बानिया	मरु, काठमाडौं	सहकोषाध्यक्ष	९८४१३८४१०३	४२७४१३९
७.	हेरादेवी शाक्य	बौद्ध, काठमाडौं	सदस्य	९८४१६८८८५३	४४७९१५१
८.	अंगुरमान तुलाधर	हरिसिद्धि, ललितपुर	सदस्य	९८४१७८१९६७,	४२२०५७२
९.	काजिमान महर्जन	चाकुपाट, ललितपुर	सदस्य	९८४१३७१००५	५५३७८८१
१०.	मैत्री शाक्य	प्रयागपोखरी, ललितपुर	सदस्य	९८५१०२३५८२	५५३६३८४
११.	रत्नभक्त डंगोल	बटु, काठमाडौं	सदस्य	९८४९५६०१८९	४२४६३७८
१२	साधना श्रेष्ठ	नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं	सदस्य	९८५१०३७०३६	
१३	मखनलाल श्रेष्ठ	शान्तिनगर, काठमाडौं	सदस्य	९८४०७१९५३३४	

विश्व शान्ति विहार संरक्षण समितिका पदाधिकारीहरू २०८२

सि.नं.	नाम	ठेगाना	पद	फोन नं.
१.	भिक्षु बोधिज्ञान	विश्व शान्ति विहार	अध्यक्ष	९८५११६७५२५
२.	दलबहादुर श्रेष्ठ छिमे	बागवजार	उपाध्यक्ष	९८५१०३७४८०, ९८१५५८७२८३
३.	भिक्षु निग्रोध	विश्व शान्ति विहार	सचिव	९८५१०५२९२८
४.	श्री सरोज शाक्य	बौद्ध	कोषाध्यक्ष	९८५१०२०२२८
५.	भिक्षु कोण्डन्य	बुद्ध विहार	सदस्य	९८५१०४६१८८
६.	भिक्षु उदयभद्र	विश्व शान्ति विहार	सदस्य	९८६७९२२२५५
७.	भिक्षु आचारो	विश्व शान्ति विहार	सदस्य	९८५१११७१५८
८.	भिक्षु अमतो	विश्व शान्ति विहार	सदस्य	९८०२०३११८०
९.	भिक्षु जनक	विश्व शान्ति विहार	सदस्य	९८४१६०९९२४
१०	सुश्री अमिता धाख्वा	शान्तिनगर	सदस्य	४६२०६२६, ९८४१९३४२७९
११	श्री राजु महर्जन	चाकुपाट	सदस्य	९८५१११४८८६
१२	श्री मीम शाक्य	इमाडोल	सदस्य	९८४१३५९८५६

सन्दर्भ ग्रन्थहरू

१. गोयन्का, सत्यनारायण, बुद्धगुणगाथावली (भारत: विपश्यना विसोधन विन्यास, सन् १९९९ ।
२. भदन्त सम्यक् सम्बोधि प्राणपुत्र, सम्यक् शिक्षा, म्याग्दी: म्याग्दी बौद्ध संघ, २०६३ ३. भिक्षु अनिरुद्ध, लोकनीति (अनु), (तृतीय सं), ये, भिक्षु अनिरुद्ध २०५४ ।
४. भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर (अनु.), धम्मपट्टकथा, (दु संस्करण), काठमाडौं : भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर, २०५४ ।
५. भिक्षु अमृतानन्द, धम्मपद (चतुर्थ सं), ये, आनन्दकुटी विहार गुठी २०४६ ।
६. भिक्षु प्रज्ञानन्द, भिक्षु धर्मालोक, परित्तसुत्त (फिस्वंकगू संस्करण) यल, अनागारिका निक्खमी, २०५३ ।
७. भिक्षु बुद्धघोष (अनु/सं), अनत्त लक्खण सूत्र, यल: आशाराम चन्द्रमाया शाक्य, २०५० ।
८. भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर (सं), परित्त सुत्त, तेह्रौं सं (काठमाडौं : तारा, अरुण मानन्धर, २०५९ ।
९. भिक्षु विवेकानन्द, लोकनीति द्वितीयवृत्ति, यल: कीर्तिबहादुर, गणेशमाया बज्राचार्य, २०५२ ।
१०. भिक्षु विवेकानन्द, गृही शिक्षा (द्वितीयवृत्ति), भोजपुर:सिद्धिकुमारी शाक्य, २०५८ ।
११. भिक्षु शीलभद्र व महेन्द्ररत्न शाक्य, परियत्ति शिक्षा भाग १,२,३, यल: ने.बौ.प.शि २०५० ।
१२. भिक्षु शोभन (अनु.), मिलिन्द-प्रश्न, टाईवान :द कर्पोरेट बदी अफ दि बुद्ध एजुकेशनल फाउण्डेशन, ई. सं २००४ ।

१३. भिक्षु सुदर्शन (सं) महापरित्राण (प्यंगूगु संस्करण), यें: श्रीकीर्ति विहार, २०५१ ।
१४. भिक्षु ज्ञानपूर्णक, उभयपातिमोक्ख (अनु.), यें: आनन्दकुटी विहार गुठी, २०४५ ।
१५. भिक्षु ज्ञानपूर्णक (अनु), न्हूगु परित्राण निश्रय (यल: सन्ति सुखावास प्रकाशन समिति, २०५० ।
१६. भिक्षु ज्ञानपूर्णक त्रिरत्त वन्दना (सं+अनु), (यल: सन्ति सुखावास प्रकाशन समिति, २०५७)
१७. महाशी सयादो, भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर (अनु.), महास्मृतिप्रस्थान सूत्र, काठमाडौं: हीरादवी शाक्य परिवार, २०४६ ।
१८. महाशी सयादो, भिक्षु ज्ञानपूर्णक (अनु), संक्षिप्त प्रातिमोक्ष क्यनेगु व पवारणा विधि निर्देश अप्रकाशित ।
१९. महाशी सयादो, भिक्षु ज्ञानपूर्णक (अनु), उपसम्पद कम्मवाचा, यें: सुखी होतु नेपाल, वि.सं. २०६५ ।
२०. महासी सयादो, भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर, (अनु.), प्रतीत्यसमुत्पाद महान उपदेश पहिलो भाग, काठमाडौं : भाइराजा तुलाधर परिवार, २०५५ । **Dhamma.Digital**
२१. वज्राचार्य, दुण्डबहादुर (अनु.), मिलिन्द-प्रश्न, (यल: पवित्र बहादुर वज्राचार्य परिवार, २०४१ ।
२२. वज्राचार्य, दुण्डबहादुर दीघनिकाय (अनु.) (यल : पवित्र बहादुर वज्राचार्य, २०४६ ।
२३. श्रामणेर सुदर्शन (सं), सप्तसत्पुरुष धत्त, (काठमाडौं : अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ, २०१८ ।
२४. शाक्य, धर्मरत्न (संग्रहकर्ता), श्रामणेर विनय, यल: फोर एस पब्लिकेशन, २०४४ ।

२५. ज्ञानमाला (१५औं संस्करण), कान्तिपुर: ज्ञानमाला भजन खलः, २०४५ ।
२६. Bhaddanta Achariya Buddhagosha, Bhikkhu Nānamoli (trans.), **The Path of Purification**, Singapore : Singapore Buddhist Meditation Centre, 1956
- Reprint: The corporate body of Buddha educational Foundation, 1997**
२७. Chai Vui Hang, Manual for Short-Term Monkhood Novitiation, Malaysia, 2001
२८. धम्मगिरि पालि ग्रन्थमाला - ७०, खुदुकनिकाये : जातक अट्टकथा (पठमो भागो) (भारत: विपश्यना विसोधन विन्यास / टाईवान: द कपोरिट बदी अफ दी बुद्ध एजुकेशनल फाउंडेशन, १९९८) ।
२९. धम्मगिरि पालि ग्रन्थमाला-९९, विनयपिटके : कङ्खावितरणी अट्टकथा (भारत: विपश्यना विसोधन विन्यास, / टाईवान: द कपोरिट बदी अफ दी बुद्ध एजुकेशनल फाउंडेशन, १९९८)
३०. धम्मगिरि पालि ग्रन्थमाला-१०६, विनयपिटके : कङ्खावितरणी पुराणटीका, कङ्खावितरणी अभिनवटीका (भारत: विपश्यना विसोधन विन्यास, टाईवान: द कपोरिट बदी अफ दी बुद्ध एजुकेशनल फाउंडेशन, १९९८)

बौद्ध शासनिक गतिविधिहरु हेर्न तलको QR स्क्यान गर्न सकिन्छ

_General
Activities
2082.9.13.png

TBA Activities
2082.9.13.png

VSV Activities
2082.9.13.png

ANBA Activities
2082.9.13.png

Pariyatti Activities
2082.9.13.png

Bodhijnana
Activities 2082.9.13

ध्यान अभ्यास तथा परियत्ति कक्षाको Zoomlink मा जान
तलको QR स्क्यान गर्न सकिन्छ

Dhamma.Digital

Distance Meditation
Zoom Pucha 2082
Passcode : 123

Zoom 1 - Pariyatti Class,
TBA class 2082
Passcode : 123456

Zoom 2 - Pariyatti
Class 2082
Passcode : 456

भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविरको शासनिक गतिविधिबारे जान्न यी तलका
QR स्क्यान गर्न सकिन्छ

आमाबुवाको दोश्रो जंकु

Bhikshu Bodhijnana
Facebook Page

Bhikshu Bodhijnana
Facebook Profile

Bhojpur Varsawas
Activities

Distance Meditation
Documentry

Goodwill Messages -
WBSA 7th Buddhist
Summit 2017 Sri Lanka

Tiktok - Bhikshu
Bodhijnana

Youtube - Bhikshu
Bodhijnana 2082

Bhikshu Bodhijnana
Dhammapada Audios

बुटवलमा पालि कक्षा २०८२
असार १ देखि ९ सम्म

Majhkhanda Buddha
Vihar

विश्व शान्ति विहारका बारे जान्न तलको QR स्क्यान गर्न सकिन्छ

Bhikshu Janna-
purnik Smrigrantha
articles

विश्व शान्ति विहार
भोजन तालिका २०८२

Dharma Deshana
2082.9.12

नेपाली बौद्ध पुस्तकहरू अध्ययन गर्न तलका QR स्क्यान गर्न सकिन्छ

Nepali Buddhist
Books

भिक्षु बोधिज्ञानको संकलनमा रहेका
पुस्तकहरू २०८२ पुष १२

Dhammadigital
Website

Theravada Buddhist
Books Covers

नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाका बारे जान्न तलको
QR स्क्यान गर्न सकिन्छ

७-१० तहको अभिधर्म,
विशुद्धिमार्ग र अनुसन्धान
कक्षा २०८२

NBPS - Page 2082

Pariyatti Books
1-10 (2082.9.12

Youtube - NBPS
2082

Pali Class 4,5,6 -
2082

Pariyatti Classes
2082

Pariyatti Question
Bank 2070-2081

सुत्र पाठहरू अडियो/भिडियोमा सुन्न/हेर्न
तलको QR स्क्यान गर्न सकिन्छ

Mahaparitratan
2082

अहं अवेरो होमि १०
मिनेट १६ सेकेण्ड
२०२१.११.२०

नमामि बुद्धं गुण
२०२१.११.२०-१

बुद्धपूजा, संघकार्य
२०६४, २०७०,
२०८२

Patthana Deshna
- Pragya Shree
Bhante 2082

आ थन दुपिं भ्ठीपिं
२०२१.११.२०

विभिन्न बौद्ध संचार माध्यमको लिंकमा जान
तलको QR स्क्यान गर्न सकिन्छ

Bodhi Ratna FC -
Vodeos -2082

Bodhi TV - Videos
- 2082

Pragma Darpan -
Videos 2082

Panyadeep
Facebook Page

Dharmakirti Vihar
Facebook Page

Nepal Five - Videos
2082

नेपाली भिक्षु श्रामणेर, अनागरिकाहरूको तथ्यांक तथा सम्पर्क नं.
जान्न तलको QR स्क्यान गर्न सकिन्छ

Nepal Bhikkhu, Samanera,
Anagarika updated-list-2082.9.12

Nepal Bhikkhu, Samanera,
Anagarika updated-list

माझखण्ड बुद्ध विहारका शासनिक गतिविधिहरू जान्न तलको
QR स्क्यान गर्न सकिन्छ

Majhkhanda Vihar